GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI
(EĞİTİMİN SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ)

HİMAYE-İ ETFAL CEMİYETİ ve EĞİTİM BOYUTU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mahmut DELİALİOĞLU

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mehmet Çağatay ÖZDEMİR

ANKARA-2009

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI
(EĞİTİMİN SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ)

HİMAYE-İ ETFAL CEMİYETİ ve EĞİTİM BOYUTU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mahmut DELİALİOĞLU

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mehmet Çağatay ÖZDEMİR

ANKARA-2009

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Mahmut DELİALİOĞLU'na ait "Himaye-i Etfal Cemiyeti ve Eğitim Boyutu "adlı çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir

(İmza)

Başkan …….

Akademik Ünvanı , Adı Soyadı

(İmza)

Üye……..

Akademik Ünvanı , Adı Soyadı

(İmza)

Üye……..

Akademik Ünvanı , Adı Soyadı

(İmza)

Üye……..

Akademik Ünvanı , Adı Soyadı

(İmza)

Üye……..

Akademik Ünvanı , Adı Soyadı

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması süresince desteklerini benden bir an olsun esirgemeyen, bilgi ve birikimleriyle bana yol gösteren saygıdeğer hocam Prof. Dr. Mehmet Çağatay ÖZDEMİR, Prof. Dr. Ülker AKKUTAY, Prof. Dr. Tayyip DUMAN, Prof. Dr. Leyla KÜÇÜKAHMET, Doç Dr. Ayşe DEMİRBOLAT, Doç Dr. Yücel GELİŞLİ, Yrd. Doç. Dr. Melek ÇAKMAK ve Gürsen TOPSES' e çok teşekkür ederim.

Mahmut DELİALİOĞLU

ÖZET

Bu çalışmada; Sosyal hizmetlerin tanımı, Türk tarihinde kimsesiz çocuklara verilen hizmetler, bugünkü durum, yasal çerçeve, sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde durulmuştur. Amaç, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun kuruluş amacını ve kuruluşundan günümüze yürüttüğü eğitim etkinliklerini ortaya çıkarmaktır. Belirtilen amaç doğrultusunda kurucuları, kuruluş süreci, faaliyet ve hizmetleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın yürütülmesinde tarihsel yöntem kullanılmış olup verilere tarama metoduyla ulaşılmıştır. Bu sayede Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun hem geçmişteki hem de şimdiki durumu olduğu gibi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Türkiye'de; sosyal refah alanında görevli kurumlardan biri Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Müdürlüğüdür. Fakat ihtiyaca tam cevap verememektedir. Çünkü ekonomik sorunlara dayalı sosyal sorunlar oldukça artmış olup çocuk, kadın, özürlü eğitimi, yaşlı sorunları artış eğilimdedir.

Türkiye'de en büyük sorun ekonomik ve sosyal sorunlardır. Bu sorunların çözümlenmesi; çocuk yoksulluğunun azaltılması, çocukların yaşama, büyüme ve gelişimleri açısından gerekli mallara ve hizmetlere ulaşma haklarının gerçekleştirilmesi anlamına gelir. Çocuk yoksulluğunun azaltılması, dezavantajlı çocukların topluma katılma fırsatlarının artırılmasıdır. Bu iki konudaki duyarlılık birbirini destekleyici niteliktedir; ikisi birlikte, bir insan hakları konusu olarak çocuk yoksulluğu sorununun aşılması için gerekli yapıyı oluşturur. Çocukların yaşama, gelişme ve eğitim hakları yaşama geçirilmeden, eşit fırsatlardan söz edilemez. Bunların gerçekleştirilmesinden sonra çözülmesi gereken fırsat eşitliği sorunudur. Fırsat eşitliğinden yararlanamadıkları sürece çocuklar yine yoksun kalacak, koruyucu ortamlar oluşturulmadıkça sömürü riski devam edecektir.

Bu araştırma, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun toplum içindeki yeri ve önemi ortaya koymuştur. Ayrıca, kurum hakkında yapılan araştırmalarda kurumun incelenmeyen dönemlerle ilgili eksikliğini giderme yolunda kuruluşundan günümüze bütün tarihi içerisinde gerçekleştirdiği eğitim faaliyetleri incelenmiş, kurum tarihi ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Sosyal Hizmetler, Çocuk Esirgeme

ABSTRACT

In this study; the service given to the orphans through the Turkish history, situation today, legal skeleton, problems and proposals for solution are emphasized. The aim of the study is to expose the foundation aim of the Instituion of Social Works and Children's Protection and its educational activities. As appropriate for the aim of the study, the founders, the foundation process, the activities and the services of the institution is tried to be exposed.

During the performance of the research, the historical method is used and the datas are reached with the scanning method.Thanks to these methods, the situation of Instituion of Children's Protection in the past and today is tried to be determined. One of the institutions of Turkey, in charge of social wealth is the General Directorate of Social Works and Children's Protection. But it doesn't meet the needs properly. Because the social problems based on economic problems has been increased, and also, the elders' problem, the problems in education of women and disabled are in tendency of increasing.

The biggest problems in Turkey are economic and social problems. The meaning of solving these problems is decraesing the poverty of children, realization of the rights of children's access to the necessary materials and services which are essential for their lifes and growth. To decrease children's poverty is to increase the opportunities of disadvantaged children's participation to the society. The sensitivity of these two subjects are supporting each other; they, together, form the necessary structure to overcome the problem of children's poverty. It is not possible to talk about the equal opportunities unless the growth and education rights of chidren are realized. Children will be devoid unless they take the advantage of equal opportunities, the risk of exploitation will continue unless protective circumstances for them is not created.

This research brings up the situation and importance of Instituion of Social Works and Children's Protection in the society. Besides, the educational activities of the instutition which has been done since the institution's foundation are examined for the elimination of the deficiency of the institution from the times it was not inspected, hereby the history of the institution is introduced.

Key Words: Child, Social Works, Children's Protection

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ…… iv
ÖZET……....v
ABSTRACT……..……..vi
İÇİNDEKİLER……..……vii
KISALTMALAR…… ……..xi
TABLOLAR LİSTESİ……..…….xii
ŞEKİLLER LİSTESİ……..…..…xiii

1. Giriş 1

1.1. Problem Durumu 1
1.2. Problem Cümlesi 14
1.3 Araştırmanın Amacı 15
1.4. Araştırmanın Önemi 15
1.5. Varsayımlar 15
1.6. Sınırlılıklar..... 16
1.7.Araştırmanın Modeli 16
1.8.Araştırmanın Yöntemi 16

2. Çocuk, Çocuk Hakları Ve Çocuk Himayesi..... 17

2.1. Çocuk Kavramı..... 17
2.2. Korunmaya Muhtaç Çocuk Ve Gençlerin Hakları 20
2.3. Tarihsel Süreçte Çocuk Himayesi 23

3. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Amaçları Ve Aşamaları 31

3.1. Sçhek'nun Kuruluş Amacı 31
3.2. Shçek'nun Misyon, Vizyon Ve İlkeleri 42
3.2.1. Misyonu 42
3.2.2. Vizyonu 42
3.2.3. İlkeleri 43
3.3. Shçek'nun Kuruluşu 43
3.3.1. Shçek'nun Kuruluş Aşamasında Yaşananlar 45
3.3.2. Shçek'nun Kurucuları 56
3.3.3. Shçek Tüzüğü 58
3.4. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Teşkilat Yapısı Ve Gelişimi 62
3.4.1. Örgütün Teşkilat Yapısı 62
3.4.1.1. Genel Merkez Örgütü 64
3.4.1.2. Şubeler 66
3.4.1.3. Kollar 67

4. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Faaliyetleri 68

4.1. Shçek'nun Mevcut Durumu 68
4.2. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Çalışmaları 69
4.2.1. Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler 71
4.2.1.1. Süt Damlaları 72
4.2.1.2. Koruyucu Aile 73
4.2.1.3. Talebe Sofraları 75
4.2.1.4. Aşevleri 76
4.2.1.5. Muayenehaneler Ve Çocuk Dispanserleri 77
4.2.1.6. Çocuk Kütüphaneleri 78
4.2.1.7. Anakucağı 79
4.2.1.8. Çocuk Evleri 83
4.2.1.9. Atatürk Çocuk Yuvası 84
4.2.1.10. Bakıcı Okulu Ve Hemşirelik Koleji 86
4.2.1.11. Çocuk Bahçeleri 87

4.2.1.12. Yetiştirme Yurtları....89
4.2.1.13. Sevgi Evleri....90
4.2.1.14. Gündüz Bakımevleri (Kreşler)....91
4.2.1.15. Çocuk Yuvalarında Bakılan Çocukların Eğitimi....95
4.2.2. Özürlülere Yönelik Sosyal Hizmetler....96
4.2.2.1. Özürlü Hizmetlerinin Yasallığı....99
4.2.2.2. Özürlü Hakları....101
4.2.2.3. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıfları....102
4.2.2.4. İthal Edilebilecek Özel Tertibatlı Araç Ve Eşya....102
4.2.2.5. Vergi Reform Kanunu İle Sakatlara Getirilen Haklar....103
4.2.3. Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler....104
4.2.3.1. Özel Huzurevleri....106
4.2.3.2. Kamu Kurum Kuruluşlarına Bağlı Huzurevleri....109
4.2.3.3. Yaşlı Dayanışma Merkezleri....110
4.2.3.4. Yaşlı Bakıcılarının Eğitim Projesi....111
4.2.4. Kadın Konukevleri....112
4.2.4.1. Hizmet İlkeleri....113
4.2.4.2. Kuruluşa Kabul....113
4.2.4.3. Mesleki Çalışmalar....114
4.2.4.4. Shçek Kadın Konukevleri Sayısı, Toplam Kapasite Ve Yaralanan Kadın Ve Çocuk Sayıları....115
4.2.4.5. Özel Hukuk Tüzel Kişileri İle Kamu Kurum Ve Kuruluşlarınca Açılan Kadın Konukevleri/Sığınmaevleri....116
4.2.5. Toplum Merkezleri....118
4.2.5.1. Toplum Merkezleri Yasal Dayanak....118
4.2.5.2. Toplum Merkezinin Hizmet Verdiği Bölgeler....118
4.2.5.3. Toplum Merkezleri Temel Politikalar Ve Öncelikler....119
4.2.5.4. Toplum Merkezleri Amacı....119
4.3. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Yürütülen Projeler....121
4.3.1. Aile Yanında Destek Projesi....121
4.3.2. Sevgi Evleri Projesi....121
4.3.3. Çocuk Evleri....122

4.3.4. Eğitimde İşbirliği Protokolü 122
4.3.5. Benim Ailem (0-6) Ve (7-19) Yaş Ana Baba Eğitim Programı 123
4.3.6. Sevgi Zinciri Projesi 124
4.4. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Faaliyet Raporları 125
4.4.1. 2006 Faaliyet Raporu 125
4.4.2. 2007 Faaliyet Raporu 130

SONUÇ VE ÖNERİLER 132
KAYNAKÇA 138
EKLER..... 144

Ek-1: Kronolojik Olarak Kuruluşundan Günümüze SHÇEK'nun Önemli Tarih ve Olayları 144
Ek-2: Çocuk Hakları Bildirgesi 161
Ek-3: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi 162
Ek-4: Birleşmiş Milletler Tarafından Hazırlanan Yaşlı İlkeleri 185

KISALTMALAR

SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo1:Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti Kuruluşlarının İllere Göre Dağılımı (1935) 187
Tablo 2: 2008 Kayım Ayı itibariyle Kuruluşlardaki Mevcut Durum 191
Tablo 3 : Yıllar İtibariyle Çocuk Yuvası ve Bakılan Çocuk Sayıları 192
Tablo 4 : 26.01.2009 Tarihi İtibariyle 193
Tablo 5 : 26.01.2009 Tarihi İtibariyle 193
Tablo 6: 26.01.2009 Tarihi İtibariyle 194
Tablo 7: 26.01.2009 tarihi itibariyle 194
Tablo 8: Kuruluş Türü ve Sayısı 195
Tablo 9: Merkez ve Taşra Teşkilatının Hizmet Binalarına ait Alan ile Teknolojik Kaynaklar Tablosu 196
Tablo 10: Yıllar İtibariyle Fiili Çalışan Personel Durumu 197
Tablo 11: Yıllara Göre Bazı Temel Kadrolarda Çalışan Sayısı (Merkez Ve Taşra) (31.12.2006 Tarihi İtibariyle) 198
Tablo 12: Kurumdan 01.01.2006 / 31.12.2006 Tarihleri Arasında Ayrılan Personelin Ayrılış Nedenine Göre Unvan Bazında Sayıları 200
Tablo 13: SHÇEK Merkez Teşkilatı Personel Hizmet Sınıfı - Aralık 2006 205
Tablo 14: SHÇEK Taşra Teşkilatı Personel Hizmet Sınıfı - Aralık 2006 205
Tablo 15: İllere Göre Kadrolu ve Özel Hizmet Alımı ile Çalıştırılan Personel Dağılımı Tablosu 208
Tablo 16: Kuruluş Türleri ve Özellikleri 211
Tablo 17: Taşıt Cins ve Sayıları 213
Tablo 18: Yıllar İtibariyle Dolu Boş Memur Kadro Durumu 214
Tablo 19: Yıllar İtibariyle Fiili Çalışan Memur Sayıları 215
Tablo 20: Yıllara Göre Bazı Temel Kadrolarda Çalışan Personel Sayısı 216
Tablo 21: Personelin 2007 Yılı Ayrılma Nedenleri ve Sayıları 221
Tablo 22: Personelin Atanma Sayıları 223
Tablo 23: Genel Müdürlüğümüzde Bakılan Kişi ile Kadrolu Çalışan ve Özel Hizmet Alımı il Çalıştırılan Personelin İllere göre Dağılımı 226

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Merkez Teşkilat Yapısı 189
Şekil 2: Taşra Teşkilat Yapısı 190
Şekil 3 : Merkez Teşkilatı Personel Eğitim Durumu 203
Şekil 4: Taşra Teşkilatı Personel Eğitim Durumu 204
Şekil 5: Merkez Teşkilatı Personel Cinsiyet Dağılımı 206
Şekil 6: Taşra Teşkilatı Personel Cinsiyet Dağılımı 207
Şekil 7 : Meslek Eleman Dağılımı 217
Şekil 8 : Personelin Hizmet Sınıfına Göre Dağılımı 218
Şekil 9: Personelin Hizmet Sınıfı Bazında Cinsiyet Dağılımı 219
Şekil 10 : Personelin Cinsiyet Dağılımı 220
Şekil 11: Personelin 2007 Yılı Ayrılma Nedenleri 222
Şekil 12: Yıllar İtibariyle Atanma 224
Şekil 13: Personelin Eğitim Durumu..…….. ……225

GİRİŞ

Eski çağlardan beri toplumda dar gelirli, kazancı asgari tüketim harcamalarını karşılamakta yetersiz kalan, yaşlı, kimsesiz, bir kaza sonucu iş görebilme yeteneğini yitirmiş veya doğal afet, savaş gibi dış etkenler nedeniyle muhtaç duruma düşmüş kimseler hep var olagelmiştir. Yine her toplum ahlaki, dini ve hukuki etkenlerle bu kişileri asgari geçim imkanlarına kavuşturucu, adaletli ve toplumsal barışı sağlayıcı önlemler almayı ihmal etmemiştir. İnsan olmanın, toplum halinde yaşamanın ve toplumsal dayanışmanın bir gereği olarak, insanlık tarihinin akışı içerisinde dünden bugüne alınan bu tür önlemleri, bireysel-kollektif yardımlar, sosyal sigortalar ve devletçe bakılma olarak adlandırmak mümkündür (Duman,1999).

Sosyal hizmetlere bir bütünlük içinde bakıldığı zaman kamu refahı hizmetlerinin bir parçası olduğu görülür. Anayasamızın 2. Maddesinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sosyal devlet olduğuna dair bağlayıcı hüküm yer almaktadır. Bu hüküm Devlete; bireylerinin ihtiyaçlarını sağlaması, fakirlik ve eşitsizlikleri asgariye indirmesi, vatandaşlarının insan onuruna uygun yaşayabilmesi ve yarın endişelerinin azaltılması için gerekli önlemleri alması ve hizmetleri vermesi sorumluluğunu yüklemektedir.

Sosyal Hizmetler; günlük hayatta kullanılan veya çeşitli kamu ve özel sektör kuruluşlarının diğer birimler içine yerleştiremediği hizmet alanları için kullandığı terimden farklı olarak spesifik ve mesleki bir anlam içermektedir. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun da benimsediği "Sosyal Hizmetler"; kişi ve ailelerin kendi bünye ve şartlarından doğan ve kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal problemlerinin önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütününü ", ifade etmektedir. Sosyal hizmetler, sosyal yardım hizmetleri, sosyal güvenlik ve sigorta hizmetleri ile kişi ve aileye yönelik hizmetler, sonuçları itibariyle sosyal adaletin sağlanmasına yönelik hizmetlerdir.

Araştırmanın yürütülmesinde tarihsel yöntem kullanılmış olup verilere tarama metoduyla ulaşılmıştır. Bu sayede SHÇEK'nun hem geçmişteki hem de şimdiki durumu olduğu gibi tesbit edilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmanın genel amacı, SHÇEK'nın hangi amaçla kurulduğunu ve kuruluşundan günümüze ne tür eğitim etkinlikleri yürüttüğünü ortaya çıkarmaktır. Belirtilen amaç doğrultusunda kimler tarafından kurulduğu, kuruluş sürecinin nasıl işlediği, ne gibi faaliyet ve hizmetlerde bulunduğu da ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu bölümde araştırma ile ilgili problem durumuna, alt problemlere, araştırmanın amacına, önemine değinilmiştir. Araştırma ile ilgili materyal ve metot belirtilerek, varsayımlar, sınırlılıklar belirtilmiştir

1.1. Problem Durumu

İnsanoğlu doğduğu andan itibaren kendini bir topluluk içinde bulur. Bir ailesi vardır. Bu ailenin yaşadığı köy ya da kentte büyür. Çevredeki okula gider. Çalışmaya başlar. Nerede doğarsa doğsun, nerede büyürse büyüsün, ister Avrupalı, ister Afrikalı olsun hep bir topluluğun üyesidir. İnsan yalnız yaşayabilen yani tek başına yaşamayı sürdüren bir varlık değildir. Kısaca, insanların bir arada yaşamalarından doğan topluluklara "toplum " adı verilir (Gökçe,2004, s.1).

Toplum; insanı insan yapan, inandığı değerleri belirleyen, davranış ve düşüncesini etkileyen bir gerçekliktir. Sınırları belirli bir mekanda yaşayan, sosyal varlıkların kurduğu bir düzendir (Gökçe,2004, s.1).

Toplum; içinde otoriteyi, yardımlaşmayı saklayan, grupları oluşturan, insanların davranış ve özgürlüklerini denetleyen bir kurallar bütünüdür (Gökçe,2004, s.1). Bir başka deyişle, örgütlenmiş gruplar halinde yaşayan canlı bir organizmadır. Nasıl ki, organizmanın sağlıklı olup olmadığı organizmayı meydana getiren

parçaların fonksiyonlarından anlaşılırsa, toplumun sağlıklı olup olmadığı da tolumu meydana getiren bireylerin ve grupların fonksiyonlarından anlaşılır.

Toplum dediğimiz zaman kadın erkek, genç yaşlı, evli bekar, çalışan çalışmayan, özürlü olan olmayan, muhtaç olan olmayan herkesin birlikteliğini anlıyoruz. Farklı kategorilere giren insanlar harmanlaşmış olarak, dayanışma ve yardımlaşma içinde bir arada yaşamak mecburiyetindedir. Toplumu oluşturan bireylerin bazıları bazılarına göre daha çok yardıma ve desteğe ihtiyaç duyabilecektir. İnsanlık yolculuğunda bazılarımız yekdiğerinin elinden tutmak, bazılarımızda ötekini sırtına alıp taşımak mecburiyetindedir. Bu durum zorunluluktur. Her güçlü ve sağlıklı birey aynı zamanda bir güçsüz ve sağlıksız birey adayıdır. Her çocuk büyüyecek, her genç yaşlanacaktır. Toplumun varlığının devamı için, toplumu meydana getiren bireylerin bu bilinç içinde olmaları önemlidir.

Toplumdaki bu bilinç devletin varlık sebeplerinden biri olan barış ve güvenliğin sağlanması, adaletin eşit dağılımı, muhtaç durumda olanlara yardım etmek görevlerini yerine getirme doğrultusunda sosyal politikalar oluşmasına neden olmuştur.

Sosyal politika; toplum organizmasının birer uzvu olarak yaşayan birimlerin hareketlerinden doğan mücadelelerini, tezatlarını ve farklılıklarını sosyal adalet ilkelerine göre çözümlemeyi ve bu suretle Devletin bütünlüğünü, toplumun refahını, toplum başarını sağlamayı hedef alan tedbirlerin tümüdür (Çubuk,1986, s.8).

Sosyal politika, kişi, grup ve toplulukların yapı ve şartlarından doğan ya da kendi denetimleri dışında meydana gelen bedeni, zihni ve ruhi eksikliği, fakirlik ve eşitsizliği gidermek veya azaltmak, toplumun değişen şartlarından doğan sosyal sorunları çözümlemek, insan kaynaklarını geliştirmek, hayat standartlarını iyileştirmek ve yükseltmek, fertlerin birbirleriyle ve sosyal çevresi ile uyum sağlamasını kolaylaştırmak maksadıyla insan şeref ve haysiyetine yaraşır eğiti, danışmanlık, bakım, tıbbi ve psiko-sosyal rehabilitasyon alanlarında devlet ve(ya) gönüllü-özel kuruluşlar tarafından sistemli bir şekilde ifa edilen programlardır.

Toplum yaşamının varlığı ve sürekliliği için yerine getirilmesi zorunlu olan temel toplumsal işlevler vardır: Neslin sürdürülmesi, yeni üyelerin toplumsallaştırılması, bireylerin yaşama bir anlam ve amaçla bağlanması, mal ve hizmetlerin üretim ve dağılımı ve toplumsal düzenin sağlanması gibi (Gökçe,2004, s.3).

Sosyal politikanın uygulayıcısı, devlettir. Sosyal politikaları benimseyen ve başta kamu kurum ve kuruluşları olmak üzere sivil toplum örgütleri ile bunları hayata geçirmek isteyen devlete de "Sosyal Devlet" denir.

Sosyal devlet sistemi, liberal devlet sisteminin siyasal demokrasi kurumlarını koruyarak, kendiliğinden gerçekleşemeyen sosyal ekonomik demokrasi ile devletin müdahalesi ile gerçekleşemeyen sosyal ekonomik demokrasiyi devletin müdahalesi ile gerçekleştirmeyi öngören sistemdir (Çubuk,1986, s.14).

Sosyal devlet, genellikle "vatandaşlarının psiko-sosyal durumlarıyla, refahlarıyla ilgilenen, onlara asgari bir hayat düzeyi sağlamayı hedefleyen" devlet olarak tanımlanmaktadır.

Sosyal devlet, ne kişinin dokunulmaz, devredilmez ve kişiliğine bağlı hak ve özgürlüklerini herhangi bir sebeple elinden almaya çalışan bir despot, ne de ferdi kendi kaderiyle baş başa bırakan, kişiye sadece fiziki güvence sağlamakla yetinen 19.yüzyılın sözde liberal devletidir. Sosyal devlet, bütün vatandaşların yarınlarına güvenle bakmalarını sağlayacak önlemleri, insan hak ve özgürlüklerine ilave ettiği temel sosyal hakları zedelemeden almayı bir vazife kabul eden devlettir.

Sadece genel insanı hakları ihlali alanında değil, sosyo-ekonomik haklar konusunda da sosyal devlet, bu hakların gerçekleşmesi ve korunması maksadıyla müdahalede bulunan bir devlettir. Sosyal devlet, koruyucu sosyal siyaset anlayışı gereği, sosyal risklerin oluşmaması yönünde tedbirler alır.(Örn. Fakirliğe karşı istihdam politikaları, ahlaksızlığa karşı sosyal hizmet alanında pedagojik destek faaliyetleri vb.)

Herkesin sosyal koruma altına alınması, bir başka ifade ile bu sosyal haklardan yararlanabilmesi, aslında temel hak ve özgürlüklerinin tamamlanması yönünde son derece elzemdir. Dolayısı ile yaşama, eğitim, çalışma özgürlüğünün yanında sosyal devlet, bu alanlarda fırsat eşitliği prensibi doğrultusunda, özellikle sorunlu ve mağdur sosyal grupları (özürlüler, yoksul aileler, yaşlılar, yabancılar, vb.) özel olarak korunması ve desteklenmesi gerekmektedir.

Bizde sosyal devlet sisteminin temelleri 1961 tarihli Anayasa ile atılmıştır.1961 Anayasasının 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti " insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti" olarak tanımlanmıştır (Çubuk,1986, s.15). 1982 T.C. Anayasasında birinci kısımda genel esaslarda madde 2 "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti."olarak belirtilmiştir (T.C.Anayasası,1995:9).

1982 T.C. Anayasasının başlangıç hükmünde de "Her Türk vatandaşının bu Anayasa'daki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu;" belirtilmektedir (T.C. Anayasası, 1995:8).

Türkiye Cumhuriyeti, 1961 yılından beri sosyal devlet ilkesini anayasal çizgide benimsemesine rağmen, 2002 yılında BM tarafından yayınlanan İnsani Kalkınma Endeksi'ne göre 173 ülke arasında 85. sıradadır. Böylece Türkiye, orta insani kalkınma standartlarına sahip ülkeler grubu içinde yer almaktadır. AB üyesi ülkeler ise, ilk 28 içinde yer almaktadır., yani ileri insani kalkınma standartlarına sahip ülkeler arasında kabul edilmektedir. Türkiye'nin ilk 50'lere yükselebilmesi için, insani kalkınma için gerekli olan sosyal politikaları süratli bir şekilde geliştirmesi gerekmektedir.

Sosyal politikanın genel hedefleri kısaca şöyledir:

- Ferdi muhtaçlığın yanında değişik psiko-sosyal sorunların ve yüklerin ortaya çıkması halinde muhtaç insanlara, sosyal güvenlik yöntemleri(sosyal sigorta, devletçe bakılma, sosyal yardım ve sosyal hizmetler) çerçevesinde geniş kapsamlı ve çok maksatlı maddi ve manevi destek ve psiko-sosyal danışmanlık hizmetleri sunmak.

- Sosyo-ekonomik yönden zayıf olan insanların sosyal ve ekonomik durumlarını, ya sosyal güvenlik, ya da istihdam politikaları ilke sürekli olarak iyileştirmek.
- Akla gelebilecek bütün sosyal risklere ve bunların doğurabileceği her türlü zararlara karşı toplumun bütün üyelerini, koruyucu ve uygulayıcı sosyal güvenlik sistemi çerçevesinde korumak.
- Fırsat eşitliği çerçevesinde insan haysiyetine yaraşır bir hayatın idamesi için tedbirler almak.
- Kolektif kendi kendine yardım etme ilkesine uygun olarak, gerek kamu alanında, gerekse sivil toplumda sosyal dayanışma ruhunu hayata geçirmek ve sivil toplum örgütlerine katılımcı imkanlar tanımak.
- Sosyal barışın ve adaletin temini için, refah toplumu oluşturmak. Bununla birlikte sosyal dayanışmayı, bütünleşmeyi ve tekamülü zedeleyen sosyal çözülme ve ahlaki sapmalara karşı sosyal sorumluluk veya ahlak duygu ve şuurunu geliştirmek.
- Milli birlik çerçevesinde sosyal ahlak esaslarının toplumda geçerlilik kazanması için, bütün sosyal kesimlere yönelik geniş kapsamlı sosyal ve pedagojik faaliyetlerde bulunmak.
- Aktif istihdam politikaları çerçevesinde emek piyasasında çalışmak isteyen bütün sosyal gruplara(işsizler, özürlüler, kadınlar) yönelik mesleki yöneltme, eğitim ve tekamül programları düzenlemek.

Sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin tarihi incelendiğinde, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin toplumların toplumsal ve kültürel yapılarına ve inançlarına göre biçimlendiği, kalıplaştığı görülmektedir. Kültür tarihimizin erken dönemlerine

inildiğinde sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin gönüllülük esasına dayalı olduğu görülür.

Batı'daki Türk Tarihinin ünlü uzmanlarından Leen Cahun "Başka milletlerin aksine olarak Türklerde halkı besleyen, giydiren ve nakdi yardımda bulunan (harçlık veren) hakandır. Onlarda vergi demek, halkın genel masrafı demektir. Türk hakanının gece uyumaması ve gündüz dinlenmemesi, yalnız fakirleri besleyip, giydirmek için değildir. O, Türk'ün şöhreti ve milletin şan ve şerefi için gece-gündüz çalışmış ve çarpışmıştır (Türkmen,2005,s.12).

Türk toplumu siyasal yapısı ile genç bir cumhuriyete-devlete sahip olmasına rağmen, dayandığı toplumsal ve kültürel yapı itibari ile tarihi derinlikleri olan bir toplumdur. Geçmişten günümüze intikal etmiş olan birçok tecrübe ve kuruma sahiptir. Sosyal yardım ve sosyal hizmetler açısından meseleye baktığımızda ise tarihten tevarüz ettiğimiz kurumlardan birisi de hiç şüphesiz vakıflardır. Milattan önce 1280 yılında Etilerin çocuk koruma ile ilgili ilk vakfı kurduğunu, M.Ö. 12. asırda da Uygurlar tarafından benzer nitelikte ikinci vakfın kurulduğunu görüyoruz. Sümer ve Hun devletlerinin de Moğol istilasına kadar benzer çalışmalar yaptığını ve vakıflar marifetiyle hizmetler verdiğini biliyoruz (Türkmen,2005, s.12).

Osmanlı tarihinde Bursa, Edirne, İstanbul gibi imparatorluk merkezi olmuş kentler, Hicaz ve Kudüs gibi kutsal yerler ve dünya ticaret ağlarının bağlantı noktalarını oluşturan bölgelerde merkezi ve yerel elitin çeşitli kesimlerinin girişimleri ile oluşturulmuş ve çoğunlukla vakıf gelirleri ile desteklenen sosyal kurumların varlığı iyi bilinen bir gerçektir. Tarihçiliğimizde vakıflar, külliyeler ve imarethanelerden oluşan kurumsal yapıların sosyal yardım işlevleri genellikle mübalağa edilmiş ve hatta bazı tarihçilerimiz klasik dönem Osmanlı İmparatorluğu'nun bir "refah devleti" olduğunu iddia etmekte bir beis görmemişlerdir. Ancak Ömer Lütfi Barkan'ın imaret sitelerinin muhasebe defterleri üzerine yaptığı çalışmalar ve vakıflar ile ilgili bazı araştırmalar, bu kurumların sosyal yardım işlevlerinin diğer fonksiyonları ile karşılaştırıldığında hayli sınırlı olduğunu açığa çıkarmıştır (Özbek,2002, s.10).

Böylesi bir durum aile ve kan bağı veya mahalle ve hemşehrilik ilişkileri benzeri dayanışma biçimlerinin belirgin olduğu bir koruyucu sosyal yapının ağırlığına işaret eder. Burada işaret edilmek istene nokta, Osmanlı tarihinin erken modernitesi olarak niteleyebileceğimiz 15.yüzyıl sonrası dönemde yoksulluk ve ihtiyaç durumu karşısında bireylerin, özellikle kentsel bölgelerde yaşayan kitlelerin, bir yandan devletin veya elitlerin insiyatifiyle şekillenmiş kurum ve uygulamalardan, diğer yandan da aile, kan bağı ve hemşehrilik gibi toplumsal yapının kendi bağrından çıkan dayanışma biçimlerinden oluşan bir refah sistemine, refah uygulamaları alanında görece zengin bir seçenekler yumağına sahip olduklarıdır (Özbek,2002:10-11).

19.yüzyıl Osmanlı tarihine bakıldığında özellikle İkinci Mahmut döneminden itibaren kamu sağlığının, örneğin çiçek hastalığına karşı aşılama kampanyalarının ve karantina teşkilatı oluşturulmasının devletin gündemine girmiş olması yeni bir yönetim tarzının belirtileri olarak değerlendirilebilir. Fakat burada altının çizilmesi gereken önemli nokta yalnızca devletin söz konusu dönemde sosyal alana müdahale kapasitesinin istikrarlı bir şekilde artıyor oluşu değil, bu artışın niteliği ilgilidir. Tarihçilimizde 19. yüzyıla ait dönüşümler yeni bir yönetim tarzı olarak modern devletin oluşumu açısından incelenmemiştir. Bu dönem çoğunlukla merkezi devletin güçlendirildiği, bürokratik aygıtın yeniden yapılandırıldığı ve yani bir hukuk sisteminin oluşturulduğu bir evre olarak ele alınmıştır. Oysa İkinci Mahmut ve Tanzimat dönemlerindeki reformları, sosyal devlet ve yeni bir yönetim tarzının oluşumu ile ilişkileri açısından yorumlamak mümkündür. Bu uygulamaların önemlilerini sıralamak gerekirse: Sağlık alanında karantina teşkilatının oluşturulması, aşılama, ebelik eğitimi gibi koruyucu uygulamaların yerleşmesi, aile alanında dul ve yetim maaşlarının düzenlenmesi, ilk eğitimin yaygınlaştırılması çabaları, kız ve erkek çocuklar için memleket çapında ıslahhanelerin ve sanayi mekteplerinin kurulması, kent yoksullarının denetim altında tutulmasına yönelik nizamnamelerin gündeme getirilmesi, yetim çocukların vasilik sorununun devlet tarafından nizamname ile düzenlenmesi vb. (Özbek,2002:12)

1848'de Zeytinburnu'nda Mithat Paşa (şimdiki Bulgaristan'da) merkezi Ruscuk 'ta (1864) ve Sofya'da Islahhane adıyla okullar açmıştır. Bunlar kimsesiz çocuklara mahsus okullardı. 1868-1870 yıllarında Bosna, İşkodra, Edirne, İzmir, Kastamonu, Trabzon, Erzurum, Diyarbakır'da da ıslahhaneler açılmıştır. Bu okulların dahili kısımlarına 13 yaşından yukarı olmamak şartıyla, öksüzler alınıyordu (Akyüz,2005:158).

19.yüzyılın ortalarından imparatorluğun çöküşüne değin ve özellikle II. Abdülhamit ve II. Meşrutiyet dönemlerinde Osmanlı Devleti'nin yoksullara yönelik koruyucu politikalarının gelişimi siyaset düzleminin kendi dinamiklerinin belirleyiciliğine önem atfedilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Vakıfların merkezileştirilmesi ve kaynaklarının büyük oranda maliye hazinesince tırpanlanması 19.yüzyıl boyunca geleneksel sosyal yardım ve hizmet kurumlarının işlevlerini sınırlamıştır. Böylece daha önceleri vakıflar ve imaretler gibi geleneksel kurumların yerine getirdiği sosyal yardım işlevleri, zamanla merkezi devlet aygıtının görevleri arasında yer edinmeye başlamıştır (Özbek,1999/2000, s.128).

II. Abdülhamit döneminde sultanın şahsını ön plana çıkarmak ve Yıldız merkezli politik iktidarın meşruiyetini güçlendirmek kaygısı sosyal yardım sistemine rengini veren unsur olmuştur. Modern devlet aygıtının oluşumu süreciyle tezat oluşturur gibi görünen, ve hatta klasik dönem siyasal meşruiyet motiflerini de çağrıştırdığı söylenebilecek bu sistemde II. Abdülhamit, yoksulların, muhtacının ve zarurete düşenlerin yegane koruyucusu olarak ön plandadır. Bu dönemde atıyye-i seniyyeler, sadaka-i seniyyeler ve muhtacın maaşı gibi uygulamalar, bürokratik bir devletin tebaasına yönelik yükümlülükleri olmaktan çok, fukara koruyucusu sultanın lütufları ve ihsanları olarak anlam kazanmıştır. Bununla birlikte, II. Abdülhamit'in imzasını taşıyan Darülaceze, Hamidiye Etfal Hastanesi ve Darülhayr-ı Ali gibi sosyal yardım kurumları, "fukara ahalinin yegane koruyucusu sultan" görüntüsünü tahkim etme işlevlerinin yanı sıra, "terakkinin temsilcisi sultan" imajının taşıyıcı olacaktır (Özbek,1999/2000, s.129).

Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı İmparatorluğunun, bir çok cephede savaşması nedeniyle cepheye sürekli asker sevk etmek durumunda kaldığı, cephelerde savaşanların büyük bir çoğunluğunun şehit düşmesi sonucu ülkede kimsesiz çocuklar sorununun her geçen gün büyüyerek sürdüğü, savaş sonrası yaşanan toprak kayıpları sonucu, İmparatorluğun başta İstanbul olmak üzere diğer illere büyük göçler aldığı, bu durumun, ailelerin sosyal ve ekonomik yönden çöküşüne neden olduğu görülmektedir.

Kimsesiz çocuklar sorununun boyutunun büyümesi üzerine halkın girişimiyle çözüm arayışlarına girilmiş, girişimlerin yetersiz kalması üzerine Devlet kanalıyla çözümler aranmıştır. Devlet kanalıyla yapılan çalışmaların ilki II. Abdülhamit döneminde kurulan Darülhayr-ı Ali'dir. 1903 yılında Abdülhamid 'in tahta çıkışının yıldönümü nedeniyle açılan, Darülhayr-ı Ali'de bakılan çocuk sayısı 400'e ulaşmıştır. Kurum 22 Ağustos 1909 yılında kapatılmıştır.

Meşrutiyet döneminde İttihad ve Terakkinin destekleriyle kimsesiz çocuklar sorununa çözüm amacıyla Darüleytamlar açılmıştır.

Devlet eliyle kurulan Darülhayr-ı Ali ve Darüleytemların yetersizlikleri sonucu kapanması üzerine kimsesiz çocuklara bakım için yeni arayışlara girilmiş, bunun sonucunda 6 Mart 1333 (1917) de Galatasaray yurdunda İsmail Canbulat, Muhtar Bey, Celal Derviş Bey, Osman Tevfik Bey, Kemal Derviş Bey, Adnan Bey, Servet Efendi, Nesim Mezalyah Efendi, Haralambadi Efendi, Doktor Rasim Ferid Bey, Mustafa Reşat Bey, Ahmet Emin Beyden oluşan grup cemiyetin kurulabilmesi için hükümete başvuruda bulunur.

Himaye-i Etfal cemiyetinin ilk defa 1908 yılında yerel olarak Kırklareli'nde kurulduğunu ve çalışmalarını Balkan Savaşı'na kadar sürdürdüğünü görmekteyiz. Konuyla ilgili belgelere göre; daha sonra, 1917 yılında Himaye-i Etfal Cemiyeti ülke çapında kurulmuş ve Kırklareli'ndeki cemiyet de İstanbul ile birleştirilmiştir (Çavuşoğlu,2005, s.4).

15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa da 1919 Mayısında Erzurum'a geldiğinde Ermeni zulmünün ve savaşların yetim bıraktığı çok sayıda Türk çocuğu ile karşılaşmıştır (Akyüz,2005:296). İstiklal Harbinde yetim kalan yavrulara (ki bunlar 4000erkek 2000 kız olarak ifade ediliyor) gerçek bir baba olmuştur; sefaletten çekip kurtardığı bu yavrularını "Gürbüzler Ordusu" diye adlandırmış; okullar açmış ve vatana kazandırmıştır.(Karabekir,2003:141) Bu çocukları koruyan ve çeşitli meslekler öğrenmelerini sağlayan okullar açmıştır. Erzurum ve Sarıkamış'ta açtığı bu okullar şunlardır: Sanayi Mektebi, Leyli Yetimler İptidai Mektebi, Erzurum Ana Mektebi, İş Ocağı, Sarıkamış Askeri İdadisi, Sarıkamış Ana Mektebi (Akyüz,2005, s.296).

Kurtuluş Savaşının en buhranlı dönemi olan 30 Haziran1921 'de tekrar kurulan Himaye-i Etfal Cemiyetinin; çalışmalarına hemen başlayamadığı, yurdun bütünlüğü, milletin egemenliğini sağlamak için cephede koşan kahraman babaların, cepheye cephane yetiştirmeye koşan fedakar anaların çocuklarına kucağını açan Kurum'un 1 Ekim 1921 tarihinden itibaren esas çalışmalarına başladığı görülmektedir (Çavuşoğlu,2005, s.4).

Himaye-i Etfal Cemiyetinin kuruluş amacı; "Cemiyet evvela şehit çocukları ile saniyen harp malüllerinin ve harp felaketzedelerinin çocukları iştiğar eder" olarak belirlenmiştir (Çavuşoğlu,2005, s.6).

1934 yılında Himaye-i Etfal Cemiyetinin adı Atatürk tarafından "Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu" olarak değiştirilmiştir (Çavuşoğlu,2005, s.6).

1983 (24 Mayıs) 2828 Sayılı Yasa İle Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu kabul edildi. 1983 (27 Mayıs) 18059 sayılı Resmi Gazetede 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu yayınlanarak bugünkü statüsüne kavuşturuldu.

Türkiye'nin çocuk haritasına bakacak olursak; Çocuk Vakfı'nın Dünya Çocuk Günü sebebiyle 1999 yılında dünya ve Türkiye ölçekli çocukların durumunu gösteren raporunda;

Kimsesiz çocuk sayısı 700.000
SHÇK'nın himaye ettiği çocuk sayısı 21 bin
20.000 çocuk sokakta yaşıyor
Her 3 çocuktan birisi istismara uğruyor.
9 milyon 300 çocuk yoksulluk sınırında yaşıyor.
Özürlü çocuk oranı % 9.
Türkiye'nin en yoksul çocukları Doğu, İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde büyümeye çalışıyor.

1993 yılında, Türkiye'de toplam nüfus içindeki korunmaya muhtaç çocukların (0-18 yaş) sayısının (yüzde 2'lik muhtaç oranına göre) 524.141 olduğu bulunmuştur. Ancak bu rakamların gerçek rakamlara göre çok düşük olduğu, gerçek rakamların çok daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Günümüzde ise Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan 2001-2005 dönemine ait Türkiye'de Çocuk ve Kadınların Durumu Raporunda yaklaşık 500.000 muhtaç çocuk sayısından bahsedilmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulunun 01/04/2003 tarih ve 2003/4 sayılı raporunda korunmaya muhtaç çocuk sayısının belirlenmesine yönelik yapılan bir tahminde değişen yoksulluk ölçütlerine göre saptanan potansiyel korunmaya muhtaç çocuk sayısı açısından en düşük sayı 2.076.676 kişi olarak tahmin edilmiştir.

Ülkemizde sokakta yaşayan, çalıştırılan çocukların sayılarında hızlı bir artış görülmektedir. 2003 yılı ortasına kadar toplam ulaşılan çocuk sayısı 23.872'dir. Sokakta çalışma yaşı 7-11 arasındadır. Sokakta çalışan ya da yaşayan çocukların %90'ının cinsiyeti ise erkektir.

8. beş yıllık kalkınma planında ise aynı konu "Kimsesiz, aile ve yakın çevresinde yaşaması riskli olan çocuklar yönünden aile dışında alternatif bakım modellerinin geliştirilip yaygınlaştırılması önem taşımaktadır. Sosyal Hizmetler ve

Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesindeki 76 adet çocuk yuvası ve 97 adet yetiştirme yurdunda toplam 16.595 korunmaya muhtaç ve çocuğa hizmet verilmekte olup, ayrıca 421 çocuk koruyucu aile yanına yerleştirilmiş ve 1.730 çocuk da evlat edinilmiştir."denilmektedir.

SHÇEK'nın internet sitesinde yayınlanan(Haziran 2007 tarihi itibari ile) kapasite istatistiğinde kayıtlı bakılan çocuk ve genç sayısı 20.876 olarak görünmektedir. Bu rakam 2003 yılı Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurumunun yaptığı korunmaya muhtaç çocuk sayısı tahmini ile karşılaştırıldığında SHÇEK'da bakılan çocuk oranı 0.1 bulunmaktadır.

Rakamlara dikkat edilecek olursa SHÇEK' in mevcut kapasitesi, Korunmaya Muhtaç Çocukların tümüne hizmet vermekten çok uzaktır.

9.Kalkınma Planında aynı konu şu şekilde değerlendirilmiştir;

" Kadınlar, çocuklar, yaşlılar, özürlüler ve kente göç edenler başta olmak üzere, yoksulluk riskiyle karşı karşıya olanlara yönelik eğitim, kültür ve sağlık gibi hizmetlerin artırılması ihtiyacı devam etmektedir. Çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar ve zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması ile çalışan çocuk sayısında azalma olmasına rağmen, çocuk işçiliği, sokak çocukları ve sokakta çalışan çocuklar sorunu önemini korumaktadır."

"Ülkemizde sosyal hizmet ve yardımlara olan ihtiyaç; göç, kentleşme, aile yapısında meydana gelen değişim, nüfus artışı ve işsizlik gibi nedenlerle artarak devam etmektedir."

"Sosyal hizmet ve yardımlardan yararlanacak kişi ve grupların tespiti için sağlıklı kriterler oluşturulması çalışmalarına başlanmıştır. Ancak, sistemde kurumlar arasındaki işbirliği eksikliği ve nitelikli personel sıkıntısı nedenleriyle gerçek ihtiyaç sahiplerine istenen düzeyde hizmet sunulamamaktadır. Ayrıca, sosyal hizmet ve yardımlarda gönüllü kuruluşlarla işbirliğinin geliştirilmesi ihtiyacı sürmektedir."(9. Kalkınma Planı,2007)

Görülmektedir ki Türkiye de her geçen gün ekonomik ve sosyal sorunlar nedeniyle çocuk sorunu büyümekte ve korumaya muhtaç çocuk sayısı belirlenememektedir.

Çocuk yoksulluğunun azaltılması, çocukların yaşama, normal büyüme ve gelişim açısından gerekli mallara ve hizmetlere ulaşma haklarının gerçekleştirilmesi anlamına gelir. Çocuk yoksulluğunun azaltılması, bir başka yanıyla, dezavantajlı çocukların topluma katılma fırsatlarının artırılması demektir. Bu iki konudaki duyarlılık birbirini destekleyici niteliktedir; ikisi birlikte, bir insan hakları konusu olarak çocuk yoksulluğu sorununun aşılması için gerekli platformu oluşturur. Çocukların yaşama, gelişme ve eğitim hakları öncelikle yaşama geçirilmeden, temiz içme suyu ve yeterli beslenme gibi temel hizmetler sağlanmadan, eşit fırsatlardan söz etmek mümkün değildir. Ne var ki, bu haklar gerçekleştiğinde bile, fırsat eşitliğinden yararlanamadıkları sürece çocuklar gene görece yoksun kalacak, koruyucu ortamlar oluşturulmadıkça sömürü riski devam edecektir.

Yoksulluk içinde yaşayan çocuklar, yaşama, büyüme ve gelişmeleri açısından gerekli maddi, manevi ve duygusal kaynaklardan yoksun biçimde yaşamakta, böylece haklarından yararlanamamakta, potansiyelleri tam olarak geliştirilmemekte ve topluma tam ve eşit üyeler olarak katılamamaktadırlar.

Birinci Sosyal Hizmetler Şurasının sonuç bildirgesinde, ülkemizin içinde bulunduğu sosyo - ekonomik koşullar, hızlı ve sağlıksız kentleşme, işsizlik ve yoksulluk gibi nedenlerle sosyal hizmetlere ve sosyal yardım uygulamalarına duyulan ihtiyacın giderek artma eğilimi gösterdiği, günümüzün bir gerçeği olarak kabul edilmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

Korunmaya muhtaç çocukların maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayarak toplumun değerlerini ve toplumsal kuralları, normları(Yapılması istenen ve

istenmeyen) çocuğa çeşitli yollarla öğreterek topluma katma yolunda faaliyet yürüten Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun kuruluşundan günümüze tarihsel gelişim çizgisi ne olmuştur?

1.3 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun hangi amaçla kurulduğunu ve kuruluşundan günümüze ne tür eğitim etkinlikleri yürüttüğünü ortaya çıkarmaktır.

Bu amaçla cevaplandırılmaya çalışılacak sorular şunlardır:

- SHÇK hangi amaçla, ne zaman, kim ya da kimler tarafından kurulmuştur? kuruluş süreci nasıl oluşmuştur?
- Kuruluşundan günümüze nasıl bir gelişim göstermiştir?
- Kuruluşundan günümüze ne gibi eğitim hizmetlerinde bulunmuştur?

1.4. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma ile yoksulluğun, şiddetin, ihmalin, bakıma muhtaçlığın, kimsesizliğin arttığı toplumumuzda bu kişilerin topluma kazandırılmasında faaliyet gösteren SHÇK' nın toplum içindeki yerini ve önemini ortaya koymaktır. Ayrıca, kurum hakkında yapılan araştırmalarda kurumun belli dönemleri incelenmiş. Bu eksikliği giderme yolunda kurumun kuruluşundan günümüze bütün tarihi içerisinde gerçekleştirdiği eğitim faaliyetlerini incelemek ve kurum tarihi ortaya koymak amaçlanmıştır.

1.5. Varsayımlar

- Bu araştırmada gerekli bütün kaynaklara ulaşılacaktır.
- Araştırmanın yöntemi, araştırma kapsamına ve amacına uygundur.

1.6. Sınırlılıklar

- Araştırma SHÇK'nın tarihi gelişimi ve yaptığı faaliyetler ile sınırlı olacaktır.
- Araştırma SHÇEK'nın çocuk ve gençlere verdiği hizmetlerle sınırlı olacaktır.

1.7. Araştırma Modeli

Bu araştırma bir tarama modelidir. Tarama modellerinde, geçmişte ve ya halen var olan bir durumu olduğu gibi tesbit etmek söz konusudur (Karasar,1982, s.35). bu araştırmada her ikisi de yapılmaya çalışılacaktır. Başka bir ifade ile SHÇEK'nun hem geçmişteki hem de şimdiki durumu olduğu gibi tesbit edilmeye çalışılacaktır.

1.8. Araştırma Yöntemi

Bu araştırmanın yürütülmesinde "Tarihsel Yöntem" kullanılacaktır. Araştırma kurumun faaliyetlerini belge ve bilgilerle ortaya koymaya çalışacağı için tarihsel yöntem tercih edilmiştir, literatür taraması ile bu belge ve bilgilere ulaşılacağı tahmin edilmektedir.

Tarihi Yöntem; geçmiş zaman içinde meydana gelmiş olay ve olguların araştırılmasında ya da bir problemin geçmişle olan ilişkisi yönünden incelenmesinde kullanılan yönteme "Tarihi Yöntem" denir (Kaptan,1998, s.53).

Tarihi yöntemin sadece tarihçiler tarafından kullanılabileceğini düşünmek hatalıdır. Tarihi yöntemin kullanılışını ikiye ayırmak gerekir (Kaptan,1998, s.54):

- Bunlardan biri, tarihi yöntemin, tarihi disiplince, tarihçi tarafından kullanılması ya da her hangi bir disiplinde araştırmacının, elindeki problemin çözümünü geçmiş zaman içindeki olay, olgu ve bilgilerde araması ve

araştırmasını tamamen geçmişteki verilere dayaması durumudur. Bu durumda araştırmacı bir tarihçi gibi çalışmaktadır.

- İkinci durum, her araştırmacının, hangi disiplin ve bilim alanında olursa olsun yaptığıdır. Şöyle ki, her araştırma konu ve probleminin bir geçmişi vardır. Araştırmacı, konu ve problemle ilgili bu geçmişi incelemek zorundadır. Araştırmacının, ilgili kaynaklar ve yayınlar üzerinde yaptığı incelemelerde kullandığı yöntem tarihi yöntemden başka bir şey değildir. Böylece, her araştırma yapan kişi, tez hazırlayan öğrenci bu yöntemi kullanmaktadır.

Araştırma, belge incelemesine dayalı bir araştırma olacağından bilgiler tarama yöntemi ile sağlanarak değerlendirilecektir. Tarihsel süreç içersinde araştırma ile ilgili gelişmelerin ortaya konulabilmesi için söz konusu dönemde yayınlanan konu ile ilgili kanunlar, yönetmelikler, bu çerçevede yazılı kaynaklara ulaşılması amacıyla kütüphane ve kurumun arşivinde incelemeler yapılacaktır.

Bu araştırmada veri analizi, araştırma yönteminde kullanılan tarihsel analiz modeline uygun olarak yapılacaktır. Yapılan araştırmada kaynak taraması olarak elde edilen betimsel veriler üzerinde geçerlik ve güvenirliklerine dikkat edilerek ilişkisel çözümlemeler yapılacaktır. Çözümlenen verilere dayanarak araştırma sonuçlandırılacak ve varılan sonuçlar yorumlanarak değerlendirilecektir.

2. ÇOCUK, ÇOCUK HAKLARI VE ÇOCUK HİMAYESİ

2.1. Çocuk Kavramı

Çocukluğu insan yaşamının çok özel ve önemli bir dönemi olarak ele alan kabullenmenin genellikle 20.yüzyılın ürünü olduğu kabul edilir. Modern çocuk paradigması, önceki yüzyılların çocukluk karşısındaki olumsuzluklar kadar bunları vaktiyle görebilen felsefe ve uygulamalardan güç ve teşvik alınmıştır (Doğan, 2000:149). Modern çocukluk devresi, tavırlar, gelenekler modern yaşamda kuralların çocukları nasıl tanımladığı ve yetiştirdiği büyük derecede hayatlarının nasıl olduğunu

açıklama ve büyüklerin onlara nasıl davrandığı üzerinedir. Ayrıca modern çocukluk devresinin kötü etkileneceği yollardan ve bunları nasıl değiştirilebileceğinden bahseder (Holt,1974, s.1).

Semai dinler ile bazı ünlü düşünürlerin yaklaşımları bu bağlamda göz ardı edilmemesi gereken Önemli gelişmelerdir. Hıristiyanlık' m kutsal çocuk imgesi, çocuğu dışlayan bir topluma mistik bir mesajdır. İslamiyet ise bu mesajın toplumsal gerekliliği üzerinde ısrarla durmaktadır (Doğan,2000, s.149).

Aries'in 1960'ta yayınlanan "L Enfant et la vie familiale sous I'ncien regime" adındaki kitabı çocuk tarihi konusundaki çalışmaların en ünlüsüdür. Aries'e göre çocukluk, değişmez biyolojik bir olgu değil toplumsal bir kategori olduğunu ve dolayısıyla tarihsel sürece tabi bulunduğunu ortaya koymuştur. Ona göre, Ortaçağ toplumunda çocukluk kavramı ve çocukluğun farklı bir kategori olduğuna ilişkin bir bilinç yoktur. Ancak bu çocukların terk ve ihmal edildiği, sevilmediği anlamına gelmez. Bu dönemde çocuk, Tanrı'nın koruması altında ve düzeltilmesi gereken kırılgan bir yaratığı olarak nitelenirdi (Tan,1994, s.17).

Ulusal yasalarca daha erken yaşta reşit sayılma hariç, 18 yaşın altındaki her insan çocuk sayılır. Rüşt yaşı kavramı, hem ülkeler arasında hem de belirli bir ülkedeki medeni hukuk, ceza hukuku, siyasal ve diğer kurallara göre değişiklik göstermektedir. Örneğin; Küba'da reşit olma yaşı 18, Bolivya'da 21'dır, Nikaragua'da 15 yaşından büyük erkek, 14 yaşından büyük kız çocukları anne babalarının izni olmadan evlenebilirler (UNICEF, 1996, s.11).

Ülkemizde reşit olma, evlenme, çalışma, ceza-i ehliyet gibi alanlardaki yaşa ilişkin düzenlemeler şu şekildedir (Sandalcı,2008):

22.11.2001 tarihinde kabul edilen Türk Medeni Kanununun 11. maddesinde medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olma anlamına gelen erginliğin (reşit olma) 18 yaşı tamamlanması ile başladığını, 12.maddesinde ise 15 yaşını dolduran küçük kendi isteği ve velisinin rızası ile ergin kılınabileceğini hükme bağlamıştır.

Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunun 11. ve 12. maddelerinde ve Türk Ceza Kanununun 53. - 58. maddelerinde 11 yaşın altındakilerin işledikleri suçlar için kovuşturma yapılamayacağı ve ceza verilemeyeceği, 11-15 yaş arasında işlediği fiilin suç olduğunun farkında olmaması (farik ve mümeyyiz olmadıkları) durumunda ceza verilemeyeceğini, farkında olmaları durumunda ise indirimli ceza verileceği, 18 yaşın altında olanlara ölüm cezasının verilemeyeceğini hükme bağlamıştır.

İş Kanununun 67.maddesinde; 15yaşın altındaki çocukların çalıştırılamayacakları, ancak mesleki eğitim kapsamında, ağır koşullarda çalıştırılmamaları şartıyla 13 yaşını tamamlayanların çalıştırılabileceği belirtilmektedir.

Yukarıda da görüldüğü gibi bazı istisnai düzenlemeler olmakla birlikte erginliğin, "18 yaşın tamamlanmış olmasını" ifade etmesi nedeni ile Çocuk Hakları Sözleşmesinin "çocuk" tanımına uygunluk gösterdiğini söylemek olanaklıdır (Sandalcı,2008)

Franklin' e göre modern çocukluğa ilişkin ortaya konması gereken beş temel nokta vardır. Bunlar; (Franklin,1993, s.21-24).

1. Çocukluk her hangi bir döneme ait tek bir evrensel deneyim değildir. Daha çok tarihsel olarak değişen kültürel bir yapıdır.

2. İki yaş grubu arasındaki ayrım çizgisi yalnızca keyfi değil aynı zamanda tutarsızdır. Örneğin farklı cinsiyetler için sınırlar farklı yaşlarda çizilmekte, insanlar bazı faaliyetler için çok küçük görülürken5bazılan için yeterince büyük sayılmaktadırlar.

3. Çocuklar negatif bir şekilde "yetişkin olmayanlar" olarak tanımlanmaktadırlar. Çocukluk ilk bebeklikten 18 yaşma kadar geniş bir

dilimim kapsamakta. Bütün genç insanların çocuk oldukları ve yetişkin faaliyetlerini yerine getiremeyecekleri varsayılmaktadır.

4. Çocuk terimi kronolojiden çok iktidarla ilgilidir. Terim belli bir yaşa işaret etmekten çok bir iktidar ilişkisini belirtme eğilimindedir ve başlangıçta düşük statüye sahip olanları tanımlamak için kullanılmıştır. 17. Yüzyılla birlikte gelen çocukluk zayıflık, akıl dışı olma, çaresiz ve bağımlılık gibi negatif özelliklerle belirtilir.

5. Çocukluk düşüncesi oldukça yeni bir buluştur. Çocukluğun yaşamın özel bir evresi olarak yaratılması^modern toplumun yaş bölümleri ile ilgilenme konusundaki genel eğilimin bir parçasıdır. Çocukluk yaşam eğrisini doğumdan ölüme kesintisiz bir bütünlük olarak ele almak yerine bu bütünlüğü bölüme ayıran yapay bir dönemdir.

2.2. Korunmaya Muhtaç Çocuk ve Gençlerin Hakları

Çağımızda çocuk ve gençlik refahına yaklaşımın boyutları insan hakları ve hukukundan kaynaklanmaktadır. İnsan hakları çerçevesinde hangi yaşta olursa olsun bütün insan varlıklarına tanına haklar çocuklara da tanınan haklardır. İnsan hakları normları, koruma ve güvenlik açısından çocuğa yaklaşırken ayrıca, çocuğa sağlanana hakların niteliğinin yükseltilmesine ve hakların genişletilmesine öncelik vermektedir. Çocukların insan hakları; medeni hakları, ekonomik hakları ve kültürel haklarını içermektedir. Toplum içinde çaresiz, bağımlı ve gelişme yolundaki insan varlıkları olan bu çocukların özel gereksinimleri dikkate alınarak çocuk refahına çok boyutlu bir yaklaşım getirilmektedir. Çocuk hakları bildirisi bu yaklaşıma somut bir içerik kazandırmaktadır:

Korunmaya muhtaç çocukların refahı; bildiri ve sözleşme bütünlüğü içinde nitelik ve nicelik kazanmaktadır. Çünkü her çocuk ayrım gözetilmeksizin tüm haklardan yararlanma hakkına sahip olmalıdır (Çılga,1997, s.8).

Ülkeler, maddi ve manevi mutluluğa ulaşmak ve barış içinde yaşamak istiyorlarsa olanaklarının çoğunu, çocukların sağlıklı büyümelerine ve yetenekleri doğrultusunda geliştirmelerine ayırmak zorundadırlar. 1990 Dünya Çocuk Zirvesi'nde de belirtildiği gibi, çocuk, masum, duyarlı ve bağımlı bir varlıktır. Aynı zamanda da meraklı, canlı ve umut doludur. Bu dönemini neşe ve huzur içinde geçirirse, ileride hem kendisini mutlu kılar hem de toplumun mutluluğuna ve refahına katkıda bulunur. Bir toplumun mutluluğu ve refahı ile ilgili olan çocuğun ve çocuk haklarının korunması sorunu, tüm dünyada günümüzün en önemli sorunlarındandır. Bir toplumda çocuklar kötü muamele görmekte, ihmal ve istismar edilmekte ise, o toplumun kültürü geri kalmış bir kültür olarak değerlendirilebilir. Buna karşın çocuklara onlara sağlıklı büyüme ve gelişme olanakları sağlayan toplumlarda ilerlemekte olan bir kültürden söz etmek yanlış olmaz.

Çağdaş uygarlığın ve toplumun bu kadar önemli bir unsuru olan çocuğun yetişmesi, bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaksal gelişimi ile ilgili önlemlerin alınması yanında, onun aile ve toplum içindeki yerini düzenleyen hukuk kurallarına da bağlıdır. Bu kuralların insan onuru, saygınlığı ve özgürlüklerine uygun olmasında, çocuğun olduğu kadar toplumun da yaran vardır. İşte bu nedenledir ki,çocuk eski devirlerden bu yana hukukun ilgilendiği bir varlık olmuştur. Bununla birlikte, çocuk haklarım konu alan ulusal ve uluslar arası alanda hukuksal güvenceye kavuşturmayı amaçlayan çocuk hukukunun, yeni bir alan olmasına karşın düşünsel kökenleri oldukça eskidir (Akyüz,2000, s.1).

Çocuk haklan, yetişkin haklarıyla çelişki içinde değildir; tersine insan haklan hukukunun bir parçasıdır. Çocukların diğer insanlara karşı özel haklara sahip olması ile değil, gelişme gereksinimleri nedeniyle özel insan haklarına sahip olması anlamına gelir (Akyüz,2000, s.2).

Çocuk haklan, insan haklan öğretisinde olduğu gibi, doğal hukuk ve pozitif hukuk yaklaşımları ile ele alınabilir.

Doğal hukuk, insanın insan olması nedeniyle bağımsız bir değere, dolayısıyla da doğuştan getirdiği haklara sahip olduğunu kabul eder. Doğal hukuk yaklaşımı açısından çocuk haklan, çocuğun hem insan olmasından, hem de bakıma, korunmaya ve yetiştirilmeye muhtaç olmasından kaynaklanan haklardır. Bu anlamda çocuk haklan denilince, daha çok olması gereken alanda kalan ya da yalnızca çocuk hakları ile insan haklan bildirilerinde yer alan ulaşılacak hedefler programı akla gelir. Bu noktadan hareket edilince çocuk haklarım, çocuğun insan olması, aynı zamanda da bakıma ve Özene gereksinim duyması nedeniyle doğuştan sahip olduğu hakların tümü şeklinde tanımlayabiliriz. Pozitif hukuk ise, belli bir dönemde, belli bir toplumda organize biçimde fiilen uygulanan hukuktur. Pozitif hukuk açısından çocuk hakları kanunlarda ve uluslar arası sözleşmelerde ayrıntıları ile düzenlenen, belirli bir güvenceye ve özellikle de yargı organlarınca gerçekleştirilecek koruma yollarına kavuşturulan haklardan oluşur. Devletlerin iç hukukunda yer alan kanunlarda ve uluslar arası sözleşmelerde düzenlenen haklar, pozitif hukukun tanıdığı haklardır. Çocuk haklarını uluslar arası alanda ve devletlerin iç hukuklarında güvenceye almayı amaçlayan ve bir pozitif hukuk metni olan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (Çocuk Haklan Sözleşmesi)dir (Akyüz,2000, s.3).

Çocukların erişkinden farklı fiziksel, fizyolojik, davranış ve psikolojik özellikleri olduğu, sürekli büyüme ve gelişme gösterdiği bilincinin yerleşmesi, çocukların bakımının bir toplum sorunu olduğu ve bilimsel yaklaşımlarla herkesin bu sorumluluğu yüklenmesi gerektiği düşüncesi 20 Kasım 1959'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda "Çocuk Hakları Bildirgesi" ile kabul edilmiştir. On ilkeden oluşan bu bildirge (Ek-2) de verilmiştir (http://www.cocukhaklari.net/ (19.11.2008)).

Dünya üzerinde birçok çocuk ya savaş ortasında yada açlık sınırında yaşamını sürdürüyordu. Bu koşulları ortadan kaldırmak ve onlara daha iyi bir yaşam sağlamak amacıyla hazırlanan “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi”, Birleşmiş Milletler genel kurulunda oy birliğiyle 20 Kasım 1989 günü 191 ülke tarafından kabul edilmiştir. Türkiye'nin de 1990 yılında imzaladığı bu sözleşme toplam 54 maddeden oluşmaktadır. Ülkemizde; 17, 29, 30. maddelerine

çekince konarak 11 Aralık 1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Ek-3) (http://kervanci63.tr.gg/Cocuk-haklari.htm?PHPSESSID=... (20.11.2008)).

Bu Sözleşme ile 18 yaşından küçük herkesin sahip olduğu haklar ve devletlerin çocuklara karşı yerine getirmesi gereken yükümlülükler belirlendi.

Taraf ülkeler bu sözleşmeyi hazırlarken çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için mutluluk, sevgi ve anlayış havasının içindeki bir aile ortamında yetişmesinin gerekliliğini kabul etmişlerdir. Ayrıca çocuğun toplumda bireysel bir yaşantı sürdürebilmesi için her yönüyle hazırlanmasının ve özellikle barış, değerbilirlik, hoşgörü, özgürlük, eşitlik ve dayanışma ruhuyla yetiştirilmesinin gerekliliğini savunmuşlardır (http://kervanci63.tr.gg/.. (20.11.2008)).

2.3. Tarihsel Süreçte Çocuk Himayesi

Tarihsel gelişime baktığımızda insanlığın varoluşundan itibaren sosyal hizmetlerle ilgili çalışmalara başlandığı görülmektedir. Erkeklerin avlanması, kadınların çocuklara bakmasıyla başlayan yaşam savaşında daha sonra insanoğlunun ölümsüzlüğü arama çabalarına girdiği görülmektedir. İlk yazılı destanlar arasında yer alan "Gılgamış Destanında" yaşlılığı yenme ve ölümsüzlük arayışları karşımıza çıkmaktadır. Türk toplumlarına geldiğimizde geleneksel yardımlaşma ve dayanışmanın güzel örneklerini görülmektedir. Korunmaya muhtaç yaşlı, çocuk ve kadınlara kurum bakımının Memlükler'de başlayarak Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu döneminde vakıflar ve loncalar kanalıyla tüm topluma mal olduğu bilinmektedir (SÇHEK Sosyal Hizmetler Dergisi,1997, s.8).

Kültürleri ortaya çıkaran da "millet " denilen bir araya gelmiş gelişmeyi başarmış topluluklardır. Milletlerin ötesinde ise aşiretler, boylar ve nihayet "aile" denilen ana çekirdeğe ulaşılır. Ailenin ötesi ise bireydir. Bireyin ise tek başına çoğalması, bilgi üretip biriktirmesi, kültür oluşturması çok zordur. O halde gelişme

denilince aile ilk sosyal siklet merkezidir veya çekirdeğidir. Toplumların gelişmesi, devlet denilen organizasyon tesis etmeleri medeniyetlerin oluşumunda rol oynamaları, hep bu çekirdeğin sağlam yapısı ve bu yapının korunmasıyla doğrudan bağımlıdır. Türk aile çekirdeğinin en önemli varlığı olan çocuk, servettir, devlettir, istikbaldir, ailenin ve toplumun garantisidir. Türk kültür ve medeniyetinin en büyük mahsullerinden olan Osmanlı olgusunda, daha öncelerinde olduğu gibi ailenin yeri bütün önemiyle devam etmektedir (Turan, 2000, s.483).

Yetimlerin himayesiyle ilgili tarihimizdeki ilk düzenlemelerin vakıflar tarafından yapıldığını görüyoruz. Moğolların istila ettikleri topraklarda-bu istilanın üzerinden 50 yıl geçmeden-Moğol soylu İlhanlılar, külliyeler inşa ediyorlar ve inşa ettikleri külliyelere birer yetimhane dahil ediyorlar. İstanbul'da yetimhanelerle ilgili ilk kayıtlar Bizans dönemine ait; en ünlü yetimhane İstanbul'un merkezindeki Aziz Pavul yetimhanesidir. Bu yetimhaneye 6.yüzyıl belgelerinde atıfta bulunuluyor.

Kültürleri ortaya çıkaran da "millet " denilen bir araya gelmiş gelişmeyi başarmış topluluklardır. Milletlerin ötesinde ise aşiretler, boylar ve nihayet "aile" denilen ana çekirdeğe ulaşılır. Ailenin ötesi ise bireydir. Bireyin ise tek başına çoğalması, bilgi üretip biriktirmesi, kültür oluşturması çok zordur. O halde gelişme denilince aile ilk sosyal sıklet merkezidir veya çekirdeğidir. Toplumların gelişmesi, devlet denilen organizasyon tesis etmeleri medeniyetlerin oluşumunda rol oynamaları, hep bu çekirdeğin sağlam yapısı ve bu yapının korunmasıyla doğrudan bağımlıdır (Turan, 2000, s.483).

Çocuklar, tarihin her döneminde ve her toplumda, ekonomik, sosyal, psikolojik sorunlar nedeniyle özel ilgi, şefkat, destek ve korunmaya ihtiyaç duymuştur.

Cengiz Han'ın 12. yy.da koyduğu yasanın 31. maddesi yoksulları ve yaslıları korumayı ve aykırı eylemleri ölümle cezalandırılması buyruluyor. Aynı yüzyılda Halep ve Sam Atabeki Mahmut Zengi'nin çıkardığı bir emirname de çocukların korunması üzerinedir Türk tarihinde çocukların korunmasıyla ilgili alınan ilk resmi

ve düzenli önlemlere ilk Müslüman Şii kavimlerden İlhanlılarda, Gazan Mahmut Han zamanında (1271- 1304) rastlanır. Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması ile bu kurumsal önlemler Anadolu'ya taşınır. Selçuklularla dinsel vakıflar örgütlenmeye başlanır. Vakıflarla yardıma muhtaç dul yetimlere yardım edilip hayratlar oluşturulur. Öte yandan Anadolu'da 18. yy.a değin Ahilik, sonra Gedik-Lonca teşkilatları görülür (Tomanbay, 1991, s.209).

Türklerde sosyal yardım ve sosyal hizmetlerle ilgili inanç ve geleneklerin öteden beri varolduğu anlaşılmaktadır. Eski Türklerde tanrı adına yoksullara yardım etme, çıplakları giydirme, açları doyurma inancına İslamiyet öncesi Türk destanlarında da rastlanmaktadır. Yine eski Türklerde Bey olmanın şartları arasında çıplakları giydirme, açları doyurma gibi sosyal yardım geleneğinin var olduğu bilinmektedir. Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra da dini inancın gereği olarak muhtaç ve güçsüzlere yardım etmişlerdir. Fitre ve zekâtın yoksullara verilmesinin anlamı da İslam inancından kaynaklanmaktadır. Örneğin bugün de sosyal yardım ve sosyal hizmetler kapsamında kabul edilen kurumlardan, Yaşlılara koruma hizmetini veren ilk kurumun Selçuklular döneminde, Sivas'ta 11. yüzyılda Reha Oğulları tarafından Darülreha (Huzurevi), Mısır'da Erbil Atabeyi Muzaffereddin Ebu Sait tarafından yaptırılan Gökbörü tesisleri, dört darülaceze, dullar için barınma tesisleri bu kurumlardandır. Memluklular döneminde 13. yüzyılda Kahire'de açılan Seyfettin Kalavun Hastanesi ve tesisleri dul kadınlara ve yaşlılara sosyal hizmet vermiştir. Osmanlılar dönemine gelindiğinde ise imarethaneler, aşevleri ve tekkelerin yoksullara sosyal yardım ve sosyal hizmet verdikleri bilinmektedir. Yukarıda da ifade edildiği gibi diğer dönemlere benzer şekilde Osmanlılar döneminde de sosyal yardım ve sosyal hizmetler 19. yüz yıla kadar vakıf kuruluşları tarafından veriliyordu. Bugünkü gibi kamusal sosyal yardım ve sosyal hizmet veren kamu kuruluşları ise 19. yüzyılda kurulmaya başlanmıştır (http://www.egm.gov.tr).

Anadolu'da geleneksel yaklaşımla, kişisel veya dini, tasavvufi, Ahilik vb. uygulamalarla sosyal hizmet ve sosyal yardım bir yapı içerisinde verilegelmiş, hatta Devlet çeşitli yapılarıyla yardım konusunda hizmet vermiş ancak tam olarak Batı'daki tarzda bir gelişme gözlenmemiştir.

Türk toplumunda Çocuğun, büyüme dönemi tamamiyle "anne-baba"'ya bağımlı olarak geçiyordu. Ana-babanın çocuğuna olan yaratılış ve fizyonomik katkısı yanı sıra eğitim-öğretim katkısı da birinci derecedeydi (Turan,2000, s.485).

Yetim ve ya kimsesiz çocuklara devlet, "vasi" tayin ederken, tayin olacak şahısın belirtilen özelliklere sahip olmak şartıyla, öncelikle çocuğun kendi ailesinden ve yakınlarından, yakını yoksa dışarıdan güvenilir insanlar olmasına özen gösteriyordu. Çocuğun yakınları olarak geçen vasiler arasında, çocuğun annesi, babaannesi veya anneannesi ile dedesi, amcası, amcasının oğlu yani ölen kişinin kardeşinin oğlu, halası ve teyzesi sayılabilir. (Gürel,1997, s.31).

Babadan yetim kalmış bir çocuğa, annesi yaşıyor olduğu halde, akrabalardan bir başka kimse de vasi tayin edilebiliyordu. Anneden yetim kalan bir çocuğa ise, baba sağ olmasına rağmen, anneannesi "vasi" tayin edilebiliyordu. Devlet, çocukların güvencesini sağlamak için sadece onlara "vasi" tayin etmekle kalmıyor, bunların çocuklara karşı görev ve yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini de denetliyordu. Bunu, yine mahkemece tayin edilmiş "nazır" adı verilen başka kişiler eliyle yapıyordu. Vasileri denetlemek üzere tayin edilen " nazır" 'ın da güvenilir ve işin ehli kimselerden olması gerekiyordu. Osmanlı mahkemelerinde, gerek "vasi" gerekse "nazır" tayin yapılırken, aynı şehir veya yerlerdeki itimat edilir insanların, onların güvenilir ve işin ehli kimselerden olduklarına şahitlik etmeleri esas alınıyordu. "Vasi" ve "nazır" olmak basit bir iş değildi. Sorumluluk gerektiriyordu ve manen ağırdı. Toplumdaki bu uygulamayı devlet, sadece Müslim çocuklarına değil gayr-i Müslim çocuklarına da yapıyordu ve onlara da sahip çıkıyordu. "Vasi" tayin edilen kimselerin, gerekli vasilik hizmetini yürütebilmesi için, yine mahkemece kendilerine günlük olarak para veriliyordu. (Gürel,1997, s.32).

Yoksullara yönelik yardımlar, bürokratik bir devletin asli görevleri olmaktan ziyade, padişahın ihsanları, atiyyeleri ve sadakaları olarak sunulmaktadır (Özbek, 2000, s.122).

İslam inancında insan haklarına riayet edilmesine büyük önem verilmiştir. Bu itibarla himaye edilmeye ihtiyaçları olduklarından dolayı yetimlerin hakları her haktan üstün tutulmuş Kur'an-ı Kerim'de yetimlerin haklarını yiyenler hakkında çok sert ifadeler kullanılmıştır. Aynı zamanda, yetimlerin cemiyet içindeki hukuki düzenleyen ve onların haklarını gözetilmesi gerektiğini ifade eden birçok hadis-i şerifler mevcuttur (Gürel,1997, s.20).

İslam dininde yetimlerin haklarının İslam dininde yetimlerin haklarının gözetilmesine bu derece titizliğin gösterilmesinden dolayı tarihte kurulmuş Müslüman devletlerinde de bu konuda gereken hassasiyet gösterilmiştir. İşte bu itibarla Osmanlı Devleti'nde de yetimlerin haklan aynı hassasiyetle korunmuştur. Osmanlı Devleti'nde gerek dul ve yetimlerin haklarının gözetilmesi ve gerekse diğer yardıma muhtaç insanların toplum içerisindeki hayatlarını idame edebilmelerini sağlamak amacıyla sosyal yardımlarla ilgili teşkilatlar tesis edilmiştir. Bu teşkilatların en önemlisi vakıflar olmuştur. vakıflarında, bilhassa avanz ve müessesât-ı hayriye isimlerini taşıyanları, toplumdaki bu yardıma muhtaç kişilere yönelik sosyal yardımları organize edici özelliği sahip olmuştur. Osmanlı döneminde çok büyük ve önemli sosyal etkinlere sahip olan vakıfların etkileri, özellikle kendisi iktisadi ve sosyal açıdan güçsüz, zayıf ve fakir kimselere sunulan yardımlarda göstermiştir. Toplumda bulunan bu yardıma muhtaç kimseler, vakıf şeklinde kurulan hastane ve yetimhanelerde, aşevleri ve imarethanelerde, medrese ve şifa yurtlarında tedavi edilmiş, doyurulup barındırılmış, donatılıp okutulmuşlardır. Osmanlı döneminde sosyal yardımlarla ilgili en önemli teşkilatın vakıflar olduğunu belirlemiştik. Yine aynı devlet yönetiminde, söz konusu yardımlara yönelik başka teşkilatlar da kurulmuştur. Mesela; 11 Haziran 1868 tarihinde bugünkü Kızılay'ın temelini oluşturan Mecruhin ve marda-yı Askeriye İmdat ve Muavenet Cemiyeti, 1868 yılında Tuna Valisi Mithat Paşa tarafından çocuklar için açılan ıslahhaneler, 1872 yılında kurulan Daruşşafaka ve 1915 yılında Trablusgarp ve Balkan Savaşlarında şehit olanların çocuklarının korunması amacına yönelik Darüleytamlar bu teşkilatlara birer örnek olarak gösterilebilir (Gürel,1997, s.20).

Bu geleneksel yaklaşım yanında Devletin çeşitli düzenlemeler yoluyla sosyal hizmet konularını bir düzene sokma girişimlerini de görmek mümkündür. Örneğin sosyal hizmetin temel konularından birini oluşturan çocuk bakımı sisteminin ilk temeli 1822 yılında "Çocuk Islahevlerinin" kurulmasıyla atılmıştır. 19.yy.ın ilk yarısında Tanzimatla başlayan Batılılaşma hareketleri toplumdaki yetişkinleri olduğu gibi çocukları da etkilemeye başlamıştır. En çok etkilenme ise eğitim hayatında olmuş 1869 tarihli Maarif'i Umumiye Nizamnamesi ile mekteplere yeni düzen getirilerek Fransız eğitim sistemi esas olarak alınmış hatta özürlü çocukların eğitimi için özel eğitim kurumları bile açılmıştır. Bunu çocukların dilenmesinin önlenmesine ilişkin 1893 tarihli yönetmelik izlemiştir (http://www.toplumvesiyaset.com/yaziOku.php?id=1707 (19.11.2008)).

1900'lerin başında Osmanlı İmparatorluğunun Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşında birçok cephede savaşması nedeniyle kimsesiz çocuklar sorunu her geçen gün büyüyerek sürmüş, büyük göçler vb. nedenler ailelerin sosyal ve ekonomik yönden çöküşüne neden olmuştur (http://www.toplumvesiyaset.com/yaziOku.php?id=1707 (19.11.2008)).

Türk çocuğunun, en büyük temel telakki edilmesi, Türk çocuğunun yetişmesinde gösterilen hassasiyet Osmanlı siyasi yapısını büyütmüş, dünyanın en kalıcı kültür varlıklarından birisi olmasını sağlamıştır. (Turan,2000, s.488).

Erkeklerin veya babaların, Osmanlı aile yapısı içinde aile reisliğini temsil etmiş, bu hukuken de tasdik edilmiştir. Aile reisinin ölümü halinde aile reisliğini, çocuklarının dedelerinin yahut amca veya dayılarının üstlendiğine şahit oluyoruz. Bu durumda, annenin çocuklarını toparlamada ve onları koruyup gözetmede en önemli etken olmasına rağmen, dış etkenlere karşı ailenin korunmasında büyük aile içindeki en yakın erkeklerin himayesine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. (Gürel,1997, s.28:29).

Kimsesiz çocuklar sorununun boyutunun büyümesi üzerine halkın girişimiyle çözüm arayışlarına girilmiş, girişimlerin yetersiz kalması üzerine Devlet kanalıyla

çözümler aranmıştır. Devlet kanalıyla yapılan çalışmaların ilki 1903 yılında II. Abdülhamit'in tahta çıkışının yıldönümünde kurulan Darülhayr-ı Ali'dir. Ancak Kurum 22 Ağustos 1909 yılında kapatılmıştır.

16 Ağustos 1909'da Cemiyetler Kanunu yayınlanınca korunmaya muhtaç çocuklar için kurulan yardım cemiyetleri hukuki bir çerçeveye kavuşmuştur. Meşrutiyet döneminde İttihat ve Terakkinin destekleriyle kimsesiz çocuklar sorununa çözüm amacıyla Darüleytamlar açılmıştır (Karakuş,2008).

Ülkemizde, çocukları sahiplenme anlayışı Mithat Paşa'nın Tuna Valisiyken "Islahhane" adıyla kurduğu muhtaç çocuk yurtlarıyla olmuştur. Daha sonra Devlet "Darüleytam" adıyla yetim çocuk yurtları kurmuştur. Meşrutiyet (1908) döneminde kurulan, "savaş şehitleri, mülteci, göçmen, yetim" çocuk yurtları önemli hizmetler görmüş, buralarda yetişen çocuklar yararlı bireyler olmuşlardır (http://kervanci63.tr.gg/... (18.11.2008)).

Himaye-i Etfal Cemiyetinin 1908 yılında mahalli olarak Kırklareli'nde kurulduğu ve Balkan Savaşına kadar çalışmalarını yürüttüğü, 1917 yılında İstanbul'da ulusal düzeyde kurulduğu ve Kırıkkale şubesinin de İstanbul Merkeze katıldığı, 17 Ocak 1921 tarihli bir padişah iradesi ile kamu yararına çalışan bir cemiyet olarak kabul edildiği bilinmektedir (Albayrak,1988, s.52).

Kurtuluş Savaşı sırasında Anadolu'ya geçen kurucular, 30 Haziran 1921 tarihinde Himaye-i Etfal'i Ankara'da kurarak, çocuk davasını tekrar gündeme getirmişlerdir. Çocuk Esirgeme Kurumunun (Himaye-i Etfal) tarihsel gelişimine baktığımızda sosyal hizmetler alanında birçok ilki başlattığını görürüz. Kurtuluş Savaşı sırasında cephede savaşan kahraman babaların ve fedakar anaların çocuklarını koruma ve kollamakla başlayan çalışmalar savaş sonrası sağlıklı kuşaklar yetiştirmeyi amaçlamıştır (http://www.sosyalhizmetuzmani.org/cocukbayrami.doc (18.11.2008)).

Kurum; pastörize süt dağıtımı, muayene ve tedavi, para yardımı, doğum yardımı, okul gereçleri dağıtımı şeklinde başlayan çalışmalarını daha sonra çeşitlendirerek, çocuk yuvaları, doğumevleri, prevantoryum, pansiyonlar, kreşler, süt damlaları, talebe sofraları, çocuk kütüphaneleri, müzeler, çocuk bahçeleri, sıhhi banyolar, yüzme ve kum havuzları, sinemalar vb hizmetlerle sürdürmüş. Cumhuriyete sağlıklı kuşaklar yetiştirmeye kendini adamıştır. Özellikle anne ve çocuk sağlığına yönelik eğitim çalışmaları, kitap yayınları, sergiler, gürbüz çocuk yarışmaları, bakıcı okulu, kıymetli eşya piyangoları, balo, müsamere, eğlenceler, yarışmalar, konferanslar, şefkat pulları, lüks telgraf Kurum'un aklımıza gelen çalışmalarından bazılarıdır. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nu, Devletin maddi ve manevi desteğini arkasına almış, halkın katılımıyla büyümüş, döneminin en büyük sivil toplum örgütü olarak nitelememiz hiçte yanlış olmayacaktır. Kurum tüm ülke çapında örgütlenmekle kalmamış, yurt dışında yaşayan Türklerin desteklerini sürekli yanında hissetmiştir (http://www.sosyalhizmetuzmani.org/cocukbayrami.doc (18.11.2008)).

Bir sosyal yardım ve sosyal hizmet kurumu olmasına rağmen, daha çok afet zamanlarında fonksiyonel olan ve 1868 yılında kurulmuş olan yarı kamusal Kızılay derneğini dışarıda bırakacak olursak, Osmanlının sonuna doğru ortaya çıkan kamusal sosyal yardım ve sosyal hizmet kurumlarının yoğunluklu olarak yaşlılar ve çocuklar olmak üzere iki kesimi hedef aldığını görmekteyiz. Bu iki kesimden birincisine yönelik olarak 1895 yılında II. Abdülhamit tarafından kurulan ve düşkünleri korumayı amaçlayan Darülaceze müessesesi, ikinci kesime yönelik olarak da kimsesiz çocukları himaye etmek maksadı ile 1903 yılında yine II. Abdülhamit döneminde kurulan ve dönemin şartları gereği de 1909 yılında kapanan Darülhayr-ı Ali ile ittihat ve terakki döneminde açılan ve yine kimsesiz çocukları himaye etmeyi amaçlayan Darüleytamlar ve daha sonra da Himaye-i Etfal Cemiyetidir (Abay ve Uslu, 2008).

1934 yılında Himaye-i Etfal Cemiyetinin adı Atatürk tarafından 'Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu' olarak değiştirilir (Çavuşoğlu, 2005, s.6).

3. SOSYAL HİZMETLER ÇOCUK ESİRGEME KURUMU'NUN AMAÇLARI VE AŞAMALARI

3.1. SÇHEK'nun Kuruluş Amacı

Türk toplumunun çocuğa verdiği değeri gerek İslam öncesinde gerekse 4slami dönemde görebiliriz. Türklerin bu konuda diğer milletlerden çok önce örgütlendiğine dair belgelerden ilki, Göktürk yazıtlarıdır. Töre geleneğince, ölen bir kardeşin esi ve çocuklarının sahipsiz kalarak, yoksulluk içinde yaşamlarına izin verilmemiştir. Diğer Türk devletlerinde ve Osmanlı Devleti'nde de dul ve yetimlerin haklarının korunması ile ilgili konular üzerinde titizlikle durulmuş, dul ve yetim haklarının gözetilmesi ile ilgili sosyal yardım teşkilatları, vakıflar kurulmuştur (Çanlı,2002, s.57).

Tarihteki bütün imparatorluklar dağıldıktan sonra geride pek çok iktisadi, siyasi ve sosyal meseleler bırakmışlardır. (Halaçoğlu, 1995,s.887)

Avrupa'da Reform ve Rönesans hareketleri, arkasından Sanayi İnkılabı ve Fransız İhtilalı yaşanırken, Osmanlıların karşılaştıkları bir dizi problemlere karşı koymaya çalıştıklarını gözlemlemekteyiz. Daha XVII. Yüzyılın başlarından itibaren, mesela bir askeri yenilgiden hemen sonra, problemlerin sebepleri araştırılmış ve çözüm yolları bulunmaya çalışılmıştır. Yani ortaya çıkan olumsuzluklara karşı kayıtsız kalınmamıştır, çareler aranmıştır. Bulunan çareler belki uzun vadede olumlu sonuçlar doğuramadı, fakat kısa zaman dilimlerinde de olsa gelişmelerin insanları umutlandırdığı muhakkaktır. (Halaçoğlu, 1995,s.847) Mesele XVII. Yüzyılın ortalarında sadrazama sunulduğu anlaşılan Kitabu Mesalih-i Müslimin ve Menafi'i'l-Mü'minin adlı eserin yazarı; eski usuller yerine günün şartlarına uygun yeni düzenlemeler yapılması icap ettiğini ifade ile "şimdiki zaman halkına eski adet fayda etmez" demekteydi. Aynı şekilde Koçi Bey de Risale'sinde tımar düzeninin

bozulduğunu anlattıktan sonra, “Fakat tımar erbabı eski derecesini bulamaz” diyerek eskiye dönüşün söz konusu olamayacağına vurgu yapmaktaydı. Hatta bunlar, değişen şartlara göre yenilenmenin olması bir tarafa mevcudun dahi muhafaza edilemediğini, çağa ayak uydurabilmek için Kanuni Devri’nden daha ileri olmak gerektiğini; halbuki yönetim, bilimsel-teknolojik gelişmeler ve eğitim bakımından eskiden de kötü durumda bulunulduğunu her vesile ile dile getirmekteydiler. Ortaya çıkan problemleri araştırıp çözüm yolları teklif edecek olan ulemanın durumu ise vahimdir. Onlardan “nicesi fakirlikten kitaplarını satub kara cahil “ ve rüşvete muhtaç olmak durumuna gelmişlerdir. Bürokratlarında onlardan geri kalır yanı yoktur. Saray gelenekleri içerisinde teorik eğitimi mükemmel almış olsalar dahi pratikten yoksun büyüyen bazı iyi niyetli padişahların, “çağın şartlarına uymak uğruna” fikirlerine başvurdukları ilmiye ve kalemiye mensuplarının söyledikleri; çoğu zaman derinlemesine inceleme yapılmayan, küllerin altındaki gerçek ateşi göremeyen düşünce mahsulleri idi. Bundan ötürü yapılan onca ıslahat hareketi toplumu esaslı bir yenilenmeye sevk edemedi. (Halaçoğlu, 1995,s.848)

Ekonomi, insan gücü, doğum oranı, kaynak kullanımı, dış borçlar, ulaşım, sanayi, tarım, ulusal üretim açısından perişan durumdadır. Dört bir cephede verilen savaşlar sonrası, erkek nüfusu hızla azalmış, aileler parçalanmış, göçler nedeniyle işsizlik had safhaya varmış, korunmaya muhtaç çocuklar sorunu büyük boyutlara varmıştır (Çavuşoğlu, 2005 s.17).

Anadolu’da Cihan Harbi sırasında aile erkeği cepheye sevk edilmiş, sefalet, yoksulluk, açlık, kimsesizlik aile normlarını zorlamış ve aile bağları gevşemişti. Böyle bir dönemde sahipsiz çocuklar ise sokaklarda sefaletin pençesinde kıvranarak ölümü bekliyorlardı. Sayıları çok olan bu çocuklara sahip çıkılması ve onların kötü yollara düşmesinin önlenmesi ve sağlıklarının korunması önemli bir sorun idi (Çavuşoğlu, 2005, s.17).

Çocuklar, sokaklarda perişan, hastalıktan, açlıktan ve bakımsızlıktan ölüme terk edilmiş veya vicdansız menfaatperestlerin eline düşmüş durumdaydı (Sarıkaya,2000,s.115).

Zaman zaman bir kısım insanlar bu kimsesiz çocukları koruma altına almak için müstakil teşebbüslerde bulunmuş fakat bu teşebbüsler yeterince organize olamadığı için arzu edilen ölçüde başarıya ulamamıştır. Artık devletin sağladığı yardım ve imkânlar da yeterli olmamaktadır. Çocukları korumak için münferit, parça parça teşebbüsleri birleştirme ihtiyacının hissedilmesi üzerine bu gibi düşünce ve niyetlerin sahibi olan bir grup insan bir araya gelir. Böylece o güne dek devamlı devletin ön ayak olduğu çocukları himaye etme işini üstlenmek için ilk defa "sivil" bir kurum ortaya çıkar (Okay,1999, s.13).

Kurumsal vizyon Kurumun hizmet politikasını belirleyen temel etkendir. Diğer belirleyici etken ise ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullardır. Kurum, Cumhuriyet'in çocuk politikasına uygun olarak hizmetlerini şekillendirmiştir demek yanlış olmayacaktır. ÇEK, çocukların boş zamanlarını değerlendirebilecekleri çocuk bahçelerinden kütüphanelere, okuyacakları kitapları yayınlamaktan zararlı yayınlara mücadeleye, çocuk mahkemeleri kurulmasından çocuklar için sosyal sigorta uygulamalarına kadar birçok alanda çalışmalar yürütmüştür (Acar, 2005, s.22).

Korunmaya muhtaç çocukların temel gereksinimleri sosyal güvenliktir. Bu çocuklara; sağlıklı bir biçimde büyüme ve gelişme olanağı verilmelidir. Çocuk hakları konusundaki yaklaşımlar; korunmaya muhtaç çocuğun güvence ve gelişme olanaklarını, öncelikle; kendi ailesi ve annesi yanında bulmasına ağırlık verir. Çocuk ve annesine, doğum öncesi ve sonrası bakım da dahil olmak üzere özel ilgi ve ihtimam gösterilmeli, yeterli beslenme, konut, dinlenme ve tıbbi hizmet hakları sağlanmalıdır. Çok çocuklu ailelilere devlet yardımı sağlanmalıdır. Tüm çocuklar gibi korunmaya muhtaç çocukların kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için sevgi ve anlayışa gereksinmeleri vardır. Korunmaya muhtaç çocuklar, öncelikle anne ve babasının himaye ve sorumluluğunda büyütülmelidir. Gerçekten kimsesiz olan çocuklarda diğerleri gibi maddi ve manevi güvenlik duyguları içinde büyütülmelidir. Bu alanda toplum ve kamı kuruluşları özel ilgi göstermek zorundadır. Toplumun ve kamu kuruluşlarının ilgisi korunmaya muhtaç çocuklara

yönelik toplumsal koruma sisteminin evrensel değerler doğrultusunda geliştirilmesini gerektirir. Geliştirilen koruma hizmetleri ve bakım modelleri çocukların yaşam niteliklerini geliştirmeyi hedefler (Cılga,199, s.:8).

Himaye-i Etfal Cemiyeti belgelerinde kuruluş amacını; "Cemiyet evvela şehit çocukları ile saniyen harp melüllerinin ve harp felaketzedelerinin çocukları iştigal eder" olarak belirtilmektedir (SÇHEK Sosyal Hizmetler Dergisi,1997, s.8).

Kurum, çocuk ölümlerini engellemek, çocuk düşmesinin önüne geçmek ve yurtta çok ve gürbüz çocuk yetiştirilmesi için çok çocuklu olanların vesile ile himaye edilmeleri ve üstün tutulmaları gibi hususları sağlamak üzere sosyal ve mali kanunlarla vergi muafiyetleri tesisine veya prim verilmesini ve çocuk mahkemeleri açılmasını temine çalışır (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Nizamnamesi, 1943).

Kurum çocuk yetiştirilmesi, çocuk sağlığı, çocuk terbiyesi gibi hususlarda halkı aydınlatmak üzere gazete, radyo ve her çeşit vasıtalarla yayınlar yapar (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Nizamnamesi,1943).

Himaye-i Etfal Cemiyet-i Umumiyeti Nizamname-i Esasisi'nde, kurumun faaliyet alanları kısaca şu şekilde özetlenmektedir; (Çavuşoğlu, 2005, s.9).

- Çocuklara eziyet edilmemesi,
- Anne ve babalan dahil, hiç kimse tarafından, çocukların bedeni ve ruhsal durumlarını tehlikeye düşürecek hizmetlerin gördürülmemesi,
- Fakir, hasta çocukların tedavilerinin sağlanması,
- Çocukların tütün ve bağımlılık yaratacak maddelerden korunması,
- Okulların tatil zamanlarında fakir çocukların kırlara ve yazlıklara gönderilmesinin sağlanması,
- Hizmetçi, besleme ve evlatlıklara kötü muamele edilmemesi,
- Himaye-i Etfal'e ilişkin kütüphane kurulması,

- Anne ve babaları tarafından terbiye edilemeyen veya mahkum olan çocuklar için ıslahhaneler kurulması,
- Çocukların sağlıklı bir şekilde yetişmeleri için oyun alanlarının kurulması,
- Himaye-i Etfal ile uğraşan uluslar arası kuruluşlarla bağlantı kurulması

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (Himaye-i Etfal Cemiyeti)'nin 1935 yılında 9 ve 10'uncu yıllar Genel Kurultayında değiştirilerek kabul edilen anayasasında gayesinin 12 yaşına kadar olan çocukların korunmasının maddi, daha yukarı yaş grubu için ise manevi olduğu belirtilmektedir. Daha sonra yapılan değişikliklerle 12 yaşından büyüklere manevi yardımların yapılabileceği, gerekli görülen durumlarda kimsesiz çocukların 18 yaşına kadar barındırılabileceği ve yardım yapılabileceği ilave edilmiştir.

Çocuk Esirgeme Kurumu'nun vizyonu sadece kendi çalışmalarını değil büyük ölçüde Türkiye'deki sosyal hizmet politikalarını da biçimlendirmiştir. Çocuk esirgeme kurumu, genel kanının aksine sadece korunmaya muhtaç çocuklarla ilgilenen sivil bir toplum örgütü değildir. Kurum kaynakları ve yayınları incelendiğinde oldukça kapsamlı bir vizyona sahip oldukları görülecektir. Daha net bir ifade ile çocuk esirgeme kurumu çocuk sorununa bütüncül ve geniş bir bakış açısına sahip olduğu açıktır.

Aslında kurumun ortaya çıkış amacı kurtuluş savaşı sırasında ana babasının kaybetmiş olan çocukları himaye etmek gibi oldukça sınırlı bir kapsama sahiptir (Acar,2005, s.18).

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun 1935 yılı Anayasasında; (Çavuşoğlu, 2005, s.18).

- Çocuk dispanserlerinin, misafirhanelerin, yetim yuvalarının kurulması,
- Çocuklara ait kütüphanelerinin kurulması,

- Süt dağıtım birimlerinin kurulması,
- Çocuklar için oyun alanları ve bahçelerin kurulması,
- Fakir çocuklar için gıda ve eşya yardımında bulunulması,
- Yoksul anneler ve çocuklar için ucuz ve parasız banyolar kurulması,
- Fakir ve hasta çocuklar için yardım yapılması konuları ana başlıklar olarak yer almaştır.

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun nizamnamesi (tüzüğü) genel kurullarda zaman zaman değişikliklere uğramıştır. 1951 yılı Genel Kongre'de kabul edilen tüzük ile "Çalışma Konulan" başlığı altında kurumun görevleri çok ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. 27 başlık altında toplanan çalışma koşullarında, o dönemin önemli sorunlarına yer verilmiştir. Tüzükte yer alan ve o dönem için önemli sayılabilecek konulardan bazılarını özetle verirsek; (Çavuşoğlu, 2005, s.18).

- Evleneceklerin bedence ve ruhça denk olmalarına çalışmak,
- Gebe annelerin eğitimlerinin sağlanması için yayın faaliyetlerinde bulunmak ve poliklinikler kurmak, doğumevleri açmak,
- Çocuk bakım kursları açmak, çocuk bakım hemşireleri yetiştirmek,
- Hasta ve çocuğuna süt vermeyecek anneler için süt damlaları kurmak, yoksul annelere ucuz ve parasız yiyecek ve giyecek sağlamak, bu amaçla aşevleri kurmak,
- Çocuk poliklinikleri, hastaneleri, prevantoryumlar, sanatoryumlar, aşevleri, öğrenci sofraları açmak,
- Tatil devrelerinde okul çocukları için öğretmen idaresinde bakımlarını, beden ruh eğitimlerini sağlayacak kamplar kurmak,
- Çocuk tiyatro ve sinemaları açmak,
- Çocuk kitapevleri ve okuma odaları kurmak, çocuklara faydalı kitap ve dergiler yayınlamak,
- Çocuk mahkemeleri, çocuk cezaevlerinin açılması için çalışmak, bedensel ve ruhsal özürlü çocuklar için ıslahevleri kurmak,

- Çocuk bahçeleri kurmak ve bu bahçelerin kurulmasında belediyeleri desteklemektir.

1935 yılına ait Tüzükte (61 Md) "23 Nisan Kurum'un çocuk günüdür" maddesi yer almıştır. Bu yıla ait tüzük toplam 65 maddeden oluşmaktadır. Daha sonraki tüzüklerde ise faaliyetten çok örgütsel, idari ve mali işlere ağırlık verilmiştir. 1951 yıl tüzüğünde 126 madde, 1954 yılında kabul edilen tüzükte 138 madde tüzükte yer almış daha sonraki 1956-1964-1973 tüzüklerinde maddeler aynen kalmıştır (Çavuşoğlu, 2005, s.18).

Sosyal hizmetler, yoksulluklarından kaynaklansın veya kaynaklanmasın, toplumdaki mevcut ortalama yaşayış ve algılayış seviyesine, ellerinde olmayan sebeplerle süreli veya süresiz olarak ulaşamayıp sosyal ve/veya ekonomik yönlerden desteklenme ihtiyacı duyan kişilere karşılıklı ve/veya karşılıksız şekilde sunulan parasal ve/veya nesnel mahiyetteki (mal, malzeme yardımı, rehberlik, yönlendirme, psikolojik destekleme gibi) hizmetlerdir". Görüldüğü gibi, bu tanımın en belirgin özelliği, sosyal hizmetlerden faydalanabilecek kişileri "yoksul olma veya olmama" ölçütüne tâbi tutmasıdır. Böyle bir Ölçüt kullanılmasının başlıca sebebi de, kuşkusuz ki, Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısıyla ilgilidir (Çengelci, 1998, s.3).

Sosyal hizmetlerin sadece yoksulluktan kaynaklanan sorunların giderilmesini amaçlayan hizmetler olmadığı da bilinmektedir. Her toplumda olduğu ve olabileceği gibi Türkiye'de de yoksul olmadıkları halde, "'toplumda mevcut ortalama yaşayış ve algılayış seviyesine ulaşamayan kişiler" bulunmaktadır. Akıl ve ruh sağlığı yönünden güçlükleri olanlar, maddi durumu yerinde olan özürlüler, yeterli gelire sahip yalnız kalmış yaşlılar, çocukları için gündüzlü bakım kuruluşları talep eden çalışan anneler ve babalar, karı-koca anlaşmazlığı sebebiyle ortaya çıkan konular ve çeşitli ailevi problemler, sosyal hizmetlerin diğer kategorideki hizmet alanları içinde yer almaktadır. Bu durumda, sosyal hizmetler açısından ortaya iki temel kategorinin çıktığı söylenebilir (Çengelci, 1998, s.4).

Bir başka deyişle, sosyal hizmetler (Çengelci, 1998,s.4).

1. Ekonomik yetersizlikleri sebebiyle geçinme imkânını bulamayan yoksul kişilere.
2. Ekonomik yönden yetersizlikleri bulunmayan fakat kişisel sebeplerle değişik türlerde ihtisas hizmetlerine ihtiyaç duyan kişilere yönelen karşılıklı veya karşılıksız hizmetlerdir.

Cemiyet, yukarıda belirtilen amaçlarını gerçekleştirmek için ise; 1927, 1930, 1935 tarihli nizamnamelere temel teşkil eden 1925 tarihli nizamnamede üç başlık altında topladığı; neşriyat, tetkikat, murakabe (bakma, gözetme) esaslarını belirtilen yayın, inceleme ve bakım hizmetlerini gerçekleştirmek için bazı görevleri yerine getirmeye gayret etmeyi benimser (Sarıkaya, 2005, s.57).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünün Kuruluş Kanunu olan 2828 sayılı kanunun 9. maddesinde Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünün görevleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006pdf (21.11.2008))

- Sosyal yardım ve hizmetlerle ilgili esasları, sosyal hizmetler politikası ve hedeflerine uygun olarak tespit etmek, çalışma plan ve programlarını hazırlamak, uygulamak ve bu konuda kurum ve kuruluşlar arasında ilgili bakanlık adına Koordinasyon ve işbirliği sağlamak.

- Öncelikle çocuğun aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi için aileyi eğitim, Danışmanlık ve sosyal yardımlarla güçlendirmek, korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç çocuk, özürlü ve yaşlıların tespiti, bunların korunması, bakımı, yetiştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamak üzere gerekli hizmetleri yürütmek,

- Çalışan ana ve babalar ile yurt dışındaki işçilerin çocuklarının bakımını ve korunmasını sağlamak amacıyla imkânları ölçüsünde gündüzlü veya yatılı kuruluşlar kurmak ve işletmek.

- Yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını en düşük düzeyde dahi sürdürmekte güçlük çeken kişi ve ailelere kaynakların yeterliliği ölçüsünde ayni ve nakdi yardımlarda bulunmak amacıyla gerekli hizmet ve programları geliştirmek ve uygulamak.

- Kurum görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmak amacıyla halkın gönüllü katılımın sağlamak ve organize etmek. Toplumun örf, adet, inançlarına göre yapacağı yardım ve bağışlara ilişkin programlar geliştirmek ve yürütülmesini sağlamak, bu amaçla ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği yapmak, yardımda bulunmak isteyen kişi, kurum ve kuruluşlara yol göstermek.

- Dernek ve vakıfların sosyal hizmetler alanındaki faaliyetlerini yönlendirmek, bunların bütçelerinde sosyal hizmetlere ayırdıkları payların yerinde ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla görüş ve tavsiyelerde bulunmak.

- Kuruma bağlı olanlar dışında kurulacak sosyal hizmet kuruluşlarının, özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti verenler hariç olmak üzere açılış iznine, her türlü standartlarına ve işleyişlerine ilişkin esasları, varsa ücret tarifelerini tespit etmek, onaylamak, denetimini yapmak ve bu esaslara uymayanların faaliyetlerini durdurmak.

- Sosyal yardım ve hizmetlerle ilgili alanlarda araştırma, yayın ve tanıtma faaliyetlerinde bulunmak, uluslararası düzeyde sosyal hizmet

uygulamalarını izlemek, değerlendirmek ve uluslararası kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak.

- Hizmet için gerekli personeli bu hizmete elverişli kişiler arasından seçmek, eğitmek, yetiştirmek, çalışma esaslarını ve sorumluluklarını belirlemek ve ilgili alanlarda görevlendirmek.

- Toplumun değişen ihtiyaçlarına göre özürlüler ve diğer sosyal hizmet alanlarında, Kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek, bunun için uygun gördüğü sosyal hizmet kuruluşlarını genel esaslar çerçevesinde kurmak ve işletmek,

- Ailenin bütünlüğünü korumak, parçalanmış ailelerin korunmaya, yardıma ve bakıma muhtaç fertleriyle çocuklarına her türlü maddi, manevi ve sosyal destek sağlamak; bu amaçla gerekli plânlamaları yapmak, eğitim faaliyetlerinde bulunmak.

- Doğal afetler nedeniyle ortaya çıkabilecek sorunların çözümüne yönelik sosyal hizmetleri önceden planlamak, afetzedelerin ivedi gereksinimlerini karşılamaya ve afet sonrası sorunlarını çözümlemeye yönelik geçici veya sürekli hizmetleri yerine getirmek, afetle bağlantılı göçler ve göçmenlerle ilgili her türlü sosyal hizmeti gerçekleştirmek.

Yukarıda belirtilen temel görevler yanında başka kanunlar ile de kuruma faaliyet alanıyla ilişkili sorumluluklar yüklenmiştir.

2005 yılında kabul edilen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile de Kurumumuza yeni görev ve sorumluluklar getirilmiştir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin olarak koruyucu ve destekleyici tedbirler ile çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını

sağlamaya yönelik danışmanlık, bakım ve barınma konularında alınacak tedbirlerin yürütülmesi görevini SHÇEK Genel Müdürlüğüne vermiştir (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006pdf (18.11.2008))

2005 yılında kabul edilen 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile gerçek ve tüzel kişilerce açılacak özel sosyal hizmet kuruluşlarının ruhsat ve denetimi ile kişiler ve STK'ların sosyal hizmetlere katkı ve katılımının sağlanması hedeflenmiş olup,

- Bakıma muhtaç özürlünüm ailesi yanında ya da gerçek veya tüzel kişilere ait özek kuruluşlarda bakımının yaptırılması

- 0 – 18 yaş grubu çocukların yurt binalarının yanında 6 ila 10 kişilik çocuk evleri bir kuruluş tipi olarak uygulanması sorumluluğu getirilmiştir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne yukarıda verilen görevler merkez teşkilatı ile taşra teşkilatı tarafından ifa edilmektedir. Ayrıca, taşra teşkilatındaki birimler kendileriyle ilişkili 2828 sayılı Yasanın ilgili maddeleri dayanak alınarak hazırlanan Yönetmelik, Yönerge, Genelge ve Talimatlar çerçevesinde verilen görevleri yerine getirmektedir (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006pdf (18.11.2008)).

3.2. SHÇEK'nun Misyon, Vizyon ve İlkeleri

3.2.1. Misyonu

Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu olarak, köklü devlet tecrübemiz, engin kültür ve medeniyet birikimimiz ile evrensel hukuk ilkeleri ve Anayasa çerçevesinde, uluslararası sözleşmelere, ulusal plan ve politikalara, sosyal

değişme ve gelişime göre, sosyal hizmetlerin temel ilke ve esasları ile model ve niteliğini belirlemek.

Nitelikli bir yaşam sürdürmekte güçlük çeken birey ve grupların; maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesinin ve ihtiyaçlarının karşılanmasının bir insan hakkı olduğu anlayışı içinde, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütününü, alanla ilgili olan kesimler ile işbirliği içerisinde yürütmek (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006pdf (18.11.2008)).

3.2.2. Vizyonu

Ülkemizde sosyal hizmet politikasının belirlenmesi, uygulanması ve kurumlar arası koordinasyonun sağlanmasında merkezi rol oynayan, sosyal hizmetlerin tüm ihtiyaç grupları için ulaşılabilir olmasını sağlayan, bakıma ihtiyaç duyan bireylerin öncelikle yaşadıkları ortamda kendilerine yeterli hale gelmesi için tedbirler alan ve bu hizmeti uluslararası standartlarda sunan bir kurum olmak (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006pdf (18.11.2008)).

3.2.3. İlkeleri

1. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesi çerçevesinde insan haklarına, evrensel hukuk ilkelerine ve uluslararası sözleşmelere bağlı çalışmak.
2. Milli ve manevi değerlere bağlı olmak.
3. Bilimsel veriye dayalı sürdürülebilir hizmet vermek

4. İşbirliğine açık, tarafsız ve şeffaf olmak
5. Tüm hizmet verilen kesimlerin ve çalışanların memnuniyetini sağlamak

3.3. SHÇEK'nun Kuruluşu

Himaye-i Etfal Cemiyetinin ilk defa 1908 yılında mahalli olarak Kırklareli'nde kurulduğunu ve çalışmalarını Balkan Savaşı'na kadar sürdürdüğünü görmekteyiz. Konuyla ilgili belgelere göre; 1917 yılında Himaye-i Etfal Cemiyeti İstanbul' da ülke çapında kurulduğu ve Kırklareli'ndeki cemiyetin de İstanbul ile birleştiği, 17 Ocak 1917 tarihli padişah iradesi ile de kamu yararına çalışan cemiyet olarak kabul edildiği belirlenmektedir (SÇHEK Sosyal Hizmetler Dergisi, 1997, s.8).

Cemiyet atmış yedi maddelik ayrıntılı bir nizamname ile kurulmuş ve değişen şartlara göre kendi iç hukuk sistemini genişletmiş ve değiştirmiştir (Okay, 1999, s.67).

Akol, Çocuk Esirgeme Kurumu'nun kuruluş çalışmalarının 1916 yılında başladığına işaret etmektedir. İstanbul'un işgal altında bulunduğu bu dönemde, vatan savunmasında görev alan veya şehit düşen babaların geride bıraktıkları çocukların içinde bulunduğu sefaleti önlemek isteyen bir grup gönüllü. Çocuk Esirgeme Kurumu'nu kurmuştur. Kurum'un Kırklareli 'de de bir şubesi açılmıştır". Ancak Ulusal Direniş'in başlamasıyla Ankara'ya geçen Dernek kurucuları, Anadolu'da sürdürülmekte olan savaşa katılan Türk askerlerinin arkada kalan çocuklarını korumak üzere; Çocuk Esirgeme Kurumu'nu, Himaye-i Etfal Cemiyetin adıyla, Ankara'da yeniden kurmuşlardır (Akol, 1950, s.58).

İstanbul Himaye-i Etfal Cemiyeti çalışmalarını yürütürken, 30 Haziran 1921 tarihinde, Büyük Millet Meclisinin bazı üyelerinin de girişimiyle Ankara'da yeni bir Himaye-i Etfal Cemiyeti kurulur. Her iki cemiyetin aynı adla yardım toplaması halk arasında kuşkulara neden olur. Bunun yanı sıra Damat Ferid Paşa Hükümeti sırasında

Himaye-i Eytam Cemiyeti'nin kurulması İstanbul Himaye-i Etfal Cemiyetinin yardım toplamasını güçleştirir.

İstanbul ve Ankara Himaye-i Etfal Cemiyetleri arasında zaman zaman yazışmalar yapılmasına karşın birleşme konusunda tam bir görüş birliğine varılamamıştır. 26 Ekim 1922 yılında Ankara'dan gelen Refet Paşa İstanbul'daki misafirhaneyi ziyaret etmiştir. Doktor Fuat Bey 18 Kasım 1922'de İstanbul'daki cemiyetin yönetim kurulu toplantısına katılırlar. Bu ziyaretler ilişkileri bir ölçüde yumuşatmasına karşın, birleşme sağlanamamıştır. Milli Mücadelenin kazanılması üzerine Ankara Himaye-i Etfal Cemiyeti Mustafa Kemal Atatürk'ün de desteğini alarak tüm ülke çapında örgütlenerek, anne ve çocuğa yönelik hizmetlerini sürdürmüştür (http://www.shcek.gov.tr/Kurumsal_Bilgi/Tarihce/Himaye_Eftal.asp (21.11.2008)).

Himaye-i Etfal Cemiyetinin ilk defa 1908 yılında yerel olarak Kırklareli'nde kurulduğunu ve çalışmalarını Balkan Savaşı'na kadar sürdürmüştür. 1917 yılında Himaye-i Etfal cemiyeti ülke çapında kurulmuş ve Kırklareli'nde ki cemiyet İstanbul ile birleşmiştir (http://www.shcek.gov.tr/Kurumsal_Bilgi/Tarihce/Himaye_Eftal.asp (21.11.2008)).

1917 yılında İstanbul'da kurulan Himaye-i Etfal Cemiyeti 1923 yılındaki genel kurulundan sonra, yeni bir genel kurul yapmayarak tarihe karışmıştır.

Kurtuluş savaşı en buhranlı dönemi olan 30 Haziran 1921'de tekrar kurulan Himaye-i Etfal Cemiyetinin; çalışmalarına hemen başlayamadığı, yurdun bütünlüğü, milletin egemenliğini sağlamak için cephede koşan kahraman babaların, cepheye cephane yetiştirmeye koşan fedakar anaların çocuklarına kucağını açan kurumun 1 Ekim 1921 tarihinden itibaren esas çalışmalarına başladığı görülmektedir (SÇHEK Sosyal Hizmetler Dergisi, 1997, s.8).

Himaye-i Etfal Cemiyeti, 1935 yılında Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu adını almış ve 1937 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla kamu yararına çalışan bir

dernek statüsünü kazanmıştır (Ek-3). Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun yönetim ve denetimi, 1981 yılında, Milli Güvenlik Konsey'inin 51 sayılı kararı gereğince. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na verilmiş ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 27.5.1983 tarihine kadar, dernek statüsü içinde faaliyetlerini sürdürmüştür.2828 sayılı kanun ile Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu yanında, SSYB Sosyal Hizmetler Enstitüsü Müdürlüğü ve Korunmaya Muhtaç Çocukları Koruma Birlikleri de kaldırılarak yerlerine Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı katma bütçeli ve tüzel kişilikli kamu esirgeme kurumu genel müdürlüğü kurulmuştur (Çengelci, 1998, s.21).

3.3.1. SHÇEK'nun Kuruluş Aşamasında Yaşananlar

Himaye-i Etfal Cemiyeti, 17 Ocak 1921 tarihli bir padişah iradesi ile kamu yararına çalışan cemiyet olarak kabul edildi (Albayrak, 1988, s.32).

Cemiyet'in kamu yararına çalışan bir kuruluş olduğu kararının çıkmasının ardından kurucu heyet cemiyet için bir "timsal" düşünür ve arka planda bir caminin ve ön planda ise başını bacaklarının arasına almış oturan çocuk resminin yer aldığı figür "resmi amblem" olarak kabul edilir. " bu resmin zeminindeki minareler yetimin memleketimize, milletimize aidiyetini irae" etmektedir. Bu timsalden sonra Heyet-i merkeziye bir de "alamet-i farika" gereği üzerinde durur ve Osmanlı dönemi Himaye-i etfal Cemiyeti'nin bütün matbu evrakında yer alacak olan bir üçgen içindeki yeşil hilal "alamet-i farika" olarak tercih edilir. Üçgenin kenarlarında sıhhat, ahlak ve irfan kelimeleri bulunur. Bunun manası "sıhhat esasına müstenid irfan ve ahlak"tır. Hilal "milli hüviyeti" yeşil renk ise "ümid"i temsil ederken üçgenin ne mana ifade ettiği hakkında bir bilgi verilmemektedir (Okay,1999, s.22).

17 Mayıs 1916'da İstanbul'da 35 numaralı Necat mahfili kurulur ve ilk üstadı da Doktor İsmail Hurşit biraderdir. Mahfilin kurucuları Doktor İsmail Hurşit, Muhittin Osman Omay, Doktor Besim, Zeki Derviş, Osman Tevfik, Doktor İsmail Fehmi ve Modyano biraderlerdir. Kemalettin Apak'a göre "Necat mahfilinin

masonik tarihimizde kayda şayan bir hizmeti de 1917 senesinde Himaye-i Etfal Cemiyeti'ni kurması" (Okay,1999, s.24).

Necat mahfilinde 1917 senesi Mart ayındaki bir celsede ilk defa mahfilin hatibi olan Avukat Celal Derviş birader ortaya atmıştır " paçavralara sarılı bazı sefil küçük yavrucakların dondurucu soğuklara karşı tüneldeki sıcak hava veren menfezlerin ızgaraları üzerinde bütün gün vücutlarını ısıtmaya çalıştıklarını" anlatır. Bu hususta Ahmet Emin Yalman, Mustafa Reşat Mimaroğlu, Servet Yesari ve Osman Tevfik biraderler de konuşurlar ve nihayet memlekette bir çocuk himaye müessesesi kurulması esası kabul edilmiştir. Ayrıca bu müessesesin bir cemiyet halinde teşkilatlandırılması ve bu cemiyete masonlarla beraber her sınıftan maddi ve manevi kudreti olan şahsiyetlerin yardımının da temin edilmesi, isminin de (Himaye-i Etfal Cemiyeti) olması kararlaştırılır. Cemiyetin nizamnamesi " Ahmet Emin Yalman birader tarafından" hazırlanıntan sonra Büyük Maşrık ve diğer mahfiller de yakından alakalanmışlar ve yarısı "Necat mahfili azasından olmak üzere" oniki kişilik bir müessisler heyeti teşkil edilmiştir. Bu heyete Necat Mahfilinden Avukat Celal Derviş, Ahmet Emin Yalman, Mustafa Reşat Mimaroğlu, Osman Tevfik, Servet Yesari, Kemal Derviş biraderler ayrılmışlar, diğer azalıklara da İstanbul meb'usu Haralambidi, İzmir meb'usu Nesim Mazelyah, Sıhhiye Umum Müdürü Doktor Adnan Adıvar, Atina sabık elçisi Ahmet muhtar, Avukat Mişel Noradunkyan ve Doktor Rasim Ferid biraderler katılmışlardır. Cemiyet kurulduktan sonra da reisliğe İsmail Canbulat biraderler geçirilerek Dâhiliye Nezaretine müracaat edilmiş ve hazırlanan nizamname verilerek cemiyetin ilmühaberi alınmıştır. Himaye-i Etfal Cemiyetinin bu suretle resmen teşekkülünden sonra İdare Heyeti Reisliğine o zaman Dahiliye Müsteşarı bulunan Canbolat birader, Reis vekilliğine Servet Yesari, Muhasipliğe Osman Tevfik, Umumi Katipliğe Mebusan Meclisi Başkatibi Asım Çalıkoğlu, Muhasebeci Muavinliğine de Kazım Refik biraderler seçilerek ve İdare Heyeti azalıklarını da diğer müessisler deruhte ederek hemen faaliyete geçilmiştir (Apak, 1958, s.96).

İstiklal Harbi sırasında Ankara'da, yeniden kurulan bir cemiyet halinde ve (Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti) unvanı ile ihya edilmiştir. Bu ikinci ihyaen tesisi

teşebbüsü de 1921 senesinde o zamanlar Hariciye Vekaleti vekili bulunan ve evvelce Necat mahfilindeki ilk teşebbüste dahi müessislerden olan İstanbul Mebusu Ahmet Muhtar birader tarafından yapılmıştır. Ve aynen İstanbul'daki ilk cemiyetin isim ve alametleri kabul edilmiş, İstanbul'daki ilk merkez de Ankara'daki yeni merkeze bağlı bir şube haline getirilmiştir. Kemalettin Apak kitabında "Himayei Etfal Cemiyetinin veya yeni adiyle Çocuk Esirgeme Kurumunun tesisi şerefiyle Necat Mahfili ve Türk Masonluğu her zaman iftihar eder." Demektedir (Apak, 1958, s.97).

Kemalettin Apak daha sonra cemiyetin başkanlığına "Doktor Besim Ömer Paşa biraderin" getirldiğini mütareke döneminde Ankara^da Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti kurulunca İstanbul'dakinin de Ankara'dakinin bir şubesi haline getirildiğini yazmaktadır (Okay,1999, s.25).

Kemalettin Apak, kitabında Himaye-i Etfal cemiyeti'nin kademelerinde görevler alan Orfanidis Efendi, Cavit Bey, Emanuel Karasu, Hakkı Şinasi Paşa, Fuad Hulisi, Mithat Şükrü (Bleda) ve David Kohen gibi kişilerin de muhtelif mahfillere mensup masonlar oldukları anlaşılıyor. Kuruluş çalışmaları devam ederken Himaye-i Etfal Cemiyeti'ne bağışlar da kabul edilmeye başlamıştır. " Osmanlı Anonim Şirketi " beşyüz lira bağışlamış ve "istenilmeden yapılan bu bağışın " diğer şirketlere de örnek olmasının arzu edildiği bildirilmiştir. Bir başka büyük bağış ise Cemiyetin oniki kişilik kurucular kuruluna daha sonra dahil olan sekiz yeni kurucu arasında bulunan Emanuel Karasu'dur ve 800 Liralık bir bağışta bulunmuştur (Okay,1999, s.26).

Cemiyet zaman zaman da yurt içinde bağış kampanyaları başlatmıştır. Hilafet makamı beşyüz liralık bağışla öncü olur. Cemiyet zaman zaman belirli gün ve vakitlerde iane toplamış fakat harp ve mütareke şartları bu ianenin istenilen seviyeye ulaşmasına mani olmuştur. Cemiyetin üyeleri de ellerinden geldiği kadar bu hayır kurumunun yaşayabilmesi için gayret sarf etmişlerdir (Okay,1999, s.97).

Bazı hayırseverler senelik yirmibeş lira vererek bir çocuğun bir senelik masrafının, diğer bir kısım hayırsever ise bir senelik yatak masrafı(22 lira) vererek

misafirhanenin bir günlük iaşesini karşılama gibi bağışlarda bulunurlar. Bu amaçla kampanyalar açılır ve açılan bu kampanyalar tahmin edilenin ötesinde büyük bir ilgi görür (Okay,1999, s.53).

Himaye-i Etfal Cemiyeti bir yandan da kendisine uygun, çalışmalarını düzenli olarak yürütebileceği merkez olarak kullanılmaya elverişli bir bina aramaktadır. Fakat cemiyet bir türlü faaliyete geçemez. Bağışlar toplanmakta, gazete ve dergilere ilanlar verilmekte, genel merkez için binalar aranmaktadır ama kurum henüz kuruluş amacı olan çocukları koruma yönünde adım atamamıştır (Okay,1999, s.27).

1917 yılı Nisan ayında Cemiyetin kurucu başkanı İsmail Canbulat Bey'in Stokholm Elçiliğine tayini çıkar. Yerine Cavit Bey gelir. İlk iş olarak uzun müddettir devam eden genel merkez binası arama işi sonuçlandırılır ve Heyet-i Merkeziye Beyoğlu'nda bulunan Bursa sokağında bulunan bir binaya taşınır (Okay,1999, s.22).

Cemiyet bir yandan da gazete ve dergilere çeşitli beyannameler göndererek tanıtımını yapmaya çalışmaktadır. Cemiyeti'nin çocukları barındırma konusundaki ilk icraatı 1917 yılının Mayıs ayının sonlarında gerçekleşecektir. Birinci dünya harbi devam etmektedir ve savaş bölgelerinden toplanıp gelen birçok kimsesiz çocuk Harbiye Mektebi'nde barındırılmaktadır. Cemiyet yaptığı toplantı neticesinde ilk olarak bu çocukları koruma altına almaya karar verir ve Harbiye Nezareti ile yapılan görüşmeler sonucunda bir anlaşmaya varılır. Hükümet tarafından da Cemiyete bir miktar tahsisat ayrılır ve ilk defa olmak üzere Himaye-i Etfal Cemiyeti çocukların bakımını üslenir. Bu çocukların sayısı beşyüz civarındadır. Gerek Harbiye Mektebi'nden ayrılmak durumunda olan bu çocukları ve gerekse yeni gelecek çocukları barındırmak için 28 Teşri-i Sani 1333(28 Kasım 1917) Firuz Ağa'da Çocuk Misafirhanesi hizmete açılır. Bu çocuk misafirhanesi birkaç ay içinde yüzden fazla çocuğu sefalet hayatından kurtarmıştı. Çocuk kabulüne daha önceki bir tarihte başlayan Cemiyet, daha Firuz Ağa'daki bu çocuk misafirhanesini açmadan önce, 8 Ekim 1917 tarihinden itibaren çocukları kayda başlamıştı. Bu çalışmanın neticesinde 1917 Aralık ayı sonlarında yani 3 ay gibi kısa bir sürede elli biçare çocuğu bünyesine dahil ederek onları sefaletten kurtarmıştı (Sarıkaya,2000, s.196).

Misafirhaneye gelen ilk elli çocuktan üçü 3 yaşında, dokuzu 5 ve yirmi ikisi de 8 yaşında çocukların küçük yaşta olması göz önünde bulundurulduğunda bu çocukların tedavi ve bakımlarına özel önem verilmesi de gerekli olduğu ortadadır. Mevcut durumu göz önüne alarak çocuklara gereken itinayı gösteren cemiyet, çocuklar için öncelikle bir "hamam-duş" sistemi kurmuş ve hastalar için misafirhanede özel bir yer ayırmıştı. Misafirhane ilk açıldığında 100 yatak kapasiteli idi (Sarıkaya,2000, s.197).

Daha sonra da misafirhane için 91 maddeden meydana gelen bir talimatname hazırlanır (Okay,1999, s.31).

Çocuğun misafirhaneye kayıt ve kabul işlemleri ise şu şekildedir: Misafirhaneye kaydedilecek çocukların doğrudan doğruya idare merkezindeki müdüre başvurmaları ve müdürün onayı ile misafirhaneye sevk olunmaları gerekmekteydi. Misafirhaneye kabul edilen çocuklar önce tabip tarafından muayene edilirdi ve çocuk hakkında gerekli sağlık raporları hazırlanırdı. Misafirhaneye kabul edilen çocuk sonra hamamda yıkanır ve elbiseleri değiştirilirdi. Nihayet dosyası hazırlanan çocuk misafirhaneye yerleştirilirdi (Sarıkaya,2000, s.199).

Misafirhanede çocukların en önemli problemi olarak sağlık belirlenmiş olduğundan bu konuda çalışmalar yapılır ve bir "hamam-duş" tesisi edilir. Hastalanan çocuklar ayrı bir koğuşta bakıma alınırlarken, bulaşıcı hastalığa yakalanan çocuklar için ise ayrı bir baraka inşa edilir. Fakat Cemiyet daha fazla çocuğa hizmet vermek arzusundadır ve bu sebeple misafirhane'ye "daima dolup boşalan bir depo mahiyeti" verilmesi kararlaştırıldı. Bunun sonucu olarak herhangi bir yolla cemiyet misafirhanesine gelen çocuklar uygun görülen ailelere "evlatlık", ticaret ve sanayi ile uğraşan kişilerin yanına "çırak", çeşitli okullara da "talebe" olarak yerleştirilmeye ve onlarda boşalan yerlere yeni çocuklar alınmaya başlanır (Okay,1999, s.31).

Cemiyetin katibi tarafından verilen ve halkın konuya ilgisinin çekilmeye çalışıldığı ve desteklerinin beklendiği bir ilanda; "… Sokaklarda kalmış çocuklara mahsusu olarak açılan misafirhanenin kapasitesinin dolmak üzere…" olduğu belirtilmiş ve varlıklı ailelerden çocukları evlatlık olarak almaları daveti de yapılmıştı. Aynı şekilde, Tavir-i Efkar Gazetesi'nin Ocak 1918 yılındaki bir duyurusunda; erkeklerin 1 yaşından 13 yaşına kadar ve kız çocuklarının da 9 yaşına kadar misafirhaneye kaydedildikleri ve bu çocukların evlatlık alınması halinde yeni çocuklara yer açacağı belirtilmekteydi (Okay,1999, s.32).

Çocuk misafirhanesindeki çocukları, uygun yerlere yerleştirme girişimleri devam ederken çocukların evlatlık verilmesi konusunda ise cemiyet talimatnamesinde konuyla ilgili oldukça detaylı ve kapsamlı esaslara yer verilmişti. Buna göre, çocukların tevdi(emanet verilmesi) işlemlerine ilişkin, ailelerce evlatlık alınacak veya bazı kuruluşlarda çalışmak üzere verilecek çocuklar için misafirhane müdüründen izin alınması ilk iş olup, çocuklar verilmeden önce müracaatta bulunan kişi veya kuruluşun durumları hakkında gerekli incelemeler özenle yapılır. İncelemeden sonra seçilen çocuğun işlemleri yapılarak durumu ayrıntılarıyla sicil defterine yazılırdı. Çocuğu alan kişi ve verilen çocuk hakkında ayrıntılı bilginin yer aldığı dosya hazırlanarak idare merkezine gönderilirdi. İşlemler bitmesine rağmen çocuğun durumu görevlilerce sürekli takip ve teftiş edilirdi (Sarıkaya,2000, s.199).

Misafirhaneden çocuk alanların görev ve sorumlulukları ile ilgili olarak, misafirhaneden çocuk alanların, çocuklara misafirhanece belirtilen esaslara göre davranmaları, çocuklara kötü muamelede bulunmamaları, teftiş sırasında müfettişlerin çocukla görüşmesini sağlamaları, çocukla ilgili firari veya terk durumlarının hemen idare merkezine bildirmeleri istenmektedir. Firar eden çocukların durumları polis nezdinde soruşturulduktan ve gerekli incelemeler yapıldıktan sonra konuyla ilgili olarak aile veya kurumun suistimalları bulunması durumunda çocuk onlardan alınarak misafirhaneye getirilmektedir (Sarıkaya,2000, s.200).

Misafirhanedeki çocukların idari ve genel durumlarıyla ilgili gerekli teftişler idare heyeti, hanımlar heyeti ve merkez heyeti üyeleri tarafından yapılmaktaydı. Misafirhaneyi teftiş işlemine öncelikle müdüre müracaat ile başlanır, teftişin konusu ve genel özellikleri belirlendikten sonra incelemeler yapılır ve sonuçlar teftiş defterine kaydedilir. Aynı zamanda teftiş sonrasında hazırlanan rapor idare merkezine gönderilirdi. Misafirhaneden evlatlık veya çırak olarak verilen çocukların durumları da sık sık teftiş edilir bu çocuklarla ilgili hazırlanan raporlar da idare merkezine gönderilirdi (Sarıkaya,2000, s.200).

Misafirhanede kalan ve ilköğrenim yaşına gelen çocuklar yakın mekteplere öğrenci olarak gönderilirken bir yandan da misafirhanede istihdam edilen öğretmenler tarafından eğitilirler (Okay,1999, s.32).

Misafirhanedeki mürebbiyeler buradaki çocukların talim ve terbiyelerine dikkat etmekle görevli olup bir program dahilinde çocuklarla ilgilenirlerdi. Öyle ki görevliler çocukların oyunlarından yemek yemelerine kadar çeşitli sorunlarıyla çok yakından ilgilenirlerdi. Misafirhanedeki çocukların evlatlık verilmeyen veya çırak olarak yerleştirilemeyen bazıları ise nehari (gündüzlü (28)) mekteplere yerleştirilmiş bazıları da cemiyetin hizmetlerinde kullanılmak suretiyle hayata hazırlanmıştı (Sarıkaya,2000, s.200).

Misafirhanedeki çocukların zamanlarını nasıl daha verimli kullanabileceklerine dair düzenlemeler da yapılmıştı. Bu düşünceyle yirmi dört saatlik zaman için mevsimine göre müdüriyetçe hazırlanmış bir vakit cetveli hazırlanır ve cetvel misafirhanede belirli yerlere asılır. Bu cetvelde misafirhaneye gelecek ziyaretçi için ayrılan zamanın yanında, misafirhanedeki çocukların uyku, dinlenme ve oyun gibi zamanlarını belirleyen bir taksimata da yer verilir (Sarıkaya,2000, s.201).

Cemiyet başka eğitim imkanları da aramıştır. Bunlara örnek, misafirhanedeki çocukların bir kısmının Ticaret ve Ziraat Nezaretince Macaristan'a tarım eğitimi için gönderilmeye çalışılması ancak Macaristan'daki şartlardan dolayı çocuklar

gönderilememesi verilebilir. Aynı şekilde Bahriye Nezareti ile irtibat kurularak çocukların çırak mektebine verilmesine teşebbüs ve mektebin talimat-namesindeki yaş ile ilgili esaslardan dolayı çocukların buraya da yerleştirilememesi durumu da aynı nitelikli başka bir örneği teşkil etmektedir. Bazı çocuklarda Maarif Nezaretine müracaat ederek Da'ül-eytamlara yerleştirilmiştir (Sarıkaya,2000, s.201).

Misafirhane amaçlanan "devamlı dolup boşalan depo" vazifesini faal olduğu süre içinde yerine getirir ve 1333'ten (1917'den 1922'ye) kadar bu misafirhaneye 2027 çocuk kabul edilir. Cemiyet misafirhanenin bu dolup boşalan depo fonksiyonunu yerine getirebilmesi için gazeteler aracılığı ile hayırsever ailelere çağrıda bulunur (Okay,1999, s.32).

Misafirhanenin çeşitli ihtiyaçları içi de gazetelere ilan verilir, bu ihtiyaçların en ucuz şekilde tedarik edilmesine gayret edilir (Okay,1999, s.33).

Misafirhanedeki çocuklara, memur ve hademelere verilecek yiyeceğin cins ve miktarı, çocukların yaş ve bedeni gelişmeleri dikkate alınarak, doktorun raporu, misafirhane müdüriyetinin teklifi ve idare heyetinin tasdiki ile hazırlanmaktadır. Misafirhanenin elbise ve benzeri ihtiyaçlarını karşılama işiyle cemiyetin idare merkezinin yanında Hanımlar heyetinin de bazı girişimleri olduğu görülmektedir. Hanımlar heyeti, misafirhanedeki çocukları ziyaret ederek onlara psikolojik destek de vermekteydi (Sarıkaya,2000, s.200).

Misafirhanenin örgüt yapısı şu şekilde idi: (Sarıkaya,2000, s.200

- Misafirhane Müdürü: doğrudan doğruya idare merkezine bağlı olan çocuk misafirhanesinde müdür; cemiyetin nizamnamesinde ve misafirhane talimatnamesinde belirtilen esaslar dahilinde misafirhaneyi idareyle görevli olup talimatname esaslarına göre kurum, memur, müstahdem ve çocukların idaresi, denetimi ve gerekli resmi işlemleriyle sorumlu idi.

- Katip: muhasebe kayıtlarını, misafirhanedeki çocukların dosyalarını ve sicil defterini ve misafirhaneye ait bütün yazışma ve kayıtları tutmak ile görevliydi.

- Ambar ve Depo Memuru: alınan bütün malzemelerin girişi ve yerleştirilmesi ve deftere kaydedilmesi işleriyle ilgilenmekteydi.

- Gece Bekçisi: misafirhanenin güvenliğini sağlamakla görevli idi.

- Kapı Memuru: kapıda bekleyip giriş-çıkışları takip ve kaydetmekle görevliydi.

- Tabip: her sabah belirli saatte misafirhanede hazır bulunarak ve hasta bakıcı tarafından kendisine verilen ismi yazılı çocukların tedavisiyle uğraşarak mesaisine başlardı. Doktorun yaptığı bütün tedavi muayenehane defterine kaydedilirdi. Misafirhanede olan çocukların genel sağlıkları hakkında günlük gözlemler de bu deftere yazılırdı. Hafif derecede hasta olanlar misafirhanede yatırılırken uzun süreli tedaviye ihtiyaç duyan hasta çocuklar uygun hastanelere sevk olunurdu. Aynı zamanda çocuk ve görevlilerden bulaşıcı hastalığı olanlar, hemen misafirhanede tecrit odalarına alınırlar daha sonra hastaneye sevk olunurlar ve hemen gerekli temizlik ve ilaçlama işlemi yapılırdı. Bulaşıcı hastalık ortaya çıktığında tabip durumu sağlık müfettişine haber verirdi. Misafirhanenin uygun bir bölümünde ilk yardım ve ilaç vermeye başlamak için gerekli eşya ve araçların bulundurulmasına dikkat edilirdi. Çocukların gerekli aşılarının yapılmasıyla da ilgilenen tabip bütün bu işlerin yanında, haftalık yemek listesini belirlemek ve misafirhanenin sıhhi bütün şartlarını kontrol ve takip etmekle de görevli idi. Misafirhanedeki tabip tarafından yiyecek ve içecek özelliğine dikkatle beraber mutfak, yatakhane, yemekhane ve sair yerlerin sık sık teftiş ve hazırlanan ödenek ve satın alınan yiyecekleri kontrol edilirdi. Teftiş esnasında görülen eksiklikler müdüriyete sözlü ve ya yazılı bildirilirdi. Aynı zamanda hazırlanan sağlık raporu etkisiz kalırsa rapor etkisiz kalırsa rapor idare merkezine bildirilirdi.

- Hastabakıcılar: hastanenin temizliği, çocukların muayeneleri ve ilaçlarını kullanımlarının kontrolü da dahil bir çok sıhhi noktaya dikkat ederek gerekli tedavinin uygulanmasıyla görevliydiler.

- Mubassır: misafirhanenin iç düzen ve temizliğiyle ve çocuklarla ilgilenen mürebbiyelerin görevlerinden dolayı ortaya çıkabilecek ilgisizliklerinden dolayı müdüriyete karşı sorumlu idi. Ayrıca misafirhaneye kaydedilen çocukların elbiselerinin durumundan, onların safraya oturmadan önce ellerini yıkamalarına kadar ayrıntılı temizlik ve ihtiyaçlarını takip ederdi.

- Mürebbiye: Misafirhanedeki çocukların talim ve terbiyelerine dikkat etmekle görevli olup bir program dahilinde çocuklarla ilgilenirlerdi. Çocukların oyunlarından yemek yemelerine kadar çeşitli sorunlarıyla çok yakından ilgilenirlerdi.

- Yatak Memuru: Yatakların ve yatakhanelerin temizlik, düzen ve havalandırılması işiyle ilgilenmekte idi.

- Çamaşırcı: çamaşırları yıkamak, hijyene dikkat etmek ve temizlik maddelerini dikkatli kullanmakla görevli idi.

- Hizmetçiler: sabah çocuklar uyanmadan silinmesi ve temizlenmesi gereken yerlerin temizliğinden ve misafirhanedeki rutin temizliklerden sorumluydular.

Cemiyet misafirhane'den ayrılan çocukları başıboş bırakmıyor ve evlatlık olarak verilen çocuklar ayda bir defa misafirhane'de toplanıyorlar ve bu "kardeş topluluğu"nda durumlarını cemiyet yöneticilerine anlatma fırsatı buluyorlardı. Bu toplantıların ve Cemiyet'çe yapılan kontrollerin sonucunda evlatlık olarak verilenlerin büyük bölümünün bir hizmetçi muamelesi gördüğü, sanayi ve ticaret işletmelerine çırak olarak verilenlerin ise yalnızca "ayak işlerinde" kullanıldıkları ve gelecekleri ile ilgili hiçbir olumlu adımın atılmayıp herhangi bir hazırlığın da yapılmadığı anlaşılınca Cemiyet yönetimi yeni çıkış yolları aramaya başlar. "Sanat

evi", Kalender Tesisanı, "Satış Barakaları" hep yeni çıkış yolları aramanın sonucu ortaya çıkan girişimler olmuştur (Okay,1999, s.33

Himaye-i Etfal Cemiyeti Misafirhanesi'nin yanında Kalender'de bir "Ziraat Yurdu" açmıştır. Kalender'deki bina Türk Çalıştırma Derneği tarafından Cemiyet'e devredilmiş ve 7 Eylül 1338(1922) tarihinde imzalanan mukavelename ile devir işlemi resmileşmiştir. Bu tesisin kurulmasının amacı çocukları toprakla iştigal etmeye ve topraktan ürün almaya alıştırmak ve hayvancılıkla ilgili bilgiler vermektir. Kalender Yurdu'nun mesai programı Cemiyet'in çocukları hayata alıştırma politikasını göstermesi bakımından aşağıya alınmıştır (Okay,1999, s.34).

- Hidemat-ı Umumiye: yatak yapmak, ortalık süpürmek, çamaşır yıkamak, sökük dikmek, yemek pişirmek, umum taharat nezafet,

- İdare-i Hayvanat: Yemlemek, tımar etmak, gübre kaldırmak, sulamak, hasta hayvanları ilaçlamak, saman çekmek,

- Hidemat-ı Hariciye: Bel, çapa, çift sürmek, tırpan vurmak, biçmek harman dövmek,

- Hidemat-ı Muhtelife: yastık hazırlamak, tohum dikmek, fidan yetiştirmek, bağ budamak, ağaç ve bağ yetiştirmek ve aşılamak, tohum atmak, keser ve testere kullanmak, araba, saban ve saire tamir etmek, ağaç dikmek, meyve ağacı budamak, çiçek fideleri yetiştirmek, ziynet bahçeleri tarh etmek, yayıklarda yağ yapmak, sütlü ineklerin yemini ihzar etmek, kuluçka makinesi kullanmak

Her ihtisas hidematı için bir iş başı istihdam edilecektir. Sebze bahçıvanı, çiçek bahçıvanı, meyve bahçıvanı, bir çiftçibaşı, bir inekçi, bir sütçü, bir tavukçu, bir bağcı. Dikkat edilecek cihet talebenin gün aşmadan lâakal iki saat evvel kalkmasına ve yıkanıp çay içip saat altıda umum hidemata hazır bulunmasına son derece itina

edilecektir. Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin öncelikli amacı sağlık olduğundan bir yandan misafirhane'deki çocukların sağlığıyla uğraşırken bir yandan da İstanbul'un çeşitli bölgelerinde yaşayan anne ve çocukların sağlığını da ihmal etmemiş ve bilhassa fakir semtlerde birer "muayene evi" teşkilini planlarken buraya gelen anne ve çocuklara parasız muayene ve tedavi etmeyi karara bağlamıştır. Buna ilave olarak İstanbul'un dört ayrı noktasında birer "dispanser" açılmıştır (Okay,1999, s.34). Kurumun muayenehanelerinde toplam 2211 hasta bu surette tedavi olmuştur (Okay,1999, s.37).

Bütün bu etkinliklerin yanında Cemiyet gösterdiği performansı gerek üyelerine, gerek bağışçılara ve gerekse kamuoyuna duyurmak için düzenli hesaplar tutmuş ve bunları yayınlamıştır (Okay,1999, s.54).

Bütün bu yayınlardan ve Ankara'da aynı adı taşıyan bir cemiyet kurulunca faaliyetlerini sürdüremeyip kapanacağı anlaşılınca bir tarihçe hazırlanmasından Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin… ne kadar düzenli çalıştığı anlaşılabilir (Okay,1999, s.55).

3.3.2. SHÇEK'nun Kurucuları

Kurucularının büyük çoğunluğunun mebuslardan oluşan cemiyetin kurucuları arasında, Erzurumlu Nafiz Bey tüccar ve Faik Bey (Matbuat Müdür-ü Umumisi), daha sonra Edirne Mebusu, Vasıf Bey (Heyet-i Merkeziye Azası) olarak yer almaktadır (Çavuşoğlu, 2005, s.6).

Meşrutiyet döneminde İttihad ve Terakkinin destekleriyle kimsesiz çocuklar sorununa çözüm amacıyla Darüleytamlar açılmıştır. Devlet eliyle kurulan Darülhayr-ı Ali ve Darüleytemların yetersizlikleri sonucu kapanması üzerine kimsesiz çocuklara bakım için yeni arayışlara girilmiş, bunun sonucunda 6 Mart 1333 (1917) de Galatasaray yurdunda İsmail Canbulat, Muhtar Bey, Celal Derviş Bey, Osman Tevfik Bey, Kemal Derviş Bey, Adnan Bey, Servet Efendi, Nesim Mezalyah Efendi, Haralambadi Efendi, Doktor Rasim Ferid Bey, Mustafa Reşat Bey, Ahmet Emin

Beyden oluşan grup cemiyetin kurulabilmesi için hükümete başvuruda bulunur. Hükümetten gerekli izinin alınması üzerine Cavid Bey, Ahmet Hakkı Bey, Orfanidis Efendi, Arif Bey, Doktor Ömer Fuad Paşa, Emanuel Karasu Efendi, Mustafa Asım Bey ve Noradinkyan Efendi kurucular grubuna katılırlar. (http://www.shcek.gov.tr/Kurumsal_Bilgi/Tarihce/Himaye_Eftal.asp (21.11.2008))

Kurum'un kuruluşundan kısa bir süre sonra, Başkan İsmail Canbulat Bey'in Stockholm Büyükelçiliğine atamasının yapılması üzerine, cemiyetin başkanlığına Cavid Bey getirilir. Cavid Bey'in başkanlığı ile birlikte çalışmalara hız verilir ve 1. Dünya Savaşının bütün şiddetiyle sürdüğü bir dönemde 28 Kasım 1917'de savaş bölgesinden toplanan çocuklar için Firuz Ağa'da "Çocuk Misafirhanesi" açılır. 100 kapasiteli olarak açılan misafirhaneye çok sayıda çocuk gelmesi üzerine evlatlık, çıraklık, ailelerin yanına öğrenci yerleştirmeleri gibi uygulamalara başlanır.

Üye kaydına da başlayan cemiyet bunun için gazetelere haber ve ilan göndermektedir. Tanin'de çıkan haberde: "geçenlerde teşkilini haber verdiğimiz Himaye-i Etfal Cemiyeti aza kaydına başlamıştır. Aza olmak isteyenler Heyet-i Merkeziye azasıyla, Tanin, Sabah, Osmanischer Lyoyd gazetelerine müracaat etmektedirler." denilmektedir. Cemiyete iki tür üyelik söz konusudur. Bunlardan biri senede bir liradan aşağı olmamak üzere nakit para vererek üye olanlar, diğeri ise taahhüt edenlerdir. Nakit para verecek olanların parayı, Cemiyetin veznedarı Bahçekapı'da Ertuğrul Ticarethanesi'nde Kemal Derviş Bey'e gönderip makbuz almaları gerekmektedir. Cemiyet'e iş güçleriyle üye olacak olanlar ise kaç saat ayırıp Cemiyet için ne işler yapabileceğini bildireceklerdir (Okay,1999, s.18).

3.3.3. SHÇEK tüzüğü

Himaye-i Etfal Cemiyeti, çalışmalarını, yönetmeliklerini, genel kurullarını vb. çalışma raporlarını sürekli kayıt altına almıştır. Kurum hazırladığı tüzüklerle çalışmalarını düzenlemiş, değişen günün koşullarına göre tüzüklerinde değişiklikler yapmıştır. 1935 yılında dokuzuncu ve onuncu yıllar genel kurulunda

değiştirilerek kabul edilen Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (Himaye-i Etfal Cemiyeti) Anayasası isimli 1935 yılında yayınlanan eserde Kurumun amaçları şu ana başlıklar altında toplanmaktadır (http://www.shcek.gov.tr/Kurumsal_Bilgi/Tarihce/CEK_Tuzuk.asp (17.11.2008)).

a. Çocuk dispanserleri tesisi.

b. Misafirhaneler, yetim yuvaları tesisi.

c. Muakkam süt tevzi mahalleri tesisi.

d. Fakir çocuklara gıda ve levazımı iksaiye vermek suretiyle muavenet.

e. Mekteplerdeki fakir çocuklara gıda ve levazımı iksaiye ve tedrisiye vermek suretiyle muavenet.

f. Bilabedel veya iaşe ücreti Kurum tarafından tesviye edilmek üzere, aileler nezdinde çocuklar tevdi etmek ve bunların hallerini teftiş eylemek.

g. İş görecek hal ve sinde bulunan çocuklara iş tedariki.

h. Çocukların devairde ve mahakimde muhafazai hukukları esbabının temini ve velisiz, vasii muhtarsız çocukların ahkamı kanuniye dairesinde vesayetini deruhtesi.

i. Çocuklara ait numune darülmesaileri ihdası.

j. Doğumlarda müracaat edeceklere muavenet.

k. Çocuklara ait adli, tıbbi, terbiyevi vesair hususat hakkında müracaat edecek kimselere malumat verilmesi.

l. Çocukları sıhhi bir tarzda eğlendirmek için oyun meydanları ve bahçeler vücuda getirilmesi.

m. Çocuk Esirgeme gayesini temin için izdivaçlarda sin, bünye, mizaç, muvaneseti içtimaiye itibariyle kifayet bulunması hakkında neşriyat.

Kurumun çalışmalarını detaylandırabilmek amacıyla 1951 yılında yayınlanan tüzüğünü incelemekte yarar bulunmaktadır. 1951 yılındaki tüzükte çalışmalar daha da geniş bir şekilde alınmış ve daha anlaşılabilir bir Türkçe ile kaleme alınmıştır. Tüzüğün 4. Maddesinde, Kurum maksadına erişmek için aşağıdaki işleri başarmağa çalışır denilmektedir:
(http://www.shcek.gov.tr/Kurumsal_Bilgi/Tarihce/CEK_Tuzuk.asp (17.11.2008)).

1. Evleneceklerin beden ve ruhça denk olmalarına çalışmak,

2. Gebelik zamanında ananın göz önünde tutacağı sağlık kaidelerini ve çocuk bakımını öğretecek yayınlar yapmak ve poliklinikler kurmak,

3. Çocuk bakım kursları açmak, çocuk bakım hemşireleri yetiştirmek,

4. Doğumevleri açmak ve işletmek, mevcut doğumevlerine yardım etmek,

5. Zayıf gebe kadınlara doğum zamanında gereken kuvveti ve doğumdan sonra yavrusuna süt verebilecek yeterliği sağlayacak ana bakımevleri açmak,

6. Yoksul emzikli annelere ve çocuklara ucuz veya parasız yiyecek ve giyecek maddeleri sağlamak veya bu maksatla aşevleri kurmak,

7. Yoksul anneler ve çocukar için ucuz veya parasız banyolar tesis etmek,

8. Hasta veya çocuğuna süt veremeyecek anneler için süt damları kurmak ve süt çağındaki çocuklara verebilecek sütleri sağlık şartları altında temin edecek tedbirleri almak,

9. İşe giden annelerin yavruları için çocuk bakımevleri vücuda getirmek, kadın işçi çalıştıran müesseselerde bakımevleri kurdurmayı sağlamak ve bunlara yardım etmek,

10. Çocuklar için yuvalar açmak ve muhtaç çocukları bunlardan parasız faydalandırmak, yuva olmayan yerlerde parasız veya bakım parası Kurum tarafından ödenmek üzere bunları aileler yanına vermek ve durumlarını gözetlemek,

11. Muhtaç, fakir ve emzikli analara ve çocuklara parasız ilaç vermek,

12. Fakir okul çocuklarına okuma-yazma araçları, giyim eşyası sağlamak ve bunların beslenmeleri için aşevleri, öğrenci sofraları getirmek,

13. Tatil devrelerinde okul çocukları için öğretmen idaresinde bakımlarını, beden ve ruh eğitimlerini sağlayacak kamplar kurmak, fakir çocukları bunlardan parasız faydalandırmak,

14. Sağlık ve terbiye şartlarını haiz çocuk bahçeleri kurmak ve bu bahçelerin kurulmasında ve bakımında Belediyeleri desteklemek,

15. Çocuk tiyatro ve sinemaları ve benzeri yerleri açmak ve işletmek veya mevcut olanlara yardım etmek suretiyle çocukların boş zamanlarını faydalı geçirmelerini sağlamak,

16. Çocuk kitapevleri, okuma odaları vücuda getirmek ve faydalı çocuk mecmua ve kitapları yayımlamak, bu kabil kitapların telifini teşvik için müsabakalar tertip etmek,

17. Çocukların ve çocuklu annelerin seyahatlerinde, umumi yerlerde ve çalışanların iş yerlerinde durumlarıyla ilgilenerek kendilerini korumak ve gerekli yardımları yapmak,

18. Çocukların dairelerde veya mahkemelerde haklarını sağlayacak tedbirlere başvurmak, velisiz ve vasisiz çocukların kanun hükümlerine göre vasiliğini almak ve bu sıfatla bunların her türlü mallarını idare etmek, hak ve menfaatlerini korumak,

19. Çocuk mahkemeleri, çocuk ceza evleri açılmasını temine çalışmak; vücutça ve ruhça sakat çocuklar için ıslah evleri kurmak, bunlara gereken maddi ve manevi yardımda bulunmak,

20. İş görecek yaşta ve durumda bulunan çocuklara iş bulmak ve bunları müesseselere yerleştirinceye kadar barındırmak ve bakmak,

21. Çocuk ölümünü azaltıcı tedbirler almak, bu tedbirleri maddi ve manevi şekilde desteklemek,

22. Çocuk düşürmeyi önleyici tedbirlere baş vurmak,

23. Çok çocuklu ailelerin korunmaları tedbirlerine ve bu maksatla sosyal vergiler konulmasına veya prim verilmesine çalışmak ve kendi imkanları nispetinde bunu tahakkuk ettirmek,

24. Özel veya tüzel kişiler tarafından yapılan veya yaptırılan kurumun maksatlarına uygun her türlü tesislerin yapılışlarına, işletme ve

gelişmelerine yardımda bulunmak; bunların yaşaması için vücuda getirilen tesislerin idaresini üzerine almak veya bunlara iştirak etmek,

25. Belirli maksatlarla tahsis edilmek üzere yapılan bağışları kabul ederek bu maksatların tahakkuk ettirilmesini sağlamak, zaruri ve faydalı görülen hallerde bunları kurumun yardımlarıyla desteklemek,

26. Ananın gebeliğinden, çocuğun doğup büyümesine kadar bakım, sağlık ve eğitimini sağlayacak her türlü faydalı diğer tedbirleri almak, bu maksada yarar tesisler vücuda getirmek, mevcutları desteleyerek çalışma ve gelişmelerine yardım etmek.

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu 1951 yılından sonra da zaman zaman tüzük değişikliklerine gitmiştir. Daha sonra Kurumun tüzükleri Bakanlar Kurulu kararı ile yayınlanmaya başlamıştır.

3.4. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Teşkilat Yapısı ve Gelişimi

3.4.1. Örgütün Teşkilat Yapısı

Himaye-i Etfal Cemiyeti çalışmalarını yürütmek amacıyla güçlü bir örgüt yapısı oluşturmuştur. Örgütü merkez ve şubeler olarak ayırmış, bunun yanısıra Kollar kurarak en küçük birimlere kadar inmiştir (Çavuşoğlu, 2005, s.20).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Merkezde; 6 adet Ana Hizmet Birimi, 14 adet Danışma, Denetim ve Yardımcı Hizmet Biriminden; taşra teşkilatı ise 81 Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, 34 İlçe Müdürlüğü ve 549 bağlı kuruluştan oluşmaktadır (Ek-6-7)

(http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.faalıyet.raporu.pdf (16.12.2008)).

Başbakanlık bünyesinde Devlet Bakanlığına bağlı olan Kurumumuzun üst yöneticisi Genel Müdürdür. 2007 yılında 5 adet Genel Müdür Yardımcısı görev yapmıştır. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu gereğince merkez teşkilatında harcama yetkilisi olarak daire başkanları, taşra teşkilatın da ise il, ilçe ve kuruluş müdürleri görevlendirilmiştir. Ayrıca Kurumun teşkilat yapısında "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Danışma Kurulu" adı altında sosyal hizmetlere veya uygulanmasına ilişkin konuları inceleme, görüş ve tavsiyelerde bulunmakla görevli bir kurul bulunmaktadır.

Sosyal Hizmetler Danışma Kurulu, Başbakanın veya görevlendireceği Bakanın başkanlığında aşağıda belirtilen üyelerden oluşur. Başbakanın önerisi üzerine Cumhurbaşkanınca seçilecek sosyal hizmet alanında temayüz etmiş beş kişi, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.faalıyet.raporu.pdf (16.12.2008)).

- Adalet, İçişleri, Maliye, Milli Eğitim, Bayındırlık ve İskan, Sağlık, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Kültür Bakanlıklarının Müsteşarları veya yardımcıları ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı veya yardımcısı,

- Yüksek Öğretim Kurulu Başkanı, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı, Aile Araştırma Kurumu Başkanı ve Özürlüler İdaresi Başkanı,

- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu, İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürleri ile Vakıflar Genel Müdürü, Gençlik ve Spor Genel Müdürü, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Sekreteri,

- Kızılay, Türk Hava Kurumu ve Türkiye Sakatlar Konfederasyonu Genel Başkanı. İllerde bulunan "İl Sosyal Hizmetler Kurulu" ise sosyal hizmetlere veya uygulanmasına ilişkin konuları inceleme, görüş ve tavsiyelerde bulunmakla görevli bir kuruldur.

3.4.1.1. Genel Merkez Örgütü

Genel merkez heyeti; genel kongre tarafından seçilen 25 üyeden müteşekkildir. Üyelerin hizmet süreleri iki yıl olup gelecek kongreye kadar devam eder. Üyeler yeniden seçilebilirler (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Nizamnamesi, 1943, s.5).

Genel merkez heyeti; genel kongrenin sona ermesinden sonra yapacağı ilk toplantısında kendi üyeler: arasından bir başkan, bir ikinci başkan, bir katibi, bir muhasip ve üç üye seçmek sureti ile Genel merkez idare heyetini teşkil eder (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Nizamnamesi, 1943, s.5).

Genel merkez bütün merkezlerin ve doğrudan kendisine bağlı şube ve kolların merciidir (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Nizamnamesi, 1943, s.5).

Genel merkez; kurumun bütün işlerini seçtiği idare heyeti ile görür. Lüzum göreceği işler için ayrıca komisyonlar seçebilir (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Nizamnamesi, 1943, s.5).

1) 1. Genel Kongre. Genel Merkez Kurulu ve şube delegelerinden oluşan Genel Kongre iki yılda bir olağan olarak toplanmaktadır. Olağanüstü Kongre istemi doğması halinde, önceki Olağan Genel Kongre'ye seçilen delege veya yedekleri ile Genel Merkez Kurulu üyeleri toplantıya katılmaktadır. Kongre, üye sayısının yarısından bir fazla ile yapılmaktadır. İkinci toplantıda ise çoğunluk aranmamaktadır.

2) Genel Merkez Kurulu. Genel Merkez Kurulu Genel Kongre tarafından iki sene için seçilen 25 asil 12 yedek üyeden seçilmektedir. Genel Merkez Kurulu, Genel Kongre sonrasında yapılan ilk toplantıda kendi arasından bir başkan ve bir ikinci başkan seçmektedir. Genel Merkez Kurulu, Kurum'u ilgilendiren konularda sürekli veya geçici komisyonlar kurabilmektedir.

3) Genel Merkez İdare Kurulu. Genel Merkez İdare Kurulu, Genel Başkan ve 2. Başkan ile Kurulca kendi aralarından seçilecek beş üyeden oluşmaktadır. Genel Merkez İdare Kurulu, Genel Merkez Kurulunun icra organı olup, onun adına Kurum'u yönetir. Genel Merkez Kuruluna karşı sorumludur.

4) Genel Başkanlık. Genel Başkan kurumun yurtiçi ve yurtdışı örgütünün temsilcisidir. Kurum'u mahkeme, meclislerde ve her türlü özel ve resmi törenlerde temsil eder. Başkanın bulunmadığı zamanlarda bu görevleri ikinci başkan yüklenir.

5) Denetçiler. Kurum'un örgüt içerisindeki işlerini denetlemek üzere Genel Kongrece üç asil, iki yedek denetçi seçilmektedir. Denetçiler seçildikleri dönemin işlemlerinin kanun, tüzük ve yönetmeliklere uygun olup olmadığını, Kurum'un gelir ve giderlerinin uygun yürütülüp, yürütülmediği, kıymetli evrak ve paraların kayıtlara uygunluğunu denetlemektedir (Çavuşoğlu, 2005, s.21).

3.4.1.2. Şubeler

Merkezler, vilayet merkezlerinde teşkil olunur. Merkez meydana gelebilmek için kurumun hedef ve gayelerini benimsemiş ve bnu uğurda çalışmayı deruhte

edecek kimselerden 25 üyenin birleşmesi gerekmektedir (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Nizamnamesi, 1943, s.17).

Merkezler vilayetleri içinde bunan bütün şubelerin ve doğrudan doğruya kendisine bağlı kolların merciidir.

Vilayet merkez heyeti vilayet merkez kongresince bir yıl için seçilen 15 üyeden oluşmaktadır. Görevleri gelecek yıl kongresine kadar devam eder. Üyeler yeniden seçilebilirler.

Merkez heyeti vilayet merkez kongresinin hitamını müteakip hemen toplanarak kendi üyeleri arasından bir başkan, bir katip, bir muhasıp ve bir veznedar olmak üzere beş kişilik "merkez idare heyetini" seçer. Merkez heyeti kurumun işlerini seçtiği merkez idare heyeti vasıtası ile görür (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Nizamnamesi, 1943, s.19).

Vilayet merkez heyetleri ayda bir defa belli gün ve saatte toplanırlar. Müzakereye başlayabilmek için üyelerin üçte birinin toplantıda hazır bulunması şarttır (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Nizamnamesi, 1943, s.21).

Vilayet merkez heyetince seçilen beş kişilik idare heyeti merkez heyetinin icra vasıtasındadır. Şubeler kaza merkezlerinde teşkil olunur. Bir yerde şube açabilmek için Kurumun maksat ve gayesini benimsemiş olanlardan en az 10 üyenin bir araya gelmesi gerekmektedir. Müracaat üzerine bağlı olduğu merkezce usulen teşekkülü bildirdikten sonra biri başkan, biri katip ve biri veznedar olmak üzere idare heyeti ve iki yedeği seçilir. Bunların isimleri bağlı bulunan merkeze bildirilir. Kayıtlı üyelerin adedi 50'yi geçen şubelerde idare heyetine iki üye daha seçilebilir (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Nizamnamesi, 1943, s.24).

1) 1. Şube Kongreleri. Şubeler Kurum'un amaçlarını yayabilmek amacıyla kurulmaktadır. Şubeler kendi bölge sorumlulukları altındaki yerlerde Kurum'un tüzel kişiliğini temsil etmektedir. Aynı belediye sınırları içinde

birden fazla şube kurulmamaktadır. 25 kişilik üyenin bulunduğu yerde, bir başkan, bir sayman, bir veznedar ve iki İdare Kurulu üyesi seçilerek şube açılır. Yabancı ülkelerdeki Türkler ve Müslümanlarla, Türk sevenler tarafından da şube ve kollar kurulabilir.

2) Şube İdare Kurulları. Şubelerin işleri, kongrelerince iki yıl için seçilen 5-7 kişilik idare kurulları tarafından yürütülmektedir. İdare Kurulları Kongre'yi izleyen ilk toplantıda aralarından bir başkan, bir muhasip, bir katip ve bir veznedar seçerek görev dağılımını yapmaktadır. Şube Başkanı şubenin temsilcisidir. Resmi ve özel işlerde Kurum'u temsille yükümlüdür.

3) Denetçiler. Şube kongrelerinde iki asil, iki yedek denetçi seçilmektedir (Çavuşoğlu, 2005, s.21).

3.4.1.3. Kollar

Kollar Kurum şubelerinin bulunduğu il merkezi ve ilçelerdeki ilkokullarda, nüfusu elli binden fazla şehirlerin semt ve mahallelerinde, kurumun çalışmasına uygun bucak ve köylerde kurulmaktadır (Çavuşoğlu, 2005, s.22).

Kollar nahiye ve köylerde kurulur. Bir kol kurulabilmesi için Çocuk Esirgeme Kurumunun maksadını kendisine mal edinen en az 10 üyenin bir araya gelmesi gerekmektedir. Müracaat üzerine bağlı olduğu şubece usulen teşekkülü bildirildikten sonra bir başkan, bir katip ve bir veznedardan mürekkep 3-5 kişilik bir idare heyeti ile iki yedeği seçilir bunların adları şubeye bildirilir. Kollarda kayıtlı üyeler her sene ikinci kanun başında toplanarak kol idare heyetinin bir yıllık çalışmasını inceleyip yeni yıl bütçesini onayladıktan sonra yedekleriyle birlikte yeni kol idare heyetini ve şube kongresine girecek birer delege seçerler (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Nizamnamesi, 1943, s.28).

İlkokul Müdürü, öğretmenler ve Okul Aile Birlikleri Başkanları ve öğrenci velileri, ile ilkokullarda Kol'lar kurulmaktadır. Kolların amacı yoksul öğrencilere kitap, malzeme sağlamak, yiyecek ve giyecek yardımı bulmaya çabalamaktır (Çavuşoğlu, 2005, s.22).

1. Kol Kongreleri. Kol üyelerince her yıl Ekim ayının ilk haftası toplanarak Kol Kongresi gerçekleştirilir. 3-5 kişilik yeni yönetim kurulları, iki yedeği ile, üyesi yüzden fazla olan kollar ayrıca bir denetçi ile bir yedek denetçi seçer.

2. Kol İdare Kurulları, Kol kongrelerince her yıl seçilen 3-5 kişiyle oluşturulan Kol İdare Kurulları, şubelere benzer görevleri yapmaktadır (Çavuşoğlu, 2005, s.23).

4. SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU'NUN FAALİYETLERİ

4.1. SHÇEK' nun Mevcut Durumu

Kurumun örgüt yapısını ana hatlarıyla ele aldıktan sonra, birkaç sayısal verinin incelenmesinde yarar bulunmaktadır. Cumhuriyetin 18. kuruluş yıldönümü nedeniyle 1941 yılında Kırıkkale Milletvekili ve Çocuk Esirgeme Kurumu Başkanı Fuat Umay'ın radyo konuşmasına göre; Kurumun 700 şubesi, bir çocuk mektebi, üç doğumevi, iki ana mektebi, beş pansiyon, dört diş muayenesi, dört yüzme ve kum havuzu, otuz iki dispanser, on bir süt damlası, iki sinema, iki sıhhat müzesi, on bir çocuk okuma evi, dokuz çocuk yıkanma yeri, on altı gündüz bakımevi, otuz dokuz çocuk yuvası, elli beş çocuk bahçesi, yetmiş sekiz aşevi olmak üzere 284 kuruluşu bulunmaktadır
(http://www.shcek.gov.tr/Kurumsal_Bilgi/Tarihce/Tarihsel_Gelisim.(18.11.2008)).

7-8 Mayıs 1976 tarihinde yapılan 28. Genel Kurul'da Kurum'un 67 il ve 450 ilçede örgütlendiği, 33 yuva, beş anaokulu, iki orta dereceli okul (hemşire koleji, öğretmen okulu) 14 poliklinik ve 2 aşevi ile hizmetlerini yürüttüğü belirtilmiştir (Çavuşoğlu, 2005, s.20).

Son olarak Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunun faaliyet gösterdiği kuruluşlardaki mevcut durum (2008 yılı) Ek-8'da verilmiştir.

4.2. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Çalışmaları

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu, Türkiye'deki sosyal hizmet çalışmalarında birçok ilke imzasını atmıştır. Süt Damları, Şefkat Yuvaları, Sıhhi Banyolar, Çocuk Haftası kutlamaları, Talebe Sofraları, Doğumevleri, Prevantoryumlar gibi sıralamak mümkündür (Çavuşoğlu, 2005, s.47).

Kurum'un 1921 yılından itibaren genç Cumhuriyet'in Devlet politikasına uygun bir çizgi izleyerek, genç ve sağlıklı kuşaklar yetiştirme çabası içerisine girdiğini görmekteyiz. Savaş sonrası yaşanan yoksulluklar ve ekonomik olarak ayakta durabilme çabası içerisinde olan Türkiye Cumhuriyeti'nin birçok sosyal yardım girişimi Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yürütülmüştür. Sağlıklı bir genç kuşak yetiştirilebilmesi amacıyla öncelikle beslenme sorununa el atılarak, geniş bir kitleye ulaşan Süt Damlası'nın kuruluşu başlatılmıştır (Çavuşoğlu, 2005, s.49).

Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin temel amacı şehit çocukları ve savaş nedeniyle yoksulluk içine düşmüş çocukların bakım ve korunmasını sağlamaktır. Cemiyetin görevleri arasında, çocuk dispanserleri, misafirhaneleri ve yetim yuvalarının kurulması, çocukların daha sağlıklı alanlarda oynayabilmesi için çocuk bahçelerinin açılması, süt dağıtım birimlerinin kurulması, yoksul anneler için ucuz veya parasız gıda ve eşya yardımında bulunması, fakir ve hasta çocuklara yardım yapılması gibi

sağlık konuları yer almış, çocuk kütüphanelerinin açılması, annelere çocuk bakımının önemi konusunda da danışmanlık sağlamıştır . (Çavuşoğlu, 2005, s.18).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, sosyal ve/veya ekonomik yönlerden yoksunluklar içinde bulunan çocuklara, genç ve yetişkin özürlülere, yaşlılara, ailelere ve topluluklara yönelik maddi ve/veya manevi içerikli sosyal hizmetleri; planlamak, programlamak, uygulamak, uygulanmasını teşvik etmek, rehberlik sağlamak, yönlendirmek, koordine etmek ve denetlemekle yükümlüdür. Kurum'un temel görevlerini özetle şu şekilde ifade etmek mümkündür: (Çengelci, 1998, s.77).

a) Sosyal hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili esasları belirlemek,

b) Öncelikle çocuğun aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi için aileyi eğitim, danışmanlık ve sosyal yardımlarla güçlendirmek, korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç çocuk, özürlü ve yaşlıların tespiti ve bunların korunması, bakımı, yetiştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamak üzere gerekli hizmetleri yürütmek ve hizmetler için çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, huzurevleri, bakım ve rehabilitasyon merkezleri gibi sosyal hizmet kuruluşlarını kurmak ve işletmek,

c) Çalışan ana ve babalar ile yurt dışındaki işçilerin çocuklarının bakımını ve korunmasını sağlamak amacıyla, imkânlar ölçüsünde, kreş ve gündüz bakımevleri gibi gündüzlü veya benzer amaçlı yatılı sosyal hizmet kuruluşları kurmak ve işletmek,

d) Yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını en düşük düzeyde dahi sürdürmekte güçlük çeken kişi ve ailelere kaynakların yeterliliği ölçüsünde sosyal yardım sağlamak,

e) Ailenin bütünlüğünü korumak, parçalanmış ailelerin korunmaya, yardıma ve bakıma muhtaç fertleriyle çocuklarına her türlü maddi, manevi ve

sosyal destek sağlamak; bu amaçla gerekli planlamaları yapmak, eğitim faaliyetlerinde bulunmak.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun halihazırdaki hizmetlerinin ağırlıklı kısmı, "sosyal hizmet kuruluşları" bünyesinde sunulan hizmetlerden oluşmaktadır.

1998 yılı verilerine göre, Kurum; 75' i çocuk yuvası. 95'i yetiştirme yurdu, 46'sı huzurevi, 32'si rehabilitasyon merkezi, 23'ü kreş ve gündüz bakımevi, 21'i toplum merkezi, 6'sı kadın misafirhanesi, 5'i çocuk ve gençlik merkezi, 3'ü yaşlı danışma merkezi ve 6'sı gençlik evi olmak üzere, toplam 312 sosyal hizmet kuruluşuna sahip bulunmaktadır. Bu kuruluşlar, 80 ilde kurulu, il sosyal hizmetler müdürlüklerinin yönetim ve denetimi altında görev yapmaktadır (Çavuşoğlu, 2005, s.78).

4.2.1. Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğu altındaki korunmaya muhtaç çocuk hizmetleri, İI Sosyal Hizmetler Müdürlüklerinin takibi altında; çocuk yuvaları. Yetiştirme yurtları ve koruyucu aileler tarafından yürütülmektedir. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile "korunmaya muhtaç çocuk" kavramı içine hangi çocukların girebileceği belirlenmiş durumdadır. Buna göre, "korunmaya muhtaç çocuk" beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup:

a) Ana ve babasız, ana veya babasız,
b) Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
c) Ana veya babası veya her ikisi tarafından terkedilen,
d) Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuktur.

Türkiye'de, korunmaya muhtaç çocukların sayısı konusunda kesin bilgiler mevcut değildir. Esasen, ekonomik olgulardaki olumlu veya olumsuz değişme ve gelişmelere paralel şekilde, bu konulardaki taleplerin azalması veya çoğalması mümkün olabilmektedir. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na ait sosyal hizmet kuruluşlarının ve programlarının hizmet potansiyeli incelendiğinde; halen, 18.000 civarında çocuğun korunma altında olduğu anlaşılmaktadır (Ancak bu sayının mevcut duruma ilişkin anlık bir saptama olduğu ve Kurum'un başlangıçtan bu yana, yüz binin üzerinde çocuk ve gencin topluma kazandırılmasında etkili ve başarılı çalışmalar yaptığı unutulmamalıdır) (Çavuşoğlu, 2005, s.79).

4.2.1.1. Süt Damlaları

Herhangi bir nedenle anne sütünden yoksun bulunan veya anne sütü yetişmeyen çocuklara mikropları öldürülmüş iyi süt, hastalara ilaç vermek amacıyla kurulmuştur (Çavuşoğlu, 2005, s.48).

Süt Damlası'nda sütler günü gününe hazırlanmakta olup, 1927 yılında Avrupa'dan özel olarak getirilen ağzı bira şişesi gibi lastikli, yaylı tıpalı şişelerle annelere dağıtılmakta idi. 1927 verilerine göre 1605 çocuğa her gün süt verilmekte olup, 16,568 Kg. toplam süt dağıtılmıştır (Çavuşoğlu, 2005, s.48).

1929 yılında yayımlanan Halk Dergisinde, "Umumi Harp belası memleketi yakıp kavurduğu vakit zavallı yavrular içecek süt değil, yiyecek ekmek bile bulamıyorlardı. O vakit böyle nice yavrular açlık ve düşkünlük yüzünden helak olup gitmişlerdir. "Çocuk kıranın başlıca sebebi süttür. Temiz ve gıdalı süt içmeyen, ana sütünden her ne sebeptense mahrum kalan bebekler, midelerinin hazmedemediği şeyleri yediklerinden, ister istemez mideleri, bağırsakları bozuluyor, ishale tutuluyor, yavaş yavaş kuruyup sönüyorlar" denilerek ülkenin genel durumu özetleniyordu. Süt sorununun çözülmesi amacıyla Himaye-i Etfal Cemiyeti "Süt Damlası Evi" açmıştır. Süt Damlası çalışmaları, gelen çocukların doktorlar

tarafından muayene edilmeleriyle desteklenmiş, kayıtlı bulunan çocukların tartıları yapılmış, yiyecekler konusunda bilgi verilmiş, gerekirse ücretsiz ilaç verilmiştir (Çavuşoğlu, 2005, s.48).

Mama yiyecek hale gelen çocuklara mama yapmaları amacıyla pirinç unu, şeker, sebze v.b. yardımlar yapılmaktadır. Süt Damlası'na gelen çocukların tüberküloz aşılarının yapıldığı, böylelikle verem olanların derhal iyileştirildikleri belirtilmektedir (Çavuşoğlu, 2005, s.49).

4.2.1.2. Koruyucu Aile

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Türkiye'nin en köklü Kurumlarından birisi olarak; ekonomik, sosyal ve psikolojik yönlerden desteğe, korunma ve bakıma gereksinimi olan başta çocuklarımız olmak üzere tüm yurttaşlarımıza hizmet vermektedir. Sınırlı olanaklar çerçevesinde azami bir gayret ve özveri ile sürdürülen tüm çalışmalarının temel amacı; bu özel ihtiyaç gruplarına en iyi şekilde hizmet sunulmasıdır (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Koruyucu_Aile_Hizmetleri(16.12.2008)).

Biliyoruz ki; sağlıklı bir toplum ve mutlu yarınlar için sahip olduğumuz en değerli varlıklarımızdır çocuklar... Ve inanıyoruz ki; en az toprak erozyonu kadar önemli olan insan erozyonunun önüne geçmek ancak ve ancak toplumsal bir paylaşımla mümkün olabilecektir. Bu nedenle Kurumumuz kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocuklar alanında öncelikle hizmet vermeye çalışmaktadır.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu; bu düşünceden yola çıkarak sınırlı olanakları çerçevesinde yıllardır vermekte olduğu bu hizmeti sizlerin katkılarıyla güçlendirmeyi ve korunmaya muhtaç durumdaki çocuklarımızı toplumsal bir bütünleşme, toplumsal bir paylaşım ile kucaklamayı hedeflemektedir.

Ülkemizdeki ilk koruyucu aile uygulaması 1949 yılında yapılmıştır. Hizmetin geniş olarak uygulanmasına ise 1952 yılında başlanılmıştır.

Koruyucu Aile Hizmeti; çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakılamayan çocukların, kısa veya uzun süreli olarak bakımlarını üstlenen aile ya da kişilerin yanında, devlet denetiminde yetiştirilmeleri olarak tanımlanmakta ve bu hizmeti veren aile ya da kişilere KORUYUCU AİLE denilmektedir.

02 Eylül 1990 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesinde; çocuğun öncelikle ailesi yanında, bu mümkün olmadığı taktirde ise uygun bir aile ortamı içinde yaşamını sürdürmesi ve gelişmesi hakkına özel bir yer verilmektedir. Ülkemizin de imzalamış olduğu bu sözleşme ile Koruyucu Aile Hizmeti daha da önem kazanmaktadır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi ile vurgulanan Koruyucu Aile Hizmeti'nin dayanağı Türk Medeni Kanunu'nun 347.maddesi ile 24.05.1983 tarih ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun 22. ve 23. maddeleridir. Koruyucu Aile Hizmeti bu maddeleri temel alarak hazırlanan 14.10.1993 tarih ve 21728 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği ile Yönetmeliğin bazı maddelerini değiştiren 30.12.2006 tarih ve 26392 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yönetmeliğe uygun olarak yürütülmektedir. (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Koruyucu_Aile_Hizmetleri.asp (16.12.2008)).

4.2.1.3. Talebe Sofraları

M. Kemal Atatürk'ün "Memleket çocuklarını korumayı üzerine alan Çocuk Esirgeme Kurumu'na vatandaş yardıma mecburdur." ifadesinden güç alan Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Devlet-toplum kaynaşmasını sağlayarak, sosyal hizmet alanında birçok ilki başlatmıştır. Kurtuluş Savaşı sırasında cephede savaşan babaların, cephane, taşıyan annelerin, cephe gerisindeki çocuklarına bakmakla işe başlayan Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu savaş sonrasında sağlıklı kuşaklar

yetiştirebilmek amacıyla çocuğa, gence, aileye yönelik hizmetlere ağırlık vermeye başlamıştır (Çavuşoğlu, 2005, s.49).

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Tüzüğünün 4 Maddesi'nin (k) bendinde; "Yoksul okul çocuklarına okuma-yazma araç ve gereçleri, giyim eşyası sağlamak; bunların beslenmesi için aşevleri, öğrenci sofraları kurmak Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun görevleri arasında sayılmıştır (Çavuşoğlu, 2005, s.50).

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu talebe sofralarıyla ilgili işlemleri yürütmek amacıyla bir talimatname hazırlamıştır. Bu sofralar okullarda ailesinin yoksulluğu, kimsesizliği yüzünden yetecek kadar yemek alamayan, doymayan, sıcak yemekten mahrum kalarak uzvi sefalete düşen zayıf ve cılız çocukları bu sefaletten kurtarmak, sıhhat ve hayatlarını korumak suretiyle genç nesil arasında çelimsiz, düşkün ruhlu, hasta elemanları azaltmak amacıyla açılmıştır. Çocukluk devresindeki türlü hastalık ve tehlikelerden yakasını kurtararak yaşama ve yaşatma hakkını kazanmış olan gençleri sefalete düşürmemek, millete ve memlekete yararlı talebelerin yetiştirilmeleri için talebe sofraları kurulmuştur. Talebe sofraları şubeler ve okullar arasında işbirliği yapılarak kurulmaktadır. Amaç hergün yoksul öğrenciye sıcak öğle yemeği vermektir. Yemekler etli, sebzeli olarak çıkarılmakta, yemeklerin temiz, çok kalorili, gence yetecek kadar bol olması konularına dikkat edilmektedir. Talimatnamede gerekirse yemek işlerinin müteahhitlere verilebileceği, böyle durumlarda sıkı bir kontrolün gerektiği belirtilmektedir (Çavuşoğlu, 2005, s.50).

Her okul idaresinin seçtiği öğrenciler için yemek kabı, kaşık ve çatal sağlayacağı, isterlerse öğrencilerin bunları evlerinden getirebileceği belirtilmektedir. Okul yönetiminin yemek masası ve bir kaç peyke (sedir) temin edeceği, yemeklerin şubeler tarafından hazırlanabileceği gibi, para karşılığı aşçılara da yaptırılabileceği, bunların yanısıra isteyen kişilerin birkaç çocuğu korumalarına alıp yemek paralarını vererek yardım yapabilecekleri vurgulanmaktadır (Çavuşoğlu, 2005, s.51).

4.2.1.4. Aşevleri

"Çocuk bir memleketin ruhudur, istikbalidir. Hayat onun üzerine kurulur, istikbal onun aldığı terbiye ile kuvvet bulur.Dünyanın her yerinde çocuğun bir vatan, vatanın bir çocuk olduğu kabul edilmiş, muhtelif çocuk ocakları, çocuk bakım yurtları açılmış, kimsesiz, fakir çocuklar himaye edilmiştir. Memleketimizde bu kuvvetli adım ilk defa 1917 senesinde atılmış ve bir Himaye-i Etfal Cemiyeti teşkil edilmiştir." (Çavuşoğlu, 2005, s.52).

22 Nisan 1929 yılında çıkarılan "Halk" dergisinde çocukla ilgili düşünceler kısaca bu şekilde özetlenmiştir (Çavuşoğlu, 2005, s.50).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarına baktığımızda Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun yanısıra Kızılay ve Türk Hava Kurumu'nun da (THK) önemli görevler üstlendiklerini görürüz. Bu kuruluşlarımız yıllar boyunca dayanışma içerisinde faaliyetlerini yürütmüştür. Geçmişte, depremlerde, Kıbrıs Pulu'nun dağıtımında, aşevlerinin açılmasında vb. faaliyetlerde yürütülen ortak çalışmalar günümüzde de sürdürülmektedir. Kurban derilerinin gelirlerinin paylaşımı, Kızılay'ın korunmaya muhtaç çocuklara kamp olanağını sağlaması, Türk Hava Kurumu'nun korunmaya muhtaç çocuklara model uçak, paraşüt kursu vermesi gibi çalışmalar, günümüzde uygulanan işbirliği çalışmalarından birkaçıdır. Cumhuriyet döneminin gönüllülük esasıyla yola çıkan, devlet politikasına yardımcı olmayı amaçlayan üç kardeş kuruluşu, işleyiş, hizmetler, örgüt yapısı ve yaşamıyla istikrarlı tablo çizmişlerdir (Çavuşoğlu, 2005, s.52).

Aşevleri deyince aklımıza ilk önce Kızılay gelmekle birlikte, bu alanda TÇEK'nun önemli çalışmalar yaptığı görülmektedir. TÇEK Tüzüğünün (1951) 4. Maddesi (1) bendinde; "Fakir okul çocuklarına okuma yazma araçları, giyim eşyası sağlamak ve bunların beslenmeleri için aşevleri, öğrenci sofraları vücuda getirmek" ifadesi yer almaktadır. Şevlerinin açılış amacı; "Gıdasızlık, yoksulluk, felaket dolayısıyla çocuklarda fizyolojik sefalet göze çarpacak kadar ilerlemiş yerlerde açılır. Gündüz bakımevi açılamayan yerlerde çocukları kurtarmak için aşevleri

açılabilir; yoksul ve cılız çocuklarla sıcak yemek bulamayan fakir talebeye sıcak yemek ve çorba verilmeye çalışılır." olarak ifade edilmiştir (Çavuşoğlu, 2005, s.53).

Aşevleri için özel ve geniş tesise gerek olmadığı, temiz barakalarda kurulacak mutfakta, bir idareci ve iki aşçının yeterli olacağı, buralarda israftan kaçınılarak düzen ve temizliğe çok dikkat edilmesi gerektiği belirtilmektedir. 1948 yılında yayınlanan bir kaynakta (TÇEK Merkez ve Kollarına Mahsus Çalışma Talimatnamesi, 1948) Ankara'da Ekim'de başlayıp, Haziran ortalarına kadar çalışan bin çocuk kapasiteli aşevinin çalışmalarının çok olumlu bir şekilde yürütüldüğü belirtilmektedir (Çavuşoğlu, 2005, s.54).

4.2.1.5. Muayenehaneler ve Çocuk Dispanserleri

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun tarihsel gelişimine baktığımızda, kurumun ilk yıllarında, parasal yardımlara ağırlık verdiğini görürüz. 1922 yılında çalışmalar muayene ve tedavi, para yardımı ve koruma olarak yapılmıştır. 1923 yılında yiyecek yardımına ağırlık verilmiş, 1924 yılında ise paralı ve parasız süt dağıtımı işine girilmiştir. 1925 yılından itibaren yiyecek yardımı, doğum yardımı, okul malzemeleri dağıtımı yapılmış, 1926 yılında da bu hizmetler sürdürülmüş, 1927 yılında kurum banyoları açılmış, 1928 yılından itibaren çocuk bahçeleri kurulmaya başlanmıştır. 1929 yılından itibaren kuruluşlara ağırlık verilerek, doğrudan koruma çalışmaları başlatılmıştır (Çavuşoğlu, 2005, s.54).

Kurum'un ilk yaptığı çalışmalardan birisini muayenehaneler oluşturmuştur. Özellikle savaş sonrasında yaşanan geçim sıkıntısı nedeniyle çocuklarda görülen yetersiz beslenme ve beraberinde getirdiği sağlık soranlarının çözümü amacıyla muayenehanelerin açılmasına ağırlık verilmiştir. Kurum'un muayenehaneleri ve dispanserleri üç tür çalışma yapmak üzere kurulmuştur; (Çavuşoğlu, 2005, s.56).

1 - Çocuk hastalıkları muayeneleri,
2 - Annelere yönelik olarak, kadın hastalıkları muayeneleri,

3 - Çocuk ve annelere yönelik olarak diş kontrolleri ve tedavileri.

Muayenehanelerde uzman doktor, doktor, diş hekimi, ebe ve hemşireler görev yapmışlardır. Muayenehaneler ve dispanserlerin hangi saat ve günlerde hizmet vereceği belirtilmiştir. Bazı muayenehaneler bağımsız çalıştığı gibi, büyük çoğunluğu o dönemde yeterli doktor bulunmaması nedeniyle diğer sağlık kuruluşlarından ücreti karşılığı veya gönüllülük esasıyla doktor çalıştırılmışlardır. Kurum ana çocuk sağlığı hizmetlerinin yanısıra, diş sağlığı konusuna gereken önemi vermiş ve diş muayenehaneleri açmıştır (Çavuşoğlu, 2005, s.56).

4.2.1.6. Çocuk Kütüphaneleri

Kurum'un çocuklara yönelik hizmet vermek için açtığı yerlerden birisi, çocuk kütüphaneleridir. Çocukların kaynak kullanımlarını sağlamak ve kış aylarında rahatlıkla çalışabileceği bir ortamı oluşturmak amacıyla kütüphaneler oluşturulmuştur. Kurum kendi yayını olan, roman, öykü, yardımcı ders kitapları, şiirler vb kaynaklarla kütüphanelerini desteklemiştir. Kütüphanelerin kurulmasındaki amaç, çocukların günlük ve ilerdeki hayatlarına hazırlık yapmak ve okumayı seven bir Cumhuriyet kuşağı yetiştirmektir. Kurum'un yayınladığı talimatnamede çocuk kütüphanelerinin açılışı ve işleyişi konusunda nasıl bir yol izleneceği şu şekilde anlatılmıştır. "Çocuk bahçelerinin çalışamadığı havalarda ve mevsimlerde çocukların çalışabileceği en faydalı yerler çocuk kütüphaneleridir. Bunların terbiyevi ve sosyal tesirleriyle faydalarım saymağa lüzum yoktur. Varlıkları çocukların günlük ve ileri hayatları üzerinde çok derin tesirler bırakır. Çocuk kütüphaneleri ya Merkez ve Kollarımızın daireleri ve binalarında veya ıslah edilmiş medrese, evkaf ve milli emlakten alınmış elverişli binalarda kurulabilir. Kütüphaneye kitap dergi, levha, harita, resimler, masa, peyke veya sandalye, perde, soba, elbise askısı, içme suyu ve malzemesi yakacak, ışık ve lamba, bir idareci, bir hademe temini sanıldığı kadar güç değildir. " (Çavuşoğlu, 2005, s.57).

1946 yılı verilerinde Kurum'un beş kütüphanesinin bulunduğu belirtilmektedir. İleride inceleyeceğimiz gibi Kurum özellikle çocuk ve annelere yönelik olarak eğitici ve öğretici birçok yayın yapmıştır. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun ilk ve ortaokullara yönelik sürekli yayınları bulunmaktadır. Kütüphanelerin açılması sırasında Kurum kendi kaynaklarından faydalandığı gibi çeşitli kuruluşlar ve kişilerden dergi, gazete kitap konusunda yardım toplamıştır. Kaynaklarda İstanbul Eminönü kolunun kütüphane çalışmalarında başarılı olduğu, sürekli gelen başarılı öğrencilere kart, dergi, rozet verilerek bunların sürekli gelmeleri için desteklendiği belirtilmektedir (Çavuşoğlu, 2005, s.58).

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu kütüphanelerin yanısıra okuma odaları açmıştır. Kurum'un 1946 verilerine göre 11 okuma odası bulunmaktadır. Kurum buralara kendi kitaplarını gönderdiği gibi, gelen bağışlar veya Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yaparak onların yayınlarından ve gönüllülerden topladığı ansiklopedi ve kitapları göndererek okumayı destekleyici çalışmalarını sürdürmüştür (Çavuşoğlu, 2005, s.58).

4.2.1.7. Anakucağı

Çavuşoğlu (2005) sosyal Hizmetler Yakın Tarihinden Sayfalar adlı eserinde aşağıdaki gibi aktarmıştır;

30 Haziran 1921 tarihinde Ankara'da kurulan Himaye-i Etfal Cemiyeti 'nin ilk çalışması, Mareşal Fevzi Çakmak'in kuruma telgraf çekmesi üzerine başlamıştır.

Cepheden gönderilen binbeşyüz çocuk Ankara'da evlere yerleştirilip misafir edilmiş, daha sonra Hacı Bayram Caddesinde küçük bir çocuk misafirhanesi açılmıştır. Korunmaya muhtaç çocuk sayısındaki artışlar üzerine, 1925 yılında Keçiören'de bir anakucağı açılarak yatılı bakım hizmeti verilmeye başlanmıştır.

Himaye-i Etfal Cemiyeti yayınlarında; anakucağı, yetimlerevi ve şefkat yuvası aynı anlama gelip tüm bu terimler daha sonra çocuk yuvası olarak

kullanılmaya başlamıştır. Cemiyetin 1933 yılı verilerine göre Ankara ve Diyarbekir'de anakucağı, Çanakkale, Edirne ve Adana'da yetimlerevi, Artvin, İzmir, Giresun, Tokat, Kars, Biga, Lapseki, Reşadiye, Ödemiş, Adana ve Balıkesir'de şefkat yurdu bulunduğu belirtilmektedir.

Himaye-i Etfal Cemiyetinin yayınlamış olduğu kongre raporlarında anakucakları ile ilgili bilgiler yer almaktadır. 1932 yılında yayınlanan raporda yapılan çalışmalar ve durum şu şekilde özetlenmiştir.

"Anakucağı müessesemiz 1930 senesinde 90 kimsesiz çocuğa bakmak suretiyle hayatlarının daha ilk günlerinde zaruret ve ölüme terk edilmiş olan bu yavruları kurtarmıştır. Görülen zaruret üzerine bu müessesemizde altmış çocuk daha alabilecek ikinci bir paviyon yaptırılarak hergün artmakta olan ihtiyaçlardan bir kısmının tekvini çaresi temin edilmiştir. Mevcuda ilaveten 929'da yaptırılan birinci paviyonda olduğu gibi bu ikinci paviyon asri bir çocuk müessesesinin istilzam ettiği fenni ve sıhhi tertibata havi bulunmaktadır.

"Buna rağmen müessesemizin bütün maaş ve masrafları dahil olmak üzere bir çocuk için günde isabet eden para (90) kuruştur. Bu miktar diğer memleketlerdeki sarfiyata nisbetle iki üç misli noksandır. Bütçemizin vaziyeti daima nazarı dikkate alınarak müessesedeki çocuklara asgari masrafla tam kalori verilmeye çalışılmaktadır.

"Anakucağına kabul edilmek için vaki müracaatları çokluğu ve müessesenin çok dolmuş olması dolayisile yardım talebile umum merkezimize müracaat eden fakir dul annelere kimsesiz çocukları ücretle bakma usulü tatbik edilmiştir. Bu suretle 193O'da himayeye muhtaç ve kimsesiz 20 kadar çocuk fakir ailelere yerleştirilmiş ve 20 anneye de bilvasıta yardım edilmiştir." (Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti Umumi Merkezi, 1932)

Rapordan da anlaşılacağı üzere cemiyetin açmış olduğu anakucağı hemen dolmuştur. Anakucağı'nda yeni bölümler açılmasına karşın ülkede yaşanan

sosyoekonomik sıkıntılar nedeniyle korunmaya muhtaç çocuk sayısı hızla artmaktadır. Cemiyet Anakucağı'nda çocukların sağlıklı yetişmelerini sağlamak amacıyla yemeklerini kalori gereksinimlerini dikkate alarak çıkarmaktadır. Burada dikkat edilecek bir diğer konu ise, 20 çocuğun yoksul ailelerin yanına yerleştirilerek hem çocuğun bakımının sağlanması, hem de çocuğa bakan aileye yardım yapılarak iki yönlü bir çalışmanın yürütülmesidir. Yapılan bu koruyucu aile çalışması sosyal hizmet tarihinin ilkleri arasında sayılabilir.

Cemiyet aynı bakım türünün değişik adlarla adlandırılmasını önlemek amacıyla anakucağı adının kullanılmasını önermekte ve yatı mekteplerini kaldırılması ile yaşanan zorlukları dile getirmektedir.

Himaye-i Etfal Cemiyetinin 1934-1935 yıllarını kapsayan İş Raporunda Anakucakları'nın büyük yaş grubu çocukları bir yere gönderememeleri nedeniyle yığılmaların meydana geldiği, çözüm için Devlet'in yardımlarının gerektiği vurgulanmaktadır. Bu raporda ülke düzeyinde 3 anakucağı, 11 şefkat yurdu, 3 yetimlerevi bulunduğu belirtilmiştir. Raporda anakucağı çalışmaları aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir.

Bu müesseselere köylerde ana ve babasını süt çağında iken kaybetmiş, kendisini koruyacak akrabası olmayan çocuklarla, şehirlerde ana ve babadan mahrum kalmış yoksul süt çocukları alınmaktaydı. Gayeleri bu gibi çocukları ölümden korumak, bakıma muhtaç çocukları sürünmekten kurtarmak, bunları mektep çağına kadar bakarak 7 yaşından sonra yatı mekteplerine devretmektir. Bu devir işi 1931 yılına kadar kısmen temin edilebiliyordu. Şehir yatı mekteplerinin kalkması dolayısıyla müessesemizde 7 yaşına gelen çocuklar, yerleştirilecek yer buluncaya kadar, müessesemizde alıkonularak en yakın mektepte okutulmaktadır. Bunun için yaşı ilerlemiş 36 çocuk yerlerini kimsesiz terk edecekleri yerde müessesede ilk mektebe devam etmektedir. Bunların sayısı her yıl artmaktadır. Bunlar, müessesemize alınması zaruri olan süt çocuklarını almak imkanım çok daralttığı gibi küçük çocuklar için kurulmuş olan tesisatımızın yetişmiş çocuklara kafi gelmemesi yüzünden Kurumu güç bir vaziyete sokmaktadır.

Köylerden ve uzak kasabalardan Anakucağına alınmak için şube ve merkezlerimize resmi makamlardan gönderilen öksüz süt çocuklarının günden güne çoğalmakta olması yetişmiş çocukların başka müesseselere yerleştirilmesi, yahut müessesemizin bu vaziyete göre genişletilmesi için bizden hiç yardımını esirgemeyen Hükümetimizden rica etmek mecburiyetini duymaya başladık.

Cemiyet önce Ankara ve Diyarbakır'da daha sonra İzmir'de anakucağı açmıştır.

1938-1939 Yılları İş Raporunda; 1937 yılında 3 anakucağı, 15 şefkat yurdu, 3 yetimlerevi, 1939 yılında 3 anakucağı, 18 şefkat yurdu, 4 yetimlerevi bulunduğu belirtilmektedir.

1940-1941 yıllarını kapsayan iş raporunda çocuk yuvalan (yetimevleri- şefkat yurdları) sayısı 31 olarak gösterilmiştir.

Himaye-i Etfal Cemiyeti genel merkezi ve şubelerince korunmaya muhtaç çocuklara yönelik olarak açılan kuruluşlar; anakucağı, şefkat yuvası, yetimevleri olarak adlandırılmıştır. Cumhurbaşkanlığınca kuruma gönderilen yazı ile değişik isimlerle anılan bakım kuruluşları tek isim altında toplanarak "Çocuk Yuvası" olarak adlandırılmaya başlanılmıştır (Çavuşoğlu, 2005, s.59).

4.2.1.8. Çocuk Evleri

Toplumumuzun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısındaki değişim sürecine (son yıllarda yaşanılan gelir dağılımındaki dengesizlik, işsizlik oranının artması, köyden kente göçle birlikte sosyal ve ekonomik sorunlarda artış) paralel korunmaya muhtaç çocuk sayısında artış, Ülkemizde korunmaya muhtaç çocuklara

verilen en yaygın hizmet modelimiz olan kurum bakımı hizmetinin tekrar yapılandırılması ihtiyacını beraberinde getirmiştir
(http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Sevgi_Evleri_Cocuk_Evleri.(18.12.2008))

Hızla gelişen ve Avrupa Birliği'ne katılarak toplum refahının yükseltilmesini hedefleyen Ülkemizin bu amaçları doğrultusunda SHÇEK olarak kendi hizmet politikamızı yeniden gözden geçirmek gerekliliği doğmuştur. Bu nedenle korunmaya muhtaç çocuklar alanında halen hizmet verdiğimiz toplu yaşanılan kuruluşlar yerine çocuk evi adı altında en çok 6-8 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği, temel gereksinimlerinin karşılanabileceği, toplu yaşamın getirdiği olumsuzlukları yaşamadan çocukların kendine güvenli, geleceğe güvenle bakabilen, kendisini buna azami düzeyde hazırlayan ve gelecek kaygısını en aza indirgemiş, arkadaşlık, komşuluk ve mahalle gibi kavramları doyasıya yaşayarak öğrenebilecek, toplumla iç içe ve toplumun gerçeklerini bilerek ayakları üstüne basabilen bir gençlik yetiştirmek amacıyla yeni bir bakım modeli yaygınlaştırılmaya başlanmıştır.

Bu anlamda hayata geçirilen ve çocuğun yüksek yararı açısından gerekli olan "Çocuk Evleri" ile; her ilin sosyal-kültürel ve fiziksel yapısı, çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde, okullara ve hastanelere yakın bağış olarak alınan ve özellikle lojman olarak kullanılan apartman dairesi veya müstakil dairelerde 0-18 yaş grubu 6 - 8 çocuğun bir ev ortamı yaratılarak korunma ve bakım altına alınan çocukların bedensel ve psiko-sosyal gelişimlerinin, eğitimlerinin ve bir meslek sahibi olarak topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmelerinin sağlaması hedeflenmiştir.

İlk çocukevi Ankara İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bağlı Çevre Eğitim Sağlık Sosyal Yardımlaşma Vakfı ile işbirliği protokolü ile 2000 yılında Ankara İlinde açılmıştır.

Uygulamanın son derece başarılı olması, sağlıklı, kendine güvenli, kendisiyle barışık çocuklarımızın yetişmesi sonucu bu hizmet 2005 yılı içerisinde yaygınlaştırılmaya başlamıştır. Çocuk evlerinin yaygınlaştırılması için kamu ve

gönüllü kuruluşlar ile işbirliği protokolleri de yapılmakta olup, 80 çocuk evinde hizmet verilmektedir. Ayrıca sevgi evi niteliğinde 12 kuruluş olup, toplam 93 evde hizmet verilmektedir.

Çocuk Evleri; Genel Müdürlüğümüz Çocuk Hizmetleri Dairesi ve Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı koordinesinde yürütülmektedir (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Sevgi_Evleri_Cocuk_Evleri.(18.12.2008))

4.2.1.9. Atatürk Çocuk Yuvası

Himaye-i Etfal Cemiyetinin ilk yuva çalışmalarının başlangıcı Mareşal Fevzi Çakmak'in, kuruma telgraf çekerek, savaş sahası olan köylerde kimsesiz çocukların çokluğu ve yıkılmış evlerin duvarları diplerinde yaşayan yavruların korunmasını istenmesi üzerine başlamıştır. Cepheden gönderilen binbeşyüze yakın çocuğun, Ankara muhtarlarının ve halkın yardımıyla evlere yerleştirilmeleri ve giydirilmeleri sağlanmıştır. Bu çocukların büyük bir kısmı köylerine geri dönmek istemiş, bir kısmı ise darüleytamlara yerleştirilmiştir. Bu çalışma cephede savaşanlar ve halkın üzerinde olumlu izlenimler bırakarak, Kurum'un halk üzerinde olumlu bir hava bırakmasını sağlamıştır. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun en önemli kuruluş bakımını çocuk yuvalan oluşturmuştur. Kurum'un Hacımusa Mahallesinde kiralayarak açtığı ilk çocuk yuvası yetersizliği nedeniyle, 1925 yılında bugünkü Keçiören'de bulunan Atatürk Çocuk Yuvasına taşınmıştır. Kurum daha sonra birçok il ve ilçede örgütlenerek yuva hizmetlerini yürütmüştür. Yuva hizmetleri zamanla Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu ismiyle bütünleşerek sürmüştür (Çavuşoğlu, 2005, s.64).

Atatürk Çocuk Yuvası tarihi boyunca gerek Devlet büyüklerinin gerekse gelen yabancı konukların ziyaret ettiği bir yuva olmuştur. Zaman zaman yapılan değişikliklerle binalara eklemeler yaparak yuva büyütülmüş, kendi kendine yeterli bir hale gelmesi amacıyla, sebzecilik, tavukçuluk, süt inekçiliği, ekmek üretimi gibi

faaliyetleri başlatmıştır. Yuvanın bulunduğu site içerisinde hemşire kolejinin olması çocuklara yönelik çalışmalarda kolaylık sağlamıştır (Çavuşoğlu, 2005, s.65).

Atatürk Çocuk Yuvası sel, deprem ve benzeri afetler sırasında sürekli merkez görevini üstlenerek korunmaya muhtaç çocukları barındırmıştır. Çocuk Sevenler Derneği, Barış Gönüllüleri ve Gönüllü Ablalık Projesi ile yuvada çocuklara yönelik çalışmalar yapılmıştır. Atatürk Çocuk Yuvası halen Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun 300 kapasiteli olarak çalışan en büyük yuvasıdır (Çavuşoğlu, 2005, s.66).

Çocuk yuvaları, 0-12 yaş arası korunmaya muhtaç çocuklarla, gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının bedensel, eğitsel, psiko-sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. 1998 yılı verilerine göre, 75 çocuk yuvasında 7321 çocuğa hizmet götürülmektedir (Çengelci, 1998, s.80). Ek-9'de 2000-2007 yılları arası kuruluş sayısı ve bakılan çocuk sayısı hakkında sayısal değerlere yer verilmiştir.

Korunmaya Muhtaç Çocuklar için sıcak ev ortamı yaratma çalışmaları sürdürülmekte, olanaklar ölçüsünde kışla tipi kuruluşlar yerine küçük kapasiteli çocuk yuvaları veya küçük küçük grup evlerinden çocuk kompleksleri oluşturularak çocukların bu ortamlarda bakılmaları sağlanmakta ayrıca, yüksek kapasiteli kuruluşların kapasiteleri düşürülmektedir.
(http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Cocuk_Yuvalari).

Çocuk Yuvalarında; çocukların dinlenebilecekleri, televizyon seyredip ders çalışabilecekleri çok amaçlı bölümler oluşturulmakta; düzenlemeler yapılırken yuvaların çocukların evi olduğu gerçeğinden hareket ederek; rahat, donanımlı, yaş durumlarına uygun tefriş edilmiş mekanlar oluşturulmaktadır.

Çocukların banyolarında, rahatça soyunup giyinebilecekleri mekanlar sağlanmakta, her çocuğun kendisine ait bir havlu ve bornozu olmasına dikkat

edilmektedir. Yatak odaları 4-6 kişilik olarak tasarlanmakta odalarda ahşap yataklar, elbise dolapları, ayna, resimler asılarak sıcak ve samimi bir ortam sağlanmaktadır.

Bahçe düzenlemesi yapılırken olanaklar ölçüsünde oyun bahçeleri, yeşil alanlar, kum havuzları, basket veya futbol sahaları düzenlenmektedir. Özellikle kış aylarının yoğun geçtiği illerde çocuklarımızın bina içinde oyun oynayabilecekleri veya boş zamanlarını değerlendirebilecekleri kış bahçeleri oluşturulmaktadır. Kız çocuklarının uygulama yaparak yemek yapmayı öğrenebilecekleri uygulama mutfakları düzenlenmektedir.
(http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Cocuk_Yuvalari).

4.2.1.10. Bakıcı Okulu ve Hemşirelik Koleji

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun tarihçesine baktığımızda, kurumun hizmetlerini yürütürken sistemli bir şekilde yol aldığını, planlı ve programlı bir çalışma yürüttüğünü görüyoruz. Bakıcı okulu, ekmek fırını, sebze bahçesi, yumurta üretimi vb. örneklerde görüldüğü gibi.

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu hem kendi yuvalarının gereksinimlerini karşılamak hem de diğer kuruluşlara eleman yetiştirmek amacıyla Ankara'da Çocuk Bakıcı Okulu açmıştır. Çocuk Bakıcı Okulu olarak açılan okulun yetersiz kalması nedeniyle, öğretim yılı ve kalitesi arttırılarak Hemşire Koleji haline getirilmiştir.

Hemşire Okulu kanalıyla kurum hem kendi personel gereksinimini karşılamış hem de diğer sağlık kuruluşlarına hemşire yetiştirmiştir. Daha sonra Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın Hemşire Okullarını ülke düzeyine yayması ve eğitim düzeyini yükseltmesi nedeniyle, Yetişkin Esirgeme Kurumu Hemşire Okulu işlevselliğini yitirmeye başlamıştır. Birçok kongrede öğretim elemanı bulma güçlüğü ve hemşire yetiştirme maliyetinin arttığı, Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun mezuniyet sonrası hemşirelerine yeterli ücret verememesi nedeniyle hemşirelerini elinde tutamadığı tartışma konusu olmuştur.

12 Eylül Askeri Müdahalesi sonucu Çocuk Esirgeme Kurumu 'nun varlığına son verilmiştir. Milli Güvenlik Konseyi'nin 51 Sayılı Kararı ile varlığına son verilen Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun kapanması ile Hemşirelik Koleji uygulaması da sona erdirilmiştir.

Daha önce aşevleri, sütevleri, yüzme havuzları, çocuk kütüphaneleri, talebe sofraları vb. hizmetlerde olduğu gibi, TÇEK bakıcı okulu, daha sonra hemşire koleji ile ülkemizde sosyal hizmetler alanında bir ilke daha imzasını atmıştır.

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu gönüllü bir kuruluş olmasına rağmen, sadece çocuklarla ilgili sosyal hizmet alanında değil, gençler gibi, sağlık gibi, kadınlar gibi diğer başka alanlarda da ilk ve kalıcı çalışmaları yapan bir kurum olarak belirecektir (Çavuşoğlu, 2005, s.66).

4.2.1.11. Çocuk Bahçeleri

Kurtuluş Savaşından yeni çıkmış, ekonomik çöküntü içerisinde bulunan, erkek nüfusunun büyük bir bölümünü kaybetmiş, sanayii olmayan genç Türkiye Cumhuriyeti savaşlar sonrası ayakta kalabilme uğraşına girmiştir. Bir yandan savaşın yaralarını sarmaya çalışan devlet, öteyandan yeni bir toplum modeli geliştirebilmek amacıyla bir "milli program" uygulamaya sokmuştur. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu da milli programın içerisinde yer alarak sağlıklı bir kuşak yetiştirilmesi amacıyla öncelikle çocuk meselesine el atmıştır. Çocuk sorununu çözmek amacıyla koruyucu önleyici birçok çalışmayı yürüten kurumun yaptığı çalışmalardan birisi de "çocuk bahçeleri"dir (Çavuşoğlu, 2005, s.69).

Çocuk bahçeleri, çocukları içlerinde yaşadığı cemiyete bağlarlar. Onlara küçük yaşlarında büyük cemiyetlerin, sevgisini verirler. Onlarda inzibatlı, intizamlı ve birbirine bağlı, bir terbiye yaparlar. Bu terbiye, mütehassıs terbiyecilere göre, birbirini seven, insanlar yetiştirmek isteyen demokratik rejimlerin, en kuvvetli istinatgâhlarından biri olmaktadır. Çocuk bahçeleri, çocuğu sokağın kaldırımlarından

evinin yalnız odasından alır, onu, iyi bir terbiyeci elinde, muhitin çocukları araşma karıştırır, bu çocuklarla, müsabakaya, fikir, sıhhat ve kuvvet müsabakasına alıştırır, muvaffakiyetlerini arkadaşları arasında çocuğun bizzat kendinin ölçmesine imkân verir. Ve her türlü muvaffakiyet ona küçük cemiyeti içinde kendine dayanarak muvaffak olmanın gururunu tattırır, çocuğa tam bir inzibat ve disipliniyle büyük ve gelecek cemiyetin hayat mücadelelerine hazırlamaktadır.(Gürbüz Türk Çocuğu,1933.s.24)

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Tüzüğünün 4. Maddesi'nin (N) bendinde "Sağlık ve terbiye şartlarına haiz çocuk bahçeleri kurmak ve bu bahçelerin kurulmasında ve bakımında belediyeleri destelemek" ifadesi yer almaktadır. Konu, 1948 yılında yayınlanan TÇEK Talimatnamesinde, "Çocukların sıhhi, terbiyevi, manevi ve sosyal ihtiyaçlarını temin hususunda şehirlerde muhtaç oldukları yardımı yapmak için Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu teşkilatı ve belediyeler tarafından çocuk bahçeleri açılır. Çocuk Bahçeleri havadar, bol güneşli, toz ve topraktan uzak yerlerde ve bir plan dahilinde yapılır. Bir öğretmen nezaretinde çalışır. İntizam, sıhhat, nezahet, terbiye ve edep, hak, sosyal hayata hazırlık, idman, teşebbüs ve azim, itimat, çalışma öğreten, sokak tehlikelerinden koruyan bu bahçeler Merkez ve Kollarımızın paraya çok ihtiyaç göstermeyen himmet ve gayretleri, belediyelerin yardımlarıyla kolay açılabilir." şeklinde yer almaktadır (Çavuşoğlu, 2005, s.70).

4.2.1.12. Yetiştirme Yurtları

Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetlerin bir bölümü yetiştirme yurtlarında yürütülmektedir. Yetiştirme yurtları, 13-18 yaşları arasındaki korunmaya muhtaç çocukları korumak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Yetiştirme yurtlarında bulunan çocukların bir iş veya meslek sahibi edilmelerinde çeşitli kaynaklar değerlendirilmektedir. Bunların başında okullar gelmekte ve yetenek durumları uygun olan çocukların eğitim sürecine girmeleri sağlanmaktadır. Diğer grupta yer alan çocuklar ise, Sosyal

Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü bünyesindeki atölyelerde veya piyasadaki iş yerlerinde genel hükümler doğrultusunda işe yerleştirilmekte ve bu suretle meslek sahibi olmaları sağlanmaktadır. 1998 yılı verilerine göre, 95 yetiştirme yurdunda 10.378 genç bulunmaktadır (Çengelci, 1998, s.81).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, 81 İlde İl Müdürlükleri ve bağlı kuruluşları ile Ülkemizde korunmaya muhtaç çocuk, genç, yaşlı, özürlü kişi ve ailelere gündüzlü ve yatılı hizmet götüren en büyük ailedir. (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Yetistirme_Yurtlari.asp(25.12.2008)).

2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile korunmaya muhtaç çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve topluma kazandırılması görevi Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. Merkezde bu görev Çocuk Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ve Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

Korunmaya muhtaç çocukların bakımını ve korunmasına ilişkin esaslar, 1983 yılında yürürlüğe giren 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'na göre düzenlemiştir. 2828 sayılı SHÇEK Kanununda;

Korunmaya muhtaç çocuk: "Beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

a) Ana veya babasız, ana babasız,
b) Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
c) Ana veya babası veya her ikisi tarafından terk edilen,
d) Ana veya babası tarafından ihmal edilip, fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu madde kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuklar" olarak tanımlanmıştır.

Yetiştirme Yurtları ise, yukarıda tanımı yapılan 13–18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Yetistirme_Yurtlari.(25.12.2008)).

1988 tarihinde yürürlüğe giren ve 2828 sayılı Kanuna bir madde ekleyen 3413 sayılı Kanun, kamu kurum ve kuruluşlarınca, her yıl, serbest kadro miktarlarının binde bin oranında kadro ayrılmasını ve bu kadrolara korunma kararları kalkmış çocukların atanmasını öngörmektedir. Bu işlemlerin, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun koordinatörlüğü altında yürütülmesi hususu da yine aynı Kanun'la hükme bağlanmıştır. 3413 sayılı Kanun gereğince, 1988 yılından bu yana 13.500 civarında çocuk işe yerleştirilmiş bulunmaktadır (Çengelci, 1998, s.81).

4.2.1.13. Sevgi Evleri

Çocuğun sağlıklı gelişimi ancak bir aile yanında mümkün olabileceği ilkesinden hareketle Genel Müdürlüğümüzce korunmaya muhtaç çocukların öncelikle öz ailesi yanında bakımı bu mümkün değilse Koruyucu Aile, Evlat Edindirme, Ayni Nakdi Yardım hizmetinden yararlandırılması ilkesi benimsenmiştir. Fakat alınabilecek bu tedbirlerin çözüm üretmemesi durumunda en son çare olarak kuruluş bakımı hizmeti tercih edilmektedir. Kuruluş bakımı Ülkemizde çok sayıda çocuğun bir çatı altında toplandığı toplu bakım modelidir. Her ne kadar kuruluşlar ev ortamına yakın tefriş edilmeye başlanmış ise de yeterli olamamaktadır. Son dönemde Genel Müdürlüğümüzce yeni model arayışına gidilerek farklı hizmet modellerinin devreye sokulması ve bu yönde yeni kuruluşlar açılmasına yönelik planlamalar yapılmaktadır. Bu planlamalar arasında çok önemli bir yere sahip olan Sevgi Evleri Projesi ile kuruluş bakımı yerine daha küçük birimlerde, aile ortamına benzer yapılar ve ilişki sistemi içerisinde çocukların yetiştirilebileceği küçük müstakil binalardan oluşturulan site içersinde bakımının sağlanmasıdır (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Sevgi_Evleri_Cocuk_Evleri(29.12.2008)).

Sevgi evlerinin 10-12 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği, temel gereksinimlerinin karşılanabileceği, toplu yaşamın getirdiği olumsuzlukları yaşamadan yetiştirilebilecekleri, aile ortamına benzer yapılar ve ilişki sistemi içinde çocukların yetişebileceği kuruluşların yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar büyük bir hızla sürdürülmektedir. Aile ortamı şeklinde düzenlenmiş çocuk evleri, az sayıda personel tarafından sürekli ve değişmeyen hizmetin sağlanması ile çocuklarda temel güven duygusunu kazandırmakta, sağlam ve tutarlı davranış özelliği ile olası kişilik ve davranış bozukluklarını en aza indirmektedir (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Sevgi_Evleri_Cocuk_Evleri(29.12.2008)).

Sevgi Evleri; Genel Müdürlük Çocuk Hizmetleri Dairesi ve Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı koordinesinde yürütülmektedir.

4.2.1.14. Gündüz Bakımevleri (Kreşler)

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun bu çerçeve içindeki hizmetleri; çalışan ana babaların çocuklarına yönelik gündüzlü bakım hizmetleri, aile danışmanlığı hizmetleri, kadınları koruma hizmetleri, yoksullara yönelik ekonomik destek (sosyal yardım) hizmetleri gibi başlıklar altında toplanabilir (Çengelci, 1998, s.77).

Himaye-i Etfal Cemiyetinin tarihsel gelişimine baktığımızda kurumun ilk yıllarında fakir ve muhtaç çocuklara yönelik muayene ve sosyal yardımlara ağırlık verdiğini görürüz. Çocuklara süt yardımları, ücretsiz sıhhi banyolar, aşevleri, talebe sofraları, ikiz ve üçüzlere yardımlar ilk akla gelenlerdendir.

Daha sonraki aşamada kuruluş açma çabalarına ağırlık verilmiş olup, misafirhane, doğumevi, anakucağı, yetimevi, şefkat yurdu kanalıyla korunmaya muhtaç çocuklara hizmet götürme çalışmaları başlatılmıştır.

Himaye-i Etfal Cemiyetinin 1930 ve 1935 yılında yayınlanan nizamnamelerinde kreş ve gündüz bakımevleriyle ilgili bir madde bulunmamaktadır. 1938-1939 yılları (onyedinci ve onsekizinci yıllar) umumi kongre sonrasında yapılan değişikler sonucu 1942 yılında yayınlanan Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Anayasası'nın 2. maddesinin B bendinde "misafirhaneler, gündüz bakımevleri tesisi" kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

1930'lu yıllar sonrasında kadının iş hayatına atılması ve kentleşmeyle birlikte çalışan annelerin çocuğuna bakma sorunu Kurum'u gündüz bakımevleri açmaya zorlamıştır. Kurum'un kaynaklarını incelediğimizde ilk gündüz bakımevlerinin İstanbul ve Bursa'da açıldığını görmekteyiz, bunu daha sonra Ankara izlemiştir.

Kurumun gündüz bakımevi açılmasıyla ilgili politikaları hakkında değişik kaynaklarda yorumlar bulunmaktadır. Bunlardan birincisi halkın bilinçlenmesiyle birlikte çocuk bakımı ve yetiştirilmesi olayına önem vermesi diğeri ise çalışan annelerin çocuklarının bakımlarının sağlanacağı bir ortam aramalarıdır. Çocuk Esirgeme Kurumu gündüz bakımevleri sistemlerinin diğer yurtdışı örnekleri incelemeleri ve okulöncesi dönemde düzenlenecek etkinlikleri bilimsel bir şekilde sürdürmeleri annelere güven vermiş olup, açılan gündüz bakımevlerinin tam kapasite çalışmalarını sağlamıştır.

Gündüz Bakımevlerinin açılmasında Çocuk Esirgeme Kurumunun uzun yıllar Genel Başkanlığını yapan Dr. Fuat UMAY'ın fikir babalığı yaptığı anlaşılmaktadır. Umay'ın ABD gezisi sırasında yardım toplamanın yanısıra bir çok sosyal hizmet kuruluşunu gezdiğini ve anılarında bunu anlattığını görmekteyiz. Umay'ın 1944 yılında Kurumun yayını olan Türk Kadını isimli dergide "Gündüz Bakımevleri" isimli makalesi yayınlanmıştır. Bu makalede; işe giden annelerin sorununu çözmek için gündüz bakımevlerine gerek duyulduğu, oyun çağındaki çocuklara önemli alışkanlıkların bu dönemde verileceği, hayvan sevgisi ve hayvanları tanımanın çocuk gelişiminde önemli rol oynadığı anlatılmaktadır. Çocuklarının gelişimlerinin kişisel defterlerine kaydedilerek anaya babaya

aktarılması, oyunlarla çocukların akran gruplarıyla / ilişkilerinin kuvvetleneceği vurgulanarak, vatan ve bayrak sevgi, saygısının kazandırılmasının önemli olduğu belirtilmektedir.

Himaye-i Etfal Cemiyetinin 1930 yılında, üç gündüz bakınıeviyle başlayan çalışması ileriki yıllarda artarak sürmüştür. Kurumun gündüz bakımevi sayısı 1935 yılında 8, 1937 yılına 10, 1940 yılında 24, 1945 yılında 25'e ulaşmıştır. 1960 yıllar sonrasında bir çok kamu kurum ve kuruluşunun kreşler açması ve özel kreşlerin çoğalmasıyla Çocuk Esirgeme Kurumunun bu hizmetleri yavaşlamaya başlamıştır. 1980 yılı verilerine göre Kurumun anaokulu sayısı sekizde kalmıştır.

Anneleri işe giden ve evde bakacak kimsesi olmayan çocuklar kreşlere kabul edilmiştir. Zorunlu haller dışında evde çocuğa bakacak bir yakını olan çocuklar kreşlere kabul edilmemiştir. Kreşlere ücretsiz çocuk kabulü yapılmamıştır. Kreşte kalanlardan aylık olarak belirli bir ücret alınmıştır. Anne veya babanın ücretinin yetersizliği halinde gelirinin en az yüzde onu bakım ücreti olarak alınmıştır. Kreşlere girişlerde çocukların sağlık durumları kontrol edilmiş olup, hastalıklı çocuklar kabul edilmemişlerdir. Kreşlerin açılış amacının; çocuklara buralarda sağlık, yaşam, giyim, temizlik, ahlak, görgü, oyun, arkadaşlık alışkanlıklarının kazandırılması olduğu vurgulanmaktadır. Yine kreşlerde uygulanan programlarda şarkı, oyun, elişi ve ritmik hareketlerin yer aldığı ve çocukların zihinsel gelişimini arttırıcı çalışmalar yapıldığı belirtilmektedir.

Çocuğun sosyal gelişinin amaçlandığı kreşler, özellikle sanayiinin ve kentleşmenin hızlı olduğu illerde kurulmaya başlanmış, hizmetin kabul görmesi üzerine diğer illerde yaygınlaştırılmıştır. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun tarihsel gelişimine baktığımızda daha sonra birçok ilde ana okulu uygulamasını yaygınlaştırdığını görürüz. Ana okulu uygulaması ile okul öncesi döneme yönelik çalışmalara ağırlık verilmiştir. İstanbul Zeytinburnu Eğitim Merkezi kanalıyla kız meslek lisesi mezunlarına sekiz aylık süreyle eğitim verilerek anaokulu öğretmeni yetiştirilmeye başlanmıştır.

Kurum, ülkenin sosyoekonomik koşullarını, titizlikle incelemiş ve günün koşullarına karşılık verecek hizmetlerin üretimine ve kuruluşlar açılışına başlamıştır. Kurum'un yayınladığı birçok dergide çocukların fiziksel durumu, psikolojileri vb konular makale ve çevirilerle işlenerek konunun önemi üzerinde durulmuştur. Yine aynı şekilde ABD ve Avrupa'da açılan çocuğa yönelik uygulamalar ve eğitim sistemleri yakından izlenmiştir (Çavuşoğlu, 2005, s.72).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünün kreş ve gündüz bakımevleriyle ilgili iki temel görevi bulunmaktadır. Birinci fonksiyonu, bizzat kendisine bağlı olarak kreş ve gündüz bakımevleri açmak ve işletmektir. İkincisi ise, kamu ve özel kuruluşlar tarafından açılacak olan kreş ve gündüz bakımevlerini teşvik etmek, rehberlik ve yönlendirme faaliyetlerinde bulunmak ve izin vermektir. Kreş ve gündüz bakımevleri, 0-6 yaş grubundaki çocukların bakımlarını gerçekleştirmek, bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak ve geliştirmek ve bu çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla kurulan ve sunduğu hizmetler karşılığında ücret alan ve yatılı olmayan sosyal hizmet kuruluşlarıdır. 1998 yılı verilerine göre, yaklaşık 2000 kapasiteli 23 kreş ve gündüz bakımevi SHÇEK'e bağlı olarak faaliyet göstermektedir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünün felsefesi, ihtiyaç sahiplerinin talepleri doğrultusunda, sorunları önlemeye ve çözmeye yönelik olduğundan ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu gereği Kreş ve Gündüz Bakımevi açma ve işletme sorumluluğu verildiğinden, söz konusu Yasanın 3 üncü maddesinin 3 üncü fıkrası gereğince çalışan anne-babanın, 0-6 yaş grubundaki çocuklarının bakımlarını gerçekleştirmek, bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak, geliştirmek ve bu çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla Kreş ve Gündüz Bakımevi hizmetlerini yürütmektedir (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Kres_ve_Gunduz_Bakim evleri (25.12.2008)).

Genel Müdürlüğümüzden izin alarak açılan özel kreş ve gündüz bakımevleri ve özel çocuk kulüpleri, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

Kanununa dayanılarak çıkartılan 08 Ekim 1996 tarih ve 22781 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren, Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkındaki Yönetmelik hükümleri doğrultusunda hizmet vermektedirler. Söz konusu kuruluşlarda çocukların eğitim, bakım ve beslenmelerini sağlamak, fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerine yardımcı olmak, çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla hizmet verilmektedir (http://www.shcek. gov.tr/ hizmetler/ cocuk/ Kres_ ve_Gunduz_Bakimevleri(25.12.2008)).

Ayrıca Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Kamu Kurum ve Kuruluşlarına ait Kreş ve Gündüz Bakımevlerinin ilgili Yönetmelik esaslarına uygunluğunu denetlemekte, söz konusu kuruluşların hizmetlerini geliştirici ve iyileştirici yönde rehberlik ve danışmanlık hizmeti yapmaktadır (http://www.shcek. gov.tr/hizmetler/cocuk/Kres_ve_Gunduz_Bakimevleri(25.12.2008))

4.2.1.15. Çocuk Yuvalarında Bakılan Çocukların Eğitimi

Çocuk Yuvalarında 6 yaşını tamamlayan ve ilköğretim çağına gelen çocuklar ilköğretime başlamaktadır. Yuvalarımıza yakın yerlerdeki okullara kayıtları yapılmakta, grup sorumluları çocukların okuldaki öğretmenleri ile periyodik olarak görüşmekte, etütlerde derslerinde yardımcı olmaktadırlar. Amaç çocuklarımızın eğitim sürecinde desteklenmeleri ve okullarını en iyi şekilde bitirerek bir meslek sahibi olmalarıdır. Yürütülen mesleki çalışmalar sonucunda çocuklarımızın okul başarıları her geçen gün yükselmektedir. Ayrıca korunmaya muhtaç olup çocuk yuvalarında bakılmakta olan görme, işitme, konuşma özürlü, ortopedik ve diğer bedensel ve zihinsel, ruhsal özürlü olmaları sebebiyle özel eğitime ihtiyaç gösteren çocuklar Milli Eğitim Bakanlığına ait okullarda eğitilmektedir (http://www.shcek. gov.tr/hizmetler/cocuk/Kres_ve_Gunduz_Bakimevleri(25.12.2008)).

4.2.2. Özürlülere Yönelik Sosyal Hizmetler

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun ilgili hükümleri gereğince tüm özür gruplarına yönelik bakım ve rehabilitasyon, hakların kullanılması ve toplumsal hayata katılmalarına ilişkin sosyal hizmet programları oluşturmak geliştirmek ve uygulamakla yükümlüdür. (http://www.shcek. gov.tr /hizmetler/ cocuk/ Kres_ve_Gunduz_Bakimevleri(25.12.2008))

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun özürlülere yönelik hizmetleri, esas itibariyle, bakım ve rehabilitasyon merkezleri bünyesinde gerçekleştirilmektedir (Çengelci, 1998, s.82).

Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri; bedensel, zihinsel ve ruhsal özürleri nedeniyle, normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olan kişilerin, fonksiyon kayıplarını gidermek ve toplum içinde kendi kendilerine yeterli olmalarını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanamayanlara devamlı olarak bakmak üzere kurulan sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Kurum'un özürlülere yönelik sorumluluğu, yetişkin özürlülere rehabilitasyon merkezleri açmakla sınırlıdır. Ancak, uygulamada, henüz okul çağı içinde bulunmakla birlikte, özürlerine ek olarak; çeşitli sebeplerle, aile ortamı içinde bakılma ve yetiştirilme imkânlarını kaybetmiş olmalarından dolayı, haklarında korunma kararı alınmış çocuklar da, Kurum'un hedef grupları içine girmektedir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun yetişkinlere yönelik sosyal rehabilitasyon hizmetlerinin ağırlığını, görme özürlüler oluşturmaktadır. Kurum'un bin Ankara'da ve biri de İstanbul'da olmak üzere 2 görme özürlüler rehabilitasyon merkezi bulunmaktadır.

Bu merkezlerde, yılda iki dönem halinde ve 22'şer haftalık sürelerle, 18-35 yaşları arasındaki yetişkin özürlülere rehabilitasyon hizmeti sunulmaktadır. Bu

merkezlerde, bağımsız hareket, kişisel idare, (okuma-yazma), abacus (matematik) ve meslek eğitimi imkânı sağlanmaktadır.

Spastik çocuklar eğitim ve rehabilitasyon merkezi'nde ise, 0-14 yaşları arasındaki spastik çocuklara özel eğitim, rehabilitasyon ve tedavi hizmeti sunulmaktadır. Kurum, 14'ü yatılı 18 i gündüzlü toplam 32 bakım ve rehabilitasyon merkezi'nde toplam 4500 kapasite ile kısmen sürekli kısmen geçici nitelikte hizmet sunmaya devam etmektedir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurum'unun, özürlülere yönelik bu türdeki kuruluş bakımı hizmetlerine ek olarak; özürlü çocukları olan ailelere parasal veya nesnel sosyal yardımlar şeklinde destek olması da mümkündür.

Ancak, her iki kategorideki hizmetin de gerek nicel, gerekse de nitel açılardan geliştirilmesi zorunluluk arz etmektedir.

Zihinsel engelli bir çocuğa sahip olmak, anne ve baba için yaşam boyu sürecek çeşitli zorluklar demektir. Zihinsel engellinin sağlık, eğitim, rehabilitasyon, çalışma gibi konularda teorik olarak var olan ancak pratikte çeşitli sorunlarla karşılaşılan haklarından yararlanması için ailenin kurumsal ve toplumsal desteğe ihtiyacı vardır. Ayrıca, zihinsel engellinin anne ve babasının ölümünden sonra ne olacağı sorusu, şimdiki zamana ilişkin yaşanan ağır sıkıntı ve sorunların yanı sıra, gelecek kaygısını da ailenin yoğun olarak yaşamasına neden olmaktadır.

Her aile çocuğunun geleceği için daima endişe duyar. Bu tüm aileler için geçerlidir. Çocuklarımızın istikbalini, toplumdan aldığımız değerlerle, değer listemizin en üstüne koyarız. Özürlü ailesi, çocuğunun yetişkinliğinde de başkalarına bağımlı kalacağını bildiği için onun istikbali hakkında ne düşünür? Anne ve babanın en büyük endişesi, kendilerinden sonra çocuklarının ne olacağıdır. Çünkü, onların çocukları öteki insanlara bağımlıdır. Bu kişilerin varlığının kabul edilerek, toplumdan soyutlanmadan, insan onuruna yaraşır bir şekilde rehabilite edilmeleri ve sosyal destek hizmetleri sunularak topluma katılımları sağlanmalıdır. Bu yapılırken

de hızlı bir sürecin takip edilmesi, çağdaş ve bilimsel temellere dayalı, çağın gerisinde olmayan düzenlemelere gidilmelidir.

Ülkemizde özürlü ve ailesi temelde; eğitim, rehabilitasyon, bakım, istihdam ve toplumsal yaşam etkinliklerine katılımda sorunlar yaşamaktadır. Oysa özürlünün tüm bu toplumsal kaynaklardan eşitlik ilkesi çerçevesinde eksiksiz yararlanması gerekmektedir. Ülkemizde hizmetlerde bütünleşme sağlanamaması ve alt yapı eksikliği nedeniyle özürlülerin birikmiş sorunlarının çözümü için sosyal hizmetlere çok iş düşmektedir.

Bu gereklilik ve sosyal hukuk devleti anlayışı ile hizmet politikamız; özürlülerin sorunlarını önemseyip, gerekli ve çağdaş hizmet modellerinin geliştirilmesi ve özürlünün tüketen değil, üreten ve bağımsız yaşayabilen insanlar haline getirilmesidir.

Kurumumuz, özürlülüğü mümkün olduğunca önlemeyi, rehabilitasyonu güçlü ve etkin hale getirmeyi ve özürlülerin normal yaşama ve ekonomik gelişmeye tam olarak katılımları hedeflenmektedir. Çalışmalarımızın ana amaçlarından birisi, özürlülerinde toplumun sunduğu olanakların tümüne diğer insanlar gibi ulaşması ve ortaya çıkan gelişmelerden eşit biçimde yararlanmalarının sağlanmasıdır.

Rehabilitasyon programlarımızda kurumsal rehabilitasyon hizmetleriyle birlikte, aile ve toplumun kaynaklarına dayalı ve özürlünün yeterliliğini daha fazla ortaya çıkaran hizmetlere ağırlık verilmektedir. Danışmanlık ve destek hizmetlerimizde, özürlülerin aileleri ile birlikte yaşamalarına ve normal bir toplumsal ortamda işlevlerini yerine getirmelerine yardımcı olunmaktadır.

Özürlülere yönelik hizmet faaliyetlerimizde; merkez teşkilatında Özürlülerin ve Felçlilerin Rehabilitasyonu Daire Başkanlığı, taşrada ise bedensel, zihinsel ve ruhsal özürleri nedeniyle normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olan kişilerin fonksiyon kayıplarını gidermek, toplum içerisinde kendi kendine yeterli olmalarını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri

kazanamayanlara devamlı bakmak üzere kurulan sosyal hizmet kuruluşları Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri ile Aile Danışma ve Rehabilitasyon Merkezleri yer almaktadır (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/ozurlu/Ozurlu_HizmetlerineYaklasim (04.01.2009)).

4.2.2.1. Özürlü Hizmetlerinin Yasallığı

Korunmaya, bakım veya yardıma muhtaç aile, çocuk, sakat, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün görev, yetki ve sorumlulukları ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usuller, 27.05.1983 gün ve 18059 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile düzenlenmiştir (http://www.shcek.gov.tr /hizmetler/ozurlu/ Ozurlu_Haklari. (05.01.2009)).

İlgili Kanun'un 9.maddesi (b) bendi ile "Korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç çocuk, sakat ve yaşlıların tespiti, bunların korunması bakımı, yetiştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamakla" görevlendirilen Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, korunmaya muhtaç çocuk, genç ve yaşlıların yanında normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olan özürlülerin saptanması, korunması, bakım ve rehabilitasyonu ve toplum içinde bağımsız olarak yaşamasını sağlayıcı hizmetleri planlamak, hizmetlerden yararlanamayacak durumda olanlara sürekli bakım sağlayacak hizmetleri yürütmek ve yönlendirmek sorumluluğunu üstlenmiş olup, özürlü vatandaşlarımıza, Özürlü Danışma Merkezleri ile Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri aracılığıyla hizmet götürmektedir.

Kanun'un 3. maddesi (c) bendinde, muhtaç sakat; "bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerinde belirli oranda fonksiyon kaybına neden olan organ yokluğu veya bozukluğu sonucu normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olup, korunmaya yardıma, bakıma ve yetiştirilmeye muhtaç kişi" olarak tanımlanmakta, aynı maddenin (e) bendinin 5 inci fıkrasında "Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri;

bedensel ve ruhsal özürleri nedeniyle normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olan kişilerin, fonksiyon kayıplarını gidermek ve toplum içinde kendi kendilerine yeterli olmasını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanamayanlara devamlı bakmak üzere kurulan sosyal hizmet kuruluşları" olarak tanımlanmaktadır.

Kanun'un bu maddesi 06.06.1997 gün ve 23011 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 572 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5. maddesinin (c) bendi ile değiştirilmiş, "muhtaç sakat" tanımı yerine "özürlü" tanımı getirilerek "Özürlü; doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olup, korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişi" olarak tanımlanmış, bütün özürlülerin gözetimi ve korunması konuları Genel Müdürlüğümüze bırakılmıştır.

Aynı Kanunun 9. maddesinde "Aile Danışma ve Rehabilitasyon Merkezleri ise özürlü çocukları kendi kendine yeterli düzeye getirmek, okul eğitimine hazırlamak ve aile içi uyumu sağlamak amacıyla özürlü çocuklara ve ailelerine hizmet sunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşları" olarak ifade edilmiştir.

İlgili kanunlar ile sosyal hizmet programlarının uygulanmasında öncelik verilenler arasında özürlüler de yer almaktadır.

Sosyal Hizmet Kuruluşlarının görevleri, çalışan personelin görev, yetki ve sorumluluklarının yönetmelikle düzenlenmesi hususu da, 2828 sayılı Kanun'un 15 inci ve 16 ıncı maddesinde hükmedilmektedir.

Kanun'un 15'inci, 21'inci ve 26'ncı maddeleri dayanak alınarak hazırlanan Özürlülerin Tespiti, İncelenmesi, Bakım ve Rehabilitasyonuna Dair Yönetmelik, 19/08/1993 gün ve 21673 sayılı Resmi Gazete de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Genel Müdürlüğümüz; Merkezde Özürlülerin ve Felçlilerin Rehabilitasyonu Daire Başkanlığı, taşrada ise bedensel, zihinsel ve ruhsal özürleri nedeniyle normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olan kişilerin fonksiyon kayıplarını gidermek, toplum içerisinde kendi kendine yeterli olmalarını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanamayanlara devamlı bakmak üzere kurulan sosyal hizmet kuruluşlarından Rehabilitasyon Merkezleri ile Aile Danışma ve Rehabilitasyon Merkezleri aracılığıyla özürlülere hizmet vermektedir (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/ozurlu/Ozurlu_Haklari.asp (05.01.2009)).

4.2.2.2. Özürlü Hakları

65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında 2022 Sayılı Kanun 65 yaşını doldurmuş, vatandaşlar ile özürlü kimselerden kendisine kanunen bakmakla mükellef kimsesi bulunmayan, sosyal güvenlik kuruluşlarının herhangi birisinden her ne nam altında olursa olsun bir gelir veya aylık hakkından yararlanmayan, nafaka bağlanmamış veya bağlanması mümkün olmayan, mahkeme kararıyla veya doğrudan doğruya kanunla bağlanmış herhangi bir devamlı gelire sahip bulunmayan ve muhtaçlığını İl veya İlçe İdare Heyetlerinden alacakları belgelerle kanıtlayan Türk Vatandaşlarına hayatta bulundukları sürece, 300 gösterge rakamının her yıl bütçe kanunu ile tespit edilecek katsayı ile çarpımından bulunacak tutarda aylık bağlanır (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/ozurlu/Ozurlu_Haklari.asp (05.01.2009)).

4.2.2.3. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıfları

3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında, İl ve İlçelerde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Vakıfları aracılığıyla;

Yoksul ve muhtaç durumundaki,

Kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına bağlı olmayan ve bu kuruluşlardan aylık geliri olmayan vatandaşları,

Geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkanı sağlanması halinde topluma faydalı ve üretken olabilecek kişilere yönelik yardımları yapar.

Sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir alan özürlülerin tedavi giderleri ile fonksiyon kazandırıcı ortopedik ve diğer yardımcı araç ve gereçlerin kurumlarca karşılanmayan kısımları da karşılanır (http://www. shcek.gov.tr/hizmetler/ozurlu/Ozurlu_Haklari.asp (05.01.2009)).

4.2.2.4. İthal Edilebilecek Özel Tertibatlı Araç ve Eşya

05.02.2000 tarihinde Gümrük Müsteşarlığınca yürürlüğe konulan 4458 sayılı Kanun ile Özürlü Vatandaşlarımızın sosyal yaşamlarını kolaylaştırmak için yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler içerisinde yer alan ortopedik özürlü vatandaşlarımıza yurt dışından özürlü koltuğu ve bisikletin yanı sıra Motor silindir hacmi 1600 (dahil) cc'ye kadar olan binek otomobiller (arazi taşıtları hariç) ve minibüsün yaş haddine bakılmaksızın muafen ithaline izin verilmektedir. (01.06.2001 tarihli 24440 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Malul ve sakat tarafından ithal edilmek istenen araç minibüs ise, minibüsün el ve ayak fonksiyonunu tamamen yitirmiş, özürlü kişinin araca binip inmesiyle, taşınmasını kolaylaştırıcı tertibatı bulunması öngörülmüştür.

Özel surette yapılmış hareket ettirici tertibatı bulunmayan ve sadece otomatik vitesli binek otomobil ile sakat kişinin araca binip inmesiyle taşınmasını kolaylaştırıcı tertibatı bulunmayan minibüsün muafiyetten yararlandırılmak suretiyle ithali mümkün değildir.

Binek oto ve minibüsün standart olmayan aksesuarları bulunması halinde bu aksesuarların ithaline gümrük vergilerinin tahsili kaydıyla izin verilir.

Özürlü kişi; Türkiye Gümrük Bölgesi dışında çalışıyor ise, ikametini Türkiye Gümrük Bölgesine kesin olarak nakletmesi halinde (bu şart sadece minibüs, binek otomobil ve motosiklet için geçerlidir. Motorlu ve motorsuz koltuklar ile bisikletler zati eşya kapsamında kesin dönüş şartı aranmaksızın özürlü kişi tarafından muafen ithal edilebilir.)

Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik ise Yurt dışına resmi kanalla döviz transferi veya Türkiye Gümrük Bölgesi dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından kendisine bağış yoluyla gönderilen özel tertibatlı özürlü aracını ithalat vergilerinden muaf olarak ithal edebilirler.

4.2.2.5. Vergi Reform Kanunu İle Sakatlara Getirilen Haklar

Mevcut uygulamada sakatlık indiriminden sadece ücretliler yararlanmaktaydı. Kabul edilen kanun ile aşağıda belirtilen yenilikler getirilmiştir.

- Ailesinde sakat bulunan ücretliler de sakatlık indiriminden yararlanacaklardır.

- Serbest meslek erbabı olarak çalışan özürlüler de sakatlık indiriminden yararlanacaktır.

- Ailesinde sakat bulunan serbest meslek erbabı da aynı şartlarla sakatlık indiriminden yararlanabilecektir.

- Basit usulde vergilendirilen özürlülerden ücretli duruma girmeksizin imalat ve tamirat ve küçük sanat işleriyle uğraşan özürlüler sakatlık indiriminden yararlanabileceklerdir.

4.2.3. Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler

Yaşlı hizmetleri, yaşlıların sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak, hayatlarını sağlık ve güvenlik içinde sürdürmelerini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen faaliyetler bütünüdür (Çengelci, 1998, s.83).

Yaşlılara, SHÇEK tarafından sunulan hizmetlerin önemli bir bölümü, huzurevleri bünyesinde gerçekleştirilen hizmetlerden oluşmaktadır. Huzurevleri, muhtaç yaşlı kişileri, huzurlu bir ortamda korumak ve bakmak, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Kurum, 5259 kapasiteli 46 huzurevinde, yaşlılara yönelik hizmetlerini sürdürmektedir.

Ayrıca, yaşlılara gündüz saatleri içinde sosyal ve kültürel etkinlikler sunan ve karşılaştıkları çeşitli günlük aksaklıkları da gerekli personel, araç ve gereci temin etmek suretiyle gidermeye çalışan 3 yaşlı danışma merkezi de, bu alandaki sosyal hizmet kuruluşları arasında yer almaktadır.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanununun 9. Maddesi (b) bendi ile "Korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç, çocuk, sakat ve yaşlıların tespiti, bunların korunması, bakımı, yetiştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamak"la görevlendirilen SHÇEK Genel Müdürlüğü, kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre koşullarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü olan sosyal hizmetleri, yaşlı vatandaşlarımıza Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri aracılığıyla götürmektedir (http://www.shcek.gov. tr/ hizmetler/yasli/Yasli_Bakim_Hizmetleri.asp (08.12.2008)).

Kanun'un 9 Maddesinin (f) fıkrasında "dernek ve Vakıflardan Sosyal Hizmetler alanındaki faaliyetlerini yönlendirmek, bunların bütçelerinde Sosyal Hizmetlere ayırdıkları payların yerinde ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla görüş ve tavsiyelerde bulunmak" (g) fıkrasında "Kuruma bağlı olanların dışında kurulacak Sosyal Hizmet Kuruluşlarının açılış iznine, her türlü standartlarına ve işleyişlerine ilişkin esasları, varsa ücret tarifelerini tespit etmek, denetimini yapmak ve bu esaslara uymayanların faaliyetlerini durdurmak" hükümlerine de yer verilmiştir.

Kanun'un 10. Maddesinin (f) fıkrası ile kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yaşlı Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı;

- Sosyal ve ekonomik yoksulluk içinde bulunan yaşlıların tespiti, bakımı ve korunmaları ile ilgili hizmetleri düzenlemek, takip etmek, koordinasyon sağlamak, denetlemek,
- Yaşlılara yönelik huzurevi ile benzer nitelikteki sosyal hizmet kuruluşlarının yurt sathında dengeli ve ihtiyaçlara dayalı olarak kurulması ve belirli program çerçevesinde yaygınlaştırılması ile ilgili faaliyetleri planlamak, uygulamak ve yürütülmesini takip ve koordine etmek,
- Yaşlıların toplum içinde korunması ile ilgili faaliyetleri düzenlemek ve yürütülmesini sağlamak,
- Kamu kuruluşları ile gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerince açılacak yaşlı kuruluşlarının açılmaları, çalışmaları ve denetlemeleri ile ilgili esasları belirlemek, rehberlik etmek, uygulamayı takip, koordine etmek ve denetlemekle görevlendirilmiştir.

İlgili yasanın öngördüğü esaslar doğrultusunda yaşlıya yönelik varolan hizmetlerin iyileştirilmesi ve yeni hizmetlerin başlatılması çalışmaları;

- SHÇEK Huzurevleri ile Huzurevi Y.B ve R.M Yönetmeliği,
- Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği,

- Kamu Kurum ve Kuruluşları Bünyesinde açılacak Huzurevlerinin kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik olmak üzere 3 yönetmelik çerçevesinde yürütülmektedir.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (2001-2005) "Ülkemizin sosyo ekonomik gelişmesine paralel olarak gelişme gösteren sanayileşme, kentleşme ve aile yapısında meydana gelen değişmeler ve 60 ve üstü yaş grubunda yavaş da olsa görülmeye başlayan nüfus artışı, huzurevi ve yaşlı dayanışma merkezlerinin açılmasını, bu kesime yönelik bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinin artırılarak sürdürülmesi ihtiyacının önemini ortaya koymaktadır." konusu yer almaktadır. Ek-10'de 26.01.2009 tarihi itibariyle SHÇEK'e ait huzurevleri ve kapasiteleri hakkında bilgi verilmiştir.

4.2.3.1. Özel Huzurevleri

2828 sayılı kanunun 34. ve 35. Maddesinde "Açılacak özel kurumların açılış izni, standartları ve denetleme esasları bir yönetmelikle düzenlenir" denilmektedir. Bu maddeler doğrultusunda Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği 07.08.2008 tarih ve 26960 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikle gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerine ait huzurevlerinin ve bakımevlerinin açılış, hizmet, personel ve işleyiş koşulları ile ücret, denetim, devir ve kapatılma işlem ve esaslarını belirlemek amaçlanmıştır (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/yasli/Yasli_Bakim_Hizmetleri.asp (08.12.2008)).

Özel Huzurevi hizmeti veren kuruluşlar üç başlık altında toplanmaktadır.

- Dernek ve vakıflara ait kuruluşlar,
- Azınlıklara ait kuruluşlar
- Gerçek kişilere ait (özel) kuruluşlar

Ek -11'da 26.01.2009 tarihi itibariyle özel huzurevleri sayıları ve kapasiteleri hakkında bilgi verilmiştir.

Yönetmeliğin 4. Maddesi h Bendinde Yaşlı: Sosyal, fiziksel ve moral desteğe ihtiyaç duyan, akıl ve ruh sağlığı yerinde olup, kuruluş bakımına ihtiyacı olan en az elli beş yaşındaki kişiyi; ı bendinde: Özel bakım yaşlısı: Akıl ve ruh sağlığı yerinde olan veya akıl ve ruh sağlığı yerinde olmadığı halde huzurevi ve yaşlı bakım hizmetlerinin sunumunda diğer hizmet alan yaşlılara karşı herhangi bir olumsuz durum oluşturmadığı sağlık kuruluşlarının psikiyatri kliniklerinden alınacak huzurevi veya yaşlı bakım merkezinde kalmasında bir sakınca olmadığına dair (Değişik:26/09/2008-R.G. 27009/1md.) tabip raporu ile tespit edilen ve bulaşıcı veya sürekli tıbbi bakım gerektiren bir hastalığı bulunmayan, bulaşıcı hastalığı var ise sağlık kuruluşlarının ilgili bölümlerinden alınacak toplu yaşam yerlerinde bakılmasında bir sakınca olmadığına dair doktor raporu ile tespit edilen yaşlılığa bağlı demans, alzheimer gibi, ağır felçli, yatağa bağımlı veya özel bakımı gerektiren diğer hallerde, başkasının desteğine ihtiyaç duyan yaşlıyı.

2. fıkrasında Sağlıklı yaşlı: Akıl ve ruh sağlığı yerinde olan, kendi öz bakımını bağımsız şekilde yapabilen, bulaşıcı hastalığı, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı olmayan yaşlıyı ifade etmektedir.

Kuruluşa yaşlı kabulünde izlenecek yol başlıklı 26. Maddesi 1.Bendinde : Kuruluşa kabul edilecek yaşlılarda elli beş yaş ve daha yukarı yaşlarda olma şartı aranır. Ancak elli beş yaşın altında olan kişilerin zorunlu hallerde kuruluşa kabulü; sorumlu müdürün teklifi, hazırlanacak sosyal inceleme raporu sonucuna göre İl Müdürlüğünün uygun görüşüne dayanılarak alınacak valilik onayından sonra yapılır.

2. Bendinde ise:

Kuruluşa yaşlı kabulünde;

a) Dilekçe,

b) Nüfus Cüzdan Örneği,
c) Yaşlının bulaşıcı hastalığı olmadığı, bulaşıcı hastalığı bulunduğu takdirde bu hastalığın enfeksiyon hastalıkları ve klinik mikrobiyoloji uzmanının toplu yaşam yerlerinde kalmasına mani bir bulaşıcı hastalık olmadığına dair raporu ile akıl ve ruh sağlığının yerinde veya 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (h) bendinin (1) numaralı alt bendinde belirtilen özelliklere sahip olduğunu, uyuşturucu madde ve alkol bağımlısı olmadığını kanıtlayan ve yaşlının huzurevi hizmetinden veya yaşlı bakım merkezi hizmetinden yararlanmasının uygun olacağını belirten özel veya resmi sağlık kuruluşlarının yalnızca ilgili bölümlerinden alınacak sağlık durumlarını gösterir rapor istenir. Yaşlının bunlar dışında tıbbi takibi gerektiren kronik bir hastalığı var ise bu hastalığa ait bölüm uzmanından veya ilgili kliniklerden alınacak tabip raporunda ayrıca belirtilir.

Kuruluşa kabul edilecek yaşlılarda, ırk, renk, cinsiyet, dil, tabiyet, din, siyasi düşünce, felsefi inanç ve eğitim yönünden hiçbir ayrım yapılmaz ve geçmişteki mahkumiyetleri göz önüne alınmaz.

Belgeleri tamamlanan ve düzenlenen, sosyal inceleme raporuna göre değerlendirilmesi yapılan yaşlılar kuruluşa kabul edilir, sıraya alınır veya reddedilir.

2828 sayılı SHÇEK Kanununda özel kişilerce açılacak huzurevlerinin açılışı, denetlenmesi ve faaliyetlerinin yönlendirilmesi konusuna geniş yetkiler tanınmıştır. Ancak ilgili Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasında belli bir standardı yakalamak açısından güçlükler yaşanmaktadır.

4.2.3.2. Kamu Kurum Kuruluşlarına Bağlı Huzurevleri

2828 sayılı kanunun 34.ve 35. Maddeleri doğrultusunda "Kamu Kurum ve Kuruluşları Bünyesinde Açılacak Huzurevlerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmeliği 05.04.1987 tarih ve 19422 sayılı Resmi Gazetede

yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikte kamu kurum ve kuruluşları bünyesinde açılacak huzurevlerinin açılış, çalışma, fiziki şartlar, personel şartları, teftiş ve denetim işlem ve esaslarına mevcut mevzuata uygun bir şekilde belirlemek çağdaş anlayış ve şartlara uygun düzeyde hizmet vermelerini sağlamak amaçlanmıştır (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/yasli/Yasli_Bakim_Hizmetleri.asp (08.12.2008)). Ek-12'da 26.01.2009 tarihi itibariyle kamu kurum ve kuruluşlarına bağlı huzurevleri hakkında sayısal verilere yer verilmiştir.

Bu iki grubun huzurevi sayısının 25, toplam kapasitesinin 4432 olduğu tablo III'de görülmektedir.

Yönetmeliğin 4. Maddesi "e" fıkrasında yaşlı sosyal veya ekonomik yönden yoksunluk içinde korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç yaşlı statüsündeki kişiyi,

"d" fıkrasında Huzurevleri muhtaç yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak ve bakmak, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak aracılığıyla kamu kurum ve kuruluşları tarafından kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını, ifade etmektedir.

SHÇEK dışındaki huzurevlerinin büyük bir çoğunluğu kurum kanunu ve yönetmeliklerden önce açıldığı için yönetmelik hükümleri doğrultusunda düzenleme yapılmasında aksaklıklar yaşanmaktadır. İlgili Yönetmeliğin günümüz koşullarına göre düzenlenmesi ve yaptırımının belirlenmesi gerekmektedir.

4.2.3.3. Yaşlı Dayanışma Merkezleri

2828 sayılı Kanunun 9.maddesinin "j" fıkrası doğrultusunda Yaşlı Dayanışma Merkezleri hakkındaki yönerge 07/05/2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yönergede yaşlı dayanışma merkezlerinde verilecek hizmetlerin çeşidi, niteliği ve işleyiş esaslarını, personel çalışma esas ve usullerini tespit etmek amaçlanmıştır.

Yönergenin 4.maddesi "c" fıkrasında merkez yaşamını evde yalnız ve ailesi ile birlikte sürdüren yaşlıların yaşam kalitesini arttırmak, boş zamanlarını

değerlendirmek, sosyal, psikolojik ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasında rehberlik ve mesleki çalışma yapılarak sosyal ilişkilerini ve aktivitelerini arttırmak amacıyla kurulan Yaşlı Dayanışma Merkezini,

"d" fıkrasında yaşlı ev ortamında yaşayan 60 yaş ve üzerindeki kişiyi ifade etmektedir.

Bu merkezlerde üye olan yaşlılar için sohbet ve eğlence toplantıları düzenlenmekte. Psikolojik danışmanlık, çeşitli konularda rehberlik, refakatçi temini el becerilerine yönelik aktiviteler, basit sağlık yardımları yapılmaktadır.

Merkezde yaşlı kişilerin bir araya gelerek ortak ilgilerini sorunlarını paylaşabilmelerine sorunlarına birlikte çözüm yolları aramalarına zamanlarını aktif şekilde geçirebilmelerine yalnızlık duygusundan kurtulmalarına gerektiğinde destek hizmeti almalarına olanak sağlanmaktadır.

Şu anda sosyal ve psikolojik gereksinimlerinin karşılanmasında destek hizmetleri veren gündüzlü hizmetler yönerge doğrultusunda hizmet vermektedir. Ek 13'de 26.01.2009 tarihi itibariyle yaşlı dayanışma merkezleri hakkında bilgi verilmiştir.

Yaşlı Dayanışma Merkezlerinin sayıları ve çalışma alanlarının genişletilmesi gerekmektedir. İl Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışan Merkezlerin Yönetmelik hükümleri ile çalışmaları sürdürmesi bir gerekliliktir (http://www.shcek.gov.tr/ hizmetler/yasli/ Yasli_Bakim_Hizmetleri.asp (08.12.2008)).

4.2.3.4. Yaşlı Bakıcılarının Eğitim Projesi

Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü ve Milli

Eğitim Vakfı (MESEV) işbirliğinde "Yaşlı Bakıcılarının Eğitim Projesi" kapsamındaki protokol 23/12/1999 tarihinde imzalanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu projenin, ülkemizde yaşlı bakımına yönelik ara insan gücüne olan ihtiyacı karşılamak, yetiştirilecek nitelikli ara elemanların ülkemizin sosyal ve ekonomik kalkınmasına katkıda bulunabilmelerini sağlamak ve ülkemizden Almanya'ya çalışma amacıyla giderek burada uzun süre kalan vatandaşlarımızın çocuklarının, ülkemiz şartlarına uyumlarını sağlayabilmek için,

- Yaşlı bakımında uzmanlaşarak diploma programına gidebilmeleri için meslek lisesi düzeyinde eğitim programlarının hazırlanmasını,

- Başvuruda bulunan bireyler, sertifika programları ile eğiterek, yaşlı bakımı ve hizmetleri konusunda deneyimli, bilinçli ve nitelikli ara elemanlar kazandırılmasını,

- Almanya'dan kesin dönüş yapan, bu ülkede veya ülkemizde değişik öğretim kademelerinden geçen gençlerimizin sosyal hizmet alanlarından biri olan yaşlı bakımı konusunda yetiştirilerek bir meslek edinmelerini,

- Yetiştirilen elemanların istihdamının gerçekleştirilmesini, sağlamaktır. Söz konusu proje gereği başvuruda bulunan 43 kişiden mülakat yapılarak 21 kişi eğitim almak üzere seçilmişlerdir. Seçimde, Almanya'dan kesin dönüş yapan işçilerimizin çocukları ile deprem bölgesinden başvuran gençlerimize öncelik tanınmıştır. Bu kişiler 17 Ocak 2000 tarihinde Ankara'da bir ay süreli bir tanıtım programına tabi tutulmuşlardır. Bu programı Almanya'dan gelen iki kişilik bir uzman grubu gerçekleştirmiştir. Tanıtım programı bitiminde Almanca dil öğrenimi ve bilgisayar kursu başlamıştır.

Kız Meslek Lisesinde devam eden Projenin süresi 3 öğretim yıldır. Teorik dersler ve uygulama toplam 3200 saattir. Kasım 2002 ‘de eğitim programı tamamlanmıştır.

4.2.4. Kadın Konukevleri

Kadının ilerlemesi ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanması bir insan hakları sorunudur ve sosyal adaletin bir şartıdır ve sadece bir kadın konusu olarak görülmemelidir. Bunlar, sürdürülebilir, adil ve kalkınmış bir toplum inşa etmenin tek yoludur. Kadının güçlendirilmesi ve kadın-erkek eşitliği, bütün insanlar için politik, sosyal, ekonomik, kültürel ve çevresel güvenliği başarmanın ön koşuludur.

Ancak, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de toplumsal bir sorun olan kadına yönelik şiddet; kadının bireysel ve toplumsal işlevlerini, özel yaşamını, işini ve diğer sorumluluklarını yerine getirebilmesinde, kadının güçlenmesi ve ilerlemesinde engel teşkil etmektedir. Toplumun gelişmesinin önünde de ciddi bir engel olarak varlığını sürdürmektedir.

Şiddete uğrayan kadının değerleri, nitelikleri, kararları yok olmakta, “ben” duygusu yitirilmekte, kimlik kaybı görülmekte, sağlık sorunları artmakta, girişimciliği gelişmediği gibi tam tersine kaybolmaya başlamaktadır. Şiddete uğrayan kadınlar kimlik ve düşünce geliştirmekte zorlanmakta ve toplumsal tavır alışlarda yer alamamaktadırlar (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_Toplum/Kadin Konukevleri. Mart2008. (19.12.2008)).

4.2.4.1. Hizmet İlkeleri

Kadın konukevleri, kadınlara öncelikle can güvenliği, kendini toparlamak için zaman ve hayatlarına daha uzun vadeli ve geniş açıdan bakabilmeleri için ihtiyaç duydukları emniyetli bir ortam sağlamaktır. Bunu sağlamanın en önemli aracı kadın konukevlerinin adres ve telefonlarının gizli tutulmasıdır ve bunu

kolaylaştırmak, Kurumumuzun olduğu kadar bu alanda çalışmalar yapan tüm ilgili sektörlerin de yardım ve katkılarını gerektirmektedir.

Kadın konukevlerinde; kadınlar arasında sınıf, etnik köken, din, mezhep, dil, meslek, medeni hal, siyasi düşünce v.b. ayırımlar gözetmemek, sığınakların adreslerinin ve hizmet alan kadınlar hakkındaki bilgilerin gizliliği, şiddetsizlik, kendi kaderini tayin, hizmetlerin kadın personel tarafından yürütülmesi gibi kadın sığınaklarının evrensel ilkeleri göz önünde bulundurularak hizmet verilmektedir (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_Toplum/Kadin Konukevleri. Mart 2008. (19.12.2008)).

4.2.4.2. Kuruluşa Kabul

Gizlilik ilkesi uyarınca, kadın konukevlerine girmek üzere yapılan başvurular, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüklerince değerlendirilmekte, yerlerinin bilinmesine yardımcı olabilecek çalışmalardan kaçınılmaktadır.

Bu nedenle, il müdürlüklerinde görevli sosyal çalışmacılar tarafından düzenlenen sosyal inceleme raporları, kadının ikametgahına gidilerek değil, beyanı esas alınarak yapılan mülakat ve varsa dosya incelemelerine dayanılarak hazırlanmakta, bulunduğu ilde kadın konukevi bulunması ve kalmasında bir sakınca olmaması halinde hemen, aksi halde SHÇEK Genel Müdürlüğü aracılığı ve gerekli görülmesi halinde il emniyet müdürlükleri işbirliği ile uygun görülen kadın konukevlerine güvenli bir biçimde gönderilmesi sağlanmaktadır.

Ayrıca, Anayasamızın 41 inci maddesi hükmü de göz önüne alınarak hazırlanıp 1998 yılında yürürlüğe giren ve aile içi şiddetten mağdur olan kadını koruyucu yasal önlemlerin alınmasını sağlayan 4320 sayılı "Ailenin Korunmasına Dair Kanun"un uygulanması amacıyla kadın konukevine kabulü için il müdürlüklerimize başvuran kadınlardan aile içi şiddete maruz kalmış olanlara, Cumhuriyet Başsavcılığı'na yazılı ihbarda bulunmaları konusunda rehberlik

yapılmaktadır (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_Toplum/Kadin Konuk evleri.Mart 2008. (19.12.2008)).

4.2.4.3. Mesleki Çalışmalar

Kadın konukevlerinde ihtiyaca göre, sosyal hizmetler veya psikoloji alanında yüksek öğrenim yapmış bir müdür, sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimcisi, hemşire, genel idare, yardımcı ve teknik hizmetler sınıfından personel görevlendirilmesi uygun görülmektedir.

Kadın konukevlerinde; kadınların durumlarının, aileleri ya da eşleri ile olan anlaşmazlıklarının incelenmesi ve sorunlarının giderilmesine yönelik mesleki çalışmalar yapılmaktadır.

Bu çalışmalar ile;

- Şiddete uğrayan kadınlarda şiddet sonucu ortaya çıkan umutsuzluk, değersizlik, suçluluk utanç ve korku gibi duyguların aşılması, özgüven ve özsaygının yeniden yapılanması, yeni yaşam seçeneklerini sağlıklı biçimde belirleyebilmeleri yönünde psikolojik destek,
- Barolar ile işbirliği yapılarak hukuksal rehberlik ve danışmanlık sağlanması,

- Kendilerine yeterli olabilecekleri bir iş ve meslek edindirmelerinde gerekli önlemlerin alınması,

- Aile veya eşle bir araya gelmeyi tercih etmeleri durumunda, il müdürlükleri, aile danışma merkezleri ve toplum merkezleri işbirliği de sağlanarak, ailenin şiddet içermeyen bir ortam haline gelmesi ve çocukların şiddetten uzak, sağlıklı bir ortamda yetişmesi için aile

ilişkilerinin sağlıklı sürdürülmesinin sağlanması ve izleme faaliyetlerinin sürdürülmesi,

- Bu çalışmaların yanı sıra ortaya çıkabilecek değişik sorunlar karşısında dinamik bir yaklaşımla şiddet kurbanlarına gereken tüm hizmetlerin çok disiplinli ekip çalışması anlayışıyla sunulması, hedeflenmiştir.

Kadın konukevlerinde kadınların kendilerine yeterli olabilecekleri bir iş ve meslek edindirmelerinde gerekli önlemlerin alınması çalışmaları kapsamında; kadınların daha kolay ve daha iyi işler bulabilmeleri ve sosyo-ekonomik düzeylerinin yükseltilmesine yönelik yaygın eğitim, işgücü eğitimi ve benzeri eğitim olanakları sağlayan kurum ve kuruluşlardan haberdar edilerek yönlendirilmeleri ve gerekli görülen kamu ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği sağlanması yer almaktadır.

Kadın konukevlerinin açılışlarından bu güne kadar hizmetlerinden yararlanan kadınların 1321'i bir işe yerleşerek kuruluşlarımızdan ayrılmışlardır (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_Toplum/Kadin Konukevleri. Mart 2008. (19.12.2008)).

4.2.4.4. SHÇEK Kadın Konukevleri Sayısı, Toplam Kapasite Ve Yaralanan Kadın Ve Çocuk Sayıları

SHÇEK'e bağlı olarak hizmetlerini sürdüren ve 2003 yılına kadar 8 olan kadın konukevi sayısı, bu tarihten sonra açılan 15 kadın konukevi ile 23'e, kapasite toplamı ise 170'den, 477'ye ulaşmıştır. Kadın konukevlerinin açılışlarından itibaren yararlanan kadın sayısı 7590, çocuk sayısı ise 5586'dır.

Kadın konukevlerinin açılışlarında belirlenen kapasiteleri, şiddet mağduru kadınların kadın konukevlerine kabul taleplerinin karşılanmasında engel olarak görülmemekte, birçok kuruluşumuz gerekirse yatak ilavesi yaparak kapasitelerinin üstünde hizmet verebilmektedirler. Ayrıca, kadın konukevlerine kabul edilen

kadınların kalma sürelerinin değişkenliği nedeniyle doğan sirkülasyonla yıl içinde barınan kadın sayısı toplam kapasitenin üzerinde olmakta ve kadınlar bekletilmeksizin kuruluşlara kabul edilebilmektedirler (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_Toplum/Kadin Konukevleri. Mart 2008. (19.12.2008)).

4.2.4.5. Özel Hukuk Tüzel Kişileri İle Kamu Kurum Ve Kuruluşlarınca Açılan Kadın Konukevleri/Sığınmaevleri

Şiddetin ortadan kaldırılması bugünden yarına gerçekleştirilebilecek bir nitelik taşımamaktadır. Bu nedenle, şiddet mağdurlarına destek verme ihtiyacı sürmekte ve kadın konukevleri/sığınakları bu destekler arasında önemli bir yer tutmaktadır. Kurumumuzca bu kuruluşların yaygınlaştırılması, daha çok kadın ve çocuğa destek sağlanması için çaba harcanması gerektiği bilinmekte ve bu alanda diğer kamu ve sivil toplum kuruluşları ile yapılacak işbirliği önemsenmektedir.

2828 sayılı Kurum Kanunumuzun 9 uncu maddesinin (g) bendi ile 34 üncü ve 35 inci maddelerine dayanılarak hazırlanıp 8 Mayıs 2001 tarih ve 24396 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunan "Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılan Kadın Konukevleri Yönetmeliği" Kurumumuz dışında açılan kadın konukevleri/sığınaklarının açılış ve işletilmelerine rehber olması, hizmetten yararlanan kadın ve çocuklarının istismarının önlenmesi, insan onuruna yakışan çağdaş anlayış ve koşullara uygun düzeyde hizmet sunumunun sağlanması amacını taşımakta olup, bu alandaki özverili çalışmaların desteklenmesi, işbirliği ve dayanışmanın öne çıkarılarak uygulanması öngörülmektedir.

Kadın Konukevi açmak isteyen özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik yapılmaktadır. Bu kapsamda, biri 2005 yılında 18 kapasiteli, diğeri 2006 yılında 25 kapasiteli kamuya ait iki kadın konukevi ile 2007 yılında 12 kapasiteli özel hukuk tüzel kişilerine ait olmak üzere 3 kadın konukevi Kurumumuzdan açılış izni alarak hizmete açılmıştır. Bu kuruluşların dışında "Özel

Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılan Kadın Konukevleri Yönetmeliği" kapsamında değerlendirilebilecek ancak, Kurumumuzdan açılış izni başvurusu bulunmayan; valilik, belediye ve sivil toplum kuruluşlarına ait, şiddete maruz kalan kadınlara yönelik hizmet verdiği tespit edilen 18 kuruluş/ bölüm/ birimler tespit edilmiştir. Buna göre, Kurumumuza ait 23, Kurumumuzdan açılış izni alarak hizmete açılan 3, diğer kamu ve sivil toplum kuruluşlarına ait 18 olmak üzere söz konusu kuruluşların genel toplamı 44'dür.

Kadına yönelik şiddet; her yıl ulusal düzeyde kutlanan "8 Mart Dünya Kadınlar Günü" Etkinlikleri çerçevesinde gerçekleştirilen yürüyüşlerde, kitle iletişim araçlarındaki programlarda, panel, konferans, sempozyum, söyleşi, açık oturum vb. toplantılarda, şenlikler ve yemekli dayanışma gecelerinde konu edilmekte ve kınanmaktadır.

Tüm il müdürlüklerimizce kutlama komiteleri oluşturularak yapılan etkinlikler kapsamında; kadın girişimcilerin toplumsal ve ekonomik hayata katılarak üretime ve aile bütçesine katkıda bulunmalarını, gelir elde etmelerini sağlamak, sosyal ilişkilerini, özgüvenlerini geliştirmelerine destek vermek amacıyla el emeklerinin değerlendirilmesine yönelik kermesler, kadının günlük yaşamını, üslendiği rolleri, aile ve toplumdaki yerini yansıtan fotoğraf, resim, kitap sergileri, tiyatro, film, dia gösterileri ve toplu nikah törenleri ve medya kanalıyla halkı bilgilendirme çalışmaları yapılmaktadır (http://www.shcek.gov.tr /hizmetler/ Kadin_ Aile_Toplum/Kadin Konukevleri. Mart2008. (19.12.2008)).

4.2.5. Toplum Merkezleri

"Toplum merkezleri" hızlı toplumsal değişme, kentleşme ve göçün yarattığı sorunlar doğrultusunda, bireylerin, grupların, ailelerin ve toplumun sorunlarla baş edebilmeleri ve bireylerin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi amacıyla; koruyucu-önleyici eğitici- geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini, bir arada ve en kolay ulaşılabilir biçimde, kamu kurum ve kuruluşları,

yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve gönüllüler ile işbirliği ve eşgüdüm içinde sunmakla görevli ve yükümlü bulunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_Toplum/ Toplum Merkezleri .Mart2008.pdf (14.12.2008)).

4.2.5.1. Toplum Merkezleri Yasal Dayanak

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun 9. maddesinin değişik (J) bendi ile 15'inci maddesi hükümlerine dayanılarak düzenlenen "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na Bağlı Toplum Merkezleri Yönetmeliği" 11.07.2000 tarih ve 24106 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_ Toplum/ Toplum Merkezleri .Mart2008.pdf (14.12.2008)).

4.2.5.2. Toplum Merkezinin Hizmet Verdiği Bölgeler

Toplum Merkezleri öncelikle; (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/ Kadin_Aile_Toplum/ Toplum Merkezleri .Mart2008.pdf (14.12.2008)).

- Yoğun göç alan bölgelerde,
- Gecekondu bölgelerinde,
- Kalkınmada öncelikli bölgelerde, hizmete açılır.

4.2.5.3. Toplum Merkezleri Temel Politikalar Ve Öncelikler

Temel Politikamız ve önceliğimiz; İç göçten etkilenmiş, kentin yanı başında olup, kaynaklara ulaşamayan ve eşit fırsatlardan yoksun kalan çocuk, genç, kadın, erkek, yaşlı, özürlü gruplarına, toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında koruyucu önleyici, eğitici, geliştirici hizmetlerin sunulması, erkek ve kadın bakış

açılarının yaşamın her alanında eşit yer alması, kadının birey olarak güçlendirilmesi ve üretime katkısının sağlanmasıdır.

Kadınların bilgi, beceri, eğitim, inisiyatif gücü gibi niteliklerinin arttırılması, ortaya çıkma olasılığı olan pek çok sorunun önlenmesi anlamına gelmektedir. Bu gerçekten hareketle kadınların güçlendirilmesi Toplum Merkezlerinin en temel hareket noktasını oluşturmaktadır.

Olanaklar açısından dezavantajlı bölgelerde geleneksel yapı içerisinde bulunan kadınlar, anne ve eş kimliği ile var olmakta, toplumsal yaşama katılma ve birey olma fırsatından yoksun yaşamaktadır. Bu geleneksel yapı nedeniyle kadın ve genç kızların toplumsal yaşama katılımını kolaylaştıracak ve kabul görecek yöntemler üretilmesi zorunludur.

Toplum merkezlerimizde de, en kabul gören yöntemler bölgeye göre üretilmekte ve hizmetlere davet bu yöntemlerle gerçekleştirilmektedir (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_Toplum/ Toplum Merkezleri .Mart 2008.pdf (14.12.2008)).

4.2.5.4. Toplum Merkezleri Amacı

Toplum merkezlerinin amaçları aşağıda sıralanmıştır; (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_Toplum/Toplum Merkezleri .Mart 2008.pdf (14.12.2008)).

- Gelişen, değişen ülke koşulları ve anlayışı ile paralel her yaşa uygun sürdürülebilir insani gelişmeye katkı sağlamak.

- Demokratik davranışlar geliştirmek.

- Dezavantajlı ve yoksun konumda bulunan ve iç göçten etkilenen tüm nüfus kesimlerine yönelik Toplumsal Cinsiyet Eşitliği kapsamında toplumsal kaynaklara ve sosyal hizmetlere eşit ulaşımı sağlayacak sosyal, ekonomik ve kültürel gelişime uygun programlar hazırlamak ve uygulamak.

- Nüfusun tümüne yönelik kapsamlı bir program düzenlenmesi esas olmakla birlikte yerel özellikler göz önünde bulundurularak cinsiyete dayalı dengeleri sağlamaktır.

- Hedef gruplara, vatandaşlık bilinci kazandırmak örgütlü davranış ve katılım kapasitelerini geliştirmek

- Bireylere, ailelere ve topluluklara kişisel ve toplumsal yaşam becerileri kazandırmak,

- Bireylerde ve kırsal topluluklarda çevre duyarlılığını artırmak ve doğal çevrenin iyileştirilmesine katkı sağlamak,

- Yerel ve kamusal kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ile hizmet verilen bölgede bulunan kaynakların toplumsal cinsiyet eşitliği göz önünde bulundurularak kullanımında etkinliği artırmak.

4.3. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Yürütülen Projeler

4.3.1. Aile Yanında Destek Projesi

Kuruluş bakımının olumsuzlukları düşünülerek Çocukların aileleri yanında bakımı ve desteklenmesi amacıyla Eve Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi başlatılmıştır. Bu projenin başlatıldığı 2005 yılı Nisan ayından 2006 yılı

sonuna kadar Kuruluşlarımızda bakılmakta olan çocuklardan 3326'sının ayni nakdi yardımla eve dönüşü sağlanmıştır (http://www.shcek.gov.tr/ hizmetler/ cocuk /Cocuk_ Yuvalari.asp (25.12.2008)).

Ayni Nakdi yardım miktarı % 100 arttırılmıştır.

4.3.2. Sevgi Evleri Projesi

Sevgi evleri projesi Genel müdürlüğümüz Çocuk Hizmetleri Dairesi Başkanlığınca 2004 yılında projelendirilmiştir. Çocuğun sağlıklı gelişimi ancak sağlıklı bir aile yanında mümkün olabileceği ilkesinden hareketle Genel Müdürlüğümüzce korunmaya muhtaç çocukların öncelikle Koruyucu Aile, Evlat Edindirme, Ayni Nakdi Yardım hizmetinden yararlandırılması ilkesi benimsenmiştir. Fakat alınabilecek bu tedbirlerin çözüm üretmemesi durumunda en son çare olarak kuruluş bakımı hizmeti tercih edilmektedir. Kuruluş bakımı Ülkemizde çok sayıda çocuğun bir çatı altında toplandığı toplu bakım modelidir. Her ne kadar kuruluşlar ev ortamına yakın tefriş edilmeye başlanmış ise de yeterli olamamaktadır. Son dönemde Genel Müdürlüğümüzce yeni model arayışına gidilerek farklı hizmet modellerinin devreye sokulması ve bu yönde yeni kuruluşlar açılmasına yönelik planlamalar yapılmaktadır. Bu planlamalar arasında çok önemli bir yere sahip olan Sevgi Evleri Projesi ile kuruluş bakımı yerine daha küçük birimlerde, aile ortamına benzer yapılar ve ilişki sistemi içerisinde çocukların yetiştirilebileceği küçük müstakil binalardan oluşturulan site içersinde bakımının sağlanmasıdır (http://www.shcek.gov.tr/ hizmetler/ cocuk /Cocuk_ Yuvalari.asp (25.12.2008)).

4.3.3. Çocuk Evleri

Hızla gelişen ve Avrupa Birliği'ne katılarak toplum refahının yükseltilmesini hedefleyen Ülkemizin bu amaçları doğrultusunda SHÇEK olarak kendi hizmet politikamızı yeniden gözden geçirmek gerekliliği doğmuştur. Bu nedenle korunmaya muhtaç çocuklar alanında halen hizmet verdiğimiz toplu

yaşanılan kuruluşlar yerine çocuk evi adı altında en çok 6-8 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği, temel gereksinimlerinin karşılanabileceği, toplu yaşamın getirdiği olumsuzlukları yaşamadan çocukların kendine güvenli, geleceğe güvenle bakabilen, kendisini buna azami düzeyde hazırlayan ve gelecek kaygısını en aza indirgemiş, arkadaşlık, komşuluk ve mahalle gibi kavramları doyasıya yaşayarak öğrenebilecek, toplumla iç içe ve toplumun gerçeklerini bilerek ayakları üstüne basabilen bir gençlik yetiştirmek amacıyla yeni bir bakım modeli yaygınlaştırılmaya başlanmıştır (http://www.shcek.gov.tr/ hizmetler/ cocuk /Cocuk_ Yuvalari.asp (25.12.2008)).

4.3.4. Eğitimde İşbirliği Protokolü

Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü ile Millî Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü arasında 09.02.2006 tarihinde "Eğitimde İş Birliği Protokolü" imzalanmıştır. Bu protokolle; Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı olarak faaliyetlerini sürdüren 0-12 yaş çocuk yuvalarında, çocukların temel gereksinimlerini karşılamaya yönelik olarak bakıcı anneler ve diğer görevlilerce verilen hizmetlerin kalitesinin artırılması ve kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi alanından mezun olan öğrencilerin istihdam edilmesine yardımcı olmak amaçlanmıştır. Ayrıca bu kuruluşların mutfaklarında kız meslek lisesi ağırlama ve gıda teknolojisi alanı mezunlarının istihdamına mümkün olduğunca öncelik tanınmaktadır.

Ayrıca 0-6 ve 7-12 Yaş Çocuk Yuvalarındaki Bakım Ve Temizlik Elemanında Yapılan Yeni Düzenleme ile Çocuk Yuvalarında istihdam edilen "Bakım ve Temizlik" elemanlarında nicelik ve nitelik açısından iyileştirme çalışmaları yapılmış olup; kuruluşlarımızda kalmakta olan her 20 - 25 çocuğa bir bakım elemanı düşmekte iken özellikle 0-6 yaş çocuk yuvalarımızda günün her saatinde, 6-8 çocuğa Kız meslek Liselerinin Çocuk Gelişimi ve Eğitimi bölümünden mezun veya bu alanda sertifikalı eğitim almış bir bakım elemanının görev yapması sağlanmıştır. (Bu çalışmayla 0-6 yaş çocuğumuzun bulunduğu 35 kuruluşta çalışan bakım ve temizlik

elemanı sayısı 433 iken bu sayıya 462 bakım ve temizlik elemanı takviyesi daha yapılmıştır. 7-12 yaş çocuk yuvalarına da her 10 çocuğa bir bakım elemanı düşecek şekilde bir planlama yapılmış olup bütçe imkanları ölçüsünde uygulamaya geçilmesi planlanmaktadır.. (http://www.shcek.gov.tr/ hizmetler/ cocuk /Cocuk_Yuvalari.asp (25.12.2008)).

4.3.5. Benim Ailem (0-6) Ve (7-19) Yaş Ana Baba Eğitim Programı

T.C. Hükümeti ile UNİCEF Türkiye Temsilciliği arasında imzalanan 2006-2010 işbirliği Programı kapsamında ve MEB Koordinatörlüğünde öncelikle Kurumumuza bağlı Toplum Merkezleri ve Aile Danışma Merkezlerinde uygulanan ve görülen yararları nedeniyle Çocuk Yuvalarında uygulanmasına karar verilen iki paket program vardır. Bunlar : (http://www.shcek.gov.tr/ hizmetler/ cocuk /Cocuk_ Yuvalari.asp (25.12.2008)).

A. 0-6 yaş aralığındaki çocuklara hizmet veren personelin eğitilmesini amaçlayan Benim Ailem Programı,

B. Çocuk Yuvalarında ve ÇOGEM'lerde 7-19 yaş aralığında olan çocuklara hizmet veren personelin eğitilmesini amaçlayan 7-19 Yaş Ana Baba Eğitim Programıdır.

A. 0-6 Yaş Benim Ailem

0-6 yaş aralığındaki çocuklara hizmet veren personelin eğitilmesini aaçlayan 0-6 Yaş Benim Ailem Programı : Program kapsamında 30 çocuk yuvasında görev yapan meslek elemanları eğitilmiştir. Eğitimle çocuklara birebir çalışan (öncelikle bakıcı anne veya bakım elemanlarının süreç içinde tüm personelin) dah asağlıklı ve mutlu çocuklar yetiştirilmesi için eğitimlerinin sağlanması amaçlanmaktadır.

2006 yılında başlayan; haftada 1 olmak üzere 18 oturum süren program kapsamında bu güne kadar 541 personel eğitilmiştir. Programın ülke genelinde yaygınlaştırılmasına ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir.

B. 7-19 Yaş Ana Baba Eğitimi Programı

2007 yılında başlayan program kapsamında 38 Çocuk Yuvası ve 9 gündüzlü ÇOGEM olmak üzere toplam 47 meslek elamanı eğitilmiştir. Eğitilen meslek elemanları kuruluşlarına döndüklerinde öncelikle bakım ve temizlik olmak üzere toplam 545 kişiyi eğitmişlerdir. Haftada 1 olmak üzere 8 oturumdan oluşan programın ülke genelinde yaygınlaştırılmasına ilişkin çalışmalar devam etmektedir. Öte yandan; her iki paket programın MEB'de olduğu gibi Kurumumuzda da kurumsallaşası yönünde çalışmalar sürdürülmektedir. Bu amaçla yeni eğitimciler, gözlemciler ve eğitimci eğiticilerinin yetiştirilmesine yönelik UNİCEF ve MEB işbirliği çalışmaları gerçekleştirilmektedir (http://www.shcek.gov.tr/ hizmetler/ cocuk /Cocuk_ Yuvalari.asp (25.12.2008)).

4.3.6. Sevgi Zinciri Projesi

Genel Müdürlüğümüzce, Çocuk Yuvalarında bakılan 0-6 yaş grubu Korunmaya Muhtaç Çocuklarımızın gün içinde Özel ve Resmi Kreş ve Gündüz Bakımevlerine gönderilerek farklı bir ortamda eğitim, bakım ve beslenmelerinin sağlanması, çocukların fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimlerine yardımcı olunması ve onlara temel değer ve alışkanlıkların kazandırılmasının sağlanması amacıyla, özel, resmi kreş ve gündüz bakımevleri ile çocuk yuvaları arasında "sevgi zinciri" oluşturulmasına yönelik 1997 yılında "Sevgi Zinciri Projesi" hazırlanmıştır (http://www.shcek.gov.tr/ hizmetler/ cocuk /Cocuk_ Yuvalari.asp (25.12.2008)).

4.4. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Faaliyet Raporları

4.4.1. 2006 Faaliyet Raporu

Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunun 2006 yılı faaliyet raporu aşağıdaki gibidir (http://www.shcek.gov.tr/ hizmetler/ cocuk /Cocuk_ Yuvalari.asp (25.12.2008)).

İdari ve mali yönden genel müdürlüğe bağlı olarak faaliyetlerini sürdüren taşra teşkilatında 2006 yılsonu itibariyle Toplam 639 kuruluş bulunmaktadır. Kuruluş türü ve sayıları Ek-14'de gösterilmiştir.

639 kuruluşun faaliyetlerini yürüttüğü binaların yaklaşık % 98'inin mülkiyeti hazineye aittir. Diğerleri ise sivil toplum kuruluşlarınca bedelsiz olarak tahsis edilen ya da kira karşılığı kullanılan binalardan oluşmaktadır.

Taşra kuruluşlarımızda 113 adet otomobil, 248 adet minibüs, 6 adet otobüs ve 4 adet kamyon, 18 adet ambulans ve 1 adet motosiklet olmak üzere toplam 390 adet kayıtlı taşıt bulunmaktadır.

Genel Müdürlük ile 639 taşra kuruluşumuzun faaliyetlerinde kullandıkları muhtelif tipteki kuruma ait araçların toplam sayısı 422 adettir.

Bilgi ve Teknolojik Kaynaklar

Kurumun bütün il müdürlükleri ile network bağlantısı 2006 yılında tamamlanmıştır. Bütün kuruluşlarımız yeter sayıda bilgisayar ve network ağı bulunmaktadır. Kurumun veri akışı ve paylaşımı Yönetim Bilişim Sistemi isimli bir programla sağlanmaktadır.

Yönetim Bilişim Sistemi Kurumun merkez ve taşra teşkilatlarının ihtiyaçları doğrultusunda bilgi akışını hızlı, güvenilir ve etkin bir biçimde sağlamaktadır.

Birimlerimizin sistem içinde bulunan ve geliştirilmesine devam edilmekte olan 19 adet modül ile ihtiyaçları doğrultusunda form, tablo, defterler ile diğer kayıt ve bilgileri işleme ve kontrol edebilme imkanı bulunmaktadır. Bu sayede kurumsal bilgiler taşradan kolay ve güvenli bir şekilde temin edilebilmektedir.

Kurumun web sitesi 2000 yılından itibaren yayınını sürdürmektedir. Web sitemiz günlük yaklaşık 10.000 (onbin) kişiyi bulan ziyaretçi sayısı ile önemli bir izleyici kitlesine sahiptir. Kurumsal mail server kurulmuş ve isteyen tüm personelimize e-mail hesabı açılabilmektedir. Ek-15'de merkez ve taşra teşkilatının hizmet binalarına ait alan ile teknolojik kaynaklara değinilmiştir.

İnsan Kaynakları

2006 itibarıyla SHÇEK merkez teşkilatına tahsis edilmiş olan 1.098 kadrodan 502 adedi dolu, 596 adedi ise boş, taşra teşkilatına tahsis edilmiş olan 12.632 kadrodan 8.476 adedi dolu, 4.156 adedi ise boş durumdadır.(Ek-16)

Merkez teşkilatında 325 kadrolu, 177 kadro karşılığı sözleşmeli, toplam 502, taşra teşkilatında 7.013 kadrolu, 1.463 kadro karşılığı sözleşmeli, toplam 8.476 personel görev yapmaktadır.

Son 7 yılda 299 personel azalması yaşanmış olup ayrılanların çoğunluğu ek ödemesi olmayan memurlardan oluşmaktadır.

Aynı dönemde Ek-17'de de görüleceği gibi meslek elemanlarımızda yaklaşık % 25 oranında artış sağlanmıştır.

Kurumumuzdan 2006 yılında 453 kadrolu personel çeşitli nedenlerle ayrılmış olup 339'u emekliye ayrılmıştır. Unvana göre en çok ayrılanlar, sırasıyla 100 hizmetli personel, 29 öğretmen, 27 memur, 23 avukat (genel bütçeli kuruluşlar

kapsamına alınmamız nedeniyle BAHUM'a naklen geçmişlerdir), 21 sosyal çalışmacı ve 19 bekçi unvanlı çalışanlardan olmuştur.

Ek-16'da grafikte kurumdan ayrılanların ikinci sırasını, ücret dengesizliği nedeniyle başka kurumlara naklen geçenlerin oluşturduğu görülmektedir.

Ek-18'de kurumdan 01.01.2006 / 31.12.2006 tarihleri arasında ayrılan personelin ayrılış nedenine göre unvan bazında sayıları verilmiştir.

Merkez ve taşra teşkilatı eğitim durumlarını gösteren grafiklerde merkez teşkilatında lisans, taşra teşkilatında ise lise ve dengi okul mezunlarının çoğunlukta olduğu görülmektedir.(Ek-19-20)

Ek-21'de verilen tablodaki bilgilere bakıldığında merkez de çalışan personelin % 64'ü kadrolu % 36'sı ise sözleşmeli olarak çalışmaktadır.

Ek-22'de edinilmiş verilere göre verilen tabloda taşra teşkilatımız da çalışan personelin % 82'si kadrolu % 18'sı ise sözleşmeli olarak çalışmaktadır.

Ek-23-24'de merkez ve taşra teşkilatının personel cinsiyet dağılımları verilmiştir.

Taşradaki bakım hizmetleri başta olmak üzere temizlik, güvenlik, aşçılık ve kalorifercilik hizmetleri özel hizmet alımı yolu ile karşılanmaktadır. Son yıllardaki özel hizmet alımı yoluyla çalışan personel sayıları Ek-25'de gösterilmiştir.

Faaliyetlerini yürüttüğü binaların yaklaşık % 98'inin mülkiyeti hazineye aittir. Diğerleri ise sivil toplum kuruluşlarınca bedelsiz olarak tahsis edilen ya da kira karşılığı kullanılan binalardan oluşmaktadır.

Bilgi ve Teknolojik Kaynaklar

Kurumun bütün il müdürlükleri ile network bağlantısı bulunmaktadır. Bütün kuruluşlarımız yeter sayıda bilgisayar ve network ağı ile donatılmıştır. Veri akışı ve paylaşımı Yönetim Bilişim Sistemi isimli bir programla sağlanmaktadır. Yönetim Bilişim Sistemi Kurumun merkez ve taşra teşkilatlarının ihtiyaçları doğrultusunda bilgi akışını hızlı, güvenilir ve etkin bir biçimde sağlamaktadır.

Birimlerimizin sistem içinde bulunan ve geliştirilmesine devam edilmekte olan özel yazılımlar ile ihtiyaçları doğrultusunda form, tablo, defterler ile diğer kayıt ve bilgileri işleme ve kontrol edebilme imkanı bulunmaktadır. Bu sayede kurumsal bilgiler taşradan kolay ve güvenli bir şekilde temin edilebilmektedir.

Kurumun resmi web sitesi 2000 yılından bu yana yayınını sürdürmektedir. Web sitemiz günlük yaklaşık 11.500 (onbirbinbeşyüz) kişiyi bulan ziyaretçi sayısı ile önemli bir izleyici kitlesine sahiptir. Kurumsal mail server kurulmuş ve isteyen tüm personelimize e-mail hesabı açılabilmektedir.

Genel Müdürlüğümüz merkez ve taşra teşkilatlarında ihtiyaçları karşılayacak düzeyde telefon, faks, fotokopi makinesi, bilgisayar yazıcısı, tarayıcı, projeksiyon makinesi vb. teknolojik araç ve gereçler bulunmaktadır. Merkez ve taşra teşkilatlarındaki taşıt durumunu gösterir tablo Ek-26'de çıkarılmıştır.

2007 itibarıyla SHÇEK merkez teşkilatına tahsis edilmiş olan 1.093 kadrodan 503 adedi dolu, 590 adedi boş, taşra teşkilatına tahsis edilmiş olan 12.634 kadrodan 9.111 adedi dolu, 3.523 adedi ise boş durumdadır. (Ek-27) Ayrıca 657 sayılı Devlet Memurları Kanununu 4/B maddesi uyarınca Kuruma tahsis edilen 81 adet İşaret Dili Tercümanı pozisyonundan 24'ü dolu 57'si boş bulunmaktadır.

Merkez teşkilatında 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi 321 kadrolu, 182 kadro karşılığı sözleşmeli, toplam 503 personel, taşra teşkilatında 7.666 kadrolu, 1.445 kadro karşılığı sözleşmeli, toplam 9.111 personel görev yapmaktadır. (Ek-28)

Genel Müdürlük merkez ve taşra teşkilatında 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi toplam 9.614 personel görev yapmaktadır. Ayrıca taşra teşkilatında 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4/B maddesi uyarınca sözleşmeli pozisyonda çalışan 24 personel (İşaret Dili Tercümanı) bulunmaktadır.

Aynı dönemde Ek-29'de tablodan da görüleceği gibi meslek elemanlarımızda yaklaşık % 20 oranında artış sağlanmıştır. 2007 yılında meslek elamanı sayısında az da olsa bir artış sağlanabilmiştir. (Ek-30)

Grafikten anlaşılacağı üzere Genel Müdürlüğümüz personelinin % 31 Genel İdare Hizmetler sınıfı, % 31 Yardımcı Hizmetler Sınıfı %25 Sağlık Hizmetleri Sınıfı %10 Eğitim Öğretim Hizmetleri Sınıfı %2 Teknik Hizmetler Sınıfı ve %1 de Din Hizmetleri Sınıfından oluşmaktadır.(Ek-31) Ek-32-33'de verilen tablolarda personelin cinsiyet dağılımları verilmiştir. Grafikten anlaşılacağı üzere çalışan personelin % 61'i erkek % 39'u ise kadındır.

Tablo ve grafikte görüldüğü gibi kurumdan ayrılanların birinci sırasını emeklilik, ikinci sırasını istifalar, üçüncü sırayı başka kurumlara naklen geçenlerin oluşturduğu görülmektedir.(Ek-34-35) 2000-2007 tarihleri arası personel ataması, eğitim durumları, genel müdürlüğümüzde bakılan kişi ile kadrolu çalışan ve özel hizmet alımı il çalıştırılan personelin illere göre dağılımı gösterir sayısal verile Ek-36-37-38-39'de verilmiştir.

4.4.2. 2007 Faaliyet Raporu

Sosyal hizmetler çocuk esirgeme kurumuna ait 2007 yılı faaliyet raporu aşağıdaki gibidir (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/Faaliyet Raporlari/2007. FAALIYET. RAPORU.pdf (16.12.2008)).

Taşra Teşkilatı İdari ve mali yönden genel müdürlüğe bağlı olarak faaliyetlerini sürdüren taşra teşkilatında 2007 yılsonu itibariyle il ve ilçe

müdürlükleri dahil 664 kuruluş bulunmaktadır. Kuruluş türü ve özellikleri Ek-26'de tabloda gösterilmiştir.

2007 yılı itibariyle merkez teşkilatına ait 16 ve taşra teşkilatına ait 412 toplamda 428 adet değişik niteliklerde araçların listesi Ek-27'da gösterilmiştir.

İnsan kaynakları

2007 yılı faaliyet raporundan elde edilen bilgiye göre dolu ve boş memur kadro durumları incelendiğinde; 2007 yılında 9614 dolu 4113 boş kadro bulunmaktadır. Dolu kadroların 503'ü merkez, 9111 adedi taşra teşkilatında yer almaktadır. Aynı şekilde 4113 boş kadronun 590 adedi merkez 3523 adedi taşra teşkilatında bulunmaktadır. Diğer yıllara göre ayrıntılı dağılımlar da Ek-28'de verilmiştir.

Faaliyet raporundaki diğer bir başlık ise fiili çalışan memur sayısı hakkındadır. 2007 yılı itibariyle merkez teşkilatında 503 kişi taşra teşkilatında da 9111 kişi olmak üzere 9614 kişi fiili olarak çalışan memur bulunmaktadır.(Ek-29) Bununla birlikte SHÇEK'da bazı temel kadrolarda çalışan personel sayısı da yıllara göre Ek-30 'da verilmiştir.

Ek-31'da SHÇEK'da verilen meslek elaman dağılımına bakıldığında çoğunluğun sosyal çalışmacı ve öğretmen oluşturduğunu görmekteyiz. Bir diğer grafikte de hizmet sınıflarına yer verilmiş burada da yardımcı hizmet ile genel hizmet birimleri çoğunluktadır.(Ek-32) SHÇEK'de çalışan personelin cinsiyetleriyle ilgili grafiklerden de anlaşılacağı üzere %61 erkek, %39 kadın çalışan bulunmaktadır.(Ek-33-34)

Personellerin kurumdan ayrılma sebepleri arasında yüzdelik payının en büyük dilimini emeklilik oluşturmakta, bunu istifa ile başka kuruma geçme takip etmektedir. 2007 yılında 360 kişi emekli olmuş, 68 kişi istifa etmiş, 54 kişi farklı kurumlara geçmiş, 12 kişi vefat etmiş ve 2 kişinin de görevine son verilmiştir.

Toplamda 2007 yılında 496 personel sistem dışı kalmıştır.(Ek-35-36) Ayrıca kuruma 2007 yılında 202 kişi KPSS, 46 kişi başka kurumdan geçme ve 19 kişi de terörle mücadele,istisnai kadro,istifa-müstafi sonrası durumlardan atanmış sisteme dahil edilmiştir.(Ek-37-38)

Personelin eğitim durumu incelenecek olursa, çoğunluğu lisans, lise, önlisans, ortaokul, ilkokul ve yüksek lisans oluşturmaktadır.(Ek-39) Genel müdürlüğümüzde bakılan kişi ile kadrolu çalışan ve özel hizmet alımı il çalıştırılan personelin illere göre dağılımı tablo halinde Ek-40'da sunulmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Savaşların beraberinde getirdiği sosyal ve ekonomik sorunlarla toplumu ve özellikle çocukları etkilediği bilinen bir gerçektir. I.Dünya savaşından sonra 1920'li yıllarda kendi ulusal savaşını veren Türkiye, savaşın getirdiği insan sefalatiyle- özellikle çocuk sefaletiyle- daha fazla uğraşmak zorunda kalır. İlk olarak 1917 yılında savaşlar sırasında yetim, öksüz ve kimsesiz kalan çocukları korumak amacıyla Himaye-i Etfal Cemiyeti nin kurulmasının ardından, Haziran 1921 de Ankara 'da Türkiye Himaye-İ Etfal Cemiyeti Kurulu

1920'li yılların yeni Cumhuriyetinde ekonomik, sosyal ve kültürel yetersizlikleri olan azalan nüfusun, kıt ulaşım, eğitim ve tarım imkanlarının; salgın hastalık ve çocuk ölümlerinin önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Bu ortamda yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti için çocuklar temel başlangıç noktası olarak seçilir. Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti ülkenin imkanlarını en iyi şekilde kullanarak ülkenin geleceği olan çocukları yaşatmak, eğitmek ve üretken hale getirmek için çaba göstermiştir.

1920 li yılların zor şartlarına rağmen kısa sürede şube sayısını ve üye sayısını artıran kurum, halkın yardım ve bağışlarıyla yaşar.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren maddi ve manevi içerikli sosyal hizmetleri planlayan, programlayan, uygulayan, koordine eden ve denetleyen bu kurum, bugünkü Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun temelini oluşturur.

Türkiye de ilk defa çocuk siyasetinin kurulmasını sağlayan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, devlete çocuk davasında yardımcı olmakla birlikte sağlık, eğitim ve kültür hizmetleriyle sosyal hizmet ve sosyal dayanışma anlayış ve uygulamalarını hayata geçirme misyonunu da üstlenmiştir. 1917 yılında kuruluşundan itibaren" süt damlaları, koruyucu aile, talebe sofraları, aşevleri, sağlık merkezleri, kütüphaneler, çocuk evleri ve sevgi evleri, sevgi zinciri…"gibi hizmetlerle bu amaca hizmet eden faaliyetler de bulunmaktadır.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ülkenin geleceği çocukları yaşatmak, eğitmek ve üretken hale getirmek için özürlü çocuklara da hizmet vermiştir. Bu amaçla özellikle yetişkin özürlüler için bakım ve rehabilitasyon merkezleri açmıştır. Bu tür kuruluş bakımı hizmetlerine ek olarak özürlü çocukları olan ailelere parasal ve sosyal yardımlarda bulunmaktadır. Kurum, çeşitli sağlık hizmetleriyle özürlülüğü önlemeyi, rehabilitasyonu güçlü ve etkin hale getirmeyi ve

özürlülerin normal yaşama ve ekonomik gelişmeye tam olarak katılımlarını hedeflemektedir.

Cumhuriyetin çocuklarını yetiştirme çabasındaki kurum çocuğu yetiştirecek cumhuriyetin kadın-anne tipinin oluşturulmasında da etkin rol oynar. Kadının ilerlemesi ve kadın erkek eşitliğinin sağlanması sadece bir kadın konusu olarak görülmemiş; bunlar sürdürülebilir, adil ve kalkınmış bir toplum inşa etmenin yolu olarak görülmüştür. Bu amaçla kadını şiddetten korumak, kadının bireysel ve toplumsal işlevlerini, özel yaşamını, işini ve diğer sorumluluklarını yerine getirmede güçlenmesi ve ilerlemesini sağlamak için kadın konukevleri, kadınlara yönelik sağlık hizmetleri, eğitim ve mesleki çalışmalar verilmektedir.

Doğrudan çocuk korumanın yanında çocuk, aile ve topluma yönelik sağlık, eğitim hizmeti ve kültürel hizmet de sunar. Hızlı toplumsal değişme, kentleşme ve göçün yarattığı sorunlar doğrultusunda bireylerin, grupların, ailelerin ve toplumun sorunlarla baş edebilmeleri ve bireylerin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi amacıyla; koruyucu-önleyici eğitici-geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini kamu kurumları ve sivil toplum örgütleri, yerel yönetimlerce sunmaya çalışmaktadır. Bu doğrultuda yaşlılara yönelik olarak yaşlıların sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamaya, hayatlarını sağlık ve güvenlik içinde sürdürmelerini sağlamaya yönelik huzur evleri, yaşlı dayanışma merkezleri, yaşlı bakıcı eğitim projesi hizmetler verilmektedir. Yoğun göç alan gecekondu bölgeleri ve kalkınmada öncelikli bölgelerde yaşayan kesimde demokratik davranışlar geliştirmek, insani gelişme sağlamak, kaynak ve hizmetlere ulaşımı sağlamak, cinsiyet farklarından kaynaklanan sorunları aşmak, çevre bilinci ve yaşam becerisi geliştirmek doğrultusunda toplum merkezleri hizmetleri verilmektedir.

Dolayısıyla bu çalışma ile kurumun 1920 li yılların koşullarında ve yeni kurulan Türkiye Cumhuriyetinin sosyal hizmet politika ve hedeflerini gerçekleştirmede nasıl bir misyon üstlendiği ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu oluncaya kadar neler yaptığına dair bilinmeyenler çeşitli kaynaklar incelenerek hazırlanmıştır.

Bu çalışma ile Türkiye de çocuğa yönelik sosyal hizmet tarihine ve aynı zamanda çocuk tarihine yönelik çalışmalara da katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

Uzun süre farklı kuruluşlar tarafından yürütülen sosyal hizmetlerin, kaynak tasarrufu ve hizmet standardizasyonu sağlamak amacıyla tek elde toplanması çalışmaları sürdürülmüş, 1983 yılında çıkarılan 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yasası ile bu alandaki kuruluşlar, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü çatısı altında toplanmıştır.

Birinci Sosyal Hizmetler Şurasının sonuç bildirgesinde de belirtildiği üzere, ülkemizin içinde bulunduğu sosyo - ekonomik koşullar, hızlı ve sağlıksız kentleşme, işsizlik ve yoksulluk gibi nedenlerle sosyal hizmetlere ve sosyal yardım uygulamalarına duyulan ihtiyacın giderek artma eğilimi gösterdiği, günümüzün bir gerçeği olarak kabul edilmektedir.

Kadınlar, çocuklar, yaşlılar, özürlüler ve kente göç edenler başta olmak üzere, yoksulluk riskiyle karşı karşıya olanlara yönelik eğitim, kültür ve sağlık gibi hizmetlerin artırılması ihtiyacı devam etmektedir. Çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar ve zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması ile çalışan çocuk sayısında azalma olmasına rağmen, çocuk işçiliği, sokak çocukları sorunu önemini korumaktadır.

Ülkemizde sosyal hizmet ve yardımlara olan ihtiyaç; göç, kentleşme, aile yapısında meydana gelen değişim, nüfus artışı ve işsizlik gibi nedenlerle artarak devam etmektedir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, bu sorunlardan doğan olumsuz sonuçları olumluya çevirme yolunda bazı amaçlar belirlemiştir. SHÇEK'in çizmiş olduğu yolda belirlediği amaçlara 9.Kalkınma Planında da yer verilmiştir.

Kurumun korunmaya muhtaç çocuklara yönelik görevleri yalnızca kuruluş bakımı ile sınırlı olmayıp evlât edindirme, koruyucu aile yanında bakımı destekleme, aynî ve nakdî yardım yapma, yaş sınırı nedeniyle kuruluşlardan ayrılması gereken çocukları işe yerleştirme, kuruluşlardan ayrılarak kendi evini kuran çocukları toplum içinde izleme, potansiyel korunmaya muhtaç çocuk kitlesine koruyucu ve önleyici hizmetler sunma gibi etkinlikleri de bulunmaktadır. Merkez ve taşra örgütündeki çalışmalar sırasında denetlenen işlemler ve görüşlerine başvurulan yetkililerden edinilen bilgiler çerçevesinde sorunların genel olarak aşağıdaki konularda yoğunlaştığı anlaşılmıştır:

Kurumun amaç ve hedeflerinde sapma baş göstermiş, mesleki açıdan sosyal hizmet ağırlıklı olması gereken çalışmaların yerini daha çok idari iş ve işlemler almıştır.

Yetiştirme yurtları kimi ailelerce bir yatılı okul ve iş bulma güvencesi olan kuruluşlar olarak görülmektedir. Kendi olanakları ile çocuklarına bakamayan aileler bir yandan mevcut çocuklarını yuvalara yerleştirme çabasına girmekte, diğer yandan da aile plânlamasına ilgi duymamaktadırlar.

Kurum gözetimindeki zekâ düzeyi yetersiz çocukların normal çocuklarla aynı kuruluşlarda bakılmaları hizmeti olumsuz etkilemektedir.

Koruma altında bulunan çocukların ailelerine yapılan aynî ve nakdî yardım miktarları yetersiz olduğundan, kuruluş bakımına yönelik istemler artmaktadır.

Kuruluşlarda özellikle uzman personel yetersizliği nedeniyle hizmetler yeterince verilememektedir.

Çocuk yuvası ve yetiştirme yurtlarına yerleştirilen suç işlemiş çocuklarla diğer çocuklar arasında uyum sorunları yaşanmaktadır.

Kuruluşlarda kalan zihinsel engelli ve davranış bozukluğu içindeki çocukların rehabilite edilmesine ilişkin yapısal düzenlemelerin olmaması nedeniyle, bunlar yeterli eğitim alamamaktadırlar.

Fuhuş, dilencilik, madde bağımlılığı gibi nedenlerle korunma altına alınan çocuk sayısında artış gözlenmektedir. Bunlar aynı yurt ya da yuvayı paylaştıkları Kurum gözetimindeki diğer çocukları olumsuz etkiledikleri gibi, kuruluşlar bu konularda uzmanlaşmadıklarından kötü alışkanlıkların giderilmesini sağlayamamaktadır.

Sosyal ve maddi imkânlar bakımından yoksun olan insanlara, yeterli olmayan sayıda personelle hizmet verilmeye çalışılmaktadır. Bu durum hizmetin verimliliğini önemli ölçüde aksatmaktadır.

Yeterli elemanın bulunmaması nedeniyle kuruluşlarda görev yapan personel, haftalık kırk saatlik çalışma süresinin çok üzerinde çalıştırılmaktadır.

Kuruma bağlı kuruluşların 24 saat esasına dayalı yatılı rehabilitasyon, koruma ve bakım hizmeti sunulmaktadır. Çocuk Yuvaları ve Yetiştirme Yurtlarında bulunan meslek elemanları (özellikle öğretmen ve çocuk eğiticisi) ile bakıcı annelerin, en uygun şartlarda hizmet verebilmeleri için 12 çocuğa bakmaları gerekirken, bu sayı 40 ve daha yukarıya çıkmaktadır.

Kuruluşlardaki çalışma şartlarının ağırlığı ve ücret veya izin kullanmadan fazla çalışma zorunluluğu personelin başka kurumlara yatay geçişine sebep olmaktadır.

Ülkemizde kamu alanında, personel açısından yapılan işin güçlük tespitinin doğru yapılarak ücretlendirilmediği için, SHÇEK personeli çalışma şartlarının zorluğu ve süresinin uzunluğuna rağmen yeterli ücreti alamamaktadır. Bu sebeple çalışanlarımız ücretin yüksek ama çalışma şartlarının ağır olmadığı kamu kuruluşlarına geçmektedir.

Ülkemizde; Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Müdürlüğü sosyal refah alanında devletimizin görevlendirdiği önemli kurumlarından biridir. Fakat tüm iyi niyetli çabalara rağmen ihtiyaca tam cevap verememektedir. Çünkü Aile parçalanmaları hızla artmakta ekonomik sorunların oluşturduğu sosyal sorunlar oldukça artmış olup, korunmaya muhtaç çocuklar, sokak çocukları, özürlü eğitimi ,

yaşlılık vs. Üretilen projeler halkımızın belli bir eğitim ve kültür düzeyine gelmeyişinden kaynaklanan anlayışı nedeniyle başarısız olmaktadır. Bunu örneklersek koruyucu aile projesi tüm olumlu çabalara rağmen hedeflenen yere gelmemiştir.

Bu araştırma ile yoksulluğun, şiddetin, ihmalin, bakıma muhtaçlığın, kimsesizliğin arttığı toplumumuzda bu kişilerin topluma kazandırılmasında faaliyet gösteren SHÇK' nin toplum içindeki yeri ve önemi ortaya konulmuştur. Ayrıca, kurum hakkında yapılan araştırmalarda kurumun incelenmeyen dönemlerle ilgili eksikliği giderme yolunda kurumun kuruluşundan günümüze bütün tarihi içerisinde gerçekleştirdiği eğitim faaliyetleri incelenmiş ve kurum tarihi ortaya koyulmuştur.

Öneriler

Yoksulluk içinde yaşayan çocuklar, yaşama, büyüme ve gelişmeleri açısından gerekli maddi, manevi ve duygusal kaynaklardan yoksun biçimde yaşamakta, böylece haklarından yararlanamamakta, potansiyelleri tam olarak geliştirilmemekte ve topluma tam ve eşit üyeler olarak katılamamaktadırlar. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre yoksulluk içinde yaşayan çocukların yaşama, büyüme, ve gelişmelerini temin amacıyla aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Personel sayısının yetersizliğinden kaynaklanan sorunların çözümü için acilen ihtiyaç duyulan personelin açıktan ataması yapılmalıdır.

Kuruluş personelinin kadro karşılığına denk gelen başka kurumlara yatay geçişlerinin ivedilikle önlenmesi gerekmektedir. Bu kaçışın engellenebilmesi için ücret ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi gereklidir.

Fiziksel ve cinsel istismara uğramış çocukların rehabilitasyonuna yönelik çocuk ve gençlik merkezleri yaygınlaştırılmalı. Madde bağımlısı çocukların tedavilerine yönelik tedavi merkezleri açılmalıdır.

Koğuş tipi" yerine "ev tipi" kuruluşların yaygınlaştırılması. Suç işlemiş çocukların bakıma muhtaç çocukların kaldığı kurumlara yerleştirilmesi uygulamasından kaçınılmalıdır.

Kuruluşlardaki kaçak çocuk sayısının yüksek olmasının nedenlerinin araştırılması ve azaltılması için gerekli önlemler alınmalıdır.

Kuruma kaynak aktarılmalıdır.

Yuva, yurt ve özürlü çocuklara yönelik bakım ve rehabilitasyon merkezlerinin sayıları olanaklar ölçüsünde artırılmalı ve hizmet modelleri çeşitlendirilmelidir.

Korunmaya muhtaç çocukların yurt ve yuvalara yerleştirilmelerindeki mevcut yaş gruplandırmaları, bilimsel verilere ve öğretim gereklerine göre yeniden belirlenmeli, 19-25 yaş arasındaki korunma kararı devam eden gençler toplum içinde etkili bir biçimde izlenip desteklenmelidir.

Madde bağımlısı çocukların tedavilerine ve rehabilitasyonlarına yönelik hizmet vermek üzere tedavi merkezleri açılmalıdır.

"Koğuş tipi" yerine bazı olumlu örnekleri yaşama geçirilen "ev tipi" kuruluşlar yaygınlaştırılmalıdır.

Çocuğun aile ortamında kalmasının sakıncalı olacağı saptanmadıkça ayni ve nakdi yardım yoluyla aile içinde bakımına öncelik verilmelidir.

İl sosyal hizmetler müdürlükleri ile eğitim kurumları arasında etkili bir işbirliğinin oluşturularak çocukların okuldaki durumları yakından izlenmelidir.

KAYNAKÇA

Abay Ali Rıza, Tolga USLU, Tarihi Süreç İçinde Kamusal Sosyal Yardım Ve Sosyal Hizmetler; Uygulamalar Ve Sorunlar, http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/38/web/makaleler/Doc_Dr_Ali_Riza_ABAY_Tolga_Uslu.htm (21.11.2008)

Acar Hakan, Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (1921-1981), Cumhuriyet'in Anıt Kurumları Dizisi:1, Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yayınları, Ankara, Kasım 2005

Akın, Veysi.(2000), Bir Devrin Cemiyet Adamı Doktor Fuat Umay (1885-1963),Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara

Akol Osman K., Kimsesiz Çocuklar, Örnek Matbaası, Ankara, 1950

Akyüz Emine, Ulusal ve Uluslar Arası Hukukta Çocuğun Haklarının Güvenliğinin Korunması, MEB Yay.No:3395, İnsan Haklan Eğitim Dizisi:2, MEB, Ankara, 2000

Akyüz, Emine.(2000) Çocuğun Haklarının Ve Güvenliğinin Korunması, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara

Akyüz, Yahya. (2005) Türk Eğitim Tarihi. Dokuzuncu Baskı. Ankara. Pegem Yayıncılık, Ankara

Albayrak Hasan, Himaye-i Etfal Cemiyeti. . Tarih ve Toplum Nisan-1988 C:9

Apak Kemalettin. Ana Çizgileri ile Türkiye'deki Masonluk Tarihi. İstanbul. Türkiye Mason Derneği.1958.

Bıyıklı, Latife.(1976) Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelişim Ve Uyum Sorunları Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi. Ankara

Cumhuriyet Türkiyesi'nde Sosyal Güvenlik Ve Sosyal Politikaları, Cumhuriyetin İlk Yıllarında Sosyal Sorun Ve Çalısma Hayatı, www.egm.org.tr/tarihivakfi, 14 Aralık 2006

Cumhuriyet Türkiyesi'nde Sosyal Güvenlik Ve Sosyal Politikaları, Sosyal Hizmetler Yaklaşımının Türkiye'de Yerleşmesi, www.egm.org.tr/tarihivakfi, 14 Aralık 2006,

Çanlı Mehmet; Eytam İdaresi ve Sandıkları (1851-1926), Türkler Cilt 14, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002

Çavusoglu, Turgay; Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Ve Çocuk Bayramı, www.sosyalhizmetuzmani.org/cumsosyalhizmet.htm, 19 Aralık 2006.

Çavuşoglu Turgay.(2001) Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu, Beyaz Gemi Yayınları

Çavuşoğlu Turgay,.Sosyal Hizmetlerin Yakın Tarihinden Sayfalar-Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu yaprakları (1917-1983), SABEV yayınları, Eylül 2005, Ankara

Çavuşoğlu,Turgay, Çocuk Esirgeme Kurumunda Tarihsel Gelişim, http://sosyalhizmetuzmani.org/ cocukesirgemekurumu.htm. 10.02.2007

Çengelci Ethem, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Aydınlar Matbaacılık, Ankara, 1998

Çılga İbrahim, Korunmaya Muhtaç Çocuk ve Gençlerin Hakları, gençlik dergisi, yıl:1 sayı:1 lazer ofset, Ankara, 1997

Çocuk Esirgeme Kurumu Tüzüğü http://www.shcek.gov.tr/Kurumsal_Bilgi/Tarihce/CEK_Tuzuk.asp (17.11.2008)

Çocuk Esirgeme Kurumunda Tarihsel Gelişim, http://www.shcek.gov.tr/Kurumsal_Bilgi/Tarihce/Tarihsel_Gelisim.asp (18.11.2008)

Çocuk Hakları, http://kervanci63.tr.gg/Cocuk-haklari.htm?PHPSESSID=... (20.11.2008)

Çocuk Hakları, http://www.sosyalhizmetuzmani.org/cocukbayrami.doc (18.11.2008)

Çocuk Esirgeme Kurulu Hakkında, www.kinderbescherming.nl, 2008

Çocuk Vakfının Ayrıntılı Faaliyet Karnesi <http://www.Cocukvakfi.Org.Tr/1-Dunya-Cocuk.Htm> 13/08/2007

Çubuk, Ali.(1986) Sosyal Politika Ve Sosyal Güvenlik. Ankara. Gazi Üniversitesi Yayın No: 21.

D.İ.E., Türkiye İstatistik Yıllığı, 2001.

Devlet Denetleme Kurulu, Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünün Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Çalışmalarının Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulunca Araştırma Ve Denetlenmesine İlişkin Rapor Özeti,Ankara. 01/04/2003

Doğan İsmail, Akıllı Küçük, Sistem Yay.,No:249, Kurtiş Mat., İstanbul, Haziran2000,

Duman, Tayyip.(1999) Osmanlılar'da Sosyal Güvenlik Ve Yardımlaşma,Milli Eğitim Eğitim Sanat Kültür Dergisi ,M.E.B. Yayınları,143

Franklin, Bob Çocuk Hakları, (Çev. Alev Türker), Ayrıntılı Yayınları, İstanbul, Şubat, 1993

Genel Türkçe Sözlük www.tdk.gov.tr-sözbul Erişim Tarihi 02/10/2007

Gökçe, Birsen. (2004) Türkiye'nin Toplumsal Yapısı Ve Toplumsal Kurumları, (İkinci Baskı). Ankara. Savaş Yayınevi.

Gürbüz Türk Çocuğu, Üç Konferans, sayı:76, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, Şubat 1933

Gürel M. Zeki, Osmanlı Devletinde Yetimler, SHÇEK Sosyal Hizmetler Dergisi, yıl:1 sayı:1 lazer ofset, Ankara, 1997

Halaçoğlu Ahmet. Balkanlardan Anadolu'ya Yönelik Göçler. Türkler-Osmanlı,

Halaçoğlu,Ahmet.(1995) Balkan Harbi Sırasında Rumeli'den Türk Göçleri (1912-1913), Türk Tarih Kurumu, Ankara: önsözdeki açıklama: H. Yıldırım Ağanoğlu, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanlar'ın Makûs Talihi, Kum saati, İstanbul, sayfa, 17.: Bilal Şimşir, Rumeliden Türk Göçleri, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 3 cilt.

Holt,J.,Escape From Childhood New York,E.P.Dutton And Co,Inc,S. 1,1974

http:// www.shck.gov.tr.yayınlar/defoult.asp> Erişim Tarihi 27/07/2007

http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Cocuk_Yuvalari.asp (22.12.2008)

http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006FaaliyetRaporu.pdf (21.11.2008)

http://www.sosyalhizmetuzmani.org/cocukbayramı.dom(18/11/2008)
http://www.shcek.gov.tr/kurumsal_bigi/Tarice/Himaye Etfal.asp(21/11/2008)

http://www.shcek.gov.tr/kurumsal_bigi/CEK_Tuzuk.asp(17/11/2008)

http://www.shcek.gov.tr/kurumsal_bigi/Tarihce Gelişim(18/11/2008)

http://www.shcek.gov.tr/hizmerler/cocuk/kreş ve gündüz bakımev,/özürlü/özürlü hizmetleri yaklaşım(04/01/2009)

http://www.toplumve siyaset.com/yazıoku.php?id1707(19/11/2008)

http://kervancı63.tr_gg/cocuk_hakları.htm(20/11/2008)PHPSESSID

http://www.cocukhakları.net(19.11.2008)

İnanç, Veli. Osmanlı Sosyal Yapısında Öksüzler ve Yetimler. Savaş Çocukları Öksüzler ve Yetimler. (Ed.: Emine Gürsoy, Aylin Koç)

Kaptan, Saim.(1998) Bilimsel Araştırma Ve İstatistik Teknikleri. Geliştirilmiş 11.Baskı. Ankara. Baskı: Tekışık Web Ofset Tesisleri

Karabekir, Timsal.(2003) Çocuk Davamız. Savaş Çocukları Öksüzler Ve Yetimler. Naskali, Emine Gürsoy Ve Koç Aylin.(Ed.) İstanbul.

Karakuş Bülent, Sosyal Hizmet Uygulamalarında Hayırseverlik Yaklaşımı Geri mi Dönüyor-Döndü? http://www.toplumvesiyaset.com/yaziOku.php?id=1707 (19.11.2008)

Okay Cüneyt, Belgelerle Himaye-i Etfal Cemiyeti 1917-1923.Şule Yayınları. İstanbul. 1999

Özbek Nadir, Osmanlı İmparatorluğunda "Sosyal Yardım" Uygulamaları: 1839-1918. Tarih ve toplum. 83. Kış. 1999/2000. s.122

Özbek, Nadir.(2002) Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Sosyal Devlet. Toplum Ve Bilim 92.

Sandalcı, Fatma Savaş, Çocuk Hakları ve Sosyal Hizmet Mesleği, http://www.sahinbeysrapcocuklari.com/habergoster.php?haber_id=28 (18.11.2008)

Sarıkaya, Makbule. Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti (1921-1935).Doktora Tezi. Erzurum 2005.Atatürk ilkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.

SCHEK, Kreş ve Gündüz Bakım Evleri, http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Kres_ve_Gunduz_Bakimevleri.asp (25.12.2008)

SHÇEK 2006 Yılı Faaliyet Raporu, http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006FaaliyetRaporu.pdf (18.11.2008)

SHÇEK 2007 Yılı Faaliyet Raporu, http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU.pdf (16.12.2008)

SHÇEK, Birleşmiş Milletler Yaşlı İlkeleri, http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/yasli/Birlesmis_Milletler_Yasli_ilkeleri.asp (18.12.2008)

SHÇEK, Çocuk Evleri, http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Sevgi_Evleri_Cocuk_Evleri.asp (18.12.2008)

SHÇEK, Çocuk Yuvaları, http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Cocuk_Yuvalari.asp (04.01.2009)

SHÇEK, Kadın Konukevleri, http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_Toplum/KadinKonukevleri.Mart2008.pdf (19.12.2008)

SHÇEK, Koruyucu Aile Hizmetleri, http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Koruyucu_Aile_Hizmetleri.asp (16.12.2008)

SHÇEK, Özürlü Hakları, http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/ozurlu/Ozurlu_Haklari.asp (05.01.2009)

SHÇEK, Toplum Merkezleri, http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_Toplum/ToplumMerkezleri.Mart2008.pdf (14.12.2008)

SHÇEK, Yaşlı Bakım Hizmetleri, http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/yasli/Yasli_Bakim_Hizmetleri.asp (08.12.2008)

SHÇEK, Yetiştirme Yurtları, http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Yetistirme_Yurtlari.asp (25.12.2008)

Sosyal Politika Ve Sosyal Hizmetler <Http://Www.Sesam.Sakarya.Edu.Tr/Reports/Sosyal-Politika-Sos.Hiz.Swf> Erişim Tarihi 12/07/2007

Şahin, M. (1997),23 Nisan Ve Himaye-İ Etfal, Toplumsal Tarih, Numune Matbacılık,İstanbul

T.C. Anayasası.1995 Yeni Gün Haber Ajansı, Basın Ve Yayıncılık A.Ş.

Tan, Mine, Çocukluk: Dün ve Bugün , Toplumsal Tarihte Çocuk 23-24 Nisan 1993,Haz. Yayınlan, Numune Matbaacılık. İstanbul, Nisan-l994

Tomanbay İlhan; Türkiye'de Sosyal Hizmetlerin Tarihi, Türkiye'de ve Almanya'da Sosyal Hizmetler Ansiklopedik Sözlük, Selvi Yayınları, Ankara 1991

Turan, Refik, Osmanlıların Kuruluş Yıllarında Çocuk, Osmanlı-Toplum

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Nizamnamesi, No:19, madde 31, Ankara, Ulusal Matbaa, 1943

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Yönetim Yapısı, http://www.shcek.gov.tr/Kurumsal_Bilgi/Tarihce/TCEK_Yonetim_Yapisi.asp (16.11.2008)

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Tarihsel Gelişimi SÇHEK Sosyal Hizmetler Dergisi, yıl:1 lazer ofset, Ankara, Ocak-1997

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Tarihsel Gelişimi SÇHEK Sosyal Hizmetler Dergisi, yıl:1 Ocak-1997, Ankara, lazer ofset

Türkmen,B.(2005),Sosyal Risk Altındaki Çocuklar, Gençler Ve Yaşlılar, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:13,Kastamonu

Unıcef Türkiye/Dünya Çocuklarının Durumu 2005/2.Bölüm (2)http://www.unicef.org/turkey/dcd05/dcd05c2b.html. Erişim Tarihi 20/07/2007

UNICEF, Çocuk Haklan Sözleşmesi, Önce Çocuklar, Çocuk Zirvesi ve Faaliyet Planı, 2.Baskı, Pelin Ofset, Ankara, Kasım- 1996

www.sosyalhizmetuzmani.org/cumsosyalhizmet.htm, 19 Aralık 2006.

9. Kalkınma Planı < ekutup.dpt.gov.tr/plan.pdf > Erişim Tarihi 18/09/2007

VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/ kadin.htm.> ErişiKurumu Kanunu yayınland

EKLER

Ek-1:Kronolojik Olarak SHÇEK'nun Kuruluşundan Günümüze Önemli Tarih ve Olaylar

Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'nun kuruluşundan günümüze (1917–1983) kadar geçen süreçte hangi aşamalardan geçtiği, aşağıda kronolojik sıraya göre verilmiştir
(http://www.shcek.gov.tr/Kurumsal_Bilgi/Tarihce/Tarihsel_Gelisim.asp (18.11.2008)).

- 1917 (6 Mart) İstanbul Himaye-i Etfal Cemiyeti İstanbul'da kuruldu.
- 1917 (1 Mayıs) İstanbul Himaye-i Etfal Cemiyeti Kurucular Kurulu İlk toplantısı yapıldı.
- 1917 (1 Kasım) Şehzadebaşı Muayenehanesinin(Dispanser) açılışı gerçekleşti.
- 1917 (28 Kasım) Firuz Ağa'da ilk Çocuk Misafirhanesinin açılışı yapıldı.
- 1918 (24 Şubat) Hanımlar Heyeti Talimatnamesi Genel Merkezce görüşülerek, kabul edildi.
- 1920 (25 Şubat) Zühdü Bey Londra' da ki Etfale Muavenet Beynelmilel Heyet-i İttihadiyesi" kongresine katıldı.
- 1920 (10 Ağustos) Himaye-i Etfal Cemiyeti Reisi, Besim Ömer Paşa Başkanlığındaki bir heyet "Etfale Muavenet Beynelmilel Heyet-i İttihadiyesi Türk Komitesi sıfatı altında çalışmaya başladı.
- 1920 (Teşrinievvel) ÇEK Cenevre'deki Merkez tarafından tanındı.

- 1929 (1 Nisan) Dr Fuat Umay Bolu Milletvekili seçildi.

- 1921 (17 Ocak) Himaye-i Etfal Cemiyeti padişah iradesi ile kamu yararına çalışan cemiyet olarak kabul edildi.

- 1921 (30 Haziran) Ankara'da Hakimiyeti Milli Matbaasında küçük bir odada Himaye-i Etfal Cemiyetinin kuruluşu gerçekleştirildi.

- 1921 (1 Ağustos) Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal, Himaye-i Etfal Cemiyetinin koruyuculuğunu kabul etti.

- 1922 (16 Ocak) Dr. Fuad Bey, HEC'nin posta ücretlerinden muaf tutulması için TMMM önerge verdi.

- 1922 (4 Şubat) HEC Başkanı Dr. Fuad ve beş arkadaşı Himaye-i Etfal Cemiyetine ek gelir sağlamak amacıyla pullu zarf ve kartpostalların Himaye-i Etfal Cemiyeti yararına kullanımı hakkında tekliflerini, Türkiye Büyük Millet Meclisine sundular.

- 1923 Ankara Himaye-i Etfal Cemiyetinin kurulup güçlenmesi nedeniyle İstanbul HEC çalışmalarına son verdi.

- 1923 (21 Mart) Himaye-i Etfal Cemiyeti Başkanı ve Bolu Milletvekili Dr Fuat Umay Türkiye Büyük Millet Meclisinden 5 ay izin alarak ABD yaşanan Türklerden yardım toplamak amacıyla yola çıktı.

- 1923 (26 Kasım) Posta Kanunu ile HEC posta ücretlerinden muaf tutuldu.

- 1922 Himaye-i Etfal Cemiyeti muayene tedavi, para yardımı, koruma hizmetlerini başlattı.

- 1923 Himaye-i Etfal Cemiyetince yiyecek yardımları başlatıldı.

- 1923 İlk Süt Damlası İzmir'de açıldı.

- 1923 (15 Nisan 1923) Mc. Alpin Otelinde yapılan kongre ile Himaye-i Etfal Cemiyetinin Merkezi New York'ta açıldı.

- 1923 (18-24 Mayıs) HEC Başkanı Dr. Fuad Bey Washington Milletler Arası Sosyal Hizmetler Kongresine Türkiye adına katıldı.

- 1924 Himaye-i Etfal Cemiyetince paralı ve parasız olmak üzere pastörize süt dağıtımı başlandı.

- 1925 Kurumun daha önce yapmış olduğu 5 değişik yardımın yanı sıra diğer yardımlar adı altında çalışmalar başlatılmış ve bu yardımlardan 30.757 çocuk yararlandırıldı.

- 1925 Himaye-i Etfal Cemiyetince ilk olarak Ankara Hacımusa mahallesinde kiralayarak açtığı çocuk yuvasının yetersizliği nedeniyle, Keçiören'deki 39.000 metre karelik bir sahada eski bir binaya taşınarak yuva hizmetini sürdürmeye başladı.

- 1926 Himaye-i Etfal Cemiyeti; yiyecek, doğum yardımı, okul malzemeleri dağıtımı, okula ve diğer yerlere yerleştirme çalışmalarını başlattı.

- 1926 (17 Mart) Dr. Fuat Bey Türkiye Büyük Millet Meclisine HEC nin damga vergisinden muaf tutulması konusunda yasa teklifi verdi.

- 1926 (21-22 Haziran) "Himaye-i Etfal Cemiyetine Ait Evrakın Damga Resminden İstisnası Hakkında Kanun " kabul edildi.
- 1927 Sıhhi Banyolar hizmete girmiş. Anne ve çocukların ücretli veya ücretsiz olarak banyolardan yararlanması sağlandı.

- 1927 Avrupa'dan özel olarak getirtilen, ağzı bira şişesi gibi lastikli, yaylı tıpalı şişelerde süt dağıtımı başlanmıştır.

- 1927 HEC Başkanı Dr. Fuat Umay "Amerika'da Türkler ve Gördüklerim" isimli inceleme ve anılarını Osmanlıca olarak yayınladı.

- Şubat 1927 Başbakan İsmet Paşa'nın ev sahipliği ve Bakanlar Kurulu, İstiklal Mahkemesi üyeleri, yabancı büyükelçiler ve işadamlarının katıldığı yaklaşık iki yüz kişilik bir balo düzenlenirken, iki gün sonra yine Ankara'da Cumhurbaşkanı M. Kemal Paşa'nın katıldığı muhteşem bir Himaye-i Etfal Balosu düzenlenmiş, baloya birçok seçkin yerli ve yabancı konuk katıldı.

- 1928 Himaye-i Etfal Cemiyetince Çocuk Bahçelerinin açılışı gerçekleştirildi.

- 1928 ABD Combbridge şehrinde bulunan Türk Vatandaşları kuruma yardım olarak 62 dolar gönderdiler. Aynı şekilde Toledo 36 , Mazkira 111 dolar yardımda bulundular.

- 1928 (29 Ocak) Himaye-i Etfal Cemiyeti toplantısında Dr. Fuat UMAY, 1 Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı sonunda evladını, eşini kaybeden, maddi manevi yoksulluk içine düşen kadınlarımızın da korunması gerektiğini belirterek, onlara da el uzatacak bir kuruma ihtiyaç duyulduğu görüşünü savunmuş, bunun sonucunda "Himaye-i Etfal Yoksul Kadına Yardım Cemiyeti" kurulması kararı alınmıştır.

- 1928 (10 Şubat) ABD Detroit şehrinde düzenlenen Çocuk Esirgeme Kurumu müsameresinden elde edilen 2.300 dolar Türkiye'ye gönderildi.

- 1929 (23 Nisan) Çocuk Haftası kutlamalarını başlaması nedeniyle Himaye-i Etfal Cemiyeti yöneticileri ve bir grup çocuk Gazi Mustafa Kemal tarafından Çankaya'da kabul edildi. Ankara Palasta yapılan çocuk müsameresine Mustafa Kemal katıldı.

- 1929 (25 Mayıs) ABD yaşayan Türk vatandaşları, Milvoki Visconsı 1.050, Vaytink 356, Bufalo'da 812 dolar toplayarak yardımlarını ÇEK'e gönderdi.

- 1929 Çocuk Esirgeme Kurumu diş muayeneleri ve diş tedavileri başlatıldı.

- 1929 Keçiören'de Çocuk Bakıcı Okulu açıldı.

- 1930 (1 Nisan) Para ile İşleyen Otomatik Makinaların Türkiye'ye getirme bunların muhtelif yerlerde işletmek hakkını 15 sene süreyle ÇEK tanıyan kanun Resmi Gazetede yayınlandı.

- 1930 (30 Haziran) Himaye-i Etfal Cemiyetinin 7 ve 8 seneler Genel Kurulu toplandı. Kongreyi Büyük Millet Meclisi Başkanı Kazım Paşa yönetti.

- 1931 (11 Kasım) Himaye-i Etfal Cemiyeti Ankara at yarışı alanında 12-13 Kasım tarihlerinde Türk pehlivanları arasında büyük bir yağlı güreş karşılaşması düzenlemiştir. Karşılaşmalar sırasında başhakemliği Kurtdereli Mehmet Pehlivan ve Suyolcu Mehmet pehlivan yapmışlardır.

Karşılaşmalar sonunda Atatürk Kurtdereli Mehmet Pehlivana bir mektupla beraber bin lira armağan etmiştir.

- 1932 (11 Nisan) Dr. Fuad Bey'in 9 Nisan 1932 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verdiği teklif sonucu 20-30 Nisan tarihleri arası mektup ve telgraflara " Çocuk Şefkat Pulu" yapıştırılması hususu kabul edildi.

- 1936 (13 Haziran) Çocuk Esirgeme Kurumunun 13.14 yıllar Genel Kongresi yapıldı. Kongreyi Başbakanlık Müsteşarı B. Kemal Gedeleç açmış, kongre başkanlığına Milli Müdafaa Bakanı Kazım Özal, 2. başkanlığa Diyarbakır Milletvekili General Kazım Sevüktekin yapmıştır. Başbakan İsmet İnönü, bakanlar ve milletvekilleri kongreye katılmışlardır.

- 1937 (26 Kasım) Çocuk Esirgeme Kurumu Bakanlar Kurulunun 1223 sayılı Kararı ile kamu yararına çalışan dernek olarak kabul edildi.

- 1940 (2 Nisan) Reisicumhur İsmet İnönü Çocuk Esirgeme Kurumunun Keçiören Çocuk Yuvasında yeni yaptırılan 200 yataklı pavyona "UMAY PAVİYONU" adının verilmesinin uygun olacağını yazıyla belirtti.

- 1946 Çocuk Esirgeme Kurumunun üye sayısı 173.875'e çıktı.

- 1946 Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumunu 25. Yıl Kutlamaları nedeniyle Sevimli Çocuk Yarışması, Amatör Heykel Yarışması, Yapma Bebek Yarışması yapılarak Ankara Sergi Evi binasında 1 ay süreyle sergilendi. Dereceye girenler halkoylamasıyla seçildi.

- 1947 Kurumun Genel Başkanı Dr. Fuat Umay'ın ABD ziyaretleri sırasında Türk vatandaşlarından 37.546 lira 18 kuruş yardım toplandı.

- 1950 Dr. Fuat Umay "Seçmenlerimle Baş başa" isimli kitabını yayınladı.

- 1951 Milletlerarası Çocuk Esirgeme Birliğinin Cenevre'de yapılan toplantısına kurumu temsilen o sırada Cenevre'de bulunan Prof. Dr Fadıl Hakkı SUR'un katılması istenildi.

- 1952 Zürich'te yapılan Milletlerarası Çocuk Esirgeme Kurumu Birliği Toplantısına MEB müfettişi Ziya Karamuk kurumu temsil etti.

- 1952 Çocuk Esirgeme Kurumunun Ankara'nın çeşitli yerlerine kurmuş olduğu otomatik tartı makinalarının sık sık arıza yapması ve para yerine başka malzemelerin atılması nedeniyle arızalanması ve halkın şikayetleri üzerine piyasadan kaldırıldı.

- 1953 (19 Ocak) Başbakan Adnan Menderes Gaziantep Gezisi sırasında yuvaya yapılan ilave katın açılışını yaparak, 10 bin lira bağışta bulundu.

- 1954 (6 Kasım) Çocuk Esirgeme Kurumunu yeni Tüzüğü Olağanüstü Kongrede kabul edildi.

- 1956 Üniversitelerin desteği ile "Çocuk ve Aile Rehberlik Komitesi" kuruldu ve "Yaz Çocuk Kulüpleri" uygulaması başlatıldı.

- 1956 (23 Nisan) Amerikalı sanatçı Danny Kaye Birleşmiş Milletler Elçisi olarak Çocuk Esirgeme Kurumunun Ankara ve İstanbul'da bulunan kuruluşlarını ziyaret etti.

- 1956 Ünicef'in Ankara Orman Çiftliğinde kurduğu Süt Fabrikasının üretiminin % 1 'i Çocuk Esirgeme Kurumuna tahsis edildi.

- 1956 (20 Temmuz) ÇEK. Başkanlarından Osman Şevki Çiçekdağ vefat etti.

- 1956 Türkiye Çocuk esirgeme Kurumu,İzmir Enternasyonal Fuarında propaganda ve piyango pavyonları açtı.

- 1956 (26 Kasım) Dünya Çocuk Kitapları Sergisinde Çocuk Esirgeme Kurumu yayınlarını tanıtan stant açıldı.

- 1956 Ünicef TÇEK na 40 ton süt tozu bağışında bulundu.

- 1956 Ankara'da 7 mahallede "Yaz Çocuk Klüpleri" uygulaması başlatıldı.

- 1956 (Ağustos) ÇEK ikinci başkanı Muhip Dranas Milletlerarası Birliğin Almanya Bonn şehrinde yapılan toplantıya katıldı. İcra Komitesi üyeliğine seçildi.

- 1956 Sakarya Yuvası, Kız Enstitüsü binası, Şehir Palas Oteli, Asri Banyo hizmete açıldı.

- 1956 Zonguldak merkezinde Çocuk Bahçesi açılışı gerçekleştirildi.

- 1957 Dünya Çocuk Günü nedeniyle özel seri pullar çıkarıldı.

- 1957 (6 Haziran) Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Üniversitelerin Öğretim Görevlilerinden oluşan " Çocuk Sağlığı İlmi ve İstişare Konseyi" kuruldu.

- 1958 (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Dünya Çocuk Kongresine 4 üye ile temsil edildi.

- 1958 (8 Kasım) 35. 36. yıllar Genel Kongresi yapıldı. Refet AKSOY Genel Başkanlığa seçildi.

- 1961 (1 Ocak- 31 Ağustos) 35 Sayılı Kanun ile, Kurumun İdare Heyetinin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca atanarak yürütülmesi uygun görüldü.

- 1961 (16 Eylül) Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumunun 39. Yıl Kongresi yapıldı. Kongrede Genel Başkanlığa Emekli Tümgeneral Dr. Galip Göker seçildi.

- 1961 (18 Eylül) Kongre kararı ile Devlet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel'in kurumun fahri genel başkanı olması benimsendi.

- 1961 Kanada Çocukları Koruma Birliği Çocuk Esirgeme Kurumu aracılığı ile İstanbul'da ailelerin yanında kalan yardıma muhtaç çocuklara yardımı başlattı.

- 1962 Atatürk Çocuk Yuvasında bakılmakta olan çocukların yaz aylarında yüzme ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yüzme havuzu açıldı. Milletlerarası Çocuk Esirgeme Kurumu 2. Başkanı Mr. Boy'un bağışlarıyla yapılan havuza "Boy Havuzu" adı verildi.

- 1962 (27 Eylül) Uluslar Arası Çocuk Esirgeme Kurulu Toplantısı İstanbul'da yapıldı. Toplantıya 40'ı aşkın devletin temsilcisi katıldı.

- 1962 ÇEK Genel Başkanı Dr. Galip GÖKER ABD inceleme gezisine gitti.

- 1963 (21 Ekim) Genel Başkan Emekli General Dr. Galip GÖKER İsveç'te ağır bir ameliyat geçirmesi nedeniyle 3 ay süreyle izinli sayıldı.

- 1963 (14 Aralık) 41.42. Yıllar Genel Kurulu yapıldı.

- 1963 (1 Temmuz) Karadeniz Milli Fuarında Çocuk Esirgeme Kurumunun yayınları, broşürleri ve resimli panoları sergilendi.

- 1964 (6 Temmuz) Milletlerarası Çocuk Esirgeme Teşkilatı Genel Sekreteri Moulock Hoower Olağanüstü Genel Kongrede Türkiye'deki incelemeleriyle ilgili bir konuşma yaptı.

- 1964 (6-8 Temmuz) Olağanüstü toplanan Genel Kurulda tüzük değişiklikleri tartışıldı.

- 1964 (12 Eylül) Bakanlar Kurulu Kararı ile 1 Ekim 1964 tarihinden itibaren THK, Kızılay, Ulusal Verem Savaş derneği, Türkiye Yardım Sevenler Derneğinin çıkardığı pulların yerine Kıbrıs Pullarının çıkarılmasına karar verildi.

- 1964 (17 Kasım) Keçiören Çocuk Yuvası Kampüsünde açılan Bakıcı Okulu, Lise düzeyinde eğitim vermeye başladı. İlk yıl 15 mezun verdi. 1964 (23 Ekim) Yeni hazırlanan Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Tüzüğü Bakanlar Kurulu kararı ile uygulamaya girdi.

- 1964 (23 Ekim) ÇEK Tüzüğünün 27. Maddesinde TBMM üyelerinin Genel Kongreye seçilemeyeceği yer aldı.

- Özellikle yaz aylarında ve okulların tatil olduğu zamanlar yuvadaki çocuklarla ilgilenmek üzere "Gönüllü Ablalık Projesi" başlatıldı. Proje medya kanalıyla duyuruldu, çalışmaya katılanlara törenle onur belgeleri verildi.

- 1965 (31 Mayıs) ÇEK ile Uluslar Arası Çocukları Koruma Birliği (Danimarka, Norveç, Kanada, İngiltere) arasında İstanbul Gündüz Bakımevi ve Ana Okulu Yetiştirme Merkezi inşası konusunda protokol yapıldı.

- 1965 (16-17 Ekim) Yönetim Kurulu ve Genel Başkanlık 7. Toplantısı Eskişehir İlinde yapıldı. Toplantının yararlı olması ve Valilikçe ilgi görmesi nedeniyle bu tür toplantıların önemli merkezlerde sürdürülmesi kararı alındı.

- 1965 (20 Kasım) Anafartalar Caddesindeki çarşı ve işhanı inşaatının temeli törenle atıldı. İsviçre'den 1.305.000 TL bağış yapıldı.

- Atatürk Çocuk Yuvasında Genel Başkan Galip Göker tarafından inşasına başlanan sinema ve yemek salonun inşası bitirildi ve salona "Göker Salonu" ismi verildi. Çocuk Sevenler Derneği yuvaya 16 mm sesli bir sinema makinası hediye etti.

- 1965 Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Başkanlığındaki 5 kişilik heyet 15 günlük İsrail inceleme gezisine gitti.

- 1965 Çocuk Esirgeme Kurumuca, Gönüllü Ablalık konusunda hazırlanan sesli projeksiyon Ankara'nın belli başlı sinemalarında gösterildi.

- 1965 (17 Aralık) 23. Genel Kurul 103 delegenin katılımıyla yapıldı. Genel Başkanlığa Emim Halim Ergun seçildi.

- 1966 (19 Ağustos) Varto ve Hınıs çevresinde yaşanan deprem sonrası, muhtaç çocuklardan bir bölümü Atatürk Çocuk Yuvasına nakledildi. Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay 22 Eylül 1966 tarihinde depremden gelen çocukları, yuvada ziyaret etti.

- 1966 kurum " Yeni Doğan Çocuğun Özellikleri ve Bakımlı" isimli bir kitap yayınladı.

- 1967 (26 Kasım) Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumunun 24. Genel Kongresi toplandı. Kongrede Genel Başkanlığa Emin Halim Ergun seçildi.

- 1967 (Haziran) Anafartalar Caddesindeki işhanı açılmış ve kiraya verilmeye başlamıştır. (1967 22 Temmuz) Adapazarı'nda meydana elen deprem sonucunda Sapanca gölü kenarında kurulan çadırlarda çocuklara bakıldı, Atatürk Çocuk Yuvasından yiyecek ve giyecek yardımı yapıldı.

- 1967 Atatürk Çocuk Yuvasının ekmek ihtiyacını karşılamak amacıyla Cumhurbaşkanın direktifleriyle fırın açıldı. Fırında günde 500 ekmek çıkarıldı.

- 1967 Atatürk Çocuk Yuvasında; Çocuk Sevenler Derneği, Barış Gönüllüleri, Kız Teknik Öğretmen Okulu, Atatürk Kız Enstitüsü öğrencileri gönüllü olarak çalışmaya başladı.

- 1967 İstanbul'da bulunan çocuklar yaz aylarında deniz kenarındaki kamplara gönderildi. Milliyet Gazetesi işbirliği ile "Ülkemizden Hikayeler" adlı çocuk kitabı bastırıldı.

- 1967 (30 Haziran) Çocuk Esirgeme Kurumunun 46. kuruluş yıldönümü kutlama programı yapıldı. Anıt-Kabir ziyareti, araba süslenerek şehirde dolaştırıldı, arabadaki çocuklarımız halka broşür dağıttı. Radyoda konuşmalar, Dil Tarih Coğrafya Fakültesinde Konferans, kolej öğrencilerini kep giyme töreni, broşür basımı gerçekleştirildi.

- 1967 (31 Eylül) Trabzon Çocuk Yuvasının açılışı törenle yapıldı.

- 1968 (Temmuz) Lise düzeyinde eğitim vermeye başlayan ÇEK Hemşire Koleji İlk mezunlarını verdi. 15 öğrenci Koleji bitirerek Hemşire olarak görev yapmayı hak kazandılar.

- 1968 (1 Eylül) Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Başkanı Emin Halim ERGUN istifa etti. Genel Başkanlık görevini kurumun ikinci başkanı Ali Rıza Zorluoğlu üstlendi.

- 1968 (3 Eylül) Bartın Depreminde zarar gören aile ve çocuklar için Atatürk Çocuk Yuvasında bir bölüm ayrıldı. Gerek duyulmaması nedeniyle yuvaya gelen olmadı.

- 1968 (14 Kasım) Genel Başkan Emin Halim Ergun, 2. Başkan Hamza Eroğlu, Üyelerden Dr. Şekur Ökten, Şadi Aral, M. Ali Sofuoğlu, Adil Toközlü, Abdullah Caner, Süheyla Kunt, Zeytinburnu Eğitim Merkezinin inşaatı sırasında kusurlu bulunmaları nedeniyle Yüksek Onur Kuruluna sevk edildiler.

- 1969 (2 Ocak) Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Başkanlarından Emin Halim Ergun vefat etti.

- 1969 (14 Haziran) Kıbrıs Türk ÇEK ilk kongresini yaparak Merkez ve Yönetim Kurulları seçimini yaptı.

- 1969 (30 Haziran) Katolik Yardım Servisince Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumuna yapılan gıda yardımları kesildi.

- 1969 (4-10 Eylül) ÇEK Genel Başkanı Ali Rıza Zorluoğlu Başkanlığındaki 8 kişilik heyet Stockholm'deki Dünya Çocukları Koruma Birliği Genel Konsey Toplantısına katıldı.

- 1970 ÇEK Zeytinburnu Eğitim Merkezinde Milli Eğirim Bakanlığı ile işbirliği içerinde 10 aylık süreyle "Okul öncesi çocuk eğitimi uzmanı" kursu başlatıldı.

- 1970 (14 Ocak) Trabzon Milletvekili Selahattin GÜVEN ve 18 arkadaşı Çocuk Esirgeme Kurumunun bazı vergilerden ve resim harçlardan muaf tutulması konusunda kanun teklifinde bulundular.

- 1970 (28 Mart) Kütahya İli Gediz ve Emet ilçeleri depremleri sonucu bölgeden 245 çocuk, yuvalara yerleştirildi.

- 1970 (15-16 Mayıs) 25. Genel Kurul 250 delege ile toplantıya çağrıldı. 160 delege Genel Kurula katıldı, Genel Başkanlığa Ali Rıza Zorluoğlu seçildi.

- 1970 (6 Haziran) 13513 sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan karar ile kurumun bina, arazi ve kurumlar vergisinden, bütün harçlar ve resimlerden muaf tutulması uygun görüldü.

- 1970 25. Genel Kurulda İstanbul delegesi Necati Ustaoğlu barış gönüllülerinin kurumda çalıştırılmamalarını teklif etti.

- 1970 Genel Bütçeden Çocuk Esirgeme Kurumuna hiç yardım yapılmadı.

- 1970 (12 Ekim) Almanya ve Hollanda'da çalışan Türk işçilerinin fitre, zekat ve yardımlarını toplamak amacıyla 2. başkan ve bir memur Almanya'ya hareket etti.

- 1971 (3 Şubat) Çanakkale Yuvası hizmete açıldı.

- 1971 1969 yılında inşaatına başlanan Siirt yuvası inşaatı bitirildi ve yuva öğrenci yurdu olarak kullanılmak üzere Vakıflar İdaresine kiraya verildi.

- 1971 (12 Mayıs) Burdur Depremi sırasında mağdur olan ailelere 8.404.50 TL lik yiyecek yardımı yapıldı.

- 1971 (22 Mayıs) Bingöl Depremi nedeniyle ailelere 77.325.55 TL lik yiyecek ve giyecek yardımı yapıldı.

- 1971 (30 Haziran) Gümrük ve Tekel Bakanlığı ile anlaşılarak 10 bin kibrit kutusunun üzerine ÇEK'nun ismi, amblemi ve 50 logosu basıldı, 50 yıl nedeniyle özel olarak çıkarılan sigaralar bedeli karşılığında satışa çıkarıldı.

- 1971 (8-10 Eylül) Avusturya'da yapılan 41. Çocukları Koruma Birliği Genel Kongresine Çocuk Esirgeme Kurumunu temsilen 6 kişilik bir heyet katıldı.

- 1972 Barış Gönüllülerinin kurum bünyesinden tasfiyesi kararı alındı.

- 1972 (13-14 Mayıs) 26. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurulu Kongresi toplandı. Toplantıya Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Gümrük ve Tekel Bakanı, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı katıldılar. 314 Genel Kurul delegesinin 200'nün hazır bulunduğu Genel Kurulda, Genel Başkanlığa Ali Rıza Zorluoğlu seçildi.

- 1972 (20 Temmuz) 1006 Sayılı Kanunla Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumunun bütün vergi, resim ve harçlardan muaf tutulması kabul edildi.

- 1972 (27 Temmuz) 1610 Sayılı Kanunla kurumun bina ve arazi vergisinden muafiyeti kaldırıldı.

- 1972 (27 Temmuz) Kütahya Çocuk Yuvası hizmete açıldı.

- 1972 Biga Çocuk Yuvasında yangın çıktı.

- 1972 Kahramanmaraş Ana Okulu hizmete açıldı.

- 1973 Zafer Çarşısında Milli Eğitim Sergi Salonunda açılan "Dünya Çocuk Kitapları Sergisinde" Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumunun yayınladığı kitaplar sergilendi.

- 1973 (Ağustos) CARE teşkilatınca Çocuk Esirgeme Kurumuna yapılan gıda yardımları kesildi.

- 1973 (4-15 Ağustos) Kıbrıs Çocuk Esirgeme Kurumu üyelerinden oluşan 8 kişilik bir heyet Mersin, Ankara, Konya, İskenderun ve İstanbul İllerinde incelemelerde bulundu.

- 1973 (23 ağustos) Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Tüzüğü Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilerek, Resmi Gazetede yayınlandı.

- 1974 İlk Kısa Pantolon Karikatür Yarışması İstanbul İlinde İlkokullar arası yapıldı.

- 1974 Tokat Merkezinde bulunan iş hanının arkasına sinema salonu yaptırıldı.

- 1975 Balıkesir Yuvası bahçesinde ilk ayçiçeği mahsulü yetiştirilerek ödül aldı.

- 1975 (16 Haziran) Cumhuriyet Gazetesinde Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Tokat Şubesine Gümrük ve Tekel Bakanlığından, Genel Merkezin haberi olmadan mal çekildiği ve yolsuzluk yapıldığı haberi yayınlandı.

- 1975 Zeytinburnu Eğitim Tesislerine Kız Enstitülerini Pekiyi dereceyle bitiren öğrenciler alındı, 8 ay süren eğitim sonunda 20 kursiyer mezun oldu.

- 1976 (23 Nisan) THK uçakları ile Ankara üzerinde 20 bin broşür atıldı.

- 1977 Kısa Pantolon Karikatür Yarışması Uluslar arası boyutta yapıldı.

- 1977 Zeytinburnu Eğitim Tesislerinin aşırı yağmur nedeniyle hasar görmesi üzerine, 1977-1978 döneminde kursiyer kabulü yapılmadı.

- 1981 (5 Mayıs) 51 Nolu Milli Güvenlik Kurulu Kararı ile Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumunun genel merkezi, il merkezleri, ilçelerdeki şubeleri ile bucak ve köylerdeki kolları feshedildi.

- 1983 (24 Mayıs) 2828 Sayılı Yasa İle Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu kabul edildi.

1983 (27 Mayıs) 18059 sayılı Resmi Gazetede 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu yayınlandı

Ek-2: Çocuk Hakları Bildirgesi

(Çocuk Hakları, http://www.cocukhaklari.net/ (19.11.2008))

1. İlke :Tüm dünya çocukları bu bildirgedeki haklardan din, dil, ırk, renk, cinsiyet, milliyet, mülkiyet, siyasi, sosyal sınıf ayırımı yapılmaksızın yararlanmalıdır.

2. İlke : Çocuklar özel olarak korunmalı, yasa ve gerekli kurumların yardımı ile fiziksel, zihinsel, ahlaki, ruhsal ve toplumsal olarak sağlıklı normal koşullar altında özgür ve onurunun zedelenmeyecek şekilde yetişmesi sağlanmalıdır. Bu amaçla çıkarılacak yasalarda çocuğun en yüksek çıkarları gözetilmelidir.

3. İlke : Her çocuğun doğduğu anda bir adı ve bir devletin vatandaşı olma hakkı vardır.

4. İlke : Çocuklar sosyal güvenlikten yararlanmalı, sağlıklı bir biçimde büyümesi için kendisine ve annesine doğum öncesi ve sonrası özel bakım ve korunma sağlanmalıdır. Çocuklara yeterli beslenme, barınma, dinlenme, oyun olanakları ile gerekli tıbbi bakım sağlanmalıdır.

5. İlke : Fiziksel, zihinsel ya da sosyal bakımdan özürlü çocuğa gerekli tedavi, eğitim ve bakım sağlanmalıdır.

6. İlke : Çocuğun kişiliğini geliştirmesi için anlayış ve sevgiye gereksinimi vardır. Anne ve babasının bakımı ve sorumluluğu altında her durumda bir sevgi ve güvenlik ortamında yetişmelidir. Küçük yaşlarda çocuğu annesinden ayırmamak için bütün olanaklar kullanılmalıdır. Ailesi ve yeterli maddi desteği olmayan çocuklara özel bakım sağlamak toplumun ve kurumların görevidir. Çocuk sayısı fazla olan ailelere devlet yardımı yapılmalıdır.

7. İlke : Genel kültür ve yeteneklerini, bireysel karar verme gücü, ahlaki ve toplumsal sorumluluğu geliştirecek ve topluma yararlı bir üye olmasını sağlayacak eğitim hakkı verilmelidir. Bu eğitimde sorumluluk önce ailenin olmalıdır. Eğitimin ilk aşamaları parasız ve zorunlu olmalıdır.

8. İlke : Çocuk her koşulda koruma ve kurtarma olanaklarından ilk yararlananlar arasında olmalıdır.

9. İlke : Çocuklar her türlü istismar, ihmal, ve sömürüye karşı korunmalı ve hiçbir şekilde ticaret konusu olmamalıdır. Çocuk uygun bir asgari yaştan önce

çalıştırılmayacak, sağlığını ve eğitimini tehlikeye sokacak fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişmesini engelleyecek bir işe girmeye zorlanmayacak ve izin verilmeyecektir.

10. İlke : Çocuk ırk, din ya da başka bir ayrımcılığı teşvik eden uygulamalardan korunacaktır. Anlayış, hoşgörü, insanlar arası dostluk, barış ve evrensel kardeşlik ortamında enerji ve yeteneklerini diğer insanların hizmetine sunulması gerektiği bilinciyle yetiştirilmelidir.

Ek-3: **Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi**

Sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde benimsenmiş 2 Eylül 1990 tarihinde de yürürlülüğe girmiştir. Türkiye de dahil olmak üzere yaklaşık 142 ülke ya sözleşmeyi imzalamış ya da onay ve katılma yoluyla taraf devlet durumuna gelmiştir. (Çocuk Hakları, http://kervanci63.tr.gg/Cocuk-haklari.htm?PHPSESSID=... (20.11.2008))

Madde 1

Bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.

Madde 2

1.Taraf Devletler, bu Sözleşmede yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler.

2.Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının, yasal vasilerinin veya ailesinin öteki üyelerinin durumları, faaliyetleri, açıklanan düşünceleri veya inançları

nedeniyle her türlü ayırıma veya cezaya tabi tutulmasına karşı etkili biçimde korunması için gerekli tüm uygun önlemi alırlar

Madde 3

1.Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.

2.Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de göz önünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar.

3.Taraf Devletler, çocukların bakımı ve korunmasından sorumlu kurumların, hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik,sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler.

Madde 4

Taraf Devletler, bu Sözleşmede tanınan hakların uygulanması amacıyla gereken her türlü yasal, idari ve diğer önlemleri alırlar. Ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin olarak, Taraf Devletler eldeki kaynaklarını olabildiğince geniş tutarak, gerekirse uluslararası işbirliği çerçevesinde bu tür önlemler alırlar.

Madde 5

Taraf Devletler, bu Sözleşmenin çocuğa tanıdığı haklar doğrultusunda çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesi ile uyumlu olarak, çocuğa yol gösterme ve onu yönlendirme konusunda ana-babanın, yerel gelenekler ön görüyorsa uzak aile veya topluluk üyelerinin, yasal vasilerinin veya çocuktan hukuken sorumlu kişilerin sorumluluklarına, haklarına ve ödevlerine saygı gösterirler.

Madde 6

1.Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler.

2.Taraf Devletler, çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler.

Madde 7

1.Çocuk doğumdan hemen sonra derhal nüfus kütüğüne kaydedilecek ve doğumdan itibaren bir isim hakkına, bir vatandaşlık kazanma hakkına ve mümkün olduğu ölçüde ana-babasını bilme ve onlar tarafından bakılma hakkına sahip olacaktır.

2.Taraf Devletler, özellikle çocuğun tabiiyetsiz kalması söz konusu olduğunda kendi ulusal hukuklarına ve ilgili uluslararası belgeler çerçevesinde üstlendikleri yükümlülüklerine uygun olarak bu hakların işlerlik kazanmasını taahhüt ederler.

Madde 8

1.Taraf Devletler yasanın tanıdığı şekli ile çocuğun kimliğini; tabiiyeti, ismi ve aile bağları dahil, koruma hakkına saygı göstermeyi ve bu konuda yasa dışı müdahalelerde bulunmamayı taahhüt ederler.

2.Çocuğun kimliğinin unsurlarının bazılarından veya tümünden yasaya aykırı olarak yoksun bırakılması halinde, Taraf Devletler çocuğun kimliğine süratle yeniden kavuşturulması amacıyla gerekli yardım ve korumada bulunurlar

Madde 9

1.Yetkili makamlar uygulanabilir yasa ve usullere göre ve temyiz yolu açık olarak, ayrılığın çocuğun yüksek yararına olduğu yolunda karar vermedikçe, Taraf Devletler, çocuğun; ana-babasından, onların rızası dışında ayrılmamasını güvence altına alırlar. Ancak, ana-babası tarafından çocuğun kötü muameleye maruz bırakılması ya da ihmal edilmesi durumlarında yada ana- babanın birbirinden ayrı yaşaması nedeniyle çocuğun ikametgahının belirlenmesi amacıyla karara varılması gerektiğinde, bu tür bir ayrılık kararı verilebilir.

2.Bu maddenin birinci fıkrası uyarınca girişilen her işlemde, ilgili bütün taraflara işleme katılma ve görüşlerini bildirme olanağı tanınır.

3.Taraf Devletler, ana-babasından veya bunlardan birinden ayrılmasına karar verilen çocuğun, kendi yüksek yararına aykırı olmadıkça, ana-babasının ikisiyle de düzenli bir biçimde kişisel ilişki kurma ve doğrudan görüşme hakkına saygı gösterirler.

4.Böyle bir ayrılık, bir Taraf Devlet tarafından girişilen ve çocuğun kendisinin ana-babasının veya her ikisinin birden tutuklanmasını,hapsini,sürgün sınır dışı edilmesini veya ölümünü (ki buna devletin gözetimi altında iken nedeni ne olursa olsun meydana gelen ölüm dahildir) tevlit eden herhangi benzer bir işlem sonucu olmuşsa, bu Taraf Devlet, istek üzerine ve çocuğun esenliğine zarar vermemek koşulu ile; ana- babaya, çocuğa veya uygun olursa, ailenin bir başka üyesine, söz konusu aile bireyinin ya da bireylerinin bulunduğu yer hakkında gereken bilgi verecektir. Taraf Devletler, böyle bir istemin başlı başına sunulmasının ilgili kişi veya kişiler bakımından aleyhe hiç bir sonuç yaratmamasını ayrıca taahhüt ederler.

Madde 10

1.9 uncu Maddenin 1 inci fıkrası uyarınca Taraf Devletlere düşen sorumluluğa uygun olarak, çocuk veya ana-babası tarafından, ailenin birleşmesi

amaçlarıyla yapılan bir Taraf Devlet girme ya da onu terk etme konusundaki her başvuru, Taraf Devletlerce olumlu, insani ve ivedi bir tutumla ele alınacak. Taraf Devletler, bu tür bir başvuru yapılmasının, başvuru sahipleri veya aile üyeleri aleyhine sonuçlar yaratmamasını taahhüt ederler.

2.Ana-babası, ayrı Devletlerde oturan bir çocuk olağanüstü durumlar hariç, hem ana hem de babası ile düzenli biçimde kişisel ilişkiler kurma ve doğrudan görüşme hakkına sahiptir. Bu nedenle ve 9 uncu maddenin 1. Fıkrasına göre Taraf Devletler çocuğun ve ana- babasının Taraf Devletlerin ülkeleri dahil herhangi bir ülkeyi terk etme ve kendi ülkelerine dönme hakkına saygı gösterirler. Herhangi bir ülkeyi terk etme hakkı, yalnızca yasada ön görüldüğü gibi ve ulusal güvenliğin, kamu düzenin, kamu sağlığı veya ahlak veya başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak amacı ile ve işbu sözleşme ile tanınan öteki haklarla bağdaştığı ölçüce kısıtlamalara konu olabilir.

Madde 11

1.Taraf Devletler, çocukların yasa dışı yollarla ülke dışına çıkarılıp geri döndürülmemesi halleriyle mücadele için önlemler alırlar.

2.Bu amaçla Taraf Devletler 2 yada çok taraflı anlaşmalar yapılmasını mevcut anlaşmalarla katılmayı teşvik ederler.

Madde 12

1.Taraf Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun, kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırlar.

2.Bu amaçla, çocuğu etkileyen herhangi bir adli veya idari kovuşturmada çocuğun ya doğrudan doğruya veya bir temsilci yada uygun bir makam yoluyla

dinlenilmesi fırsatı, ulusal yasanın usule ilişkin kurallarına uygun olarak çocuğa, özellikle sağlanacaktır.

Madde 13

1.Çocuk, düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir;bu hak, ülke sınırları ile bağlı olmaksızın; yazılı, sözlü, basılı, sanatsal biçimde veya çocuğun seçeceği başka bir araçla her türlü haber ve düşüncelerin araştırılması, elde edilmesi ve verilmesi özgürlüğünü içerir.

2.Bu hakkın kullanılması yalnızca;

a)Başkasının haklarına ve itibarına saygı,

b)Milli güvenliğin, kamu düzeninin, kamu sağlığı ve ahlakın korunması nedenleriyle ve kanun tarafından öngörülmek ve gerekli olmak kaydıyla yapılan sınırlamalara konu olabilir.

Madde 14

1.Taraf Devletler, çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı gösterirler.

2.Taraf Devletler, ana-babanın ve gerekiyorsa yasal vasilerin; çocuğun yeteneklerinin gelişmesiyle bağdaşır biçimde haklarının kullanılmasında çocuğa yol gösterme konusundaki hak ve ödevlerine, saygı gösterirler.

3.Bir kimsenin dinini ve inançlarını açıklama özgürlüğü kanunla öngörülmek ve gerekli olmak kaydıyla yalnızca kamu güvenliği, düzeni, sağlık ya da ahlakı ya da başkalarının temel hakları ve özgürlüklerini korumak gibi amaçlarla sınırlandırılabilir.

Madde 15

1.Taraf Devletler, çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin haklarını kabul ederler.

2.Bu hakların kullanılması, ancak zorunlu kılınan ve demokratik bir toplumda gerekli olan ulusal güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni yararına olarak ya da kamu sağlığı ve ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla yapılan sınırlandırmalardan başkalarıyla kısıtlandırılamaz.

Madde 16

1.Hiçbir çocuğun özel yaşantısına, aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldıramaz.

2.Çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.

Madde 17

Taraf Devletler, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle toplumsal,ruhsal ve ahlaki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesini sağlarlar. Bu amaçla Taraf Devletler:

a)Kitle iletişim araçlarını çocuk bakımından toplumsal ve kültürel yararı olan ve 29.cu maddenin ruhuna uygun bilgi ve belgeyi yaymak için teşvik ederler;

b)Çeşitli kültürel, ulusal ve uluslararası kaynaklardan gelen bu türde bilgi ve belgelerin üretimi, değişimi ve yayımı amacıyla uluslararası işbirliğini teşvik ederler.

c)Çocuk kitaplarının üretimini ve yayılmasını teşvik ederler;

d)Kitle iletişim araçlarının azınlık grubu veya bir yerli ahaliye mensup çocukların dil gereksinimlerine özel önem göstermeleri konusunda teşvik ederler;

e)13 ve18.ci maddelerde yer alan kurallar göz önünde tutularak çocuğun esenliğine zarar verebilecek bilgi ve belgelere karşı korunması için uygun yönlendirici ilkeler geliştirilmesini teşvik ederler;

Madde 18

1.Taraf Devletler,çocuğun yetiştirilmesinde ve gelişmesinin sağlanmasında ana-babanın birlikte sorumluluk taşıdıkları ilkesinin tanınması için her türlü çabayı gösterirler. Çocuğun yetiştirilmesi ve geliştirilmesi sorumluluğu ilk önce ana-babaya ya da durum gerektiriyorsa yasal vasilere düşer. Bu kişiler her şeyden önce çocuğun yüksek yararını göz önünde tutarak hareket ederler.

2.Bu Sözleşmede belirtilen hakların güvence altına alınması ve geliştirilmesi için Taraf Devletler, çocuğun yetiştirilmesi konusundaki sorumluluklarını kullanmada ana-baba ve yasal vasilerin durumlarına uygun yardım yapar ve çocukların bakımı ile görevli kuruluşların, faaliyetlerin ve hizmetlerin gelişmesini sağlarlar.

3.Taraf Devletler, çalışan ana-babanın, çocuk bakım hizmet ve tesislerinden, çocuklarının da bu hizmet ve tesislerden yararlanma hakkını sağlamak için uygun olan her türlü önlemi alırlar.

Madde 19

1.Bu Sözleşmeye Taraf Devletler,çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkar

muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar.

2.Bu tür koruyucu önlemler; burada tanımlanmış olan çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli başkaca yöntemleri ve uygun olduğu takdirde adliyenin işe el koyması olduğu kadar durumun gereklerine göre çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere, gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programların düzenlenmesi için etkin usulleri de içermelidir.

Madde 20

1.Geçici ve sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına olarak bu ortamda bırakılması kabul edilmeyen her çocuk, Devletten özel koruma ve yardım görme hakkına sahip olacaktır.

2.Taraf Devletler bu durumdaki bir çocuk için kendi ulusal yasalarına göre, uygun olan bakımı sağlayacaklardır.

3. Bu tür bakım, başkaca benzerleri yanında, bakıcı aile yanına verme, İslam Hukukunda Kefalet (Kafalah), evlat edinme ya da gerekiyorsa çocuk bakımı amacı güden uygun kuruluşlara yerleştirmeyi de içerir. Çözümler düşünülürken, çocuğun yetiştirilmesinde sürekliliğin korunmasına ve çocuğun etnik, dinsel kültürel ve dil kimliğine gerek saygı gösterilecektir.

Madde 21

Evlat edinme sistemini kabul eden ve/veya buna izin veren Taraf Devletler, çocuğun en yüksek yararlarının temel düşünce olduğunu kabul edecek ve aşağıdaki ilkeleri gerçekleştirecektir:

a)Bir çocuğun evlat edinilmesine ancak yetkili makamlar karar verir. Bu makam uygulanabilir yasa ve usullere göre ve güvenilir tüm bilgilerin ışığında; çocuğun, ana-babası, yakınları ve yasal vasisine göre durumunu göz önüne alarak ve gereken durumlarda tüm ilgililerle yapılacak görüşme sonucu onların da evlat edinme konusundaki onaylarını alma zorunluluğuna uyarak, kararını verir.

b)Çocuğun kendi ülkesinde elverişli biçimde bakılması mümkün olmadığı veya evlat edinecek veya yanına yerleştirilecek aile bulunmadığı takdirde, ülkeler arası evlat edinmenin çocuk bakımından uygun bir çözüm olduğunu kabul ederler.

c)Başka bir ülkede evlat edinilmesi düşünülen çocuğun, kendi ülkesinde mevcut evlat edinme durumuyla eşdeğer olan güvence ve ölçülerden yararlanmasını sağlarlar.

d)Ülkeler arası evlat edinmede, yerleştirmenin ilgililer bakımından yasadışı para kazanma konusu olmaması için gereken bütün önlemleri alırlar.

e)Bu maddedeki amaçları, uygun olduğu ölçüde, ikili yada çok taraflı düzenleme veya anlaşmalarla teşvik ederler ve bu çerçevede, çocuğun başka bir ülkede yerleştirilmesinin yetkili makam veya organlar tarafından yürütülmesini güvenceye almak için çaba gösterirler.

Madde 22

1.Taraf Devletler, ister tek başına olsun isterse ana-babası veya herhangi bir başka kimse ile birlikte bulunsun, mülteci statüsü kazanmaya çalışan ya da uluslararası iç hukuk kural ve usulleri uyarınca mülteci sayılan bir çocuğun, bu Sözleşmede ve insan haklarına veya insani konulara ilişkin ve söz konusu Devletlerin taraf oldukları diğer Uluslararası sözleşmelerde tanınan ve bu duruma uygulanabilir nitelikte bulunan hakları kullanması amacıyla koruma ve insani yardımdan yararlanması için gerekli bütün önlemleri alırlar.

2.Bu nedenle, Taraf Devletler, uygun gördükleri ölçüde, Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve onunla işbirliği yapan hükümetler arası ve hükümet dışı yetkili başka kuruluşlarla bu durumda olan bir çocuğu korumak, ona yardım etmek, herhangi bir mülteci çocuğun ailesiyle yeniden bir araya gelebilmesi için ana-babası veya ailesinin başka üyeleri hakkında bilgi toplamak amacıyla işbirliğinde bulunurlar. Herhangi bir nedenle kendi aile çevresinden sürekli ya da geçici olarak ayrı düşmüş bir çocuğa bu sözleşmeye göre tanınan koruma, aynı esaslar içinde, ana-babası ya da ailesini başkaca üyelerinden hiç birisi bulunamayan çocuğa da tanınacaktır.

Madde 23

1.Taraf Devletler zihinsel ya da bedensel özürlü çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşamı etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul ederler.

2.Taraf Devletler, özürlü çocukların özel bakımdan yararlanma hakkını tanırlar ve eldeki kaynakları yeterliliği ölçüsünde ve yapılan başvuru üzerine, yardımdan yararlanabilecek durumda olan çocuğa ve onun bakımından sorumlu olanlara, çocuğun durumu ve ana-babasının veya çocuğa bakanların içinde bulundukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılmasını teşvik ve taahhüt ederler.

3.Özürlü çocuğun özel bakıma gereksinimi olduğu bilincinden hareketle bu maddenin 2 inci fıkrası uyarınca yapılması öngörülen yardım, çocuğun ana-babasını ya da çocuğa bakanların parasal (mali) durumları göz önüne alınarak, olanaklara ölçüsünde ücretsiz sağlanır. Bu yardım; özürlü çocuğun eğitimi, meslek eğitimi, tıbbi bakım hizmetleri, rehabilitasyon hizmetleri, bir işte çalışabilecek duruma getirme hazırlık programları ve dinlenme/eğlenme olanaklarından etkin olarak yararlanmasını sağlamak üzere düzenlenir ve çocuğun en eksiksiz biçimde toplumla bütünleşmesi yanında, kültürel ve ruhsal yönü dahil bireysel gelişmesini gerçekleştirme amacını güder.

4.Taraf Devletler, uluslararası işbirliği ruhu içinde, özürlü çocukların koruyucu sıhhi bakımı, tıbbi, psikolojik ve işlevsel tedavileri alanlarına ilişkin gerekli bilgilerin alışverişi yanında, rehabilitasyon, eğitim ve mesleki eğitim hizmetlerine ilişkin yöntemlerin bilgilerini de içerecek şekilde ve Taraf Devletlerin bu alanlardaki güçlerini, anlayışlarını geliştirmek ve deneyimlerini zenginleştirmek amacıyla bilgi dağıtımını ve bu bilgiden yararlanmayı teşvik ederler. Bu bakımdan, gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri, özellikle göz önüne alınır.

Madde 24

1.Taraf Devletler, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. Taraf Devletler, hiçbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkında yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler.

2.Taraf Devletler, bu hakkın tam olarak uygulanmasını takip ederler ve özellikle:

a)Bebek ve çocuk ölüm oranlarının düşürülmesi;

b)Bütün çocuklara gerekli tıbbi yardımının ve tıbbi bakımın; temel sağlık hizmetlerinin geliştirilmesine önem verilerek sağlanması;

c)Temel sağlık hizmetleri çerçevesinde ve başka olanakların yanı sıra, kolayca bulunabilen tekniklerin kullanılması ve besleyici yiyecekler ve temiz içme suyu sağlanması yoluyla ve çevre kirlenmesinin tehlike ve zararlarını göz önüne alarak, hastalık ve yetersiz beslenmeye karşı mücadele edilmesi;

d)Anneye doğum öncesi ve sonrası uygun bakımın sağlanması;

e)Bütün toplum kesimlerinin özellikle anne- babalar ve çocukların, çocuk sağlığı ve beslenmesi, anne sütü ile beslenmesinin yararları, toplum ve çevre sağlığı ve kazaların önlenmesi konusunda temel bilgileri elde etmeleri ve bu bilgileri kullanmalarına yardımcı olunması;

f)Koruyucu sağlık bakımlarının, ana- babaya rehberliğini aile planlaması eğitimi ve hizmetlerinin geliştirilmesi; amaçlarıyla uygun önlemleri alırlar.

3.Taraf Devletler, çocukların sağlığı için zararlı geleneksel uygulamalarının kaldırılması amacıyla uygun ve etkili her türlü önlemi alırlar.

4.Taraf Devletler, bu maddede tanınan hakkın tam olarak gerçekleştirilmesini tedricen sağlamak amacıyla uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi ve teşviki konusunda karşılıklı olarak söz verirler. Bu konuda gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle göz önünde tutulur.

Madde 25

Taraf Devletler, yetkili makamlarca korunma ve bakım altına alma, bedensel ya da ruhsal tedavi amaçlarıyla hakkında bir yerleştirme tedbiri uygulanan çocuğun gördüğü tedaviyi ve yerleştirilmesine bağlı diğer tüm şartları belli aralıklarla gözden geçirme hakkına sahip olduğunu kabul ederler.

Madde 26

1.Taraf Devletler, her çocuğun sosyal sigorta dahil, sosyal güvenlikten yaralanma hakkını tanır ve bu hakkın tam olarak gerçekleşmesini sağlamak için ulusal hukuklarına uygun, gerekli önlemleri alırlar.

2.Sosyal Güvenlik, çocuğun ve çocuğun bakımından sorumlu olanların kaynakları ve koşulları göz önüne alınarak ve çocuk tarafından ya da onun adına yapılan sosyal güvenlikten yararlanma başvurusuna ilişkin başkaca durumlar da göz önünde tutularak sağlanır.

Madde 27

1.Taraf Devletler,her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduğunu kabul ederler.

2.Çocuğun gelişmesi için gerekli hayat şartlarının sağlanması sorumluluğu; sahip oldukları imkanlar ve mali güçleri çerçevesinde öncelikle çocuğun ana babasına veya çocuğun bakımını üstlenen diğer kişiler düşer.

3.Taraf Devletler, ulusal durumlarına göre ve olanaklarına göre ve olanakları ölçüsünde, ana babaya ve çocuğun bakımını üstlenen diğer kişiler e, çocuğun bu hakkının uygulanmasında yardımcı olmak amacıyla gerekli önlemleri alır ve gereksinim olduğu takdirde özellikle beslenme, giyim ve barınma konularında maddi yardım ve destek programları uygularlar.

4.Taraf Devletler, Taraf Devlet ülkesinde veya başka ülkede bulunsun; ana babası veya çocuğa karşı mali sorumluluğu bulunan diğer kişiler tarafından, çocuğun bakım giderlerinin karşılanmasını sağlamak amacıyla her türlü uygun önlemi alırlar. Özellikle çocuğa karşı mali sorumluluğu olan kişinin, çocuğun ülkesinden başka bir ülkeden başka bir ülkede yaşaması halinde,Taraf Devletler bu konuya ilişkin uluslararası anlaşmalara katılmayı veya bu tür anlaşmalar aktinin yanı sıra başkaca uygun düzenlemelerin yapılmasını teşvik ederler.

Madde 28

1.Taraf Devletler,çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle:

a)İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler;

b)Orta öğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar;

c)Uygun bütün araçları kullanarak, yüksek öğretime yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler;

d)Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler;

e)Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar.

2.Taraf Devletler, okul disiplinin çocuğun insan olarak taşıdığı saygınlıkla bağdaşır biçimde ve bu Sözleşmeye uygun olarak yürütülmesinin sağlanması amacıyla gerekli olan tüm önlemleri alırlar.

3.Taraf Devletler eğitim alanında, özellikle cehaletin ve okuma yazma bilmemenin dünyadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve çağdaş eğitim yöntemlerine ve bilimsel ve teknik bilgilere sahip olunmasını kolaylaştırmak amacıyla uluslararası işbirliğini güçlendirir ve teşvik ederler. Bu konuda, gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle göz önünde tutulur.

Madde 29

1.Taraf Devletler, çocuk eğitiminin aşağıdaki amaçlara yönelik olmasını kabul ederler;

a)Çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yetilerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi;

b)İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, Birleşmiş Milletler Antlaşmasında benimsenen ilkelere saygının geliştirilmesi;

c)Çocuğun ana-babasına, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, çocuğun yaşadığı, veya geldiği menşe ülkenin ulusal değerlerine ve kendisininkinden farklı uygarlıklara saygının geliştirilmesi;

d)Çocuğun, anlayışı, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik, ister etnik, ister ulusal, ister dini gruplardan, isterse yerli halktan olsun, tüm insanlar arasında dostluk ruhu ile özgür bir toplumda, yaşantıyı, sorumlulukla üstlenecek şekilde hazırlanması;

e)Doğal çevreye saygının geliştirilmesi.

2.Bu maddenin veya 28'inci maddenin hiçbir hükmü gerçek ve tüzel kişilerin öğretim kurumları kurmak ve yönetmek özgürlüğüne bu maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen ilkelere saygı göstermesi ve bu kurumlarda yapılan eğitimin Devlet tarafından konulmuş olan asgari kurallara uygun olması koşuluyla aykırı sayılacak biçimde yorumlanmayacaktır.

Madde 30

Soya, dine ya da dile dayalı azınlıkların ya da yerli halkların var olduğu Devletlerde, böyle bir azınlığa mensup olan ya da yerli halktan olan çocuk, ait

olduğu azınlık topluluğunun diğer üyeleri ile birlikte kendi kültüründen yararlanma, kendi dinine inanma ve uygulama ve kendi dilini kullanma hakkından yoksun bırakılamaz.

Madde 31

1.Taraf Devletler, çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar.

2.Taraf Devletler, çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakkına saygı duyarak tanırlar ve özendirirler ve çocuklar için, boş zamanı değerlendirmeye, dinlenmeye, sanata ve kültüre ilişkin (etkinlikler) konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler.

Madde 32

1.Taraf Devletler, çocuğun, ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitimine zarar verecek ya da sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ya da toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı korunma hakkını kabul ederler.

2.Taraf Devletler bu maddenin uygulamaya konulmasını sağlamak için yasal, idari, toplumsal ve eğitsel her önlemi alırlar. Bu amaçlar ve öteki uluslararası belgelerin ilgili hükümleri göz önünde tutularak, Taraf Devletler özellikle şu önlemleri alırlar:

a)İşe kabul için bir ya da birden çok asgari yaş sınırı tespit ederler;

b)Çalışmanın saat olarak süresi ve koşullarına ilişkin uygun düzenlemeleri yaparlar;

c)Bu maddenin etkili biçimde uygulanmasını sağlamak için ceza veya başka uygun yaptırımlar öngörürler.

Madde 33

Taraf Devletler, çocukların uluslararası antlaşmalarda tanımladığı biçimde uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı kullanımına karşı korunması ve çocukların bu tür maddelerin yasadışı üretimi ve kaçakçılığı alanında kullanılmasını önlemek amacıyla yasal sosyal ve eğitsel niteliktekiler de dahil olmak üzere her türlü uygun önlemleri alırlar.

Madde 34

Taraf Devletler, çocuğu her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suistimale karşı koruma güvencesi verirler. Bu amaçla Taraf Devletler özellikle:

a)Çocuğun yasadışı bir cinsel faaliyete girişmek üzere kandırılması veya zorlanmasını;

b)Çocukların, fuhuş, yada diğer yasadışı cinsel faaliyette bulundurularak sömürülmesini;

c)Çocukların, pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemede kullanılarak sömürülmesini; önlemek amacıyla ulusal düzeyde ve ikili ile çok taraflı ilişkilerde gerekli her türlü önlemi alırlar.

Madde 35

Taraf Devletler, her ne nedenle ve hangi biçimde olursa olsun , çocukların kaçırılmaları , satılmaları veya fuhşa konu olmalarını önlemek için ulusal düzeyde ve ikili ve çok yanlı ilişkilerde gereken her türlü önlemleri alırlar.

Madde 36

Taraf Devletler, esenliğine herhangi bir biçimde zarar verebilecek başka her türlü sömürüye karşı çocuğu korurlar.

Madde 37

Taraf Devletler, aşağıdaki hususları sağlarlar:

a)Hiç bir çocuk, işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tabi tutulmayacaktır. On sekiz yaşından küçük olanlara, işledikleri suçlar nedeniyle idam cezası verilemeyeceği gibi salıverilme koşulu bulunmayan ömür boyu hapis cezası da verilmeyecektir.

b)Hiç bir çocuk yasa dışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır. Bir çocuğun tutuklanması, alıkonulması veya hapsi yasa gereği olacak ve ancak en son baş vurulacak bir önlem olarak düşünülüp, uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacaktır.

c)Özgürlünden yoksun bırakılan her çocuğa insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri göz önünde tutularak davranılacaktır. Özgürlüğünden yoksun olan her çocuk, kendi yüksek yararı aksini gerektirmedikçe, özellikle yetişkinlerden ayrı tutulacak ve olağanüstü durumlar dışında ailesi ile yazışma ve görüşme yoluyla ilişki kurma hakkına sahip olacaktır.

Madde 38

1)Taraf Devletler, silahlı çatışma halinde kendilerine uygulanabilir olan uluslararası hukukun, çocukları da kapsayan insani kurallarına uymak ve uyulmasını sağlamak yükümlülüğünü üstlenirler.

2)Taraf Devletler on beş yaşından küçüklerin çatışmalara doğrudan katılmaması için uygun olan bütün önlemleri alırlar.

3)Taraf Devletler, özellikle on beş yaşına gelmemiş çocukları askere almaktan kaçınırlar. Taraf Devletler, on beş ile on sekiz yaş arasındaki çocukların silah altına alınmaları gereken durumlarda, önceliği yaşça büyük olanlara vermek için çaba gösterirler.

4)Silahlı çatışmalarda sivil halkın korunmasına ilişkin uluslararası insani hukuk kuralları tarafından öngörülen yükümlülüklerini uygun olarak, Taraf Devletler silahlı çatışmadan etkilenen çocuklara koruma ve bakım sağlamak amacıyla mümkün olan her türlü önlemi alırlar.

Madde 39

Taraf Devletler, her türlü ihmal, sömürü ya da suistimal, işkence ya da her türlü zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da ceza uygulaması ya da silahlı çatışma mağduru olan bir çocuğun, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve yeniden toplumla bütünleşebilmesini temin için uygun olan tüm önlemleri alırlar. Bu tür sağlığa kavuşturma ve toplumla bütünleştirme, çocuğun sağlığını, özgüvenini ve saygınlığını geliştirici bir ortamda gerçekleştirilir.

Madde 40

1)Taraf Devletler hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddia edilen ve bu nedenle itham edilen ya da ihlal ettiği kabul edilen her çocuğun; çocuğun yaşı ve yeniden topluma kazandırılmasının ve toplumda yapıcı rol üstlenmesinin arzu edilir olduğu hususları göz önünde bulundurularak, taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkını kabul ederler.

a)İşlendiği zaman ulusal ya da uluslararası hukukça yasaklanmamış bir eylem ya da ihmal nedeniyle hiçbir çocuk hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddiası ya da ithamı öne sürülemeyeceği gibi böyle bir ihlalde bulunduğu da kabul edilmeyecektir.

b)Hakkında ceza kanunu ihlal iddiası veya ithamı bulunan her çocuk aşağıdaki asgari güvencelere sahiptir:

i)Haklarındaki suçlama yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılmak;

ii)Haklarındaki suçlamalardan kendilerinin hemen ve doğrudan doğruya; ya da uygun düşen durumlarda ana-babaları ya da yasal vasileri kanalı ile haberli kılınmak ve savunmalarının hazırlanıp sunulmasında gerekli yasal ya da uygun olan başka yardımdan yararlanmak;

iii)Yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde adli ya da başkaca uygun yardımdan yararlanarak ve özellikle çocuğun yaşı ve durumu göz önüne alınmak suretiyle kendisinin yüksek yararına aykırı olduğu saptanmadığı sürece, ana-babası veya yasal vasisi de hazır bulundurularak yasaya uygun biçimde adil bir duruşma ile konunun gecikmeksizin karara bağlanmasının sağlanması;

iv)Tanıklık etmek ya da suç ikrarında bulunmak için zorlanmamak; aleyhine olan tanıkları sorguya çekmek veya sorguya çekmiş olmak ve lehine olan tanıkların hazır bulunmasının ve sorgulanmasının eşit koşullarda sağlanması;

v)Ceza yasasını ihlal ettiği sonucuna varılması halinde, bu kararın ve bunun sonucuna varılması halinde, bu kararın ve bunun sonucu olarak alınan önlemlerin daha yüksek yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde yasaya uygun olarak incelenmesi;

vi)Kullanılan dili anlamaması veya konuşamaması halinde çocuğun parasız çevirmen yardımından yararlanması;

vii)Kovuşturmanın her aşamasında özel hayatının gizliliğine tam saygı gösterilmesine hakkı olmak;

3.Taraf Devletler, hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddiası ileri sürülen, bununla itham edilen ya da ihlal ettiği kabul olunan çocuk bakımından, yalnızca ona uygulanabilir yasaların, usullerin, onunla ilgili makam ve kuruluşların oluşturulmasını teşvik edecek ve özellikle şu konularda çaba göstereceklerdir:

a)Ceza yasasını ihlal konusunda asgari bir yaş sınırı belirleyerek, bu yaş sınırının altındaki çocuğun ceza ehliyetinin olmadığının kabulü;

b)Uygun bulunduğu ve istenilir olduğu takdirde insan hakları ve yasal güvencelere tam saygı gösterilmesi koşuluyla bu tür çocuklar için adli kovuşturma olmaksızın önlemlerin alınması.

4.Koruma tedbiri, yönlendirme ve gözetim kararları, danışmanlık, şartlı salıverme, bakım için yerleştirme, eğitim ve meslek öğretme programları ve diğer kurumsal bakım seçenekleri gibi çeşitli düzenlemelerin uygulanmasında, çocuklara durumları ve suçları ile orantılı ve kendi esenliklerine olacak biçimde muamele edilmesi sağlanacaktır.

Madde 41

Bu Sözleşmede yer alan hiçbir husus, çocuk haklarının gerçekleştirilmesine daha çok yardımcı olan ve;

a)Bir taraf Devletin yasasında; veya

b)Bu devlet bakımından yürürlükte olan uluslararası hukukta yer alan hükümleri etkilemeyecektir.

Ek-4: **Birleşmiş Milletler Tarafından Hazırlanan Yaşlı İlkeleri**

Birleşmiş Milletler Yaşlı İlkeleri aşağıda belirilmiştir. Bunlar; (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/yasli/Birlesmis_Milletler_Yasli_ilkeleri.(18.12.2008)

Bağımsızlık

Yaşlı Bireyler; beslenme, barınma, giyim gibi temel gereksinimlerini karşılamak ve sağlık bakımından yararlanmak için yeterli gelire sahip olmalıdır. Sayılan gereksinimlerini karşılayabilmeleri için ailelerinden ve toplumun her kesiminden destek almalıdır. Gereksinimlerini karşılama konusunda kendi kendilerine yardımcı olabilmeleri yönünde destek almalıdır. Gelir getirici bir işte çalışabilmeli ya da toplumdaki diğer gelir getirici faaliyetlerden yararlanmalıdır. Emeklilik yaşının belirlenmesi ve emeklilik koşullarının tanımlanmasında söz sahibi olmalıdır. Yaşlarına, yeteneklerine uygun eğitim ve öğretim programlarına sahip olmalıdır. Bireysel tercihlerine uygun, güvenli bir çevrede yaşamalıdır. Yaşadıkları çevre aynı zamanda onlara kapasitelerini geliştirebilecek fırsatlar sunmalıdır. Mümkün olduğunca uzun süre kendi evlerinde ya da aile ortamında yaşamalıdır.

Katılım

Yaşlı bireyler;

Toplumla ilişkilerini sürdürmelidir. Refah düzeylerini doğrudan etkileyecek politikaların hazırlanması ve uygulanması aşamalarına aktif bir biçimde katılımda bulunmalıdır. Bilgi ve becerilerini genç kuşaklar ile paylaşmalıdır. Topluma hizmet

etmek için çeşitli fırsatlar geliştirebilmelidir. Kendi ilgi ve yeteneklerine uygun etkinliklere gönüllü olarak katılımda bulunmalı ve hizmet edebilmelidir.

Bakım

Yaşlı bireyler;

Aile ve toplum tarafından desteklenmeli, ihtiyacı olanlara uygun bakım hizmetleri verilmelidir. Her toplumun kültürel değerler sistemine uygun bir biçimde korunmalı ve gözetilmelidir. Asgari düzeyde fiziksel, zihinsel ve ruhsal iyiliği kazandıracak ve sürdürecek sağlık bakımına sahip olmalıdır. Yaşamlarını kendi başlarına sürdürebilecekleri, gereksinim duyduklarında korunabilecekleri ve bakılabilecekleri çeşitli sosyal hizmetlere ve yasal düzenlemelere sahip olmalıdır. İnsana yakışır ve güvenli bir ortamda, sosyal ve zihinsel yönden desteklenecekleri, kendilerini geliştirebilecekleri, koruma ve rehabilitasyon hizmeti alabilecekleri, uygun kurumsal bakım modellerinden yararlanmalıdır. Bir huzurevi ya da rehabilitasyon merkezinde yaşamaları durumunda; ihtiyaçlarına, inançlarına, haysiyetlerine, özel yaşamlarına (mahremiyetlerine), bakımları ve yaşam biçimleri hakkında kendi kararlarını vermelerine tam olarak saygı görmelidir. İnsan haklarından ve temel özgürlüklerden tam olarak yararlanmalıdır.

Kendini Gerçekleştirme

Bireysel potansiyellerini (yetenek ve becerilerini) tam olarak geliştirebilecek fırsatlar yaratmalı, varolan uygulamalardan yararlanmalıdır. Toplumun eğitim ve kültür etkinliklerine aktif olarak katılabilmelidir.

İtibar

İtibar görmeli ve güven içerisinde yaşamalıdır. Sömürüden, fiziksel ya da zihinsel istismardan uzak tutulmalıdır. Hizmetlerden yararlanırken; yaş, cinsiyet, ırk, etnik köken, özür durumu ya da diğer konumları nedeniyle bir ayırım görmemelidir.

Gelir durumları belirleyici bir unsur olmamalı, gelir düzeyinden bağımsız olarak gereksinimleri karşılanacak şekilde uygun hizmetlerden yararlanmalıdır.

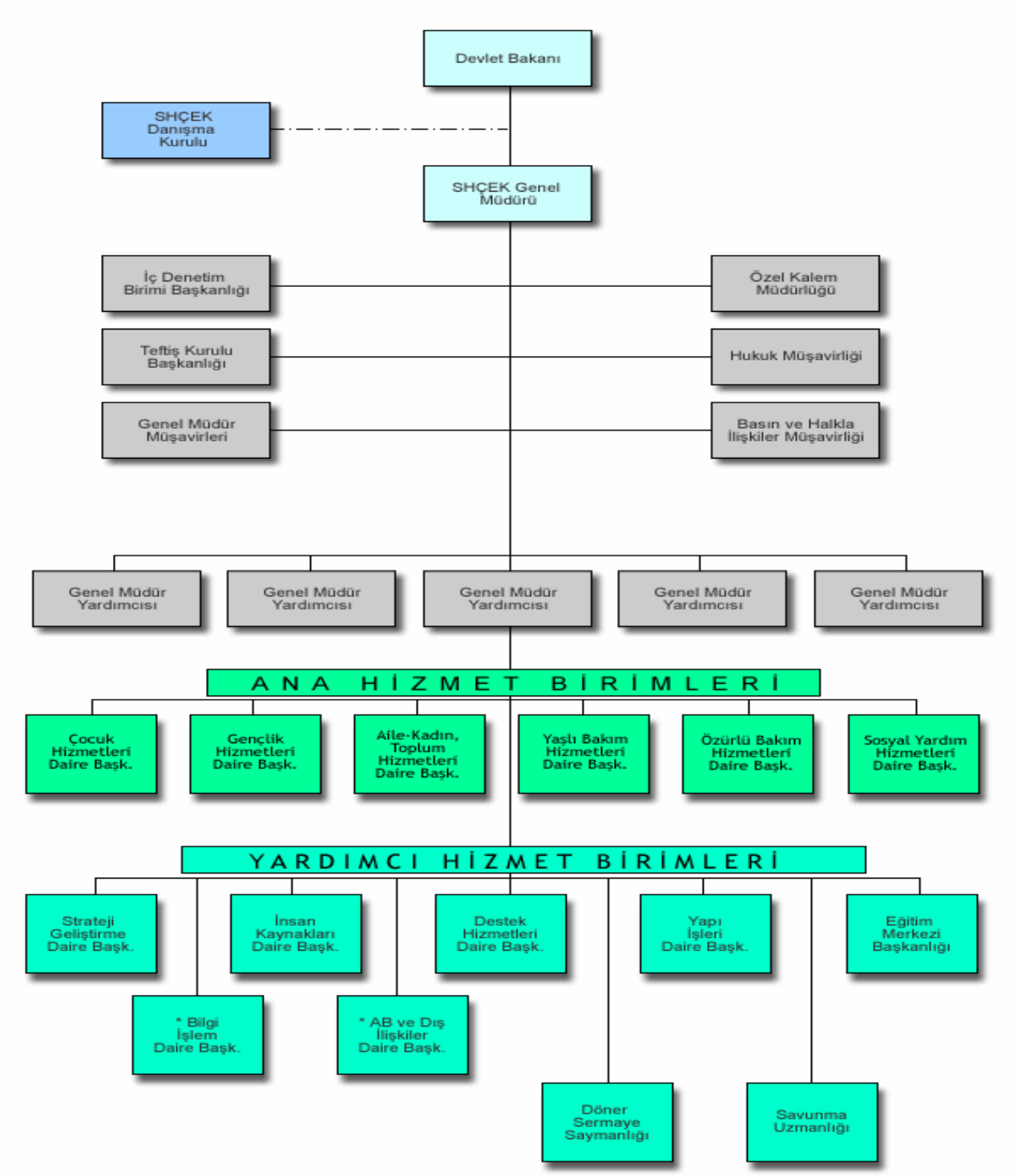
Ek-5

Tablo1:Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti Kuruluşlarının İllere Göre Dağılımı (1935)

KURULUŞ	SAYI	BULUNDUĞU İL
Ana Kucağı	3	Ankara, Diyarbekir, İzmir
Gündüz Bakımevi	8	Ankara, Balıkesir, Bursa (2), Elaziz, İzmir, Giresun, Adalar
Süt Damlası	10	Ankara, Denizli, Eskişehir, İstanbul, Tokat, Mersin, Konya, Sivas, İzmir
Muayenehane	25	Ankara(3), Adana, Balıkesir, Denizli, Bolu, Diyarbekir, Bursa, Edirne, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Giresun, Tokat, Mersin, Antalya, Konya, Üsküdar, Zile, Fatih, Kasaba, Bakırköy, Çorum
Doğumevi	1	Bakırköy
Aşhane	28	Adana, Balıkesir, Çorum, Eskişehir, Elaziz, Tokat, Mersin, Kars, Muğla, Adalar, Adapazarı, Biga, Erbaa, Ereğli(Karadeniz), İnegöl, Gelibolu, Hendek, Kalecik, Kadıköy, Karapınar, Uzunköprü, Lapseki, Reşadiye, Zile, Fatih, Ankara, Sivas
Sefkat Yurdu	13	Artvin, İzmir, Giresun, Tokat, Kars, Biga, Lapseki, Reşadiye, Ödemiş, Adana, Balıkesir, Kemalpaşa, Isparta
Yetimler Evi	3	Çanakkale, Edirne, Adana
Çocuk Bahçesi	28	Ankara, Antalya, Kayseri, Giresun, Niğde, İzmir, Eskişehir, Bolu, Denizli, Çorum, Balıkesir, Konya, Gaziantep(2), Emet, Merzifon, Seydişehir, Malkara, Salihli, Safranbolu, Elaziz, Kırklareli, Mersin, İzmit, Bor, Akşehir, Uşak, Akhisar
Banyo	6	Ankara, Aydın, Adana, Artvin, Balıkesir, Ayancık
Sinema	7	Balıkesir, Çorum, Denizli, Mersin, Çorlu, Salihli, Artvin
Okuma Odası	1	Ödemiş

Çocuk Bakıcı Mektebi	1	Ankara
Ana Mektebi	2	Ödemiş, İzmir
Toplam	136	

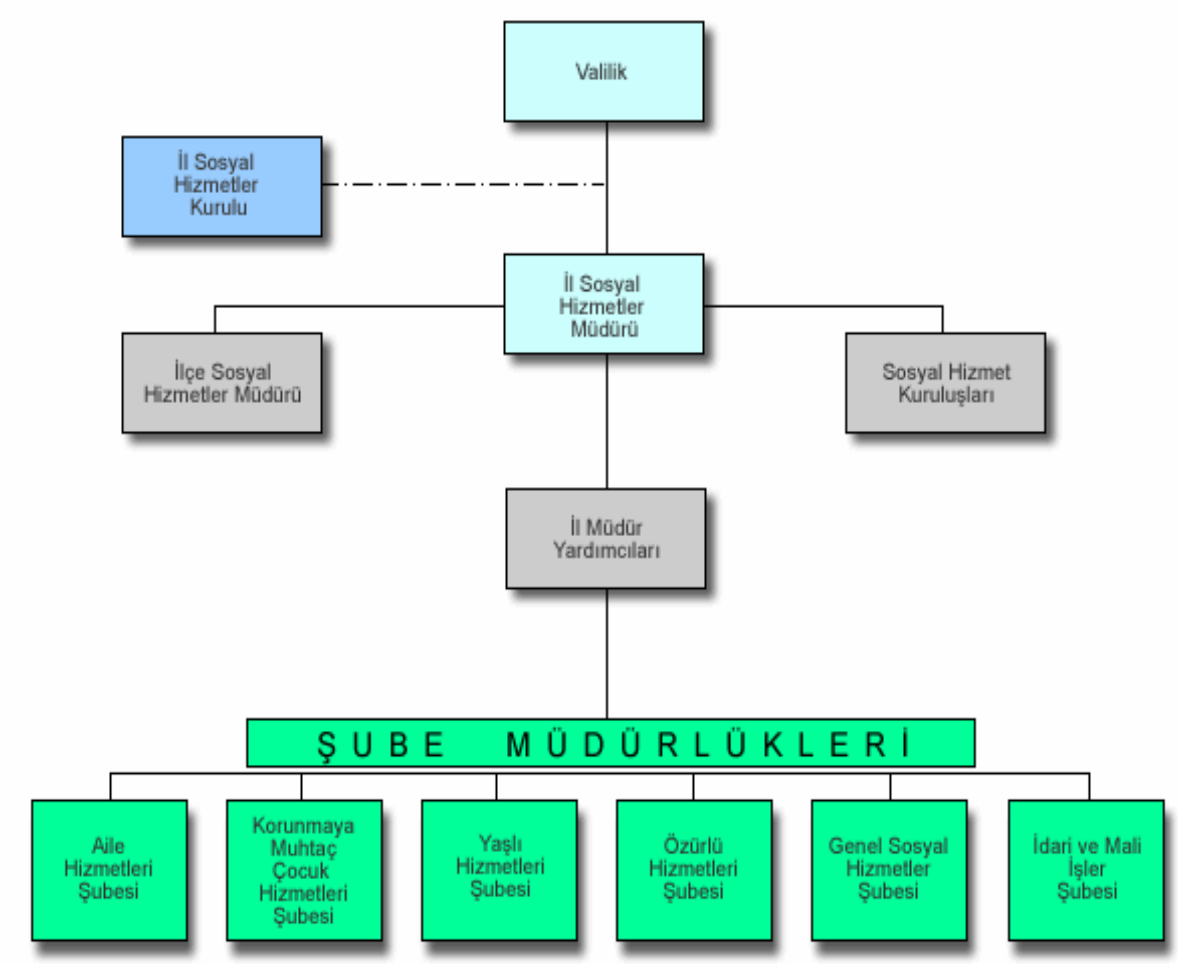
Ek-6

Şekil 1: Merkez Teşkilat Yapısı

Kaynak: http://www.shcek.gov.tr/Kurumsal_Bilgi/Teskilat/default.asp

Ek-7

Şekil 2: Taşra Teşkilat Yapısı

Kaynak:
(http://www.shcek.gov.tr/Kurumsal_Bilgi/Teskilat/default.asp(22.12.2008)).

Ek-8

Tablo 2: 2008 Kayım Ayı itibariyle Kuruluşlardaki Mevcut Durum

Sıra No	Kuruluşun Adı	2008 Kasım Ayı İtibariyle Kuruluşlarda Mevcut Durum				
		Sayı	Kapasite	Kayıtlı Kişi Sayısı	Fiilen Bakılan Kişi Sayısı (Yatılı)	Yılbaşından Bugüne Hiz. Yarar. Kişi Say. (Gündüzlü)
1	İl Müdürlüğü	81				
2	İlçe Müdürlüğü	34				
3	Çocuk Yuvası (0-6) (1)	16	908	797	483	0
4	Çocuk Yuvası (7-12) (1)	54	3687	3824	2474	0
5	Çocuk Yuvası (0-12) (1)	24	3156	3917	2248	0
6	Sevgi Evi (0-12)	9	900	766	597	0
7	Sevgi Evi (13-18) (5)	4	266	284	218	0
8	Kız Yetiştirme Yurtları (5)	46	2649	3413	1966	0
9	Erkek Yetiştirme Yurtları	62	4840	6092	3412	0
10	Kor.Bak.ve Sos.Reh. Mrk(7-18)	15	392	220	170	0
11	Huzurevleri (3)	46	3637	3074	3063	0
12	Huz. Yaş. Bak. Ve Reh. Mer. (3)	27	4077	2903	2898	0
13	Huzurevi Reh. Merkezi	6	264	241	241	0
14	Yaşlı Dayanışma Merkezi	5	0	630	0	630
15	Bakım ve Reh. Merkezi	54	4492	2944	2736	81
16	Aile Dan. Ve Reh. Mrk.	15	0	324	0	324
17	Kadın Konukevi (4)	25	543	334	334	0

18	Toplum Merkezi	78	0	43000	0	43000
19	Aile Danışma Merkezi	42	0	4897	0	4897
20	ÇOGEM Yatılı (2)	10	278	236	157	0
21	ÇOGEM Gündüzlü (2) (6)	24	0	6927	0	6927
22	ÇOGEM Yatılı–Gündüzlü (2) (6)	3	61	765	0	765
23	Gözlem Evi (İlk Adım İst.) (2)	5	99	4886	2657	1933
GENEL TOPLAM		570	30249	90474	23654	58557
1	Çocuk Evi (0-12)	64	364	156	156	0
2	Çocuk Evi (13-18)	22	153	44	44	0

Ek-9

Tablo 3 : Yıllar İtibariyle Çocuk Yuvası ve Bakılan Çocuk Sayıları

Kaynak: (http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Cocuk_Yuvalari.asp (22.12.2008)).

YIL	KURULUŞ SAYISI	BAKILAN ÇOCUK SAYISI
2000	78	7568
2001	81	7863
2002	82	8552
2003	83	8910
2004	91	9609
2005	95	9935
2006	107	9670
2007	103	10041

Ek-10

Tablo 4 : 26.01.2009 Tarihi İtibariyle

Kaynak: SHÇEK, Yaşlı Bakım Hizmetleri,
(http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/yasli/Yasli_Bakim_Hizmetleri.asp (08.12.2008))

HUZUREVİ	HUZUREVİ SAYISI	KAPASİTE
SHÇEK AİT HUZUREVLERİ	78	7962

Ek-11

Tablo 5 : 26.01.2009 Tarihi İtibariyle

Kaynak: SHÇEK, Yaşlı Bakım Hizmetleri,
(http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/yasli/Yasli_Bakim_Hizmetleri.asp (08.12.2008)).

HUZUREVİ	HUZUREVİ SAYISI	KAPASİTE
DERNEK VE VAKIFLARA AİT HUZUREVLERİ	34	2675
AZINLIKLARA AİT HUZUREVLERİ	7	991
ÖZEL HUZUREVLERİ	112	4736
TOPLAM	153	8411

Ek-12

Tablo 6: 26.01.2009 Tarihi İtibariyle

Kaynak: SHÇEK, Yaşlı Bakım Hizmetleri,
(http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/yasli/Yasli_Bakim_Hizmetleri.asp (08.12.2008)).

HUZUREVİ	HUZUREVİ SAYISI	KAPASİTE
DİĞER BAKANLIKLARA BAĞLI HUZUREVLERİ	6	2442
BELEDİYELERE AİT HUZUREVLERİ	22	2104
TOPLAM	28	4546

Ek-13

Tablo 7: 26.01.2009 tarihi itibariyle

Kaynak: SHÇEK, Yaşlı Bakım Hizmetleri,
(http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/yasli/Yasli_Bakim_Hizmetleri.asp (08.12.2008)).

MERKEZLER	ERKEK	KADIN	ÜYE SAYISI
ANKARA EMEK YDM	28	178	206
ANKARA MAMAK YDM	47	37	84
ÇANAKKALE YDM	23	168	191
İZMİR NEBAHAT DOLMAN YDM	73	334	407
ESKİŞEHİR YDM	63	15	78
Toplam	234	732	966

Ek -14

Tablo 8: Kuruluş Türü ve Sayısı

Kaynak: SHÇEK, 2006 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006FaaliyetRaporu.(15.12.2008)).

KURULUŞLAR	SAYISI
İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	81
İlçe Sosyal Hizmet Müdürlüğü	35
Çocuk Yuvası (Çocuk yuvalarına bağlı 31 adet çocuk evi)	99
Sevgi Evi (0-12 Yaş)	8
Çocuk ve Gençlik Merkezi,	44
Yetiştirme Yurdu (Yetiştirme yurtlarına bağlı 7 Gençlik Evi)	110
Sevgi Evi (13 – 18 Yaş)	2
Huzurevi	68
Yaşlı Dayanışma Merkezi	5
Rehabilitasyon Merkezi	66
Aile Danışma Merkezi	38
Kadın Konukevi	17
Toplum Merkezi	66
TOPLAM	639

Ek: 15

Tablo 9: Merkez ve Taşra Teşkilatının Hizmet Binalarına ait Alan ile Teknolojik Kaynaklar Tablosu

Kaynak: SHÇEK, 2006 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006FaaliyetRaporu.(15.12.2008)).

HİZMET BİRİMLERİ	TOPLAM ALAN M2 (yaklaşık)	KAPALI ALAN M2 (yaklaşık)	BİLGİSAYAR		TELEFON-FAX	PROJEKSİYON CİHAZI	TELEVİZYON
			ESKİ	YENİ			
ÇOCUK HİZMETLERİ	1.000.977	253.745	785	687	238	37	823
GENÇLİK HİZMETLERİ	858.312	256.480	958	746	205	22	645
YAŞLI BAKIM HİZMETLERİ	911.295	329.038	332	391	204	6	763
ÖZÜRLÜ BAKIM HİZMETLERİ	608.888	176.111	351	283	124	19	313
İL-İLÇE MÜDÜRLÜKLERİ	62.360	32.459	801	658	354	7	83
AİLE DANIŞMA MERKEZİ	136.248	669.769	19	20	13	7	4
TOPLUM MERKEZİ	105.518	24.518	158	169	76	22	83
KADIN KONUKEVİ	7.620	5.454	20	29	18	1	21
MERKEZ	11.500	10.000	8	372	56	6	13
TOPLAM	3.704.718	1.757.574	3.432	3.355	1.288	127	2.748

Ek: 16

Tablo 10: Yıllar İtibariyle Fiili Çalışan Personel Durumu

Kaynak: SHÇEK, 2006 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006FaaliyetRaporu.(15.12.2008)).

SHÇEK	YILLAR İTİBARİYLE SAYILAR						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Merkez	477	480	520	488	498	508	502
Taşra	8800	8979	8840	8779	8461	8624	8476
TOPLAM	9277	9459	9360	9267	8959	9132	8978

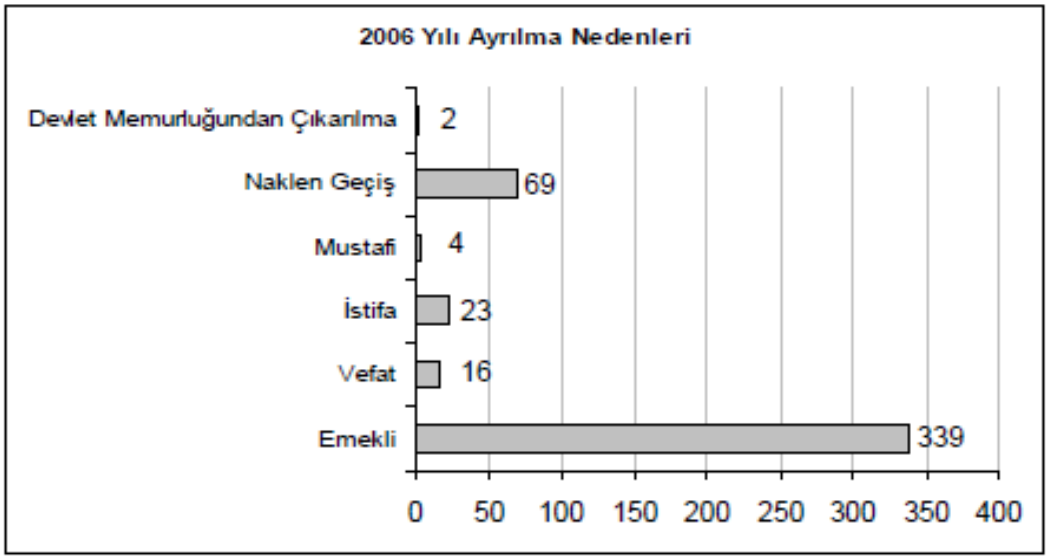
Ek: 17

Tablo 11: Yıllara Göre Bazı Temel Kadrolarda Çalışan Sayısı (Merkez Ve Taşra) (31.12.2006 Tarihi İtibariyle)

Kaynak: SHÇEK, 2006 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006FaaliyetRaporu.pdf (15.12.2008)).

UNVANLAR	YILLAR						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
SOSYAL ÇALIŞMACI	811	874	930	933	938	1051	1050
PSİKOLOG	156	152	183	179	178	199	203
ÇOCUK GELİŞİMCİSİ	64	66	91	95	88	107	106
ÖĞRETMEN	748	947	930	913	944	915	913
TABİP	65	87	104	97	106	116	115
FİZYOTERAPİST	68	74	90	91	95	106	108
HEMŞİRE	420	423	427	407	395	499	504
DİYETİSYEN	27	28	62	59	57	61	64
ÇOCUK EĞİTİCİSİ	359	365	356	352	351	406	398
BAKICI ANNE	208	272	237	210	224	218	198
TOPLAM	2926	3288	3410	3336	3376	3678	3659

Ek: 17

Kaynak: SHÇEK, 2006 Yılı Faaliyet Raporu, http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006FaaliyetRaporu.pdf (15.12.2008)

Ek :18

Tablo 12: Kurumdan 01.01.2006 / 31.12.2006 Tarihleri Arasında Ayrılan Personelin Ayrılış Nedenine Göre Unvan Bazında Sayıları

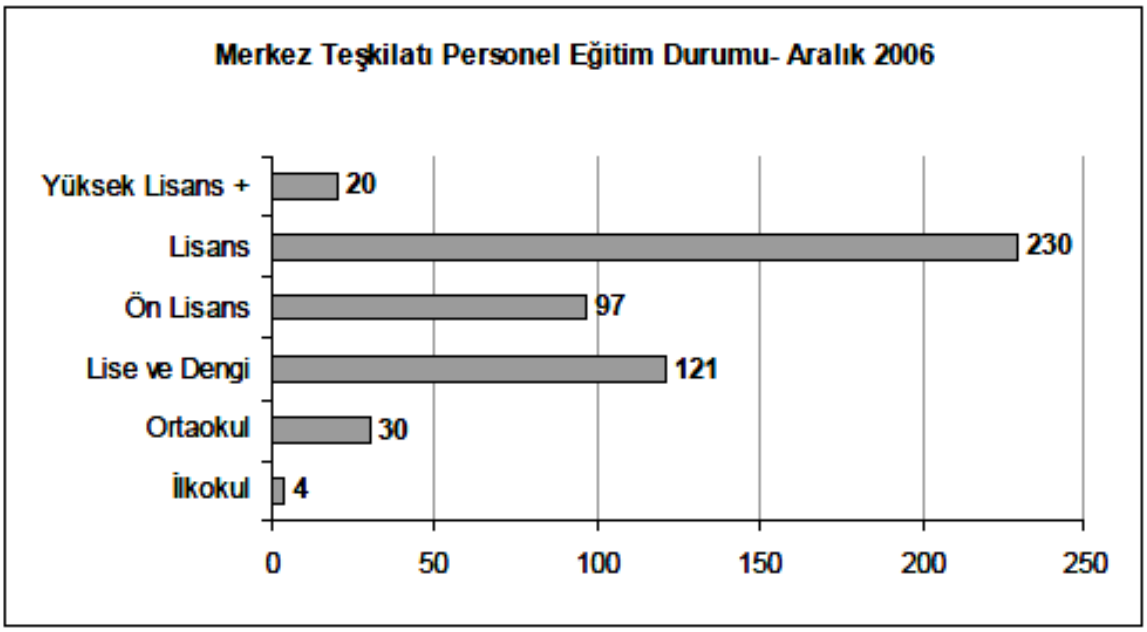
Kaynak: SHÇEK, 2006 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006FaaliyetRaporu.pdf (15.12.2008)).

Ünvanlar	Emekli	Vefat	İstifa	Mustafi	Başka Kur. Nakil (Ayr.)	Görev. son	Dev.Mem. Çıkarılma	TOPLAM
GENEL MÜDÜR YARD.	1							1
HUKUK MÜŞAVİRİ					1			1
MÜŞAVİR	1							1
MÜŞAVİR (Ö)	1							1
DAİRE BAŞKANI	1							1
BAŞMÜFETTİŞ	1				1			2
MÜFETTİŞ	1				1			2
MÜFETTİŞ (Ö)					1			1
APK UZMANI	2				1			3
İL MÜDÜRÜ					1			1
İL MÜDÜR YARD.	5				1			6
ŞUBE MÜDÜRÜ	2				1			3
KURULUŞ MÜDÜRÜ	5							5
KURULUŞ MÜDÜR YRD.	11	1						12
ARAŞTIRMACI (Ö)	2				1			3
AYNİYAT SAYMANI	11							11
ŞEF	7		1		1			9
ŞEF (Ö)	5							5

MEMUR	17	1	2	1	6			27
AMBAR MEMURU	12		1					13
SATINALMA MEMURU	7				3			10
BİLGİSAYAR İŞLETMENİ	1							1
V.H.K.İ.	2				1			3
ÇOCUK EĞİTİCİSİ	7	1						8
DAKTİLOĞRAF	14				2			16
ŞOFÖR	15				2			17
AVUKAT					23			23
TABİP	1		4		8			13
ECZACI + BİYOLOG			1					1
SOSYAL ÇALIŞMACI	13	1	3	1	2		1	21
PSİKOLOG	1		2					3
FİZYOTERAPİST	1		3					4
DİYETİSYEN	2		1					3
ÇOCUK GELİŞİMCİSİ	2							2
HEMŞİRE	14	1						15
MÜHENDİS			1					1
TEKNİKER	1							1
TEKNİSYEN	6	1	1					8
ÖĞRETMEN	24	1	1		3			29
TEKNİSYEN YARD.	13			1				14
AŞÇI	13	1			1			15
TERZİ	7							7
BERBER	3							3

KALORİFERCİ	7							7
BEKÇİ	12	3	1		2		1	19
HİZMETLİ	87	5	1	1	6			100
BAKICI ANNE	1							1
TOPLAM	339	16	23	4	69	0	2	453

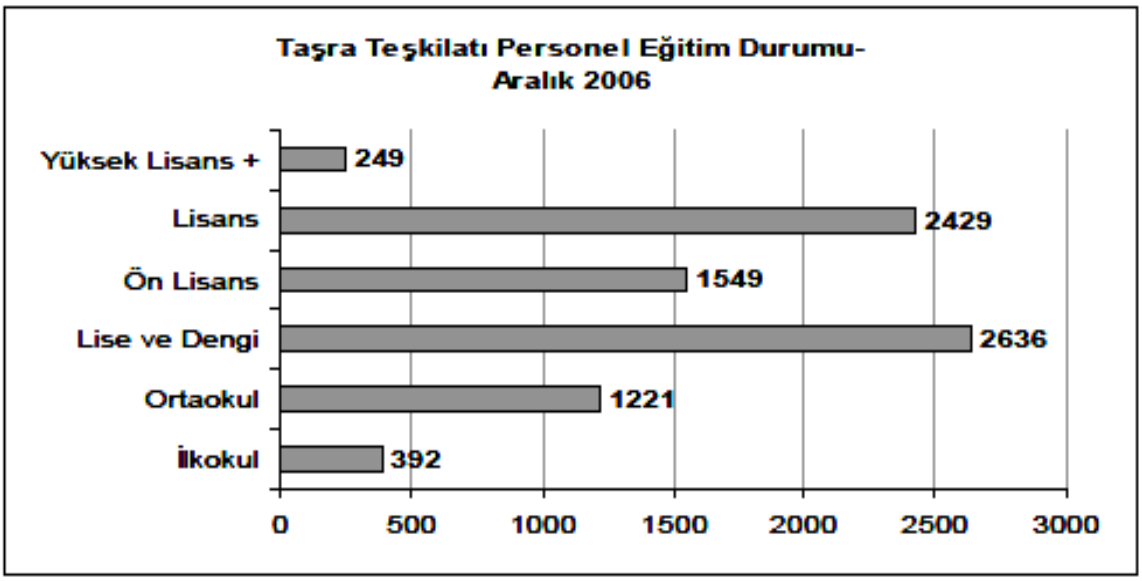
Ek :19

Şekil 3 : Merkez Teşkilatı Personel Eğitim Durumu

Kaynak: SHÇEK, 2006 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006FaaliyetRaporu.pdf (15.12.2008)).

Ek : 20

Şekil 4: Taşra Teşkilatı Personel Eğitim Durumu

Kaynak: SHÇEK, 2006 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006FaaliyetRaporu.pdf (15.12.2008)).

Ek :21

Tablo 13: SHÇEK Merkez Teşkilatı Personel Hizmet Sınıfı - Aralık 2006

Kaynak: SHÇEK, 2006 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006FaaliyetRaporu.pdf (15.12.2008)

Personel Statüsü	Hizmet Sınıfları							Toplam
	G.İ.H.	S.H.S.	A.S.	E.Ö.S.	T.H.S.	D.H.S.	Y.H.S.	
Kadrolu	201	64			17		43	325
Sözleşmeli	152	4			21			177
Toplam	353	68			38		43	502

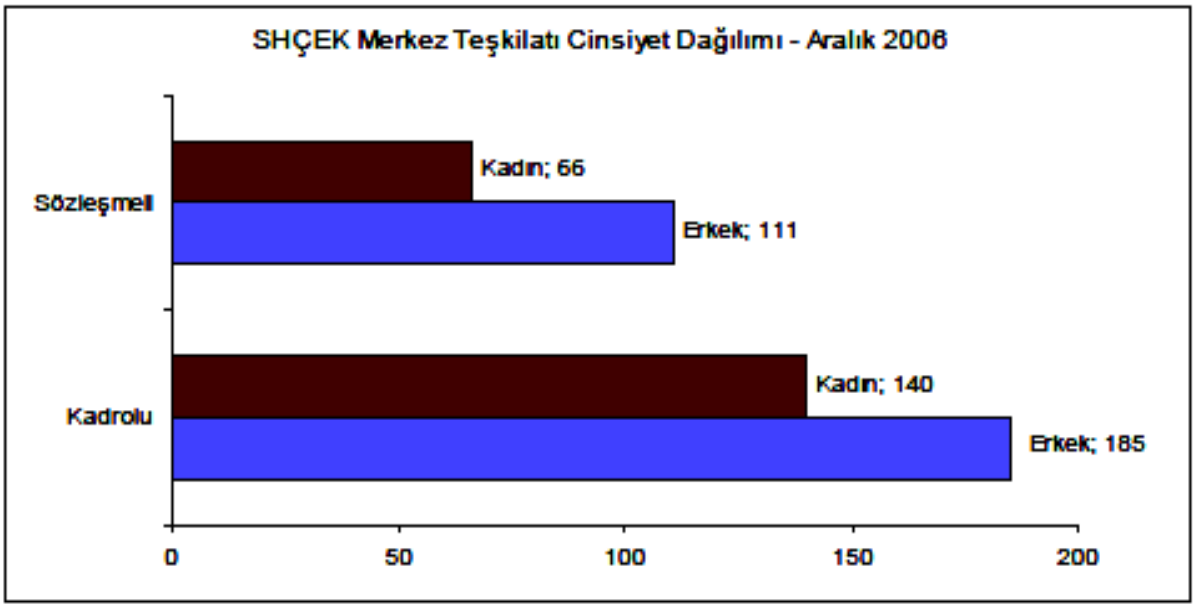
Ek :22

Tablo 14: SHÇEK Taşra Teşkilatı Personel Hizmet Sınıfı - Aralık 2006

Kaynak: SHÇEK, 2006 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006FaaliyetRaporu.pdf (15.12.2008)).

Personel Statüsü	Hizmet Sınıfları							Toplam
	G.İ.H.	S.H.S.	A.S.	E.Ö.S.	T.H.S.	D.H.S.	Y.H.S.	
Kadrolu	2148	1426		913	135		2285	7.013
Sözleşmeli	207	689		114			453	1.463
Toplam	2355	2115		1027	135		2738	8.476

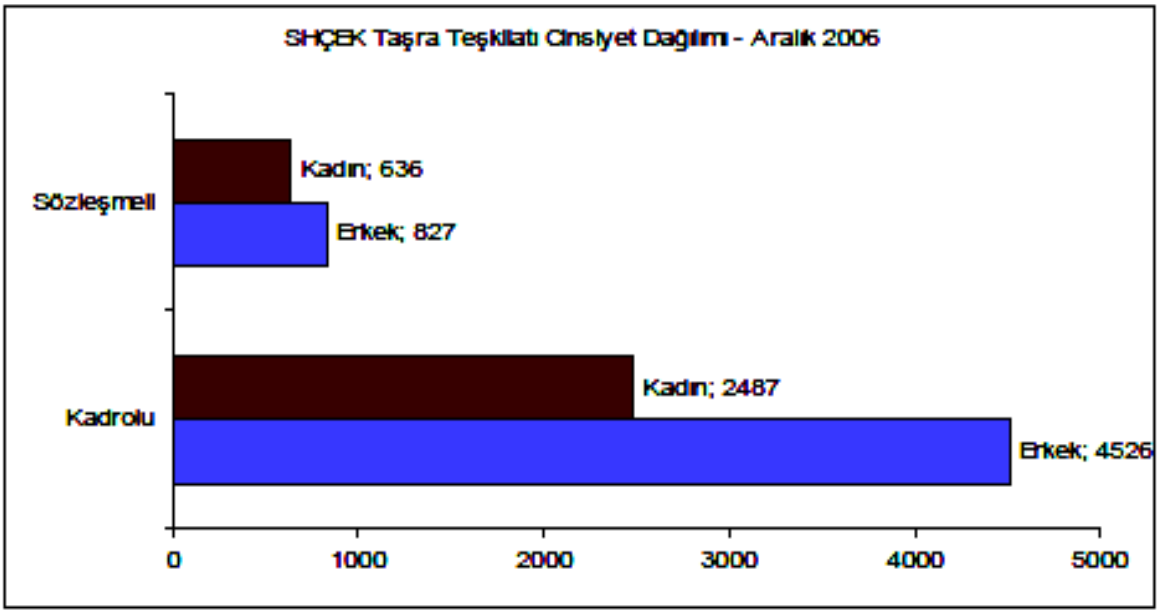
Ek: 23

Şekil 5: Merkez Teşkilatı Personel Cinsiyet Dağılımı

Kaynak: SHÇEK, 2006 Yılı Faaliyet Raporu,
(http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006FaaliyetRaporu.pdf
(15.12.2008)).

Ek :24

Şekil 6: Taşra Teşkilatı Personel Cinsiyet Dağılımı

Kaynak: SHÇEK, 2006 Yılı Faaliyet Raporu, http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006FaaliyetRaporu.pdf (15.12.2008)

Ek: 25

Tablo 15: İllere Göre Kadrolu ve Özel Hizmet Alımı ile Çalıştırılan Personel Dağılımı Tablosu

Kaynak: SHÇEK, 2006 Yılı Faaliyet Raporu, http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2006FaaliyetRaporu.pdf (15.12.2008)

KURULUŞU	Bakılan	Güvenlik	Bakıcı	Kaloriferci	Aşçı	Temizlikçi	KADROLU ÇALIŞAN SAYISI	ÖHA Çalışan Sayısı
GENEL MÜDÜRLÜK	0	7	0	2	0	29	502	38
ADANA	634	3	54	5	0	45	140	107
ADIYAMAN	153	2	24	2	0	8	68	36
AFYON	392	4	14	4	0	17	93	39
AĞRI	100	0	0	2	0	9	37	11
AMASYA	152	0	2	3	0	14	56	19
ANKARA	2471	29	629	6	2	253	1101	919
ANTALYA	598	3	35	2	4	28	208	72
ARTVİN	195	6	18	2	3	10	36	39
AYDIN	410	5	8	2	0	31	119	46
BALIKESİR	639	2	16	1	0	30	167	49
BATMAN	10	2	15	4	2	10	33	33
BİLECİK	141	2	7	3	0	10	27	22
BİNGÖL	64	0	0	0	0	2	52	2
BİTLİS	138	0	2	1	0	9	35	12
BOLU	191	2	19	4	0	17	49	42
BURDUR	197	0	57	4	2	24	100	87
BURSA	676	7	51	1	3	36	209	98
ÇANAKKALE	163	1	6	3	0	13	68	23

ÇANKIRI	402	5	72	7	7	22	59	113
ÇORUM	231	3	51	2	0	8	69	64
DENİZLİ	632	0	34	1	6	42	165	83
DIYARBAKIR	618	15	53	4	3	25	150	100
EDİRNE	378	3	45	8	6	28	68	90
ELAZIĞ	215	0	11	1	0	18	111	30
ERZİNCAN	238	2	50	6	6	21	54	85
ERZURUM	360	2	27	2	0	8	96	39
ESKİŞEHİR	634	6	73	3	0	50	116	132
GAZİANTEP	608	6	128	3	0	36	172	173
GİRESUN	140	1	15	1	0	7	58	24
GÜMÜŞHANE	81	0	11	2	1	5	48	19
HAKKARİ	0	0	0	0	0	0	16	0
HATAY	532	6	51	2	3	21	130	83
ISPARTA	511	8	40	4	5	29	145	86
MERSİN	458	8	81	1	1	33	180	124
İSTANBUL	3313	32	278	1	0	174	682	482
İZMİR	1512	20	136	12	0	87	283	252
KARS	132	1	9	3	0	7	41	20
KASTAMONU	365	3	16	3	2	22	80	46
KAYSERİ	453	5	28	5	0	25	127	63
KIRKLARELİ	268	0	4	2	4	17	60	27
KIRŞEHİR	239	3	7	3	2	17	65	32
KOCAELİ	732	19	154	8	3	93	192	277
KONYA	736	0	55	6	0	48	165	109
KÜTAHYA	283	3		2		14	68	19
MALATYA	491	4	35	4	0	19	172	62
MANİSA	374	6	112	5	0	38	84	161
K.MARAŞ	404	0	27	6	0	16	107	49
MARDİN	250	4	18	4	0	16	49	42

MUĞLA	249	3	11	3	0	18	70	35
MUŞ	242	0	10	1	2	7	68	20
NEVŞEHİR	246	0	80	4	0	21	82	105
NİĞDE	395	6	31	6	3	33	68	79
ORDU	354	1	10	1	0	14	125	26
RİZE	219	7	22	2	3	14	57	48
SAKARYA	522	0	104	7	0	31	142	142
SAMSUN	1018	1	127	5	6	68	169	207
SİİRT	220	5	7	2	2	22	42	38
SİNOP	67	0	1	1	1	6	44	9
SİVAS	321	3	23	1	0	15	77	42
TEKİRDAĞ	503	3	33	5	0	28	61	69
TOKAT	519	8	125	6	0	26	102	165
TRABZON	483	6	49	4	0	37	132	96
TUNCELİ	113	4	13	2	0	5	43	24
Ş.URFA	230	7	46	3	0	24	64	80
UŞAK	502	0	5	4	0	13	77	22
VAN	197	4	7	1	0	11	62	23
YOZGAT	384	0	88	1	0	34	70	123
ZONGULDAK	296	8	20	8	0	25	111	61
AKSARAY	239	1	18	2	4	13	52	38
BAYBURT	0	0	0	0	0	0	8	0
BARTIN	104	3	11	3	0	9	41	26
ARDAHAN	0	0	0	0	0	5	11	5
IĞDIR	132	6	39	4	3	14	11	66
YALOVA	98	5	26	4	0	10	36	45
KARAMAN	128	2	36	3	0	15	73	56
KIRIKKALE	250	0	10	1	0	7	35	18
ŞIRNAK	0	0	0	0	0	0	8	0
KARABÜK	232	4	16	3	0	20	61	43

KİLİS	75	0	0	0	1	4	17	5
OSMANİYE	83	0	4	2	2	9	30	17
DÜZCE	134	1	4	2	0	9	23	16
GENEL TOPLAM	31469	328	3554	253	92	2108	8476	6329

Ek : 26

Tablo 16: Kuruluş Türleri ve Özellikleri

Kaynak: SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU. (16.12.2008)).

Sıra No	Kuruluşun Türü	Sayı	Kapasite	Kayıtlı Kişi Sayısı	Fiilen Bakılan Kişi Sayısı (Yatılı)
1	İl Müdürlüğü	81			
2	İlçe Müdürlüğü	34			
3	Çocuk Yuvası (0-6)	16	958	1023	544
4	Çocuk Yuvası (7-12)	56	3863	4181	2725
5	Çocuk Yuvası (0-12)	23	3290	4046	2437
6	Sevgi Evi (0-12)	7	660	641	514
7	Sevgi Evi (13-18)	3	216	243	194
8	Kız Yetiştirme Yurtları	46	2753	3811	2162
9	Erkek Yetiştirme Yurtları	64	5078	6491	3584
10	Kor.Bak.ve Sos.Reh. Mrk(7-18)	8	182	222	101
11	Huzurevleri	46	3800	3321	3315
12	Huz. Yaş. Bak. Ve Reh. Mer.	19	3508	2951	2951
13	Huzurevi Reh. Merkezi	5	244	265	265

14	Yaşlı Dayanışma Merkezi	5	0	825	0
15	Bakım ve Reh. Merkezi	47	3434	3609	3458
16	Aile Dan. Ve Reh. Mrk.	17	0	336	0
17	Kadın Konukevi	23	463	329	329
18	Toplum Merkezi	73	0	46676	0
19	Aile Danışma Merkezi	40	0	7087	0
20	ÇOGEM Yatılı	15	440	337	257
21	ÇOGEM Gündüzlü	25	0	7251	0
22	ÇOGEM Yatılı - Gündüzlü	3	61	774	0
23	Gözlem Evi (İlk Adım İst.)	8	107	907	39
	GENEL TOPLAM	664	29057	95326	22704
1	Çocuk Evi (0-12)	49	274	225	225
2	Çocuk Evi (13-18)	15	103	144	110

Ek : 27

Tablo 17: Taşıt Cins ve Sayıları

Kaynak: SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU.pdf (16.12.2008)).

MEVCUT TAŞITLAR LİSTESİ			
Taşıtın Cinsi	Merkez	Taşra	Toplam
Binek Otomobil	3	114	117
Station-wagon		9	9
Arazi Binek	7		7
Minibüs	2	248	250
Pick-up	1	5	6
Midibüs-Otobüs	1	11	12
Kamyon	2	4	6
Ambulans		20	20
Motorsiklet		1	1
Toplam	16	412	428

Ek-28

Tablo 18: Yıllar İtibariyle Dolu Boş Memur Kadro Durumu

Kaynak: SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU.pdf (16.12.2008)).

2000 - 2007 YILLARI İTİBARİYLE TEŞKİLAT BAZINDA ÇALIŞAN PERSONEL DURUMU (31.12.2007)				
YILLAR	KADRO DURUMU	TEŞKİLATI		TOPLAM
		MERKEZ	TAŞRA	
2000	DOLU	477	8800	9277
	BOŞ	175	3836	4011
	TOPLAM	652	12636	13288
2001	DOLU	480	8979	9459
	BOŞ	172	3657	3829
	TOPLAM	652	12636	13288
2002	DOLU	520	8840	9360
	BOŞ	211	3802	4013
	TOPLAM	731	12642	13373
2003	DOLU	488	8779	9267
	BOŞ	582	3874	4456
	TOPLAM	1070	12653	13723
2004	DOLU	498	8461	8959
	BOŞ	581	4193	4774
	TOPLAM	1079	12654	13733
2005	DOLU	508	8624	9132
	BOŞ	562	4029	4591
	TOPLAM	1070	12653	13723
2006	DOLU	502	8476	8978
	BOŞ	596	4156	4752

	TOPLAM	1098	12632	13730
2007	DOLU	503	9111	9614
	BOŞ	590	3523	4113
	TOPLAM	1093	12634	13727

Ek : 29

Tablo 19: Yıllar İtibariyle Fiili Çalışan Memur Sayıları

Kaynak: SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU.pdf (16.12.2008)).

SHÇEK	YILLAR İTİBARİYLE SAYILAR							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Merkez	477	480	520	488	498	508	502	503
Taşra	8800	8979	8840	8779	8461	8624	8476	9111
TOPLAM	9277	9459	9360	9267	8959	9132	8978	9614

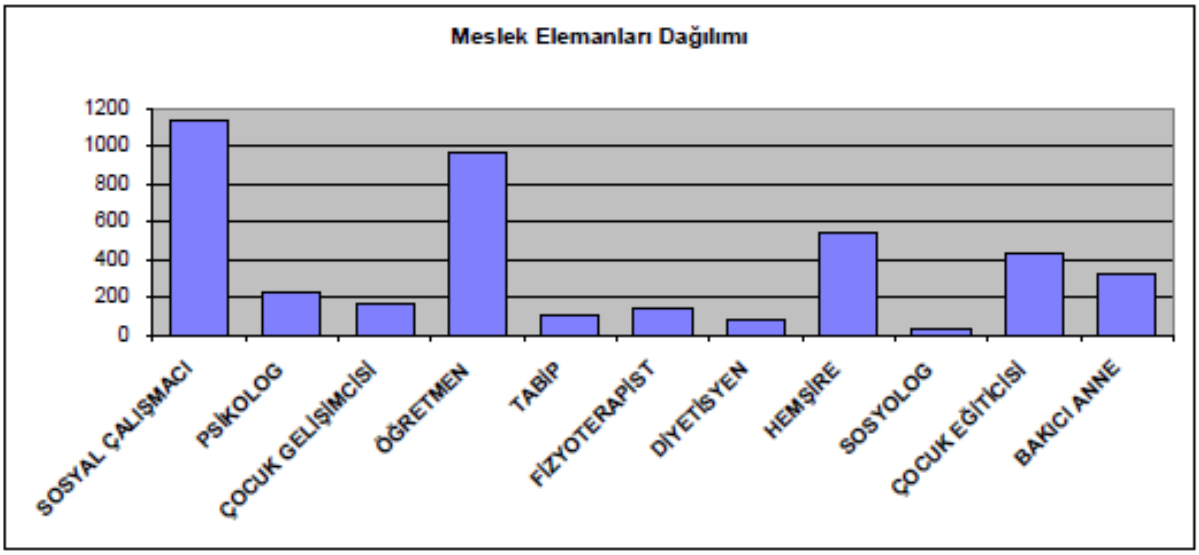
Ek :30

Tablo 20: Yıllara Göre Bazı Temel Kadrolarda Çalışan Personel Sayısı

Kaynak: SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU.pdf (16.12.2008)

BAZI UNVANLARIN YILLARA GÖRE ÇALIŞAN SAYILARI (MERKEZ+TAŞRA) (31.12.2007)								
UNVANLAR	YILLAR							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
SOSYAL ÇALIŞMACI	811	874	930	933	938	1051	1050	1140
PSİKOLOG	156	152	183	179	178	199	203	221
ÇOCUK GELİŞİMCİSİ	64	66	91	95	88	107	106	167
ÖĞRETMEN	748	947	930	913	944	915	913	966
TABİP	65	87	104	97	106	116	115	108
FİZYOTERAPİST	68	74	90	91	95	106	108	135
DİYETİSYEN	27	28	62	59	57	61	64	75
HEMŞİRE	420	423	427	407	395	499	504	535
SOSYOLOG								33
ÇOCUK EĞİTİCİSİ	359	365	356	352	351	406	398	435
BAKICI ANNE	208	272	237	210	224	218	198	316
TOPLAM	2926	3288	3410	3336	3376	3678	3659	4131

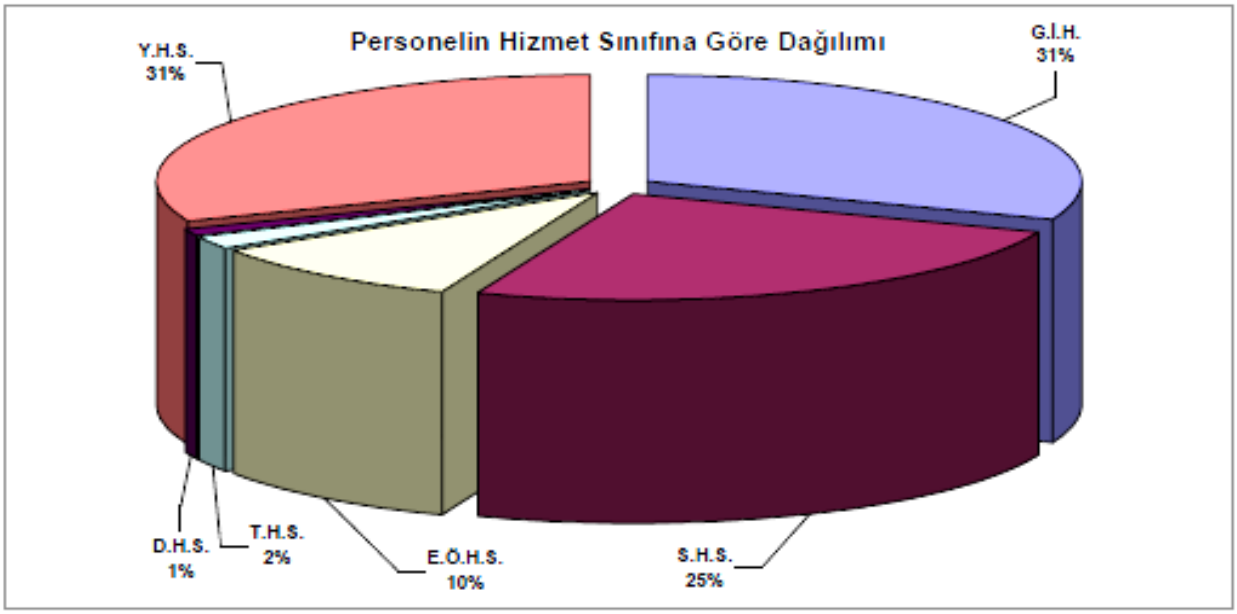
Ek :31

Şekil 7 : Meslek Elemanı Dağılımı

Kaynak: SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU.pdf (16.12.2008)).

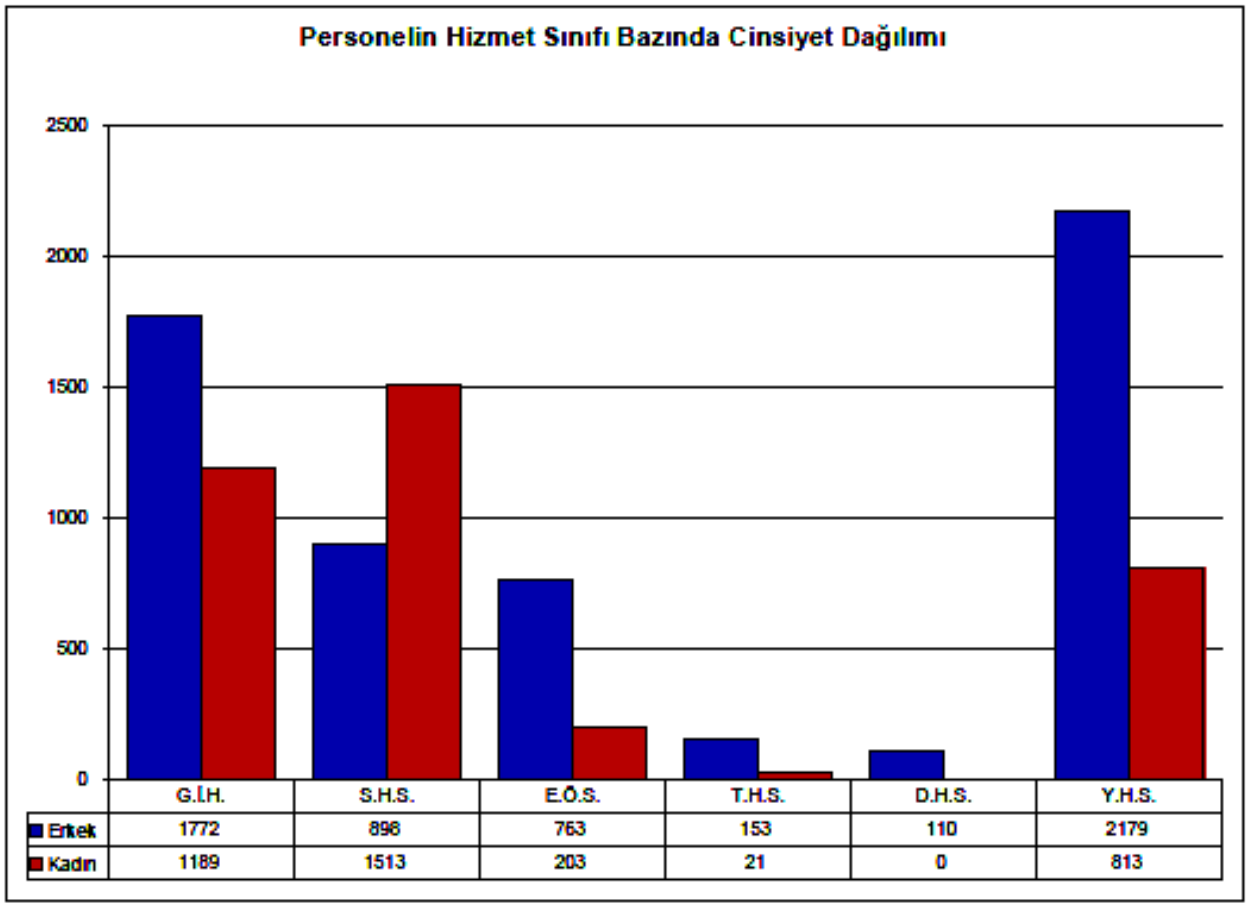
Ek-32

Şekil 8 : Personelin Hizmet Sınıfına Göre Dağılımı

Kaynak: SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU.pdf (16.12.2008)).

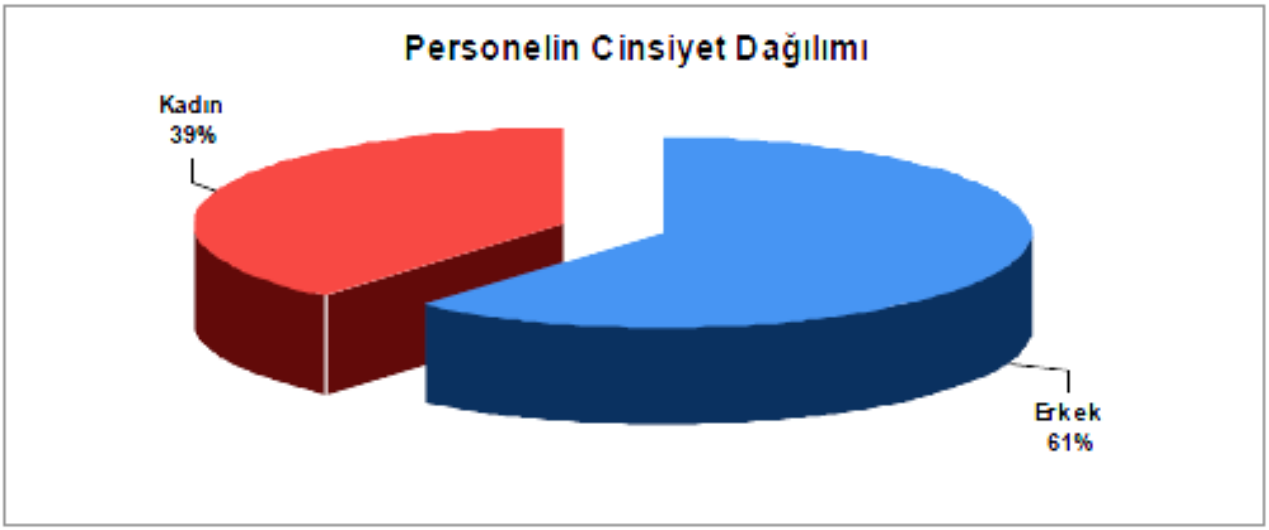
Ek :33

Şekil 9: Personelin Hizmet Sınıfı Bazında Cinsiyet Dağılımı

Kaynak: SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU.pdf (16.12.2008)).

Ek: 34

Şekil 10 : Personelin Cinsiyet Dağılımı

Kaynak: SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU.pdf (16.12.2008)

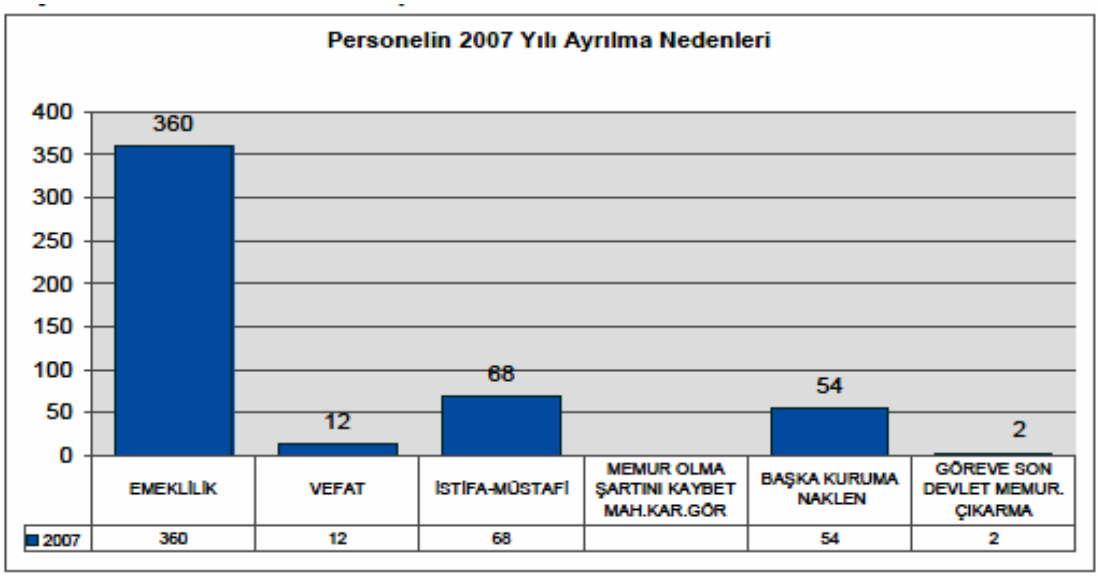
Ek-35

Tablo 21: Personelin 2007 Yılı Ayrılma Nedenleri ve Sayıları

Kaynak: SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU.pdf (16.12.2008)).

2000 - 2007 YILLARI ARASINDA SHÇEK DEN ÇEŞİTLİ NEDENLERLE KURUMUMUZDAN AYRILAN PERSONEL DURUMU							
YILLAR	EMEKLİLİK	VEFAT	İSTİFA-MÜSTAFİ	MEMUR OLMA ŞARTINI KAYBET MAH.KAR.GÖR SON	BAŞKA KURUMA NAKLEN	GÖREVE SON DEVLET MEMUR. ÇIKARMA	TOPLAM
2000	319	9	24	6	103	16	477
2001	235	7	22	4	85	7	360
2002	254	8	24	7	86	5	384
2003	364	5	19	5	66	1	460
2004	417	14	16		78	8	533
2005	571	15	26		123	5	740
2006	328	14	27		60	3	432
2007	360	12	68		54	2	496

Ek :36

Şekil 11: Personelin 2007 Yılı Ayrılma Nedenleri

Kaynak: SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU.pdf (16.12.2008)

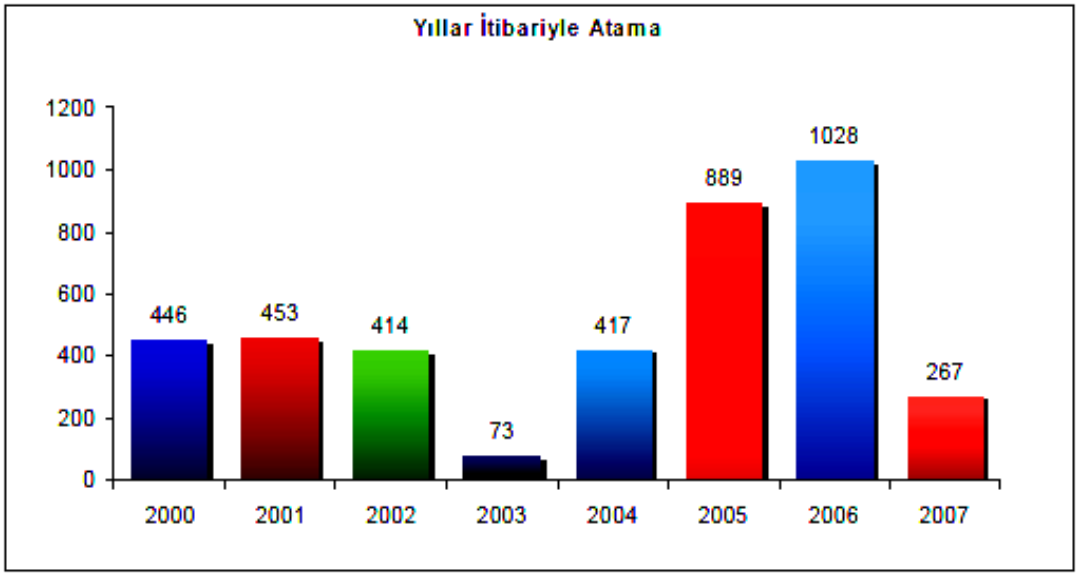
Ek : 37

Tablo 22: Personelin Atanma Sayıları

Kaynak: SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU.pdf (16.12.2008)).

2000 - 2007 YILLARI ARASINDA ÇEŞİTLİ NEDENLERLE KURUMUMUZA ATANANLARIN LİSTESİ (31.12.2007)				
YILLAR	KPSS İLE AÇIKTAN	TERÖRLE MÜCADELE, İSTİSNAİ KADRO, İSTİFA-MÜSTAFİ SONRASI	BAŞKA KURUMDAN NAKLEN	TOPLAM
2000	249	69	128	446
2001	93	106	254	453
2002	203	11	200	414
2003	10	4	59	73
2004	142	17	258	417
2005	668	57	164	889
2006	876	24	128	1028
2007	202	19	46	267

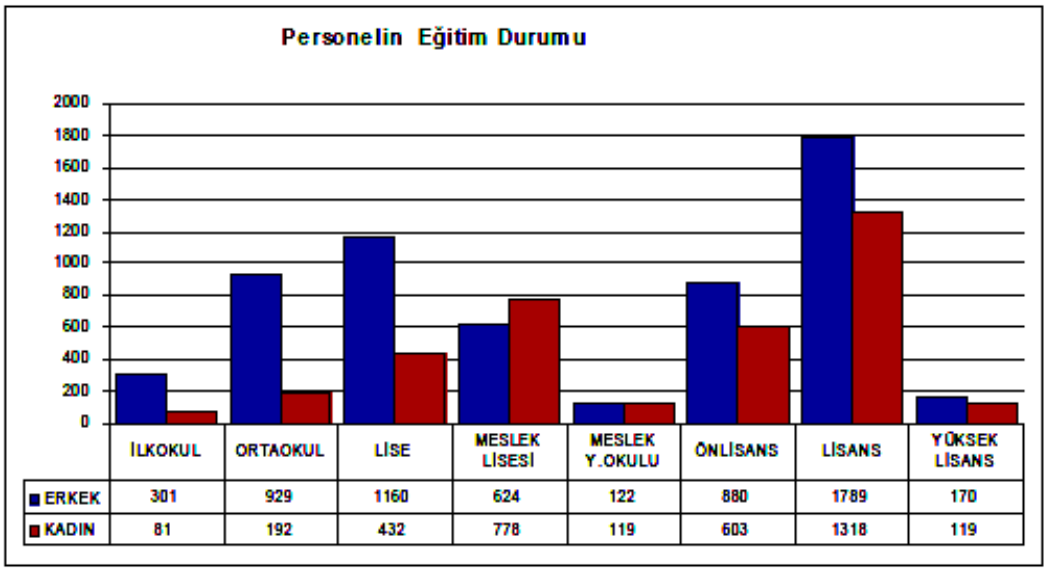
Ek :38

Şekil 12: Yıllar İtibariyle Atanma

Kaynak: SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU.pdf (16.12.2008)).

Ek-39

Şekil 13: Personelin Eğitim Durumu

Kaynak: SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU.pdf (16.12.2008)).

Ek :40

Tablo 23: Genel Müdürlüğümüzde Bakılan Kişi ile Kadrolu Çalışan ve Özel Hizmet Alımı il Çalıştırılan Personelin İllere göre Dağılımı

Kaynak: SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, (http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU.pdf (16.12.2008)).

Sıra No	İLLER	Kayıtlı Kişi Sayısı	Güvenlik	Bakım	Kalorifer	Aşçı	Temizlik	Toplam ÖHA Personeli	Kadrolu Çalışan Sayısı
	GENEL MÜDÜRLÜK	0	7	0	2	0	29	38	503
1	ADANA	674	18	93	6	0	57	174	147
2	ADIYAMAN	113	7	26	3	0	10	46	85
3	AFYON	278	16	45	6	0	33	100	105
4	AĞRI	76	0	6	3	0	10	19	48
5	AMASYA	192	4	10	3	0	20	37	69
6	ANKARA	2.241	71	710	11	10	226	1.028	1071
7	ANTALYA	432	16	51	2	2	30	101	209
8	ARTVİN	175	5	15	3	0	13	36	52
9	AYDIN	509	12	67	7	0	42	128	129
10	BALIKESİR	606	12	56	2	0	43	113	160
11	BATMAN	30	3	24	2	2	16	47	42
12	BİLECİK	109	5	11	4	0	13	33	59

13	BİNGÖL	124	2	8	2	0	7	19	42
14	BİTLİS	104	4	11	0	0	9	24	56
15	BOLU	179	8	37	3	0	18	66	107
16	BURDUR	222	8	61	4	0	27	100	205
17	BURSA	676	23	94	1	4	55	177	79
18	ÇANAKKALE	346	10	62	5	0	25	102	84
19	ÇANKIRI	429	15	83	9	6	27	140	74
20	ÇORUM	255	11	27	7	0	22	67	162
21	DENİZLİ	497	17	68	2	9	38	134	185
22	DİYARBAKIR	258	16	58	4	0	22	100	77
23	EDİRNE	310	15	59	10	5	33	122	116
24	ELAZIĞ	219	4	17	2	0	20	43	62
25	ERZİNCAN	236	9	53	6	2	17	87	94
26	ERZURUM	318	5	30	2	0	18	55	119
27	ESKİŞEHİR	569	19	99	6	0	58	182	185
28	GAZİANTEP	475	20	156	8	0	52	236	64
29	GİRESUN	118	3	15	1	0	9	28	40
30	GÜMÜŞHANE	42	4	11	2	1	5	23	20
31	HATAY	421	13	65	2	0	27	107	135
32	ISPARTA	431	10	57	5	2	37	111	152
33	MERSİN	394	24	115	4	1	44	188	191
34	İSTANBUL	3.083	83	463	9	13	242	810	677
35	İZMİR	1.147	42	233	15	0	112	402	297
36	KARS	85	1	9	3	0	7	20	53
37	KASTAMONU	358	8	33	3	3	29	76	86
38	KAYSERİ	421	12	44	3	0	30	89	134
39	KIRKLARELİ	160	4	15	2	3	22	46	67
40	KIRŞEHİR	210	6	10	3	2	21	42	78
41	KOCAELİ	677	31	218	9	0	114	372	201
42	KONYA	711	11	91	8	0	51	161	176

43	KÜTAHYA	251	9	18	4	0	20	51	78
44	MALATYA	424	14	63	4	0	43	97	174
45	MANİSA	494	17	148	13	0	46	224	114
46	K.MARAŞ	359	7	38	6	0	25	76	112
47	MARDİN	81	4	24	2	0	12	42	54
48	MUĞLA	179	11	29	3	0	30	73	77
49	MUŞ	233	3	14	1	2	8	28	67
50	NEVŞEHİR	235	13	76	2	0	29	120	95
51	NİĞDE	258	8	51	6	0	37	102	78
52	ORDU	309	6	35	1	0	22	64	125
53	RİZE	120	7	31	0	0	17	55	68
54	SAKARYA	408	11	99	7	0	47	164	141
55	SAMSUN	581	23	109	6	8	69	215	177
56	SİİRT	196	5	10	2	2	23	42	49
57	SİNOP	122	0	3	2	3	8	16	47
58	SİVAS	289	6	33	1	0	17	57	78
59	TEKİRDAĞ	283	8	46	6	0	28	88	71
60	TOKAT	422	11	112	8	0	45	176	107
61	TRABZON	397	12	71	4	0	38	125	140
62	TUNCELİ	58	6	17	2	2	8	35	69
63	Ş.URFA	198	15	49	3	0	29	96	67
64	UŞAK	244	4	27	5	0	21	57	83
65	VAN	157	4	10	0	0	16	30	72
66	YOZGAT	343	10	89	3	0	30	132	86
67	ZONGULDAK	301	13	30	10	0	25	78	115
68	AKSARAY	233	11	34	2	4	16	67	59
69	BAYBURT	0	0	0	0	0	0	0	6
70	KARAMAN	148	8	47	5	0	18	78	85
71	KIRIKKALE	20	4	30	3	0	15	52	55
72	BATMAN	0	0	0	0	0	0	0	47

73	ŞIRNAK	0	0	0	0	0	0	0	10
74	BARTIN	51	4	14	3	0	9	30	46
75	ARDAHAN	0	0	0	0	0	5	5	13
76	IĞDIR	14	7	55	4	0	8	74	30
77	YALOVA	74	6	31	2	0	9	48	47
78	KARABÜK	226	4	31	3	0	23	61	74
79	KİLİS	75	3	0	0	0	7	10	24
80	OSMANİYE	160	2	22	2	2	11	39	38
81	DÜZCE	134	7	18	2	0	14	41	39
TOPLAM		26.987	897	4.930	321	88	2.568	8.777	9.614